

स्थानीय पाठ्यक्रम

आधारभूत तह (कक्षा १-८)

हाम्रो राप्तीसोनारी

राप्ती सोनारी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
अगैया, बाँके

२०७८

सर्वाधिकार प्रकाशकमा

संरक्षक :

श्री तप्त बहादुर पौडेल	: अध्यक्ष
श्री मनिसा सिंह थारू	: उपाध्यक्ष

प्राविधिक सहयोग :

श्री जीत बहादुर शाह	: विज्ञ एवम् पूर्व उपसचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
श्री युवराज अधिकारी	: पाठ्यक्रम विशेषज्ञ, पाठ्यक्रम विकास केन्द्र

पाठ्यक्रम निर्माण तथा लेखन समिति :

श्री जीवन न्यौपाने	: संयोजक	श्री रुद्रबहादुर डाँगी	: सदस्य
श्री ओमप्रकाश थापा	: सदस्य	श्री गणेशबहादुर वली	: सदस्य
श्री कालीबहादुर विष्ट	: सदस्य	श्री सीता खत्री	: सदस्य
श्री संजीव चौधरी	: सदस्य	श्री किसुनलाल थारू	: सदस्य
श्री विन्दुलाल साह	: सदस्य	श्री मोहन खत्री	: सदस्य
श्री पुस्करराज खड्का	: सदस्य	श्री गेहेन्द्र न्यौपाने	: सदस्य
श्री अलबहादुर बुढा	: सदस्य	श्री विमला खत्री	: सदस्य
श्री लहानु थारू	: सदस्य	श्री विष्णु वि.क.	: सदस्य
श्री तिलसरा वली	: सदस्य	श्री पुष्पलाल थारू	: सदस्य
श्री विवेक चन्द्र	: सदस्य	श्री जगतबहादुर शाही	: सदस्य
श्री यज्ञबहादुर वली	: सदस्य	श्री यज्ञप्रसाद शर्मा	: सदस्य
श्री नन्दराम वली	: सदस्य	श्री लक्ष्मणप्रसाद आचार्य	: सदस्य
श्री टोपबहादुर सुनार	: सदस्य	श्री रुपेन्द्रबहादुर बस्नेत	: सदस्य
श्री भरत खड्का	: सदस्य	श्री दिलबहादुर खड्का	: सदस्य
श्री उमा कार्की	: सदस्य	श्री राममणि बस्नेत	: सदस्य सचिव

सल्लाहकार :

श्री लाहुराम थारू	: निर्वतमान गाउँपालिका अध्यक्ष
श्री धनी कुमारी खत्री	: निर्वतमान गाउँपालिका उपाध्यक्ष
श्री लोक बहादुर शाही	: सदस्य
श्री सिंह राज डाँगी	: सदस्य
श्री गौरव कुमार लामिछाने	: सदस्य
श्री गोरखबहादुर हमाल	: सदस्य

प्रकाशक : राप्तीसोनारी गाउँपालिका, बाँके

सर्वाधिकार प्रकाशकमा

प्रथम संस्करण : २०७९

भूमिका

नेपालको संविधानले शिक्षा सम्बन्धी हकलाई मौलिक अधिकारको रूपमा प्रत्याभूत गरेको छ। विकासको पूर्वाधार मध्ये शिक्षा अन्य पूर्वाधार विकासको समेत आधार हो। स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा स्थानीय तहको क्षेत्राधिकारभित्र रहि समाज एवम् राष्ट्रको आवश्यकता अनुसारको दक्ष र नैतिकवान मानव संशाधनको विकास गरी समुन्नत, सुखी र खुसी नेपालीको दीर्घकालीन सोच पूरा गर्न सकिन्छ। ज्ञान र प्रविधिमा आधारित कामको संसारमा आन्तरिक एवम् बाह्य स्रोत र साधन तथा अर्थतन्त्रका सहयोगी क्षेत्रको परिचालन गरी समाज र देशमा दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ। बालबालिकालाई उनीहरूको परिवेशसँग परिचित गराउन तथा स्थानीय आवश्यकता अनुसारको संस्कार सहितको शिक्षा प्रदान गर्नु अहिलेको आवश्यकता हो। सामाजिक न्यायमा आधारित समतामूलक समाज निर्माणका लागि बालविकासलाई उनीहरूको समाज, संस्कार, संस्कृति, सम्पदा, प्रकृति, भाषा, कला र वातावरणसँग परिचित भई समाजमा समायोजन हुने असल नागरिक तयार गर्न स्थानीय आवश्यकता अनुसारको पाठ्यक्रम र शिक्षा हुनु आवश्यक हुन्छ।

यस “हाम्रो राप्ती सोनारी” नामक स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणका क्रममा राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, २०७६ तथा स्थानीय पाठ्यक्रम विकास तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन, २०७६ ले निर्धारण गरेको मापदण्ड र प्रक्रियागत चरणलाई अनुसरण गरिएको छ। पाठ्यक्रम निर्माणका लागि गाउँ शिक्षा समितिबाट पाठ्यक्रम निर्माण कार्यदल गठन गरिएको थियो। कार्यदलले स्थानीय आवश्यकताको पहिचान गरी सो खाकामा गाउँभित्रका विभिन्न सरोकारवालासँग विभिन्न चरणमा अन्तर्क्रिया गरी राय सुझाव संकलन गरिएको थियो। साथै सामाजिक सञ्जाल, इमेल मार्फत समितिले राय सुझाव प्राप्त गरेको थियो।

शैक्षिक सत्र २०७९ बाट कक्षा १ देखि ८ सम्म स्थानीय विषयको पाठ्यक्रम यस गाउँपालिका भित्रका सबै सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरूमा एकै साथ लागु गरिनेछ। यस पाठ्यक्रमले व्यवहारिक विषयवस्तु समावेश गरेको छ भने सिकाई सहजीकरण प्रक्रिया समेतलाई प्रयोगात्मक तथा परियोजनामा आधारित सिकाई विधिको अवलम्बन गर्नुपर्ने कुरालाई जोड दिएको छ। यस पाठ्यक्रमको कार्यान्वयनले राप्ती सोनारी गाउँपालिकाको विविध पक्षको बारेमा विद्यार्थीहरूमा ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति तथा मूल्य र कार्य गर्नसक्ने तत्परताको विकास गरी उनीहरूमा आफ्नो गाउँपालिका प्रतिको माया र प्रेम जागृत हुने तथा यस क्षेत्रको विविध पक्षको विकासका निम्ति समालोचनात्मक सहयोग प्रदान गर्ने अपेक्षा समेत गरिएको छ।

पाठ्यक्रम निर्माणमा अहोरात्र खट्ने कार्यदलका सदस्यहरू, रचनात्मक तथा अमूल्य राय सुझाव प्रदान गर्नुहुने प्राविधिक सल्लाहकार, अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा सक्रिय सहभागी हुने जनप्रतिनिधि, राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षा प्रेमी सबैमा धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु। अन्त्यमा पाठ्यक्रमको कार्यान्वयन गरी त्यस क्रममा देखिने कमी कमजोरी औल्याई निरन्तर परिमार्जन र सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गरिदिनुहुन सम्बन्धि सबै सरोकारवालामा गाउँपालिका हार्दिक अनुरोध गर्दछु।

गाउँ कार्यपालिकाको मिति २०७९/०२/०८ को बैठकबाट स्वीकृत

तप्त बहादुर पौडेल
गाउँपालिका अध्यक्ष
राप्ती सोनारी गाउँपालिका, अगैया, बाँके

विषयसूची

क्र.सं.	विवरण	पेज नं.
१.	परिचय	१
२.	तहगत सक्षमता	१
३.	कक्षागत सिकाइ उपलब्धि	३
४.	विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम	१५
५.	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण र सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	२८
६.	सम्भावित परियोजना तथा प्रयोगात्मक क्रियाकलापहरू	१७१
७.	सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया	१८६
८.	विद्यार्थी मूल्याङ्कन	१८८
	(क) कक्षा १-३ को मूल्याङ्कन प्रक्रिया	१८८
	(ख) कक्षा ४-८ को मूल्याङ्कन प्रक्रिया	१९२
९.	विषयवस्तुको क्षेत्र/एकाइ र अनुमानित कार्यघण्टा	१०५
अनसूचीहरू		
अनसूची १	: कक्षा १ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम	१९७
अनसूची २	: कक्षा २ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम	२००
अनसूची ३	: कक्षा ३ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम	२०३
अनसूची ४	: विशिष्टीकरण तालिका कक्षा ४-८	२०६

१. परिचय

राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७६ ले स्थानीय तहको पहल, नेतृत्व र स्वीकृतिमा स्थानीय विषय वा स्थानीय भाषा भनेर कक्षा १-३ मा साप्ताहिक ५ पाठ्यघण्टा गरी वार्षिक १६० कार्यघण्टा र कक्षा ४-८ मा साप्ताहिक ४ पाठ्यघण्टा गरी वार्षिक १२८ कार्यघण्टाको पाठ्यक्रम लागू गर्ने व्यवस्था भए बमोजिम राप्तीसोनारी गाउँपालिकाले कक्षा १-८ को निम्ति “हाम्रो राप्तीसोनारी” नामको स्थानीय पाठ्यक्रमको निर्माण र स्वीकृति समेत गरी शैक्षिक सत्र २०७९ देखि कार्यान्वयनको चरणमा रहेको छ । पाठ्यक्रम स्थानीय परिवेशका आधारमा ६ वटा थिम/शीर्षकहरू : राप्तीसोनारीको परिचय, हाम्रो संस्कृति र सम्पदा, हाम्रो वातावरण, खुसीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप, हाम्रो पेसा, व्यवसाय र प्रविधि र विपद् व्यवस्थापनको आधारमा विकास गरिएको छ । पाठ्यक्रम निर्माण गर्दा राष्ट्रिय पाठ्यक्रमले नसमेटेका स्थानीय विषयवस्तुलाई समेट्ने कुरालाई प्राथमिकता दिने काम गरिएको छ ।

पाठ्यक्रममा बालबालिकाको पूर्व ज्ञानको आधारमा गरेर सिकने, देखेर सिकने र भोगेर सिकने गरी शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापको विकास गरिएको छ । पाठ्यक्रमका प्रमुख अवयवहरूको रूपमा सिकाइका तहगत सक्षमताहरू, कक्षागत सिकाइ उपलब्धिहरू, पाठ्यवस्तु, व्यवहारकुशल सिप, सम्भाव्य सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप, सम्भाव्य मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया र कार्यघण्टाका साथै कक्षा ४ देखि कक्षा ८ सम्म विद्यार्थीहरूबाट सम्पादन गरिने परियोजना कार्यहरूको समेत विकास गरिएको छ । यसका अतिरिक्त सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रियाहरूका साथै मूल्याङ्कनका विधि, प्रक्रिया र साधनहरूको व्यवस्था गरिएको छ । पाठ्यक्रमका अनुसूचीहरूमा कक्षा १-३ को कक्षागत र थिम वा शीर्षकगत रूपमा मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम र कक्षा ६-८ का लागि विशिष्टकरण तालिकाको व्यवस्था गरिएको छ । यसबाट शिक्षकलाई पाठ्यक्रमले तोकेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धिहरू विद्यार्थीहरूले हासिल गर्ने गराउने सवालमा सहज हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

बाल्यावस्थामा सिकेको कुनै पनि कुरा दीगो हुन्छ भन्ने मान्यता अनुसार बालबालिकालाई सानैदेखि सवै किसिमले असल बनाउनका लागि सानैदेखि तदनुरूपको सिकाइको लागि अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ । सिकाइको वातावरण सहज र बालमैत्री हुनुपर्दछ । सिकाइको क्रममा मस्तिष्कको विभिन्न पाटाहरूका अतिरिक्त सिकारूका सकेसम्म सबै इन्द्रियहरू क्रियाशील हुनुपर्दछ । बालबालिकाहरूका निम्ति स्वभावको हिसावले समेत सुनेर भन्दा पनि गरेर सिकने विधिहरू प्रभावकारी हुन्छन् । बालबालिकाले घरपरिवार र स्थानीय स्तरमा देखेका र भोगेका सरल कुराहरूबाट सिकाइको आरम्भ गर्दा सिकाई दीगो, रुचिपूर्ण र व्यवहारिक हुने गर्दछ । ज्ञानका अतिरिक्त सिप, स्वभाव र श्रमसँग जोडिएको सिकाइले सिकारूलाई असल र अर्थपूर्ण जीवन जिउन प्रेरित गर्दछ । सिकाइका उपलब्धिहरूमा भन्दा प्रक्रियामा खुसी खोज्ने सिकारूहरूले खुसी जीवन हात पार्न सफल हुन्छन् र खुसी बाह्य दुनियाँको वस्तु र परिवेशमा भन्दा आफैँभित्र खोजी गर्ने सिकारू अरुभन्दा बढी खुसी र सुखी हुने गर्दछ । शिक्षा र सिकाइका उल्लिखित मूल्य मान्यताहरूलाई आत्मसात गरी प्रस्तुत स्थानीय पाठ्यक्रमको विकास गरिएको छ ।

समग्रमा प्रस्तुत स्थानीय पाठ्यक्रमले बालबालिकाबाट आफ्ना अग्रजहरूको सम्मान गर्दै उनीहरूको सुखदुःखमा साथ दिने, पाश्चात्य र त्यसमा पनि सिमाना जोडिएका कारण भारतीय भाषा र संस्कृतिको विगविगी बढ्दै गएको परिवेशमा आफ्नो संस्कृति र संस्कारहरूतर्फ अभिप्रेरित हुने, बोली, भाषा र आचरणको हिसावले सुसंस्कारित हुने, श्रमको सम्मान गर्दै सानैदेखि श्रमलाई उत्पादनसँग जोड्ने कुरामा क्रियाशील हुने, हाम्रा परम्परादेखि चलिआएका असल आनीबानीहरूलाई आत्मसात गर्दै पूर्वीय दर्शनको मूल्य र मान्यताका आधारमा सकारात्मक किसिमले खुसी, सन्तुलित र सुरक्षित जिन्दगी जिउने जस्ता कुराहरूको अपेक्षा गरिएको छ । उल्लिखित अपेक्षाहरूलाई हाम्रा बालबालिकाहरूले आफ्नो जीवनको दिनचर्या बनाई जीवनशैली बदल्न सके भने पाठ्यक्रम सफल भएको हुनेछ ।

२. सक्षमताहरू

(क) कक्षा १-३ का सक्षमताहरू

१. आफू, आफ्नो परिवार, टोल र वडाको सामान्य परिचय दिने क्षमताको अभ्यास
२. आफ्नो गाउँटोल र वडाभित्र रहेका धार्मिक र सांस्कृतिक सम्पदाहरूको बारेमा सामान्य जानकारी
३. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाका मानिसहरूका पेसा, व्यवसाय र उनीहरूले प्रयोग गर्ने आधुनिक र परम्परागत प्रविधिहरूको बारेमा परिचित

४. खुसी हुने र खुसी बनाउने कलाका साथै सकारात्मक सोच, श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र बानीको अभ्यास ।
५. आफ्नो वरपरको वातावरणमा भएका वस्तुहरूको पहिचान, महत्वबोध तथा बालबगैँचा निर्माण र वातावरणको सरसफाइमा सहयोग
६. विपद्को परिचयका साथै घर र विद्यालयमा हुने विभिन्न किसिमका जोखिम र विपद्हरू र त्यस्ता विपद्हरूबाट जोगिने उपायहरूको जानकारी र अभ्यास

(ख) कक्षा ४-५ का सक्षमताहरू

१. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको अवस्थिति लगायत यहाँको प्राकृतिक र सामाजिक अवस्थाको बारेमा परिचय दिने क्षमताको विकास
२. राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा रहेका मठमन्दिर, चाडपर्व, संस्कृति र भेषभूषा लगायत वन उपभोक्ता समिति र वडा कार्यालयले प्रवाह गर्ने सेवाको बारेमा जानकारी
३. राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा गरिदै आएका पशुपंक्षी पालन, तरकारी खेतीका साथै स्थानीय स्तरमा प्रयोग गरिने कृषि औजार र उत्पादन हुने विभिन्न वस्तु तथा प्रविधिहरूको पहिचान, प्रयोग र संलग्नता
४. समाजको असल र खुसी नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको विकास र अभ्यास
५. आफ्नो वरपरको वातावरणमा भएका वस्तुहरूको महत्वबोध र उपयोग तथा वातावरण संरक्षण र सरसफाइमा सहयोग
६. वन्य जस्तु र चाडपर्वमा हुने जोखिम लगायत हावाहुरी, चट्याङ, लू, शीतलहर, भूकम्प, बाढी जस्ता विपद्को परिचय र ती विपद्हरूबाट बच्ने उपायहरूको जानकारी र अभ्यास

(ग) कक्षा ६-८ का सक्षमताहरू

१. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको समग्र अवस्था एवम् जनप्रतिनिधि, गाउँपालिका र सरकारी निकायले पालिकाको विकासमा गरेको योगदानको बारेमा परिचित भई आवश्यक सुझाव सहित सुधारमा सक्रियता
२. वन र वन्यजन्तु संरक्षणको महत्व बोधका साथै पालिकामा अवस्थित विभिन्न भाषाभाषी र जातजाति बीचको सामाजिक सद्भावको पहिचान, प्रवर्द्धनका लागि थप पहल र पालिकास्तरमा राम्रो काम गर्नेहरूको पहिचान
३. राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा गरिने विभिन्न कृषि खेती र पशुपालनको अवस्थाका साथै गाउँपालिकाले कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा गरेको योगदानको बारेमा जानकारी
४. जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिको साथै जीवनलाई खुसी र सन्तुलित बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण
५. आफ्नो वरपरको वातावरण र हरित विद्यालयको अवधारणा बोध, समुचित प्रयोग, संरक्षण र प्रवर्धन
६. विभिन्न विपद् र महामारीको बारेमा जानकारी हासिल गरी तिनीहरूबाट हुने क्षति न्यूनिकरण गर्नका लागि उपायहरूको पहिचान, अभ्यास र कार्यान्वयन

३. कक्षागत सिकाइ उपलब्धि

सिकाइ उपलब्धि (कक्षा १-३)

क्र.सं.	सिकाइ उपलब्धि			कक्षा ३
	क्षेत्र/थिम	कक्षा १	कक्षा २	
१	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको नाम, काम र नातासम्बन्ध बताउन आफू बसेको गाउँवस्तीको नामका साथै आफू पढ्ने विद्यालयको नाम र त्यहाँ काम गर्ने प्र.अ, शिक्षक र कर्मचारीहरूको नाम बताउनहरू आफ्नो गाउँवस्ती वरपर रहेको नदी, खोला र बाटाहरूको नाम बताउन आफ्नो गाउँवस्तीमा रहेका धार्मिक स्थल र मठमन्दिरहरूको नाम बताउन आफ्नो घर नजिकै रहेका स्थानीय बजारको नाम बताउन आफ्नो गाउँटोलको स्वास्थ्य स्वयं-सेविकाको नाम र कामको विवरण दिन 	<ul style="list-style-type: none"> आफू बस्ने वडा नम्बर र वडा कार्यालयको ठेगानाका साथै आफ्नो गाउँपालिकाको नाम बताउन आफू बस्ने वडाभित्रका गाउँटोलहरूको नाम बताउन आफ्नो गाउँटोलको छिमेकी विद्यालयहरूको नाम बताउन आफ्नो वडाभित्र रहेका नदी, खोला, भरना, तालको नाम बताउन वडाभित्र नजिक रहेका स्थानीय बजार पहिचान गर्न आफ्नो गाउँटोल नजिक रहेका स्वास्थ्य प्रदायक संस्थाको नाम र ठेगाना बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाको कार्यालय रहेका स्थान र बालबालिकाका निमित्त वडाले गर्ने सामान्य काम बताउन गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको स्थान र स्थापना भएको साल बताउन गाउँपालिका भित्रका मुख्य मुख्य सडक र बाटोको नाम र अवस्थिति बताउन आफ्नो वडाभित्रका विद्यालयहरूको नाम बताउन आफू बसोबास गर्ने वडाका वडा कार्यालयका पदाधिकारीहरूको संख्या र सदस्यहरूको नाम बताउन आफ्नो वडाभित्र रहेका स्वास्थ्य प्रदायक संस्था, क्लिनिकको नाम र ठेगाना बताउन पालिकाभित्र रहेका मुख्य बजारहरू अर्थात् किनमेल गर्ने ठाउँहरूको नामनामेसी विवरण दिन 	
२	<ul style="list-style-type: none"> आफ्ना गाउँटोलमा भएको धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन आफ्नो गाउँटोलमा नाँचिने विभिन्न नाँचहरूको पहिचान गर्न र नाँच आफ्ना गाउँटोलमा भएका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने चाडपर्वहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाभित्र भएका धार्मिक स्थलको नाम र अवस्थिति बताउन आफ्नो वडाभित्र नाँचिने नाँचहरूको सामान्य परिचय दिन आफ्नो वडाभित्र विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने चाडपर्वहरूको नाम बताउन राप्तीसोनारी गाउँपालिका भित्र मनाइने चाडपर्वहरूको नामनामेसी विवरण बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिका भित्र रहेका महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलको सामान्य परिचय दिन राप्ती सोनारी गाउँपालिका भित्र नाँचिने मुख्य नाँचहरूको सामान्य परिचय दिन राप्तीसोनारी गाउँपालिका भित्र मनाउने अठवारी पर्व र होली पूर्णिमा पर्वको बारेमा जानकारी दिन राप्तीसोनारी गाउँपालिका भित्र रहेका प्रमुख सार्वजनिक स्थलहरूको सामान्य परिचय दिन वन जङ्गलको परिचय, महत्व तथा फाइदा बताउन 	

सिकाइ उपलब्धि				
क्र.सं.	क्षेत्र/थिम	कक्षा १	कक्षा २	
३	सुश्रुत र मानवता, सिक, सिकाइ	<ul style="list-style-type: none"> परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पेसा र व्यवसायको नाम बताउन अन्नवालीहरूको पहिचान गर्न दलहन वालीको पहिचान (केराउ, चना, मटर, मसुरो, अरहर) गर्न तरकारी खेती (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेडा, खुसानी, भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम) को पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> छिमेकी परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पेसा व्यवसायको नाम बताउन स्थानीय रुपमा लगाइने बेमौसमी वालीनाली (काक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिण्डी, मकै) पहिचान गर्न स्थानीय अन्नवाली (धान, मकै, गहुँ, जौ) को परिचय दिन तरकारीहरू (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेडा, खुसानी, भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम) को परिचय दिन हाम्रा स्थानीय उत्पादन विक्री गर्ने बजारको नाम बताउन 	<p>कक्षा ३</p> <ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाका मानिसले गर्ने पेसा, व्यवसायको सामान्य परिचय दिन मसलाजन्य वाली वाली (मेथी, टिमुर, प्याज, लसुन, धनिया, वेसार, अडुवा, खुसानी) को परिचय दिन नगदेवाली (तोरी, मसुरो, अरर, तिल, अर्सी) को परिचय दिन बेमौसमी वाली (काक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिण्डी, मकै) को परिचय दिन परम्परागत स्थानीय प्रविधि (जाँतो, ढिकी, पानी घट्ट) को परिचय दिन परम्परागत र आधुनिक प्रविधि (हलो-ट्रयाक्टर, ढिकीजाँतो-मिल) को तुलना गर्न
४	सिक, सिकाइ, सिकाइ, सिकाइ	<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफ्नो परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीवानी र स्वभावहरू बताउन आफू र आफ्नो परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीवानी स्वभावहरूमध्ये असल आनीवानी र स्वभावहरूको पहिचान गर्न आफूलाई मन पर्ने साथीहरूमा भएका स्वभावहरूको विवरण बताउन असल एवम् मन पर्ने मानिसहरूका आनीवानी र स्वभावलाई व्यवहारलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गरी खुसी हुने वानीको गर्ने अभ्यास गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> नाता सम्बन्धका मानिसहरूको आनीवानी बताउन असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरूको वर्णन र अभ्यास गर्न स्थानीय स्तरमा आफूलाई मनपर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास प्रस्तुत गर्न घरपरिवार, छरछिमेक र गाउँटोलमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा गर्न हुने र गर्न नहुने कुराहरूको सूची र जीवनमा त्यसको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> साथी र समुदायका मानिसहरूको नाता सम्बन्धको पहिचान र भूमिकाको बोध गरी माया, श्रद्धा र आदर सम्मान गर्ने वानीको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्न अरूलाई माया, आदर सम्मान गर्दा आफूलाई पनि माया, आदर र सम्मान प्राप्त हुने विषयको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्न स्थानीयस्तरमा आफूलाई मनपर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गरेर प्रदर्शन गर्न आफ्नो घरपरिवार तथा समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्न

सिकाइ उपलब्धि				
क्र.सं.	क्षेत्र/थिम	कक्षा १	कक्षा २	
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा प्रचलित आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास गर्ने घरपरिवार र छरिछिमेकमा मनाइने मन पर्ने उत्सव र चाडपर्वहरूलाई सम्झने र व्याख्या गर्ने बानीको अभ्यास गर्ने योग, प्राणायाम आसनहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, शशाकासन) को अभ्यास गर्ने उत्पादन र सिर्जनासँग जोडिएको श्रमको सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको चर्चा, अभ्यास र प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवारका सदस्यहरूका राम्रा आनीबानीहरूको पहिचान, सम्मान र प्रसंशा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूको बखान गर्ने र ती कुराहरूलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गर्ने आफू खुशी हुने र अरूलाई पनि खुशी बनाउने कलाको अभ्यास र अनुशरण गर्ने आसन, ध्यान र प्राणायामहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, गरुडासन) को अभ्यास प्रस्तुत गर्ने श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने घरपरिवार र समाजका, अशक्त, जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुनका लागि अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने ध्यान, प्राणायाम र आसन (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, ध्रुवासन, मयुरासन) को परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने
		<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयको बाल बगैँचामा भएका विरुवाहरूको नाम बताउने र चिनारी दिन स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटविरुवाहरूको नाम बताउने घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग गर्ने घर तथा विद्यालयमा भएका बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्ने फूलबारी तथा बोटविरुवाहरूको हेरचाह गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटविरुवाहरूको वर्गीकरण गर्ने बगैँचाको परिचय दिन घर र विद्यालयमा वृक्षारोपणमा सहयोग गर्ने र सहभागी हुन बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्ने वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहभागी हुन वरपरको वातावरण फोहोर हुने कारणहरू पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय बोटविरुवाहरूको परिचय दिन स्थानीय बोटविरुवाको महत्व तथा उपयोग बताउने विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्व बताउने घर र विद्यालयमा बाल बगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह गर्ने घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग गर्ने तरिका र सदुपयोग गर्ने फोहोरमैला व्यवस्थापनको परिचय दिन विद्यालयमा फोहोरमैलाको वर्गीकरण र व्यवस्थापन (कुहिने, नकुहिने र तरल) गर्ने व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय र अभ्यास गर्ने

सिकाइ उपलब्धि			
क्र.सं.	क्षेत्र/थिम	कक्षा १	कक्षा २
		<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहयोग गर्ने फोहोरमैलाको पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाईमा सहभागिता जनाउन वरपरको वातावरण सफा राख्ने उपायहरू पहिचान गर्ने वरपरको वातावरणको सरसफाई कार्यमा सहभागिता जनाउन
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयस्तरमा भइहेका र हुन सक्ने विपद् (बाढी, पहिरो, हावाहुरी, आगलागी, चट्याङ, महामारी, शीतलहर, भूकम्प, लू, डुवान, पटान, विद्युतीय आगलागी, गोबरयाँस, वन्यजन्तुको आक्रमण, सडक दुर्घटना) पहिचान गर्ने विद्यालय आउँदा र घर जाँदा बाटोमा हुने जोखिम (डुङ्गा खस्ने, खोलाले बगाउने, सडक दुर्घटना आदि) पहिचान गर्ने कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा सडक दुर्घटना, करेन्ट लाग्ने र करेन्टबाट समेत हुने आगलागी, डुवानबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुशरण गर्ने विपद्का कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्याङ, बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिको पहिचान र परिचय दिन घरभित्र हुने जोखिमहरू छल, विजुली, भन्ड्याड वा लिस्नो (सिँडी), वार्दली वा वरण्डा आदिको परिचय दिन घरभित्र हुने जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुशरण गर्ने कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हावाहुरी, चट्याङ, पहिरो र बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू बताउन विपद्का कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने
६	सुरक्षा		<ul style="list-style-type: none"> विपद्को परिचय दिन विपद्को किसिम (प्राकृतिक र मानव सिर्जित) बताउन विद्यालयभित्र जस्तै छल, विजुली, भन्ड्याड, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान गर्ने विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी अपनाउन भूकम्प र महामारीबाट सुरक्षित हुनको लागि आवश्यक सावधानी अपनाउन विपद्का कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने

सिकाइ उपलब्धि (कक्षा ४-५)

क्र.सं.	सिकाइ उपलब्धि	
	कक्षा ४	कक्षा ५
१	<ul style="list-style-type: none"> सिमाना र क्षेत्रफल सहित राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थितिको सामान्य जानकारी दिन राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको संक्षिप्त इतिहासका साथै महिला पुरुष सहित कुल जनसंख्या बताउन राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको वडाको संख्या, वडा कार्यालयको ठेगाना र महिला पुरुष सहितको वडागत जनसंख्या प्रस्तुत गर्न राप्ती सोनारी गाउँपालिकाभित्र रहेका वनजङ्गल, नदीनाला र हावापानीको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको क्षेत्रगत उचाइ अक्षांश र देशान्तर बताउन आफ्नो वडाको वडागत घरधुरी र जनसंख्या (महिला पुरुष) विवरण प्रस्तुत गर्न गाउँपालिकामा रहेका जातजातिगत जनसंख्या (थारू, मधेशी, ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, गुरुङ, दलित) विवरण प्रस्तुत गर्न । आफु, बस्ने वडाको नक्सा बनाइ नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटोहरू उल्लेख गर्न राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख शैक्षिक संस्थाहरू (साधारण नमुना, प्राविधिक धार समेत) को नामनामेसी विवरण बताउन
२	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी-३, बन्धुश्रीमा रहेको भुवर भवानी मन्दिर र त्यहाँ लाग्ने मेला र राप्ती सोनारी-६, जीरो बजारमा रहेको गणेश मन्दिरको परिचय, इतिहास र महत्व बताउन ईद र क्रिसमस बारे जानकारी बताउन मयुर नाँच, थारू समुदायको छोक्रा नाँच र हुर्दुङ्गा नाँचको सामान्य जानकारी, इतिहास, महत्व, लगाइने पोशाक, बजाइने वाजा र संरक्षणको आवश्यकता बताउन खरभट्टी नाकाको परिचय, उत्पत्ति, महत्व र संरक्षणको बारेमा बताउन सामुदायिक वनको परिचय, महत्व र संरक्षणमा समुदायको भूमिका प्रस्तुत गर्न स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू र सेवा लिन अपनाइने प्रक्रिया बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी-२ शमशेरगञ्जमा रहेको राप्ती गौशाला मन्दिर, वडा नं. ४ रामफुट्टीमा रहेको गोपाल मन्दिर, वडा नं. ७ नन्कौपुरमा रहेको पोखरा माता मन्दिरको परिचय, इतिहास र महत्व बताउन हरितालिका तीज र श्रीकृष्ण जन्माष्टमीको पौराणिक महत्व र मनाउने तरिका बताउन थारू समुदायको भुम्रा नाँच र ब्राह्मण क्षेत्री समुदायको सिंगारु नाँचको सामान्य जानकारी, इतिहास, महत्व, लगाइने पोशाक, बजाइने वाजा र संरक्षणको आवश्यकता बताउन राप्तीसोनारी -१ को भवानियापुरमा रहेको वरालभारी गुफा र खर्चे ताल र वडा नं. २ मा रहेको अगैया घाट र सिकटा सिँचाइ आयोजनाको परिचय, महत्व र संरक्षणको बारेमा बताउन उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले सामुदायिक वन विकासका लागि निर्वाह गर्ने भूमिका पहिचान गर्न वडा कार्यालयले प्रवाह गर्ने मुख्य सेवाहरू र सेवा लिन अपनाइने प्रक्रियाहरू बताउन

सिकाइ उपलब्धि	
क्र.सं.	कक्षा ४
३	<p>लसुन, बैसार, सखरखण्ड, बदाम, अदुवा खेतीमा सहयोग गर्ने</p> <p>स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरू (परालको गुन्डी, चकटी, डोको, ढकिया, बिँडा, नाइलो, हँसिया, दाँइ लगाउने, बावियोको डोरी बाट्ने, भौवा) आदिको परिचय दिन</p> <p>परम्परागत कृषि औजारहरू (हलो, जुवा, फरुवा, लिङ्को, खोप) को चिनारी र कृषि कार्यमा प्रयोग तथा महत्व बताउन</p> <p>समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेका कार्यहरूको चर्चा र उक्त कार्यको अनुसरण गर्ने सिप र आचरणको अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>गाउँटोल र समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्न ।</p> <p>आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन सहयोग गर्ने सिपको परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुशरण गर्न</p> <p>योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम-विलोम प्राणायाम, बक्रासन, शलभासन) को परिचय र नियमित अभ्यास गर्ने ।</p> <p>श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p>
४	<p>समाज र राष्ट्रका असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने स्वभावको अनुसरण गरी खुशी र सुखी हुने स्वभावको वर्णन एवम् अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गर्न</p> <p>जीवन र जगतका हरेक कुराहरूभित्र केही न केही असल कुरा हुने कुराको परिचय, बोध र अभ्यास प्रस्तुत गर्न ।</p> <p>आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन सहयोग गर्ने सिपको परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुशरण गर्न</p> <p>योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम विलोम, बक्रासन, नटराजासन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग गर्ने</p> <p>श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p> <p>परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास प्रस्तुत गर्न</p>

सिकाइ उपलब्धि	
क्र.सं.	कक्षा ४
५	<p>सिकाइ उपलब्धि</p> <ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको परिचय दिन र महत्व बताउन वडा क्षेत्रको वनमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरू पहिचान गर्न विद्यालयमा बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन वातावरण र विकासको परिचय दिन गाउँपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन, उपयोग बताउन र आवश्यकताअनुसार प्रयोग गर्न फोहोरमैलाले स्थानीय स्तरमा पारेको असर पहिचान गर्न वातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान गर्न फोहोरमैलाले वर्गीकरण (ठोस, तरल र ग्याँस) र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्न
६	<p>सिकाइ उपलब्धि</p> <ul style="list-style-type: none"> प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्का प्रभाव एवम् असरहरू बताउन चाडपर्वको समयमा हुने जोखिम (चङ्गा, पीड, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) पहिचान गर्न चाडपर्वको समयमा हुने जोखिमबाट सुरक्षित हुन हावाहुरी, चट्याङ, भूकम्पबाट बच्नको लागि पूर्व तयारी वा सावधानी अपनाउन आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण र सुरक्षा गर्न कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न सवारी दुर्घटना हुने कारण, बच्ने उपाय र जानकारी प्राप्त गर्न

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
		<ul style="list-style-type: none"> चिराइतो, कुरिल्लो, हरो, बरो, अमला र पिपला बारे जानकारी प्रयोग, महत्व र संरक्षणको बारेमा बताउन माघे संक्रान्तिको परिचय महत्व र मनाउने तरीका र नागपञ्चमीको पौराणिक महत्व र मनाउने तरीकाको उल्लेख गर्न आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थभन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गुर्जो, विजयसाल, दालचिनी, आकाशवेली, नीम, अर्जुन र खयर बारे जानकारी, प्रयोग, महत्व र संरक्षण बताउन र सोको प्रयोग गर्न राप्ती सोनारी गा.पा. अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगिताको महत्वको बारेमा जानकारी हासिल गर्न आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वडाका व्यक्तिहरूको पहिचान गरी उल्लिखित व्यक्तिहरूले गरेका योगदानको चर्चा गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> जंगली जनावरहरूको संरक्षणको महत्वको बारेमा बताउन र सोही अनुसार व्यवहार गर्न । हाम्रो पालिकामा समेत फैलिएको बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको परिचय सहित यहाँ पाइने वनस्पति र वन्यजन्तुको परिचय र महत्व बताउन हाम्रो पालिकामा भएका विभिन्न प्रकारका वनहरूको परिचय दिन आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने पालिकाका कलाकार, खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, सामाजिक अभियन्ता आदि नागरिकहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्न
		<ul style="list-style-type: none"> भैसीपालन/कुखुरापालनको महत्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्न अन्नवालीहरूको खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्न तरकारी वालीको खेती गर्ने तरिका बताउन र खेती कार्यमा सहयोग गर्न हस्त निर्मित सामग्रीहरू ढकिया, बिँडा र परालको गुन्डी बनाउने तरीका बताउन र निर्माण गर्न व्यावसायिक कृषिको परिचय दिन, कृषि पकेट क्षेत्र र यसको महत्व बताउन कृषि पेशा र व्यवसायको आवश्यकता र महत्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> बाखापालन/भेडापालनको महत्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्न दलहन वाली (केराउ, चना, मटर आदि) को खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेती गर्ने कार्यमा सहयोग गर्न तरकारी वाली (भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम, च्याउ) को खेती गर्ने तरिका बताउन र खेती कार्यमा सहयोग गर्न हस्त निर्मित सामग्री (भौवा, नाइलो, बाबियोको डोरी बाटुने) निर्माण गर्ने तरिका बताउन र निर्माण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन/बंगुरपालन/टर्कीपालनको महत्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र सहयोग गर्न बेमौसमी तरकारी (टमाटर, लौका, करेला, भिण्डी) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्न नगदेवाली (तोरी, मसुरो, अरहर, तिल, अर्सी) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्न हस्त निर्मित सामग्री : डोको, छिट्टनी, चकटी निर्माण गर्ने तरिका बताउन हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी गर्न जिल्ला स्तरमा राप्तीसोनारी गा.पा.को कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा भएका विकासात्मक अवस्थाको तुलना गर्न

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
			<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारीका प्रमुख व्यावसायिक पशुपालन केन्द्रहरूको पहिचान गर्ने राप्ती सोनारी गाउँपालिकाले पशुपालन र कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन र सम्बर्धनको लागि गरेको योगदानको चर्चा गर्ने थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने, मीठो बोल्ने र अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्ने स्वभावको अनुसरण गर्दै खुसी र सुखी हुने बानीको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रुपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिकरण गर्ने जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी सहित सोका प्रयोग र अनुसरण गर्ने अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीको जीवनमा अनुशरण गर्ने अभ्यासका साथै आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तितगत सरसफाई गर्ने सिपको विकास र जीवनमा कार्यान्वयन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा कृषिको महत्व र योगदान पहिचान गर्ने आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अधि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण र प्रदर्शन गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना एवम् त्यस्ता क्रियाकलापमा सक्रिय रुपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास र प्रस्तुति गर्ने स्थानीयस्तरका प्रमुख धर्महरूको मूल मर्मका बारेमा संक्षिप्त परिचयका साथै स्थानीयस्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी लिएर अभ्यास गर्ने जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै जीवनलाई खुसी र सन्तुलित बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण गर्ने अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता स्वभावहरूको जीवनमा निरन्तर अभ्यास र अनुशरणका साथै आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास गर्ने
		<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अधि बढ्ने क्षमताको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रुपमा सहभागी हुने र सिर्जना गर्ने सिप र कलाको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने स्थानीयस्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने । जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यासका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी दिन र सोको अनुसरण गर्ने घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने तरिका र व्यक्तितगत सरसफाईको परिचय दिने । योग र ध्यान (सर्वाङ्गीण व्यायाम, प्रणव ध्यान, उर्दगीथ प्राणायाम, अनुलोम विलोम प्राणायाम, उर्ध्वताडासन, कोणासन) लाई स्वस्थ र खुशी हुनका लागि अभ्यास र सोको प्रयोग गर्ने । श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास प्रस्तुत गर्ने 		

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
		<ul style="list-style-type: none"> परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (सूर्य नमस्कार, प्रणव ध्यान, अनुलोमविलोम, सर्वाङ्गासन, पश्चिमोत्तासन आदि) लाई स्वस्थ र खुशी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोगका साथै पूर्वीय दर्शन लगायत हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य मान्यताहरूको जानकारी दिन श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास प्रस्तुत गर्ने घरपरिवार र समाजका जेष्ठनागरिक लगायत असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, उद्गीथ, कपालभाती प्रणायाम, अनुलोमविलोम, तिर्यक्ताडासन, चिकिआसन) लाई स्वस्थ र खुशी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग लगायत पूर्वीय दर्शन, हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य एवम् मान्यताहरूको विश्लेषण र अनुशरण गर्ने। श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास गर्ने घरपरिवार र समाजका जेष्ठनागरिक एवम् असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास एवम् अनुसरण लगायत हाम्रा पुर्खा, वंश तथा गोत्रको पहिचान गर्दै यसको महत्व र उपादेयताको बारेमा बताउन
५	<p style="text-align: center;">॥ २ ॥ ॥ १ ॥ ॥ १ ॥</p>	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा पाइने विविध पशुपक्षी र जनावरको परिचय र महत्व बताउन वनमा आधारित आर्थिक क्रियाकलापहरू (घर तथा विद्यालयमा जडीबुटी खेती र सङ्कलन विभिन्न स्थानीय जातका वनस्पतिहरूको नर्सरी निर्माण र बिक्री वितरण, पर्यापर्यटन आदि) को परिचय दिन र सरिक हुन वडा क्षेत्रमा वृक्षारोपण, हरियाली प्रवर्धनको परिचय दिन, महत्व तथा तरिका बताउन र सहभागिता जनाउन हरित गृह/घरको अवधारणा/परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा पाइने वन्य जन्तुको संरक्षणको अवस्था विश्लेषण गर्न र संरक्षणको आगामी योजना बनाउन वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण र कानुनी व्यवस्थाको जानकारी दिन हरित गृह/घरको आवश्यकता तथा महत्व बताउन घर र विद्यालयमा करेसावारी र पुष्प बगैचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती, नर्सरी) मा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा पाइने वन्य जन्तुको संरक्षणको अवस्था, महत्व बताउन र संरक्षणको आगामी योजना तयार गर्ने वडा क्षेत्रमा भएका वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिका पहिचान गर्ने खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण र जडीबुटी खेती, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा (स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य वनस्पतिहरू र स्थानीय वनस्पतिहरूको नर्सरी, वृक्षारोपण, रेखदेख लगायत) बताउन इको क्लबको गठन गर्ने

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
		<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयमा करेसावारीको निर्माणमा सहयोग गर्न (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती) घर, विद्यालय र स्थानीय क्षेत्रमा हुन सक्ने फोहोर तथा प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरू पहिचान गर्न (जल, वायु, ध्वनि, जमीन) गाउँपालिका क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत, वितरण र पानी शुद्धीकरणका स्थानीय उपायहरू (परम्परागत रुपमा उपयोग गरिने, छान्ने, उमाल्ने, परम्परागत फिल्टर आदि) खोजी गर्न र अवलम्बन गर्न गाउँपालिका स्तरबाट पूरा गर्न सकिने दिगो विकासका लक्ष्यहरूको जानकारी दिन गा.पा.ले स्वच्छ वातावरण निर्माणका लागि गरेको अभ्यासहरूको जानकारी दिन (फोहोरमैला व्यवस्थापनका कार्यहरू, वृक्षारोपण कार्यक्रमहरू आदि) 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय तथा घरायसी उपयोग भईसकेको पानीको व्यवस्थापन गर्न (सोकपिट, करेसावारीमा उपयोग) विद्यालय तथा घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापन गर्न (कम्पोस्टिङ-गाड्यौले मल बनाउने प्रक्रियाको अभ्यास) दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध व्याख्या गर्न दिगो विकास र वातावरण संरक्षणका लागि स्थानीयस्तरबाट गर्न सकिने प्रयास (विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका) को खोजी गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हरित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थी इको क्लबको भूमिका बताउन दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकारले गर्दै आएका तथा गर्नुपर्ने कार्यहरू बताउन हरित गृह/घर निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू र हरित गृह निर्माण योजना दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध प्रवर्धनका उपायहरूको प्रयोग गर्न स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिगो व्यवस्थापनको उपायहरू र आकासे पानी सङ्कलन विधिको प्रयोग गर्न घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापन गर्न (विन कम्पोस्टिङ तथा पिट कम्पोस्टिङ गर्ने प्रक्रियाको अभ्यास) गाउँपालिका क्षेत्रमा वातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, संघसंस्थाहरू र गाउँपालिकाको भूमिका पहिचान गर्न
	६	<ul style="list-style-type: none"> विपद् पूर्व अपनाइने सजगताका बारे जानकारी दिन विभिन्न प्रकारका महामारीहरू-कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु, भाडापखाला आदिको जानकारी दिन अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिम पहिचान गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिमबाट सुरक्षित राख्न विद्यार्थीको भूमिका बताउन र सोको प्रस्तुतिकरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पबाट सुरक्षित घरको लागि पूर्वतयारी (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) गर्न । सुरक्षित घरको लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन यात्राको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी, भ्रमणबाट हुने जोखिम पहिचान गर्न सडक दुर्घटनाबाट सावधानी अपनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो विद्यालयलाई विपद्बाट सुरक्षित बनाउन भूकम्प र सुरक्षित विद्यालयको लागि पूर्वतयारी र विद्यार्थीको भूमिका (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) बताउन र सोको कार्यान्वयन गर्न भूकम्पबाट हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्न सुरक्षित विद्यालयको लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन र सोको कार्यान्वयन गर्न

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
		<ul style="list-style-type: none"> डढेलो, आगलागी, भू-क्षय, बाढी, सर्प दंश, जङ्गली जनावरको आक्रमण, विषालु च्याउ लगायत वीषजन्य पदार्थ आदिबाट हुने दुर्घटना रोकथामका लागि पूर्व तयारी गर्न राप्ती नदी र खहरे खोलाबाट हुने कटान तथा पटान व्यवस्थापनमा गरिएका र गर्नुपर्ने कार्यहरू बताउन उल्लिखित दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन । उल्लिखित दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्न । कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू गर्न कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका बताउन गाउँपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापनका लागि संलग्न संयन्त्र, संघसंस्था, योजना र कार्यक्रमहरू बताउन कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> विश्वका प्रमुख महामारीहरू ९ब्याक डेथ, प्लेग, फ्लू एचआईभी एड्स र कोभिड-१९) को बारेमा बताउन महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका सिकाइको बारेमा जानकारी दिन किशोरीहरूमा देखिने मास हिष्टेरिया र थारू जातिमा देखिने सिकलसेल एनिमियाबाट बच्ने उपायको पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्न जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनिकरणको उपायको पहिचान गरी कार्यान्वयन कार्यान्वयन गर्न विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू बताउन विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा विद्यार्थीको भूमिका बताउन कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न

४. विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम

कक्षा १-३

क्र.सं.	क्षेत्र/ थिम	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कार्य घण्टा
१	<p>विद्यार्थीको स्वास्थ्यको बारेमा जानकारी गराउने</p> <p>विद्यार्थीको स्वास्थ्यको बारेमा जानकारी गराउने</p> <p>विद्यार्थीको स्वास्थ्यको बारेमा जानकारी गराउने</p> <p>विद्यार्थीको स्वास्थ्यको बारेमा जानकारी गराउने</p>	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको परिचय आफू बसेको गाउँवस्ती र विद्यालयको परिचय आफ्नो गाउँवस्ती वरपर रहेका नदी, खोला र बाटाहरू हाम्रा स्थानीय बजारहरू हाम्रो गाउँटोलको स्वास्थ्य स्वयंसेविका 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडा र हाम्रो गाउँपालिका हाम्रो वडाभित्रका गाउँटोलहरू हाम्रा छिमेकी विद्यालयहरू हाम्रा वडाभित्रका नदी, खोला, भरना र तालहरू हाम्रा स्थानीय बजारहरू हाम्रा स्थानीय स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडा कार्यालय र गाउँपालिका कार्यालयको सामान्य परिचय गाउँपालिका भित्रका मुख्य मुख्य सडक र बाटोको नाम र अवस्थिति हाम्रो वडाभित्र रहेका विद्यालयहरूको अवस्थिति हाम्रो वडाका पदाधिकारीहरू 	२०

क्र.सं.	क्षेत्र/ थिस	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> तरकारीहरू (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेंडा, खुसानी, भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम) को परिचय हाम्रा स्थानीय उत्पादन बिक्री गर्ने बजारको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> परम्परागत र आधुनिक प्रविधि (हलो-ट्रयाक्टर, टिकीजाँतो-मिल) 	
४		<p>४.१ असल बानी र आचरणको विकास</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा परिवारका असल आनीबानीहरू आफूलाई मनपर्ने साथीका आनीबानी र स्वभावहरू असल आनीबानी र स्वभावहरूको अभ्यास <p>४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मन पर्ने गीत सङ्गीत र नृत्यहरू हामीलाई मन पर्ने उत्सव, चाडपर्व, व्यक्तित्व र बस्तुहरू <p>४.३.पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू उत्पादन र सिर्जनासँग जोडिएको श्रमको सम्मान 	<p>४.१ असल बानी र आचरणको विकास</p> <ul style="list-style-type: none"> नातासम्बन्धका मानिसहरूको आनीबानीको विवरण असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरू <p>४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास हाम्रा उत्सव र चाडपर्व मनाउँदा गर्ने हुने र गर्न नहुने कामहरू <p>४.३. सकारात्मक सोचको विकास :</p> <ul style="list-style-type: none"> राम्रा आनीबानीहरूको पहिचान, सम्मान र प्रसंशा र आफ्नो जीवनमा अभ्यास आफू खुसी हुने र अरुलाई पनि खुसी बनाउने कलाको अभ्यास <p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति 	<ul style="list-style-type: none"> ३५ 	

क्र.सं.	क्षेत्र/ थिस	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कार्य घण्टा
५		<ul style="list-style-type: none"> घर तथा स्थानीय स्तरमा पालिने घरपालुवा जनावरहरूको नाम घर तथा विद्यालयको बाल बगैँचामा भएका विरुवाहरूको नाम र चिनारी स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटविरुवाहरूको नाम घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग घर तथा विद्यालयमा भएका बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग फूलबारी तथा बोटविरुवाहरूको हेरचाह स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको नाम व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाई फोहोरमैलाको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> अशक्त, ज्येष्ठनागरिकप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास वडाभित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको नाम स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटविरुवाहरूको वर्गीकरण बगैँचाको परिचय घर र विद्यालयमा वृक्षारोपणमा सहयोग र सहभागी बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहभागी वरपरको वातावरण फोहोर हुने कारणहरू पहिचान फोहोरमैलाको परिचय र प्रकार (कुहिने र नकुहिने) 	<ul style="list-style-type: none"> अशक्त, ज्येष्ठ नागरिकप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको पहिचान स्थानीय बोटविरुवाहरूको परिचय स्थानीय बोटविरुवाको महत्व तथा उपयोग विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्व घर र विद्यालयमा बाल बगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग गर्ने तरिका र सदुपयोग फोहोरमैला व्यवस्थापनको परिचय विद्यालयमा फोहोरमैलाको वर्गीकरण र व्यवस्थापन (कुहिने, नकुहिने र तरल) व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय र अभ्यास घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाइमा सहभागिता वरपरको वातावरण सफा राख्ने उपायहरू पहिचान वरपरको वातावरणको सरसफाइ कार्यमा सहभागिता 	४०

क्र.सं.	क्षेत्र/ थिस	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कार्य घण्टा
६		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयस्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद्हरूको पहिचान विद्यालय आउँदा र घर जाँदा बाटोमा हुने जोखिमहरूको पहिचान कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने विभिन्न दुर्घटनाहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुशरण गर्न कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्याङ, बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिको पहिचान र परिचय घराभित्र हुने जोखिमहरूको परिचय र त्यस्ता जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हावाहुरी, चट्याङ, पहिरो र बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्को परिचय: विपद्को किसिम (प्राकृतिक र मानव सिर्जित) छत, विजुली, भयङ्क, बरफ, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी भूकम्प र महामारीबाट सुरक्षा कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	२०
					१६०

विषयवस्तु, क्षेत्र र क्रम (कक्षा ४-५)

क्र.सं.	एकाइ	कक्षा ४	कक्षा ५	कार्य घण्टा
१		<ul style="list-style-type: none"> सिसमाना र क्षेत्रफल सहित हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको जनसंख्या हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाका वडाको ठेगाना र वडागत जनसंख्या हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको वनजङ्गल, नदीनाला र हावापानी 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको क्षेत्रगत उचाइ, अक्षांश र देशान्तर हाम्रो वडाको वडागत घरधुरी र जनसंख्या हाम्रो गाउँपालिकामा रहेका जातजातिगत जनसंख्या हामीले बनाएको वडाको नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटाहरू हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख शैक्षिक संस्थाहरू 	१०
२		<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो भुवरभवानी मन्दिर र त्यहाँ लाग्ने मेला हाम्रो गणेश मन्दिर हाम्रो ईद र क्रिसमस 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्ती गौशाला मन्दिर, गोपाल मन्दिर, हाम्रो पोखरा माता मन्दिर, वजरङ्गवली मन्दिर र कुसुमेश्वर शिव मन्दिर हाम्रो हरितालिका तीज र हाम्रो श्रीकृष्णाष्टमी पर्व हाम्रो भुमरा नाँच र हाम्रो सिँगार नाँच 	

क्र.स	एकाइ	कक्षा ४	कक्षा ५	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा नाँच र उक्त नाँचमा लगाइने पोशाक र बजाइने बाजाहरू हाम्रो खयरभट्टी नाका हाम्रो सामुदायिक वन हाम्रो स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू <p>३.१ बेटी कार्यमा सहयोग :</p> <ul style="list-style-type: none"> लसुन, बेसार, सखरखण्ड, बदाम, खेतीमा सहयोग <p>३.२ हस्त निर्मित सामग्री : हाम्रा स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरूको परिचय</p> <p>३.३ हाम्रा परम्परागत कृषि औजारहरूको चिनारी र कृषि कार्यमा प्रयोग तथा महत्व</p>	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो बरालभारी गुफा, हाम्रो खर्चे ताल, हाम्रो अगैया घाट र हाम्रो सिक्टा सिचाइ आयोजना सामुदायिक वन विकासमा हाम्रो उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको भूमिका हाम्रो स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू <p>३.१ पशु तथा पंक्षीपालन</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पंक्षी पालन पेसा र व्यवसायहरू <p>३.२ तरकारीको परिचय र महत्व</p> <ul style="list-style-type: none"> आलु, टमाटर, केरा, च्याउखेती, गुन्द्रुकको सामान्य परिचय र उत्पादनमा सहयोग 	१५
३	संस्कृतिको विकास	<p>४.१ असल बानी र आचरणको विकास :</p> <ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेका कार्यहरूको चर्चा र उक्त कार्यको अनुसरण समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास <p>४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मनपर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र अभ्यास हाम्रा गाउँटोल र समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरू <p>४.३. सकारात्मक सोचको विकास</p> <ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुनका लागि अरूलाई पनि खुशी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको सम्मान र प्रशंसा गर्दै आफ्नो जीवनमा प्रयोग 	<p>४.१ असल बानी र आचरणको विकास :</p> <ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने स्वभावको अनुसरण गरी खुशी र सुखी हुने स्वभावको अभ्यास । <p>४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण <p>४.३. सकारात्मक सोचको विकास :</p> <ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतका हरेक कुराहरूभित्र केही न केही असल कुरा हुने कुराको परिचय, बोध र अभ्यास आफू खुशी हुनका लागि अरूलाई पनि खुशी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको सम्मान र प्रशंसा गर्दै आफ्नो जीवनमा प्रयोग 	२५
४	संस्कृतिको विकास	<p>४.१ असल बानी र आचरणको विकास :</p> <ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेका कार्यहरूको चर्चा र उक्त कार्यको अनुसरण समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास <p>४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मनपर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र अभ्यास हाम्रा गाउँटोल र समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरू <p>४.३. सकारात्मक सोचको विकास</p> <ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुनका लागि अरूलाई पनि खुशी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको सम्मान र प्रशंसा गर्दै आफ्नो जीवनमा प्रयोग 	<p>४.१ असल बानी र आचरणको विकास :</p> <ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने स्वभावको अनुसरण गरी खुशी र सुखी हुने स्वभावको अभ्यास । <p>४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण <p>४.३. सकारात्मक सोचको विकास :</p> <ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतका हरेक कुराहरूभित्र केही न केही असल कुरा हुने कुराको परिचय, बोध र अभ्यास आफू खुशी हुनका लागि अरूलाई पनि खुशी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको सम्मान र प्रशंसा गर्दै आफ्नो जीवनमा प्रयोग 	

क्र.स	एकाइ	कक्षा ४	कक्षा ५	कार्य घण्टा
		<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान</p> <ul style="list-style-type: none"> • हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू • श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति • हाम्रा अशक्त र ज्येष्ठ नागरिकप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास 	<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान</p> <ul style="list-style-type: none"> • हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू • श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति • हाम्रा अशक्त र ज्येष्ठ नागरिकप्रति सहयोग गर्ने बानीको विकास 	३०
५	परिचालन कृति	<ul style="list-style-type: none"> • वडा क्षेत्रको वनमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरू पहिचान • विद्यालयमा बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी • वातावरण र विकासको परिचय • पालिकाक्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकता अनुसार प्रयोग • फोहोरमैलाले स्थानीय स्तरमा पारेको असर पहिचान • वातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान • फोहोरमैलाको बर्गीकरण (ठोस, तरल र ग्याँस) र व्यवस्थापनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> • गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्व • विद्यालय तथा घरमा स्थानीय औषधिजन्य वनस्पति र फलफूल बगैँचाको निर्माण • गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थी, विद्यालय, समुदायको भूमिका • गाउँपालिका क्षेत्रमा जलस्रोतको प्रदूषण : कारण र असरहरू • विद्यालय तथा स्थानीय क्षेत्रमा फोहोरमैलाको व्यवस्थापनका उपायहरू (कम उपयोग, पुन प्रयोग र प्रशोधन) • घर र विद्यालयमा उपयोग हुने उर्जाको परिचय • वातावरण संरक्षणको अवधारणा/परिचय 	२८
६	परिचालन कृति	<ul style="list-style-type: none"> • प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को पहिचान • विपद्का प्रभाव वा असरहरू • चाडपर्वको समयमा जोखिम (चङ्गा, पीड, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) को पहिचान । • चाडपर्वको समयमा साबधानी • हावाहुरी, चट्याङ्ग, भूकम्पबाट बच्नको लागि • पूर्व तयारी वा साबधानी • आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण र सुरक्षा • कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> • प्राकृतिक विपद् मानव सिर्जित विपद्को प्रभाव वा असरहरू • चाडपर्वको समयमा जोखिम (चङ्गा, पीड, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) को पहिचान • चाडपर्वको समयमा उक्त जोखिमबाट साबधानी • वन्य जन्तुबाट बच्ने र वन्य जन्तुको क्षति न्यूनिकरण गर्ने उपायहरूको पहिचान • हावाहुरी, चट्याङ्ग, लू, शीतलहर, भूकम्पबाट बच्नको लागि पूर्व तयारी वा साबधानी • आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण र सुरक्षा • कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	२०
जम्मा				१२८

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	कार्य घण्टा
१		<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो गाउँपालिकाको हामीले बनाएको नक्सामा हाम्रो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटाहरू वडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू र तिनको जिम्मेवारी वडा कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू पालिका भित्र जनसंख्याको उमेरगत विश्लेषण वडा कार्यालयले शिक्षा, बालबालिका, युवा, महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू हाम्रो राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरू 	<ul style="list-style-type: none"> बाँके जिल्लाको नक्सा कोर्न र आफ्नो गाउँपालिका, मुख्य स्थानहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी, ताल गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था एवम् पालिकाको दक्षिण पश्चिमको विकट क्षेत्रमा शिक्षा र मानवीय वस्तीको विगत तथा वर्तमान अवस्था गाउँपालिका भित्र रहेका सुरक्षा चौकी/इकाइले प्रदान गर्ने सेवाहरू एवम् समग्र गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू गाउँपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू/अपाङ्गता र विशेष आवश्यकता भएका बालबालिका 	<ul style="list-style-type: none"> लुम्बिनी प्रदेशको नक्सा बनाइ आफ्नो जिल्ला, पालिका र त्यहाँका मुख्य स्थानहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी र तालको अवस्थिति चित्रण गाउँसभा बस्ने तरिका र गाउँसभाका काम कर्तव्य र अधिकारको जानकारी । गाउँपालिकामा भएको न्यायिक समितिको जिम्मेवारी र भूमिका । गाउँपालिकाले जारी गरेका मुख्य ऐन र नियमावलीहरूको संक्षिप्त जानकारी राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा रहेका सिक्टा सिँचाइ आयोजना लगायत अन्य महत्वपूर्ण आयोजनाहरूका बारेमा जानकारी जिल्ला र प्रदेशस्तरमा राप्ती सोनारी गाउँपालिकाको तुलनात्मक अवस्था (क्षेत्रफल, शिक्षा स्वास्थ्य, सम्पदा र आर्थिक गतिविधि) 	१०
२		<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्तीसोनारी- २, टिकुलीपुरको सिद्धसाइकुमारी मन्दिर, वडा नं.९ को बेट्टेश्वर बजरंगवली मन्दिर र वडा नं ५ को विष्णुदेवी मन्दिर भयाउरे नाँचको परिचय, इतिहास, महत्व, लगाइने पोशाक र बजाइने वाजा र संरक्षणको आवश्यकता 	<ul style="list-style-type: none"> मस्जिद र चर्चको परिचय र महत्व थारू समुदायको सिंगार नाँच बारे जानकारी, इतिहास, महत्व, लगाइने पोशाक र बजाइने वाजा र संरक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी-५ कन्केश्वरी सिमसार क्षेत्र र अगैया स्थित राप्ती नदीको व्याफ्टीडको महत्व, संरक्षण र विकास पालिकास्तरीय अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगितामा समावेश हुने खेल र तिनीहरूको महत्व पालिकामा भएका विभिन्न जातजाति, भाषाभाषी र धर्मावलम्बीहरूका बीचमा भएको आपसी सद्भाव र सहिष्णुता 	१५

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> व्यावसायिक कृषिको परिचय दिन, कृषि पकेट क्षेत्र र यसको महत्व कृषि पेशा र व्यवसायको आवश्यकता र महत्व 	<p>३.४ हस्त निर्मित सामग्रीहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री बनाउने अभ्यास (भौवा, नाइलो, बाबियोको डोरी बाट्ने) राप्तीसोनारीका प्रमुख व्यावसायिक पशुपालन केन्द्रहरूको पहिचान राप्तीसोनारी गाउँपालिकाले पशुपालन र कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन र सम्बर्धनको लागि गाउँपालिकाले गरेको योगदान 	<p>३.४ हस्त निर्मित सामग्रीहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री अभ्यास र बजारीकरणका उपायहरू हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी जिल्ला स्तरमा राप्तीसोनारी गा.पा.को कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा भएका विकासात्मक अवस्थाको तुलना स्थानीय क्षेत्रमा कृषिको महत्व र योगदान 	
४		<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने र सिर्जना गर्ने सिप र कलाको अभ्यास स्थानीयस्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण । अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीको जीवनमा अनुसरण गर्ने अभ्यासका साथै आफू खुशी हुने र अरूलाई पनि खुशी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने, सीठो बोल्ने र अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्ने स्वभावको अनुसरण गर्दै खुसी र खुबी हुने बानीको अभ्यास गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास एवम् प्रस्तुति जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण । अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीको जीवनमा अनुसरण गर्ने अभ्यासका साथै आफू खुशी हुने र अरूलाई पनि खुशी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण र प्रदर्शन गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना एवम् त्यस्ता क्रियाकलापमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास र प्रस्तुति स्थानीयस्तरका प्रमुख धर्महरूको मूल मर्मका बारेमा संक्षिप्त परिचयका साथै स्थानीयस्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास 	३०

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने तरिका र व्यक्तिगत सरसफाइको परिचय । योग र ध्यान (सर्वाङ्गीण व्यायाम, प्रणव ध्यान, उद्गीथ प्राणायाम, अनुलोम विलोम प्राणायाम, उर्ध्वताडासन, कोणासन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग । श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास । परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास । 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तिगत सरसफाइ गर्ने सिपको विकास र कार्यान्वयन । योग र ध्यान (सूर्य नमस्कार, प्रणव ध्यान, अनुलोम विलोम, सर्वाङ्गासन, पश्चिमोत्तासन, आदि) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोगका साथै पूर्वीय दर्शन लगायत हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य एवम् मान्यताहरूको जानकारी श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास घरपरिवार र समाजका जेष्ठनागरिक लगायत असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै जीवनलाई खुसी र सन्तुलित बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण । अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता स्वभावहरूको जीवनमा निरन्तर अभ्यास र अनुशरणका साथै आफू खुशी हुने र अरुलाई पनि खुशी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास । योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, उद्गीथ, कपालभाँती प्राणायाम, अनुलोमविलोम, तिर्यकताडासन, चक्किआसन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग लगायत पूर्वीय दर्शन, हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य एवम् मान्यताहरूको विश्लेषण र अनुशरण । श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास घरपरिवार र समाजका जेष्ठनागरिक एवम् असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास एवम् अनुसरण लगायत हाम्रा पुर्खा, वंश तथा गोत्रको पहिचान गर्दै यसको महत्व र उपादेयताको बारेमा जानकारी । 	

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	कार्य घण्टा
५		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा पाइने विविध पशुपंक्षी र जनावरको परिचय र महत्व वनमा आधारित आर्थिक क्रियाकलापहरू (घर तथा विद्यालयमा जडीबुटी खेती र संङ्कलन विभिन्न स्थानीय जातका वनस्पतिहरूको नर्सरी निर्माण र विक्री वितरण, पर्यापर्यटन आदि) वडा क्षेत्रमा वृक्षारोपण, हरियाली प्रवर्धनको परिचय महत्व, तरिका र सहभागिता हरित गृह/घरको अवधारणा/परिचय विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती) घर, विद्यालय र स्थानीय क्षेत्रमा हुन सक्ने फोहोर तथा प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरू (जल, वायु, ध्वनि, जमीन) गाउँपालिका क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत, वितरण र पानी शुद्धीकरणका स्थानीय उपायहरू (परम्परागतरूपमा उपयोग गरिने छान्ने, उमाल्ने, परम्परागत फिल्टर आदि) गाउँपालिका स्तरबाट पूरा गर्न सकिने दिगो विकासका लक्ष्यहरू 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा पाइने वन्य जन्तुको संरक्षणको अवस्था, संरक्षणको आगामी योजना वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण र कानुनी व्यवस्था हरित गृह/घरको आवश्यकता तथा महत्व घर र विद्यालयमा करेसावारी र पुष्प बगैँचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती, नर्सरी) घरायसी उपयोग भईसकेको पानीको व्यवस्थापन: सोकपिट, करेसावारीमा उपयोग घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापन: कम्पोस्टिङ्-गड्यौले मल बनाउने प्रक्रियाको अभ्यास) दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध दिगो विकास र वातावरण संरक्षणका लागि स्थानीयस्तरबाट गर्न सकिने प्रयास (विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका) राप्ती सोनारी क्षेत्रमा वातावरण विनासका कारण र संरक्षणका उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा पाइने वन्य जन्तुको संरक्षणको अवस्था, महत्व र संरक्षणको आगामी योजना वडा क्षेत्रमा भएका वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिका खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण र जडीबुटी खेती, बजारीकरण र आर्थिक फाइदा (स्थानीय क्षेत्रमा पाइने जडीबुटीजन्य वनस्पतिहरू र स्थानीय वनस्पतिहरूको नर्सरी, वृक्षारोपण, रेखदेख लगायत) हरित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थी इको क्लवको भूमिका दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकारले गर्दै आएका तथा गर्नुपर्ने कार्यहरू हरित गृह/घर निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू र हरित गृह निर्माण योजना दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध प्रवर्धन स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिगो व्यवस्थापनको उपायहरू र आकासे पानी संङ्कलन विधि 	२८

क्र.स.	एकाइ	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गा.पा.ले स्वच्छ वातावरण निर्माणका लागि गरेका अभ्यासहरू । (फोहोरमैला व्यवस्थापनका कार्यहरू, वृक्षारोपण कार्यक्रमहरू आदि) 		<ul style="list-style-type: none"> जलस्रोत संरक्षणका उपायहरू घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापन : विन कम्पोस्टिड तथा पिट कम्पोस्टिड गर्ने प्रक्रियाको अभ्यास) गाउँपालिका क्षेत्रमा वातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, संघसंस्थाहरू र गाउँपालिकाको भूमिका 	
६	सुदूरपश्चिम प्रदेश	<ul style="list-style-type: none"> महामारीको परिचय महामारीका प्रकारहरू (कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला) अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिम पहिचान अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिमबाट सुरक्षित राख्न विद्यार्थीको भूमिका डहेलो, आगलागी, भूक्षय, बाढी, सर्प दंश, जङ्गली जनावरको आक्रमण, विषालु च्याउ लगायत वीषजन्य पदार्थ आदिबाट हुने दुर्घटना रोकथामका लागि पूर्व तयारी राप्ती नदी र खहरे खोलाबाट हुने कटान तथा पटान व्यवस्थापनमा गरिएका र गर्नुपर्ने कार्यहरू उल्लिखित दुर्घटना न्यूनीकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका उल्लिखित दुर्घटना न्यूनीकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पबाट सुरक्षित हुने उपायहरू भूकम्पबाट सुरक्षित घरको लागि पूर्वतयारी (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) सुरक्षित घरको लागि विद्यार्थीको भूमिका यात्राको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी, भ्रमणबाट हुने जोखिम पहिचान सडक सावधानी कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गाउँपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापनका लागि संलग्न संयन्त्र, संघसंस्था, योजना र कार्यक्रमहरू 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो सुरक्षित विद्यालय भूकम्प र सुरक्षित विद्यालयको लागि पूर्वतयारी र विद्यार्थीको भूमिका (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) भूकम्पबाट हुने जोखिम न्यूनीकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका सुरक्षित विद्यालयको लागि विद्यार्थीको भूमिका विश्वका प्रमुख महामारीहरू ब्याक डेथ, प्लेग, पलू एच.आई.भी. एड्स र कोभिड-१९) महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका सिकाई किशोरीहरूमा देखिने मास हिष्टेरिया र थारू जातिमा देखिने सिकलसेल एनिमियाबाट बच्ने उपायको पहिचान र कार्यान्वयन जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनीकरणको उपायको पहिचान र कार्यान्वयन । विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा विद्यार्थीको भूमिका 	२०

५. विषयवस्तुको विस्तृतीकरण र सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप

क्षेत्र, सिकाइ उपलब्धि, विषयवस्तु, क्रियाकलाप, मूल्याङ्कन र अनुमानित कार्य घण्टा

कक्षा १

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
१		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको नाम, काम र नाता सम्बन्ध बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वास्तविक व्यक्ति वा चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट कुनै एकजना विद्यार्थीको परिवारमा भएमा मानिसहरूको नाम, नातासम्बन्ध र कामको बारेमा सङ्क्षेपमा बताउने तत्पश्चात् विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरपरिवारका सदस्यहरूको नाम, नातासम्बन्ध र उनीहरूले गर्ने कामको बारेमा बताउनका लागि उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गर्ने आफ्ना परिवारका सदस्यहरूमध्ये सबैभन्दा मन पर्ने सदस्य, मन पर्नुको कारण र उसले गर्ने कामको बारेमा बताउने आपना परिवारका सदस्यहरू र आफूबिचको नाता बताउन लगाउने र आवश्यक पृष्ठपोषण दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको नाम, काम र नातासम्बन्ध बताउन लगाएर । आफ्ना परिवारका सदस्यहरूमध्ये सबै भन्दा मन पर्ने सदस्य, मन पर्नुको कारण र उसले गर्ने काम भन्ने लगाएर । 	४
		<ul style="list-style-type: none"> आफू बसेको गाउँबस्तीको नामका साथै आफू पढ्ने विद्यालयको नाम र त्यहाँ काम गर्ने प्र.अ, शिक्षक र कर्मचारीहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> आफू बसेको गाउँबस्ती र विद्यालयको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वास्तविक व्यक्ति वा चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट कुनै व्यक्तिको गाउँबस्तीको नाम र उसले अध्ययन गर्ने गरेको विद्यालयको नामको बारेमा भन्ने तत्पश्चात् विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो गाउँबस्तीको नाम र आफ्नो विद्यालयको नाम भन्नेका लागि उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गर्ने आफ्नो विद्यालयका साथै विद्यालयमा काम गर्ने प्र.अ., शिक्षक र कर्मचारीहरूको नाम समेत भन्ने गरी विद्यार्थीहरूका निम्ति उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो गाउँबस्ती र विद्यालयको नाम भन्ने लगाएर । आफू पढ्ने विद्यालयका शिक्षक र कर्मचारीहरूको नाम भन्ने लगाएर 	४

सिकाइको निम्ति

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो गाउँवस्ती वरपर रहेका नदी, खोला र बाटाहरूको नाम बताउन आफ्ना गाउँवस्तीमा रहेका धार्मिक स्थल र मठमन्दिरहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो गाउँवस्ती वरपर रहेको नदी, खोला र बाटाहरूका नाम आफ्ना गाउँवस्तीमा रहेका धार्मिक स्थल र मठमन्दिरहरूको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वप्रथम विद्यार्थीहरूले देखेका नदी, खोलानाला र हिडेको वा गाडी चढेका बाटा र सडकको नाम भन्नु लगाउने तपाईंले देखेका नदी, खोलानाला र हिडेका बाटा मध्ये कुन कुन तपाईंको गाउँवस्ती र त्यसको वरिपरी रहेका छन् छलफल गरी भन्नु लगाउने उल्लिखित नदी, खोलानाला र बाटो नभएको भए के हुन्थ्यो होला भन्दै उनीहरूलाई कल्पना गर्न लगाउने र तिनीहरूको उपयोगिताको बारेमा भन्नु प्रेरित गर्ने आफ्नो गाउँवस्ती र त्यसको वरिपरी रहेका धार्मिक स्थल र मठमन्दिरहरूको नामको बारेमा छलफल गरी भन्नु लगाउने र ती धार्मिक स्थल र मठमन्दिरमा को को जानु भएको छ भनी सोध्ने त्यहाँ जाँदा देखेको र अहिलेसम्म पनि नबिर्सको कुरा के हो भनेर विद्यार्थीहरूलाई क्रमशः सोध्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो गाउँवस्ती र त्यसको वरिपरी भएका नदी, खोलानाला र बाटोको नाम भन्नु लगाएर गाउँवस्ती वरिपरी भएका धार्मिक स्थल र मठमन्दिरहरूको नाम भन्नु लगाएर 	६
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर नजिकै रहेका स्थानीय बजारको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय बजारहरू हाम्रो गाउँटोलको स्वास्थ्य स्वयमसेविका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरूलाई कुनै सामान र वस्तु चाहियो भने कहाँ गएर किनेर ल्याउनुहुन्छ भनेर सोध्ने प्राप्त प्रतिक्रियाहरूका लागि धन्यवाद दिदै तपाईंको गाउँवस्ती नजिकै रहेको बजारको नाम के हो र त्यहाँ गएर तपाईंहरू के के सामान खरिद गर्नुहुन्छ भनेर सोध्ने कहिल्यै तपाईं एकलै गएर पनि त्यो बजारमा तपाईंलाई आवश्यक पर्ने सामान किन्नु भएको छ भनी सोध्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय बजार र त्यहाँ पाइने सामानको नाम भन्नु लगाएर गाउँ वस्ती मा काम गर्ने स्वास्थ्य स्वयमसेविकाको नाम र उनले गर्ने काम भन्नु लगाएर 	६

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो गाउँटोलमा नाँचिने विभिन्न नाँचहरूको पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो गाउँटोलमा नाँचिने नाँचहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कुनै नाँचको फोटो देखाएर यो कुन नाँच हो र हाँप्रो गाउँटोलमा कुन जातिले यो नाँच नाँचने गर्दछन् भनेर विद्यार्थीहरूसँग सोध्नुछ र छलफल गर्दै हाँप्रो गाउँटोलमा नाँचिने यस्ता नाँचहरूका नामको सूची बनाउन लगाउने आफ्नो गाउँटोलमा नाँचिने नाँचहरूको श्रव्यदृश्य सामग्रीबाट प्रदर्शन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई साधारण लय र तालमा नाँचन लगाउने र आफू पनि सरिक हुने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो गाउँवस्तीमा नाँचिने नाँचहरूको नाम भन्न लगाएर फोटो देखाउँदै यो कुन नाँच हो भनी सोधेर नृत्य गरेको अवलोकन गरेर 	७
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँटोल नजिकको जङ्गलमा पाइने फलफूल र जनावरहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँटोल नजिकको जङ्गलमा पाइने फलफूल र जनावरहरूको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कक्षा सञ्चालनको समयमा जङ्गलमा फलेको कुनै फलफूल ल्याएर यसको नाम के हो ? यो कहाँ पाइन्छ ? यसको स्वाद कस्तो होला? आदि प्रश्नहरू सोध्दै गाउँटोल नजिकको जङ्गलमा पाइने विभिन्न फलफूलहरूको सूची बनाउने फलफूल सफा गरी विद्यार्थीहरूलाई चाख्न लगाउने र स्वाद बताउन लगाउने उल्लिखित फलफूलहरू को-कोले खानु भएको छ ? यिनीहरूको स्वाद कस्तो हुन्छ ? यिनीहरू कुन मौसममा फल्छन्? आदि प्रश्नहरू विद्यार्थीहरूलाई सोध्ने र आवश्यक जानकारी दिने तपाईंहरूलाई गाउँटोल नजिकको जङ्गलमा पाइने फलमध्ये सबैभन्दा मन पर्ने फलको नाम के हो? र मन पर्नुको कारण के हो? भनी हेरेकलाई सोध्दै जाने र उनीहरूले दिएको प्रतिक्रियाको आधारमा फलको नाम, स्वाद र फल्ने मौसमको सूची बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँटोल नजिकको जङ्गलमा पाइने फलफूलको नाम बताउन लगाएर गाउँटोल नजिकको जङ्गलमा पाइने जनावरहरूको नाम बताउन लगाएर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> यसरी नै उल्लिखित विभिन्न तरिकाहरू अपनाएर गाउँटोल नजिकैको जङ्गलमा पाइने विभिन्न जनावरको नाम भन्नु लगाइ सूची तयार गर्ने 		
		<ul style="list-style-type: none"> परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पेसा र व्यवसायको नाम बताउनु 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा पेसा र व्यवसायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप अवलोकन सिप पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयस्तरमा विभिन्न मानिसहरूले गर्ने विभिन्न पेसा र व्यवसायहरूको बारेमा चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट जानकारी दिने उल्लिखित पेसा, व्यवसायहरूमध्ये विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूका परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पेसा तथा व्यवसायहरू बताउनु लगाउने राप्ती सोनारी गाउँपालिकाका मानिसले गर्ने विभिन्न पेसा तथा व्यवसायहरूको रूपमा चित्र तथा भिडियोद्वारा देखाउने र पेसा र व्यवसायको परिचय दिने 	<ul style="list-style-type: none"> परिवारका सदस्यले गर्ने पेसा र व्यवसायको नाम बताउनु लगाएर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीहरूको पहिचान (धान, मकै, गहुँ, जौ) गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा अन्नबालीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा खेती गरिने विभिन्न अन्नबालीहरू (धान, मकै, गहुँ, जौ आदि) चित्र वा भिडियो द्वारा देखाउने र तिनीहरूको नाम पहिचान गर्न लगाउने ती अन्नबालीहरू मध्ये आफ्नो घर तथा छिमेकमा कुन कुन अन्नबालीहरूको खेती गरिएको छ? बताउनु लगाउने विद्यार्थीहरूलाई अन्नबाली खेती गरिएको स्थानमा भ्रमणमा लैजाने र ती अन्नबालीहरूको चिनारी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीहरूको नाम बताउनु लगाएर अन्नबालीहरू र तिनीहरूको चित्र बिच जोडा मिलाउनु लगाएर 	६

सिकाइ र कार्यहरू, सिपहरू

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> दलहन बालीको पहिचान (केराउ, चना, मटर, मसुरो, अरहर) गर्न । 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा दलहन बालीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> दलहन बालीहरू (केराउ, चना, मटर, मसुरो, अरहर आदि) का बोट र गोडागुडी नमूना देखाएर तिनीहरूको नाम बताउन लगाउने चित्र वा भिडियोद्वारा दलहन बालीको बोट र गोडागुडी देखाउने ती दलहन बालीहरूमध्ये आफ्नो घरमा उत्पादन गरिने दलहनबालीहरू पहिचान गर्न लगाउने विद्यार्थीहरूलाई दलहन बाली खेती गरिएको ठाउँको भ्रमणमा लैजाने र दलहन बालीको चिनारी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> दलहन बालीहरूको नाम बताउन लगाएर दलहन बाली र तिनको चित्रको जोडा मिलाउन लगाएर 	६
		<ul style="list-style-type: none"> तरकारी खेती (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेडा, खुसानी, भण्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम) को पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो तरकारी खेती 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई घरमा खाने गरिएका तरकारीहरूको नाम बताउन लगाउने राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा खेती गरिने विभिन्न तरकारीहरू (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेडा, खुसानी, भण्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम) को चित्र वा भिडियो देखाउने र ती मध्ये कुन कुन तरकारीहरू खाने गरिएको छ भन्ने बारेमा बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकै तरकारी खेती गरिएको स्थानमा लैजाने र तरकारीहरूको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> तरकारीको नाम बताउन लगाएर विभिन्न तरकारीहरूको चित्र र तिनीहरूको नामबिच जोडा मिलाउन लगाएर 	१५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
४		<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीबानी र स्वभावहरू बताउन आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीबानी स्वभावहरूमध्ये असल आनीबानी र स्वभावहरूको पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा परिवारका असल आनीबानीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप पहिचान सिप स्व व्यवस्थापन सिप सम्मान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवारका विभिन्न मानिसहरूमा भएका विभिन्न आनीबानी र स्वभावहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई पालैपालो भन्नु लगाउने र शिक्षकले टिप्पै जाने घरपरिवारका मानिसहरूसँग भएका उल्लिखित आनीबानी र स्वभावहरूमध्ये कुन कुन असल र कुन कुन खराव हुन भनेर छलफल गर्ने विद्यार्थीहरूलाई तिमिलाई असल आनीबानी र स्वभाव मन पर्छ कि खराव आनीबानी र स्वभाव मन पर्छ भनेर सोच्ने सोच्ने विद्यार्थीहरूले भनेका मन पर्ने आनीबानी र मन नपर्ने आनीबानीहरूको सूची बनाउने मन पर्ने र मन नपर्ने कुराहरू सबैलाई आनी बानी भनिन्छ भनेर चित्र र भिडियो क्लिपहरू देखाएर प्रष्ट पार्ने यस क्रममा विद्यार्थीहरूले भनेका कुराहरूलाई समेत सधन्यवाद ध्यान दिएर सुन्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवारका मानिसहरूका मन पर्ने र मन नपर्ने आनीबानीहरू सोधेर घरपरिवारका कुनै मानिस मन पर्नु र कुनै मानिस मन नपर्नुको कारण सोधेर चित्र र भिडियो देखाउँदै उनीहरूले देखेको कुरा सोधेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने साथीहरूमा भएका स्वभावहरूको विवरण बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने साथीका आनीबानी र स्वभावहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सबै विद्यार्थीहरूलाई आफूलाई मन पर्ने एक एक जना साथीको नाम सम्झन लगाउने सबैलाई पालैपालो मन परेको साथीको नाम र मन पर्नुको कारण बारे भन्नु लगाउने अरूलाई मन पर्ने आनीबानी भएका मानिसहरूलाई असल मानिस भन्छन भनेर कुरा गर्दै त्यससँग सम्बन्धित व्यक्तिका जीवनी, कथा र चित्र र भिडियो प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> मन पर्ने साथीको नाम र मन पर्नुको कारण सोधेर अरूलाई मन पर्ने हुनका लागि के के गर्नु पर्दोरहेछ भन्ने कुरा सोधेर 	५

सिपको शक्ति र क्षमताको विकास गर्न सकिने

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> असल एवम् मन पर्नेमानिसहरूका आनीबानी र स्वभावलाई व्यवहारलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गरी खुसी हुने बानीको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> असल आनीबानी र स्वभावहरूको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप अभ्यास सिप सञ्चार सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले दिएको जवाफहरूको आधारमा असल एवम् मन पर्ने मानिसहरूका आनीबानीहरूको सूची बनाउन बनाउने विद्यार्थीहरूको सक्रिय सहभागिताका आधारमा असल आनीबानीले हुने फाइदाहरूको चर्चा गर्ने विद्यार्थीहरूलाई कुन कुन असल बानी गरिरहेका छौ र बाँकी कुन कुन आज देखि गर्ने भनेर विद्यार्थीहरूबाट प्रतिबद्धता पनि लिने उनीहरूको आनी बानीको बारेमा अभिभावकसँग समेत भलाकुसारी गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> असल आनीबानीहरू भन्न लगाएर भर्खर मात्र प्रयोग गर्न थालेका असल बानीहरू बताउन लगाएर अभिभावकसँग विद्यार्थीहरूको आनीबानीको बारेमा सोधेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा प्रचलित आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मन पर्ने गीत सङ्गीत र नृत्यहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई मन पर्ने वा जानेको गीत भन्न र गाउन लगाउने विद्यार्थीहरूले गाउने क्रममा आफूले पनि खुसिपूर्वक सघाउने मोवाइल, टिभी, साउण्डसिस्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत र सङ्गीत बजाउने विद्यार्थीहरूलाई बजाइएका गीत र सङ्गीतहरू ध्यान दिएर सुन्नका लागि अनुरोध गर्ने उनीहरूलाई जवाफ दिएका आधारमा मन परेको गीत र सङ्गीतलाई दोहोर्‍याएर सङ्गाने विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूले मन पराएको गीत र सङ्गीतमा नृत्य गर्नका लागि प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> मन परेका गीतहरू भन्न लगाएर मन परेका गीत गाउन लगाएर उनीहरूले मन पराउने गीत र सङ्गीतमा नाँचन लगाएर उनीहरूले गरेका क्रियाकलापहरूको अवलोकन गरेर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र छरछिमेकममा मनाइने मन पर्ने उत्सव र चाडपर्वहरूलाई सम्झने र व्याख्या गर्ने बानीको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हामीलाई मन पर्ने उत्सव, चाडपर्व, व्यक्ति र वस्तुहरू 	<ul style="list-style-type: none"> अवलोकन सिप पहिचान सिप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने उत्सव र चाडपर्वहरूको नाम भन्न लगाउने घर परिवार र छरछिमेकमा मनाइने महोत्सव र चाडपर्वहरूमा गर्ने क्रियाकलापहरूको बारेमा बताउन लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा गरिने क्रियाकलापहरूमध्ये मन पर्ने क्रियाकलापहरूको नाम भन्न लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा गरिने आफूलाई मन पर्ने क्रियाकलापहरूको कारण बताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई मन पर्ने उत्सव र चाडपर्वको नाम सोधेर त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा हुने मन पर्ने क्रियाकलाप नाम मन पर्नुका कारण सोधेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> योग, प्राणायाम आसनहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, शशकासन) को अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हाप्पा योग, ध्यान र आसनहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई श्वास लिने र श्वास प्याक्ने (भस्त्रिका प्राणायाम) र प्रणव ध्यान र शशकासन सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकपटक सबैको सामू गरेर देखाउने तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न प्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको नाम र महत्वको बारेमा बताउने । 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्ने लगाएर अभ्यास गरिएका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको नाम र महत्व बताउन लगाएर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> उत्पादन र सिर्जनासँग जोडिएको श्रमको सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको चर्चा, अभ्यास र प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> उत्पादन र सिर्जनासँग जोडिएको श्रमको सम्मान 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, स्वीकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई हामी सबैले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न वस्तुहरूको नाम भन्न लगाउने ती वस्तुहरूको निर्माण कसले गरेको हो भन्दै उत्पादनलाई श्रमसँग जोड्ने कसैले श्रम नगरेको भए हामीले खाने र प्रयोग गर्ने चिज र वस्तुहरू हामीले खान र प्रयोग गर्ने नपाउने कुराहरूलाई छलफलमा ल्याउने 	<ul style="list-style-type: none"> हामीले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न वस्तुहरूका नाम भन्न लगाएर यी वस्तुहरू बनाउनमा कसको भूमिका छ, भने कुरा सोधेर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> छलफललाई जीवन्त बनाउनका लागि आवश्यकता अनुसार कथा, चित्र र भिडियो क्लिपहरूको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने हामी जिउनका लागि कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दैरहेको हुँदा त्यस्तो श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्ने कुरालाई छलफलमा ल्याउने । 	<ul style="list-style-type: none"> श्रमलाई सम्मान गर्नु पर्ने कारण सोधेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> घर तथा स्थानीय स्तरमा पालिने घरपालुवा जनावरहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा स्थानीय स्तरमा पालिने घरपालुवा जनावरहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई घरमा पालिएका जनावरहरूको नाम भन्ने लगाउने घरमा पालिएका बाहेक अन्य स्थानीयस्तरमा पालिएका जनावरहरू भन्ने लगाउने स्थानीयस्तरमा (विभिन्न प्रयोजनले पालन गरिएका) पालन गरिएका जनावरहरूको अवलोकन गराउने चित्र/श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट स्थानीयस्तरमा पालन गरिएका जनावरहरूको परिचय गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा पालन गरेका जनावरहरूको नाम सोधेर स्थानीयस्तरमा पालन गरिएका जनावरहरूको नाम बताउन लगाएर 	३
५		<ul style="list-style-type: none"> घर तथा टोल वरपर भएका विरुवाहरूको पहिचान गर्ने विद्यालयको बाल बगैँचा चामा भएका विरुवाहरू चिन्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा टोल वरपर भएका विरुवाहरूको नाम र चिनारी विद्यालयको बगैँचामा भएका विरुवाहरूको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर वरपर भएका, घरको बगैँचामा भएका विरुवाको नाम बताउन लगाउने विद्यालयको बगैँचा तथा विद्यालय वरपर भएका विरुवाहरूको अवलोकन गराइ तिनीहरूको नाम पहिचान गर्न लगाउने घर वरपर समुदायस्तरमा भएका विरुवाको अवलोकन गर्न लगाई तिनीहरूको नाम पहिचान गर्न लगाउने शिक्षकले आफ्नो घर वरपर, विद्यालय वरपर भएका विरुवाहरूको चित्र/भिडियो देखाइ तिनीहरूको पहिचान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा भएका विरुवाहरूको नाम बताउन लगाएर विद्यालयको बगैँचा तथा विद्यालय वरपर भएका विरुवाहरूको नाम पहिचान गर्न लगाएर आफ्नो घर वरपर भएका विरुवाहरूको नाम बताउन लगाएर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग गर्ने घर तथा विद्यालयमा भएका बोटबिरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्ने फूलबारी तथा बोट बिरुवाहरूको हेरचाहमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग गर्ने घर तथा विद्यालयमा भएका बोट बिरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्ने फूलबारी तथा बोट बिरुवाहरूको हेरचाहमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सहयोग सिप सञ्चार सिप सिकाइ सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरको बगैँचा वा खेतवारीको छेउछाउमा वृक्षारोपण गर्ने सम्बन्धमा विद्यार्थीहरूलाई प्रश्न सोध्ने र खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गर्नुपर्ने कुरा बताउने घरमा वृक्षारोपण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने कुरा बताउने र यस सम्बन्धमा उनीहरूको अनुभव सुनाउन लगाउने विद्यालयको खाली ठाउँमा वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी गराउने (बेर्नाहरू वृक्षारोपण गर्ने ठाउँमा पुऱ्याउने, पानी सिँचाइ गर्ने आदि) घर तथा विद्यालयमा भएका बोटबिरुवाहरूको संरक्षण गर्नुपर्ने कुरा बताउने र संरक्षण तथा हेरचाह गर्ने कार्यमा सहभागी गराउने वृक्षारोपण सम्बन्धी भिडियो देखाउने र वृक्षारोपणप्रति सकारात्मक सोचको विकास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वृक्षारोपण सम्बन्धी अनुभव बताउन लगाएर वृक्षारोपणमा सहयोग गरेको अवलोकन गरेर विद्यालयमा बिरुवाहरूको संरक्षण तथा हेरचाहमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर 	१२
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वरपर भएका पानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न लगाउने चित्रको माध्यमबाट आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको जानकारी दिने समुदायस्तरमा भएका पानीका स्रोतहरूको अवलोकन गराई पहिचान गर्न लगाउने पानीका प्राकृतिक स्रोतहरूको समेत जानकारी गराउने (कुवाको पानी, मूलको पानी, वर्षाको पानी आदि) 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन लगाएर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहयोग गर्ने घर, समुदाय र विद्यालयमा हुने फोहोरमैलाको पहिचान गर्ने फोहोरमैलाको रखाइमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाई घर, समुदाय र विद्यालयमा हुने फोहोरमैलाको पहिचान रखाइमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप स्व व्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कक्षाकोठामा विद्यार्थीहरूलाई उभिन लगाउने र व्यक्तिगत सरसफाई गरे नगरेको एकले अर्कोलाई अवलोकन गर्न लगाउने विद्यार्थीहरू मध्ये व्यक्तिगत सरसफाई राम्रो गरेका विद्यार्थीहरूलाई कक्षाकोठाको अगाडि बोलाइ उनले व्यक्तिगत सरसफाई गर्दा अवलम्बन गरेका तरिकाहरू सुनाउन लगाउने व्यक्तिगत सरसफाई अन्तर्गत गरिने कार्यहरूको जानकारी गराउने । जस्तै : नुहाउने, कपाल कोर्ने, कपडा सफा गर्ने, हात धुने, नड काट्ने, जुत्ता सफा गर्ने आदि । व्यक्तिगत सरसफाई अन्तर्गत गर्न सकिने केही कार्यहरूको प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई ती कार्यमा सरिक गराउने । जस्तै : साबुन पानीले हात खुट्टा धुने, नड काट्ने आदि । स्वस्थताको लागि घर आँगन, विद्यालय वरिपरिको वातावरण सफा राख्नुपर्ने कारण बताउने र छलफल गर्ने घर आँगन तथा वरिपरिको वातावरण सफा गर्ने कुरा बताउने र उक्त सरसफाई कार्यमा सहभागी भए नभएको कुरा अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिने विद्यालयको कक्षाकोठा, कक्षाकोठा बाहिर, खेलमैदान, शौचालय, धारा वरपरको सरसफाइमा सहभागी गराउने र सरसफाई पश्चात साबुन पानीले हात धुने कार्य गर्ने गराउने घर, कक्षाकोठा, कक्षाकोठा बाहिर हुने फोहोरमैलाको चित्रद्वारा पहिचान गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सरसफाई गरे नगरेको अवलोकन गरेर घर तथा विद्यालय वरिपरिको वातावरण सफा राख्ने कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर घर, विद्यालय वरिपरि हुने फोहोरमैलाहरूको पहिचान गर्न सके नसकेको अवलोकन तथा प्रश्नोत्तर गरेर <p>३ फोहोर रखाइ पश्चात साबुनपानीले हातखुट्टा सफा गरे नगरेको अवलोकन गरेर</p>	१७

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा	
					<ul style="list-style-type: none"> घरमा भएका फोहोरहरू र तिनीहरूको रखाइ सम्बन्धमा प्रत्येक विद्यार्थीलाई अनुभव सुनाउन लगाउने कक्षाकोठाभित्र तथा कक्षाकोठा बाहिरका फोहोरमैलाहरूको अवलोकन गराई फोहोरमैलाको पहिचान गर्न लगाउने र फोहोरको रखाइ व्यवस्थापनमा सहभागी गराउने र सावुन पानीले हातखुट्टा सफा गर्न लगाउने 			
६	संस्कृत	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयस्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद् (बाढी, पहिरो, हावाहुरी, आगलागी, चट्ट याङ, महामारी, शीतलहर, भुकम्प, लू, डुवान, पटान, विद्युतीय आगलागी, गोबरथॉस, वन्यजन्तुको आक्रमण, सडक दुर्घटना) पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद्हरूको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट प्रकोप र विपद्को पहिचान गर्न लगाउने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीमा भइरहेको घटना व्याख्या गर्न लगाउने आफ्नो वरिपरि घटनसक्ने प्रकोप र विपद्हरूको नाम भन्न लगाउने र विद्यार्थीको अनुभव छलफल गराउने शिक्षकले विगतका घटनाहरूको अनुभव सुनाउने र सो सम्बन्धी छलफल गराई प्रकोपको परिचय दिने स्थानीयस्तरमा हुन सक्ने दुर्घटनाहरूको पहिचान गराउने र सो सम्बन्धमा सजगता अपनाउनुपर्ने कुराहरूको जानकारी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> प्रकोपको चित्र र नामको जोडा मिलाउन लगाएर दुर्घटनाको सामना गरेका विद्यार्थीहरूलाई अनुभव सुनाउन लगाएर दुर्घटनाबाट बच्न अपनाउनुपर्ने सावधानीहरू सोधेर र अपनाएको अवलोकन गरेर 	६	

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहारकुशल सिप	सम्भावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	सम्भावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय आउँदा र घर जाँदा बाटोमा हुने जोखिम (ढुङ्गा खस्ने, खोलाले वगाउने, सडक दुर्घटना आदि) पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय आउँदा र घर जाँदा बाटोमा हुने जोखिमहरूको पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न जोखिमहरूलाई चित्रको माध्यमबाट देखाउने र तिनीहरू के हुन ? भन्नु लगाउने जोखिमयुक्त स्थानहरूको अवलोकन गराउने र ती स्थानहरू किन जोखिमयुक्त भए ? छलफल गराउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट जोखिमयुक्त अवस्था देखाउने र यस्तै अवस्था आयो भने तिमीहरू के गर्छौ ? छलफल गराउने चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री एवम् कथाको माध्यमबाट उक्त घटनाहरूबाट सुरक्षित रहने उपायहरू बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> चित्रको माध्यमबाट जोखिम पहिचानको सम्बन्धमा प्रश्न सोधेर जोखिमबाट बच्ने उपायहरू भन्नु लगाएर दुर्घटनाबाट बचेका विद्यार्थीहरूलाई अनुभव सुनाउन लगाएर 	६
		<ul style="list-style-type: none"> कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा सडक दुर्घटना, करेन्ट लाग्ने र करेन्टबाट समेत हुने आगलागी, डुबानबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुशरण गर्न कृत्रिम घटना अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने विभिन्न दुर्घटनाहरूबाट बच्ने उपायहरू र अनुशरण कृत्रिम घटना अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट पालैपालो विभिन्न विपद्हरूको चिनारी गराउने उक्त विपद्हरूबाट हुने असरको बारेमा कथा सुनाउने वा छलफल गराउने । उक्त विपद्हरू हुन नदिनका लागि वा सम्भाव्य क्षति कम गर्नका लागि गर्नपर्ने पूर्वतयारी विषयमा छलफल गराउने शिक्षकले कथाको माध्यमबाट कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने विपद्हरूबाट बच्ने उपायहरू बताउने । ती विपद्हरूबाट बच्नका लागि कृत्रिम घटना अभ्यास गराउने । नोट : कुनै एउटा विपद्को परिचय, पूर्वतयारी र सोबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा माथिको प्रकृया सकेपछि अर्कोमा जाने। 	<ul style="list-style-type: none"> कृत्रिम घटना अभ्यास गराई रुजुसूची भरेर 	८

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफू बस्ने वडा नम्बर र वडा कार्यालयको ठेगानाका साथै आफ्नो गाउँपालिकाको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडा र हाम्रो गाउँपालिका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक विद्यार्थीलाई आफ्नो नाम र गाउँको नाम भनेर परिचय दिन लगाउने । तत्पश्चात् तपाईं बसेको गाउँटोल कति नम्बर बडामा पर्दछ? र त्यसको कार्यालय कहाँ छ? भनेर छलफलको माध्यमबाट सोच्ने हाम्रो गाउँपालिकाको नाम के हो र त्यसको कार्यालय कहाँ रहेको छ भनेर APPLE विधिको माध्यमबाट क्लासलाई सोच्ने र जवाफ व्यक्तिगत हिसावले दिनका लागि पालैपालो विद्यार्थीहरूलाई प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीको बसोबास गर्ने वडा नम्बर सोधेर गाउँपालिकाको नाम र त्यसको कार्यालय सोधेर 	४
१		<ul style="list-style-type: none"> आफू बस्ने वडाभित्रका गाउँटोलहरूको नाम बताउन आफ्नो गाउँटोलको छिमेकी विद्यालयहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडाभित्रका गाउँटोलहरू हाम्रा छिमेकी विद्यालयहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफू बस्ने वडा नम्बरको स्मरण गराउँदै तपाईं बस्ने वडाभित्र अरु कुन कुन गाउँ वा टोल वस्तीहरू पर्दछन् भनेर छलफल गराउने एउटै वडाका विद्यार्थीहरू एक ठाउँमा बस्नुहोस् र तपाईंहरूको गाउँको नाम भन्नुहोस् भनेर पनि क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने हाम्रै वडामा भएका हाम्रो विद्यालयका अन्य छिमेकी विद्यालयहरू कुन कुन हुन ? भनेर सोच्ने र सही जवाफ नआउँदासम्म यसलाई निरन्तरता दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो गाउँवस्तीको वडा नम्बर सोधेर आफ्नै वडामा भएका अन्य छिमेकी विद्यालयहरूको नाम सोधेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाभित्र रहेका नदी, खोला, भरना, तालहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा वडाभित्रका नदी, खोला, भरना र तालहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वप्रथम विद्यार्थीहरूले देखेका आफ्नो वडाभित्रका नदी, खोलानाला, भरना र तालको नाम भन्न लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट आफ्नो वडाभित्रका नदी, खोला, भरना, तालहरू मध्ये जे उपलब्ध छन् तिनीहरूको पहिचान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँवस्ती र त्यसको वरिपरी भएका नदी, खोलानाला, भरना र तालको नाम भन्न लगाएर 	८

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित स्थानहरूमा तपाईंहरू को-को जानु भएको छ ? भनेर छलफल चलाउने र ती स्थानहरूमध्ये तपाईंलाई सबैभन्दा मन परेको स्थान कुन हो र किन? भनेर सोध्दै छलफललाई अघि बढाउने उल्लिखित स्थानमा जाँदा देखेको र अहिलेसम्म पनि नविर्सैको कुरा के हो? भनेर विद्यार्थीहरूलाई क्रमशः सोच्ने विद्यार्थीहरूलाई सम्भव भएसम्म सुरक्षित तरिकाले वडाभित्रका नदी, खोला, ताल, झरनाको भ्रमण गराउने र पहिचान गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> नदी, खोला, ताल, झरनाको चित्र र नामावलि जोडा मिलाउन लगाएर 	
		<ul style="list-style-type: none"> वडाभित्र नजिक रहेका स्थानीय बजार पहिचान गर्न आफ्नो गाउँटोल नजिक रहेका स्वास्थ्य प्रदायक संस्थाको नाम र ठेगाना बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय बजारहरू हाम्रा स्थानीय स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरूलाई कुनै सामान र वस्तु चाहियो भने सबै भन्दा नजीक भएको बजार कुन हो ? भनेर सोच्ने उक्त बजारमा तपाईंले खोजेको सामान पाइएन भने तपाईं अर्को कुन बजारमा जानुहुन्छ ? भनेर सोच्ने प्राप्त प्रतिक्रियाहरूका लागि धन्यवाद दिदै तपाईंको वडामा रहेका सामान किनमेल गर्ने बजारहरू र त्यहाँ गएर खरिद गरिने सामानहरूको सूची बनाउनुहोस् भनेर समूहमा काम दिएर प्रस्तुत गर्न लगाउने कहिल्यै तपाईं एकलै गएर पनि त्यो बजारमा तपाईंलाई आवश्यक पर्ने सामान किन्नु भएको छ भनी सोच्ने विद्यालय नजिकैको बजारमा भ्रमण गराई त्यहाँ भएका गतिविधिहरूको बारेमा जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय बजार र त्यहाँ पाइने सामानको नाम भन्ने लगाएर वडामा रहेका विभिन्न बजारहरूको सूची बनाउन लगाएर वडामा भएका र वडा नजीकै भएका स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरूको नाम र ठेगाना भन्ने लगाएर 	४

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> यसका अतिरिक्त आफ्ना गाउँटोलमा रहेको र गाउँटोलको नजीकमा रहेको स्वास्थ्य प्रदायक संस्थाहरूको नाम र ठेगानाको बारेमा छलफल गरी निष्कर्षमा पुग्ने । 		
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाभित्र भएका धार्मिक स्थलको नाम र अवस्थिति बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडामा भएका धार्मिक स्थलहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको वडामा भएका विभिन्न धार्मिक स्थलहरूको नाम भन्ने लगाउने र उनीहरूले भनेका धार्मिक स्थलहरूको सूची टिप्पै जाने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट त्यस्ता केही धार्मिक स्थलहरू प्रदर्शन गरेर यो कुन धार्मिक स्थल हो भनेर विद्यार्थीहरूलाई सोध्ने विद्यार्थीहरूले भनेका र चित्र एवम् श्रव्य दृश्य सामग्रीका माध्यमबाट देखाइएका धार्मिक स्थलहरूको सूची बनाएर हाम्रो वडामा भएका धार्मिक स्थलहरू भनेर परिचय गराउने वडाभित्र रहेका धार्मिक स्थलहरूको भ्रमण गराई आवश्यक जानकारी दिने र महत्व बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडामा भएका धार्मिक स्थलहरूको नाम भन्ने लगाएर फोटो देखाउँदै यो कुन धार्मिक स्थल हो भनी सोधेर 	५
२		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाभित्र नाचिने नाँचहरूको सामान्य परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडाभित्र नाचिने नाँचहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कुनै नाँचको फोटो देखाएर यो कुन नाँच हो र हाम्रो वडामा कुन जातिले यो नाँच नाँच्ने गर्दछन् भनेर विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ र छलफल गर्दै हाम्रो वडामा नाँचिने यस्ता नाँचहरूका नामको सूची बनाउन लगाउने कुनै विद्यार्थीलाई कुनै किसिमको नाँच आउँछ भने सोको लागि शिक्षकले उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गर्न सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो वडामा नाँचिने नाँचहरूको नाम भन्ने लगाएर फोटो देखाई नाँचको किसिम बताउन लगाएर नाँचको अवलोकन गरेर 	६

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाभित्र विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने चाडपर्वहरूको नाम बताउन राप्तीसोनारी गाउँपालिका भित्र मनाइने चाडपर्वहरूको नामनामेसी विवरण बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा वडाभित्र रहेका विभिन्न जातजातिहरू हाम्रो वडामा रहेका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने चाडपर्वहरू हाम्रो राप्तीसोनारीमा मनाउने विभिन्न चाडपर्वहरू (नयाँ वर्ष समेत) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप सम्मान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफू रहेको वडामा बसोवास गरेका विभिन्न जातजातिहरूको विवरण विद्यार्थीहरूबाटै सोधपुछ गरी संकलन गर्ने दर्शन टिकाजमरा लगाउँदै गरेको फोटो देखाएर यो कुन चाड मनाउँदै गरेको फोटो हो भनी सोध्ने विद्यार्थीहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूका आधारमा आफ्नो वडामा यस्तै कुन कुन चाडहरू कुन कुन जातिहरूले मनाउने गर्दछन् भनेर छलफल गर्ने विद्यार्थी र शिक्षकको बीचमा भएको छलफलको आधारमा आफ्नो वडाभित्र विभिन्न जातजातिले मनाउने चाडपर्वका बारेमा सूची तयार पार्ने श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिकाभित्र मनाइने विभिन्न चाडपर्वहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग छलफल गरेर चाडपर्वहरूको नामनामेसी सूची बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडामा मनाइने विभिन्न चाडपर्वको नाम भन्ने लगाएर जातजाति र उनीहरूले मनाउने चाडको जोडा मिलाउने प्रश्न सोधेर 	४
३	शान्ति, व्यवसाय र शिक्षा	<ul style="list-style-type: none"> छिमेकीपरिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य व्यवसायको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> छिमेकीपरिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य व्यवसाय 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न पेसा र व्यवसाय भर्खरले चित्र वा भिडियो देखाइ पेसा र व्यवसायको जानकारी गराउने विद्यार्थीहरूलाई उनीहरूको घरका सदस्यहरूले गर्ने पेसा र व्यवसाय बताउन लगाउने छिमेकी परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पेसा र व्यवसायको नाम बताउन लगाउने र शिक्षकले आवश्यक सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> छिमेकी परिवारका सदस्यले गर्ने पेसा व्यवसाय बताउन लगाएर 	२

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय रुपमा लगाइने बेमौसमी बालीनाली (काक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिण्डी, मकै) पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय रुपमा लगाइने बेमौसमी बालीनालीको सामान्य परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वर्गीकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र वा भिडियोको माध्यमबाट विभिन्न बेमौसमी बालीनालीको जानकारी दिने उल्लिखित विभिन्न बेमौसमी बालीनाली मध्ये आफ्नो घर वा समुदायमा खेती गरिने बेमौसमी बालीनाली पहिचान गर्न लगाउने राप्तीसोनारी गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने बेमौसमी बालीनालीहरू (काक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिण्डी, मकै) को जानकारी दिने विद्यार्थीहरूलाई बेमौसमी बाली खेती गरिएको ठाउँमा भ्रमण गराउने र अवलोकन गरिएका बालीनालीको पहिचान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी बालीनालीहरूको नाम बताउन लगाएर बेमौसमी बालीनालीको चित्र र नामबिच जोडा मिलाउन दिएर 	७
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय अन्नबाली (धान, मकै, गहुँ, जौ) को परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाफ्रा स्थानीय अन्न बालीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा खेती गरिने विभिन्न अन्नबालीहरू (धान, मकै, गहुँ, जौ आदि) चित्र वा भिडियोद्वारा देखाउने र तिनीहरूको परिचय दिन लगाउने ती अन्नबालीहरू मध्ये आफ्नो घर तथा छिमेकमा कुन कुन अन्नबालीहरूको खेती गरिएको छ ? बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई अन्नबाली खेती गरिएको स्थानमा भ्रमणमा लैजाने र ती अन्नबालीहरूको परिचय दिने 	<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीहरूको परिचय बताउन लगाएर अन्नबालीहरू र तिनीहरूको चित्र बिच जोडा मिलाउन लगाएर 	५

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> तरकारीहरू (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेडा, खुसानी, भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम) को परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय तरकारीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सूचना साक्षरता सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई घरमा खाने गरिएका तरकारीहरूको नाम बताउन लगाउने र तिनको महत्व बताउन लगाउने राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा खेती गरिने विभिन्न तरकारीहरू (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेडा, खुसानी, भन्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम) को चित्र वा भिडियो देखाउने र ती मध्ये कुन कुन तरकारीहरू खाने गरिएको छ ? बताउन लगाउने र तिनको परिचय दिन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकै तरकारी खेती गरिएको स्थानमा लैजाने र तरकारीहरूको परिचय दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> तरकारीको नाम बताउन लगाएर तरकारीको परिचय दिन लगाएर विभिन्न तरकारीहरूको चित्र र तिनीहरूको नामबिच जोडा मिलाउन लगाएर 	१३
		<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय उत्पादन विक्री गर्ने बजारको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय उत्पादनहरू विक्री गर्ने बजार 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा उत्पादन गरिएका वस्तुहरू विक्री गर्ने स्थान बताउन लगाउने चित्र वा भिडियो वा भ्रमण गराएर उत्पादन गरिएका वस्तुको विक्री गर्ने ठाउँको बारेमा जानकारी दिने आफ्नो घर तथा समुदायमा उत्पादन गरिएका वस्तुको विक्री कहाँ कहाँ गरिन्छ ? बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको बजारमा भ्रमण गराई त्यहाँ गरिने क्रियाकलापहरूको अवलोकन गरी आवश्यक जानकारी संकलन गर्न लगाउने र थप पृष्ठपोषण दिने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा समुदायमा उत्पादन भएका वस्तुको विक्री गर्ने स्थान बताउन लगाएर उत्पादित वस्तुको विक्री गर्ने ठाउँ चिन्न लगाएर 	३

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> नाता सम्बन्धका मानिसहरूको आनीबानी बताउन 	<p>४.१ असल बानी र आचरण को विकास :</p> <p>नाता सम्बन्धका मानिसहरूको आनीबानीको विवरण</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप समालोचनात्मक सोचाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई नाता सम्बन्धका मानिसहरूको नाम र नाता सम्बन्ध भन्नु लगाउने तिनीहरूमध्ये कसलाई बढी मन पराउनु हुन्छ र त्यसको कारण के हो भनेर सोध्ने नाता सम्बन्ध भएका मानिसहरूका मन नपर्ने कुराहरू के के हुन् भनेर पनि बताउन लगाउने साथी र चिनेका मानिसहरूका मन परेका र मन नपरेका आनीबानीहरूको सूची बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> नाता सम्बन्धका मानिसहरूका नाम, नाता एवम् मन पर्ने र मन नपर्ने आनीबानी सोधेर कुनै पनि मानिस मन पर्नु र मन पर्नुको कारण सोधेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरूको वर्णन र अभ्यास गर्ने 	<p>४.१ असल बानी र आचरण को विकास : असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अनुकरण सिप अभ्यास सिप समालोचनात्मक सोचाइ सिप स्वावलम्बन सिप स्व व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक विद्यार्थीलाई मानिसका मनपर्ने र मन नपर्ने आनीबानी सम्झन लगाउने हरेकलाई पालैपालो मानिसका मनपर्ने बानी र मन नपर्ने बानी बताउन लगाउने हरेकलाई कुनै बानी मन पर्नु र कुनै बानी मन नपर्नुको कारण पालैपालो भन्नु लगाउने अरुलाई मन पर्ने आनीबानी र स्वभाव भएका मानिसहरूलाई असल र चरित्रवान मानिस भनिन्छ, भन्ने कुरा गर्दै असल मानिसहरूका जीवनी, कथा र चित्र र भिडियो प्रदर्शन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई कुन कुन असल बानी गरिरहेका छौ र बाँकी कुन-कुन आनीबानी अबदेखि गर्ने भनेर विद्यार्थीहरूबाट प्रतिबद्धता समेत लिने उनीहरूको स्वभाव र आनीबानीको बारेमा अभिभावकसँग समेत भलाकुसारी गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> मन पर्ने आनीबानी बताउन लगाएर मन पर्नुको कारण सोधेर असल र चरित्रवान मानिसको उदाहरण सोधेर आफूले अपनाएका असल बानीहरू बताउन लगाएर अभिभावकसँग विद्यार्थीहरूको आनीबानीको बारेमा सोधेर 	४

सिकाइ विवरण र सिकाइ विवरण

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा आफुलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान : मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई मन पर्ने वा जानेको गीत भन्ने र गाउन लगाउने विद्यार्थीहरूले गाउने क्रममा आफूले पनि खुसिपूर्वक सघाउने र धन्यवाद दिने मोबाइल, टिभी, साउण्डसिस्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यको प्रदर्शनसँगै विद्यार्थीहरूलाई पनि नक्कल र अभ्यास गर्न लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> जानेका वा मन पराएका गीतहरू भन्ने लगाएर उनीहरूले मन पराउने गीत गाउन एवम् उक्त गीत र सङ्गीतमा नाँचन लगाएर नृत्यको अवलोकन गरेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार, छरछिमेक र गाउँटोलमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा गर्ने हुने र गर्न नहुने कुराहरूको सूची र जीवनमा त्यसको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान : उत्सव र चाडपर्व मनाउँदा गर्ने हुने र गर्न नहुने कुराहरूको सूची र जीवनमा त्यसको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर परिवार र गाउँटोलमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूको नाम भन्ने लगाउने त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वहरूमा हुने गरेका मन पर्ने र मन नपर्ने क्रियाकलापहरूको बारेमा बताउन लगाउने त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा हुने गरेका क्रियाकलापहरूमध्ये मन पर्नु र मन नपर्नुका कारणहरू भन्ने लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा हुने गरेका मन पर्ने क्रियाकलापहरूको अनुसरण, अभ्यास र प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र छरछिमेकमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वको नाम सोधेर त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा उनीहरूलाई मन पर्ने क्रियाकलाप भन्ने र अभ्यास गर्ने लगाएर विद्यार्थीले गर्ने क्रियाकलापको बारेमा अभिभावकलाई सोधेर 	३

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवारका सदस्यहरूका राम्रा आनीबानीहरूको पहिचान, सम्मान र प्रसंशा गदै त्यस्ता आनीबानीहरूको बखान गर्न र ती कुराहरूलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गर्न 	४.३. सकारात्मक सोचको विकास: राम्रा आनीबानीहरूको पहिचान, सम्मान र प्रसंशा र आफ्नो जीवनमा अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई उनीहरूको घरपरिवारका सदस्यका राम्रा आनीबानीहरूको भन्नु लगाउने र त्यस्ता राम्रा आनीबानी भएका व्यक्तिलाई सम्मान र प्रशंसा गर्ने विषयमा विभिन्न दृष्टान्त, कथा र जीवनीहरूलाई विभिन्न माध्यमहरूको प्रयोग गरी छलफल गर्ने उनीहरूले भनेका मन पराउनुका कारणलाई टिपोट गरेर लेख्न लगाउने विभिन्न दृष्टान्त, कथा र जीवनीहरूलाई विभिन्न माध्यमहरूको प्रयोग गरी परिवारका सदस्यहरूका राम्रा आनीबानीहरूलाई आफूले पनि प्रयोग गर्न विद्यार्थीहरूलाई प्रेरित गर्ने उल्लिखित प्रयोजनका निम्ति अभिभावकहरूसँग पनि सहकार्य र परामर्श गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> परिवारका सदस्यहरूमा राम्रा आनीबानीहरू सोधेर राम्रा आनीबानीहरू अनुसरण गरे नगरेको अवलोकन गरेर बानीमा सुधार भए नभएको सम्बन्धमा अभिभावकलाई सोधेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> आफू खुसी हुने र अरुलाई पनि खुसी बनाउने कलाको अभ्यास र अनुशरण गर्न 	४.३. सकारात्मक सोचको विकास: आफू खुसी हुने र अरुलाई पनि खुसी बनाउने कलाको अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप छनौट सिप स्वव्यवस्थापन सिप प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई अरुको जे आनीबानी र कुराले खुसी बनाउँछ त्यो आनीबानी र कुरा भन्नु लगाउने र त्यस्ता आनीबानी र कुराहरूको सूची बनाउने आफूलाई जे आनीबानी र कुराले खुसी बनाउँछ त्यो कुरा आफूले पनि अरुलाई दिन सम्नुपर्दछ भन्दै विचार आदान प्रदान गर्न लगाउने खुशी हुदै अरुका मन पर्ने कुराहरू आफूले समेत प्रयोग गरी आफू खुसी हुने र अरुलाई समेत खुसी बनाउने सम्बन्धमा आवश्यक छलफल गरी प्रतिबद्धता समेत लिने 	<ul style="list-style-type: none"> मानिसका राम्रा आनबानीहरू भन्नु लगाएर राम्रा आनीबानी प्रयोग गर्न सके नसकेको बारेमा सोधेर एवम् अनुगमन गरेर व्यवहारहरूको अवलोकन गरेर 	३

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आसन, ध्यान र प्राणायामहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, गरुडासन) को अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, गरुडासन आदि सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकपटक सबैको सामू गरेर देखाउने तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथप्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको नाम र महत्वको बारेमा बताउने । 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाएर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर 	६
		<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, विश्लेषण सिप, तार्किक सिप, प्रयोग सिप, स्वीकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूसँग हामी सबैले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न बस्तुहरूको उत्पादनलाई श्रमसँग जोड्ने किसिमले छलफल र विचार आदानप्रदान गर्ने कसैले श्रम नगरेको भए हामीले खाने र प्रयोग गर्ने चिजहरू हामीले खान र प्रयोग गर्न नपाउने वास्तविकतालाई उठान गर्दै उत्पादन र श्रमलाई सम्मान गर्ने बारेमा बताउने छलफललाई जीवन्त बनाउन आवश्यकता अनुसार कथा, चित्र र भिडियो क्लीप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> हामीले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न बस्तुहरूका नाम भन्न लगाएर यी बस्तुहरू बनाउनमा कसको भूमिका छ, भने कुरा सोधेर आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर 	२

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र समाजका, अशक्त, ज्येष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : अशक्त, ज्येष्ठ नागरिकप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले घरपरिवार र अन्यत्र देखेका जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा सोधपुछ गर्ने ती जेष्ठनागरिक र अशक्त मानिसहरूसँग सम्बन्धित समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामी पनि त्यो अवस्थामा हुन सक्छौं कि सक्दैनौं भनेर पनि सोधपुछ गर्ने हामीले सहयोग गर्छौं भने भोली हामीलाई पनि समस्या पर्दा अरूले सहयोग गर्छन् भन्ने कुरालाई पनि छलफलमा ल्याउने श्रव्य दृश्य सामग्री लगायत जेष्ठ नागरिकलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा उपयोग गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर उनीहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर उनीहरूलाई विद्यार्थीले गरेको सहयोग बारे भन्न लगाएर 	४
५	सिप	<ul style="list-style-type: none"> वडाभित्रका वनमा पाईने वन्यजन्तु र चराहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> वडाको वनमा पाईने वन्यजन्तु र चराहरूको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप दृश्य साक्षरता सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफूले थाहा पाएका वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम भन्न लगाउने वडा भित्रका वनहरूमा पाईने वन्यजन्तु तथा चराहरूको चित्र तथा श्रव्यदृश्य सामग्रीबाट पहिचान गर्न लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको वनमा भ्रमण गराइ चरा तथा वन्यजन्तुहरूको पहिचान गर्न लगाउने र यस कार्यमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम सोधेर स्थानीय वनमा अवलोकन गरेका चरा तथा वन्यजन्तुहरूको नाम बताउन लगाएर 	३

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोट विरुवाहरूको वर्गीकरण गर्न बगैँचाको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोट विरुवाहरूको वर्गीकरण बगैँचाको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वर्गीकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर तथा विद्यालय वरपर रहेका बोटविरुवाहरूको नाम बताउन लगाउने विद्यालय वरपर भएका बोटविरुवाहरूको अवलोकन गराउने र तिनीहरूको सूची तयार गर्न लगाउने बोट विरुवाहरूलाई भ्रार, बुट्यान र रूखमा वर्गीकरण गर्न लगाउने र सहजीकरण गर्ने घर वरपर भएका बोट विरुवाहरूको अवलोकन गरी ती बोटविरुवाहरूलाई वर्गीकरण गर्न ल्याउने परियोजना कार्य दिने बगैँचाको चित्र तथा भिडियो प्रदर्शन गर्ने र बगैँचाको परिचय दिने विद्यालयमा बगैँचा भए त्यसको अवलोकन गराउने घर तथा विद्यालयमा बगैँचा निर्माण गर्नुपर्ने र यसको महत्व सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालय वरपर भएका बोटविरुवाहरूको नाम सोधेर अवलोकन गरेका बोटविरुवाहरूको नाम भन्न लगाएर अवलोकन गरेका विरुवाहरूलाई भ्रार, बुट्यान, रूखमा वर्गीकरण गर्न सके नसकेको सोधेर बगैँचाको परिचय दिन लगाएर 	१०
		<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा वृक्षरोपणमा सहयोग र सहभागी हुन बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा वृक्षरोपणमा सहयोग र सहभागी बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सहयोग सिप सञ्चार सिप सिकाइ सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरको बगैँचा वा खेतवारीको छेउछाउमा वृक्षरोपण गर्ने सम्बन्धमा विद्यार्थीहरूलाई अनुभव सुनाउन लगाउने र खाली ठाउँमा वृक्षरोपण गर्नुपर्ने कुरा बताउने घरमा वृक्षरोपण गर्ने कार्यमा आफूले सकेको कार्यमा सहयोग गर्नुपर्ने कुरा बताउने र अनुभव सुनाउन लगाउने विद्यालयको खाली ठाउँमा वृक्षरोपण कार्यमा सहभागी गराउने (बेनाहरू वृक्षरोपण गर्ने ठाउँमा पुऱ्याउने, पानी सिँचाइ गर्ने आदि) 	<ul style="list-style-type: none"> वृक्षरोपण सम्बन्धी अनुभव बताउन लगाएर वृक्षरोपणमा सहयोग गरेको अवलोकन गरेर 	१०

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा भएका बोटविबरुवाहरूको संरक्षण गर्नुपर्ने कुरा बताउने र संरक्षण तथा हेरचाह गर्ने कार्यमा सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयमा विरुवाहरूको संरक्षण तथा हेरचाहमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सूचना साक्षरता 	<ul style="list-style-type: none"> आफू बस्ने वडाभित्रका पानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न लगाउने भिडियो वा चित्रको माध्यमबाट वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको जानकारी दिने वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको अवलोकन गराई पहिचान गर्न लगाउने वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको प्रकार बताउन लगाउने र उपयोग के के मा गर्न सकिन्छ ? छलफल गराउने पानीका स्रोतहरूलाई पिउन, खाना बनाउन, सफा गर्न, सिँचाइ गर्न प्रयोग गर्न सकिने कुरा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन लगाएर वडामा भएका पानीको स्रोतहरूको प्रकार र उपयोगिता बताउन लगाएर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहभागी हुन 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहभागी 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप स्व व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सरसफाई गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूको पुनरावलोकन गराउने र व्यक्तिगत सरसफाइ गरे नगरेको अवलोकन गर्ने र आवश्यक पृष्ठपोषण दिने स्वस्थताको लागि घर आँगन, विद्यालय वरिपरिको वातावरण सफा राख्नुपर्ने कारण बताउने र छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सरसफाइ गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	१४

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> वरपरको वातावरणफोहोर हुने कारणहरू पहिचान गर्न फोहोरमैलाको परिचय दिन र प्रकार बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> वरपरको वातावरण फोहोर हुने कारणहरू पहिचान फोहोरमैलाको परिचय र प्रकार (कुहिने र नकुहिने) 	<ul style="list-style-type: none"> वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर आँगन तथा वरिपरिको वातावरण सफा गर्ने कुरा बताउने र उक्त सरसफाइ कार्यमा सहभागी भए नभएको कुरा अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिने विद्यालय तथा घर वरपरको वातावरण फोहोर हुने कारणहरूलाई चित्र, भिडियो, अवलोकनबाट प्रष्ट पार्ने जथाभावी फोहोरहरू फाल्नु, फोहोरहरूको व्यवस्थापन नगर्नु लगायत कारणहरूले वरपरको वातावरण फोहोर हुने कारण बताउने र फोहोर गर्न नहुने कुराको जानकारी गराउने घर, कक्षाकोठा, कक्षाकोठा बाहिर हुने फोहोरमैलाको चित्रद्वारा पहिचान गराउने घर तथा विद्यालयमा विभिन्न कार्यको लागि वस्तुहरू प्रयोग गर्दा निस्केका नचाहिने वस्तुहरूलाई फोहोरमैलाको रूपमा परिचय गराउने घर तथा विद्यालयबाट निस्कने यस्ता फोहोरहरूलाई कुहिने र नकुहिने वस्तुहरूमा वर्गीकरण गर्न सकिने कुराको जानकारी दिने विद्यालयको कक्षाकोठा, कक्षाकोठा बाहिर, खेलमैदान, शौचालय, धारा वरपरको सरसफाइमा सहभागी गराउने यसरी सरसफाइ गर्दा निस्केका वस्तुहरूलाई कुहिने र नकुहिने गरी दुई भागमा वर्गीकरण गर्न लगाउने र छुट्टाछुट्टै भाँडो (डस्टविन) मा राख्ने/राख्न लगाउने र सरसफाइ पश्चात् साबुन पानीले हात धुने कार्य गर्ने गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालय वरिपरिको वातावरण सफा राख्ने कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर घर, विद्यालय वरपर हुने फोहोरमैलाहरूलाई कुहिने र नकुहिने गरी दुई छुट्टाछुट्टै स्थानमा राख्ने नराखेको अवलोकन गरेर 	

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्ट याङ्ग, बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमणआदिको पहिचान र परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्टयाङ्ग, बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिको पहिचान र परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा विभिन्न कारणले निस्केका फोहारहरूलाई समेत कुहिने र नकुहिने गरी दुई डस्टविनमा राख्ने परियोजना कार्य दिने र कुहिने वस्तुबाट मल बनाउन सकिने कुराको जानकारी दिने चित्र, पोष्टर वा श्रव्यदृश्य सामग्रीका माध्यमबाट प्रकोपको पहिचान गराउने चित्र, पोष्टर वा श्रव्यदृश्य सामग्री भैरहेको घटना पालैपालो व्याख्या गर्न लगाउने र आवश्यकता अनुसार शिक्षकले थप सहयोग गर्ने शिक्षकले स्थानीय स्तरमा घट्ने प्रकोपका केही उदाहरण दिने र बाँकि विद्यार्थीलाई भन्न लगाउने र एकआपसमा छलफल गर्न लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> प्रकोपको चित्र र नामको जोडा मिलाउन लगाएर दुधटनाबाट बचेका विद्यार्थीहरूलाई अनुभव सुनाउन लगाएर 	६
६	संरचना	<ul style="list-style-type: none"> घरभित्र हुने जोखिमहरू छत, विजुली, भ्याङ्ग वा लिस्नो, बार्दली वा बरणडा आदिको परिचय दिन घरभित्र हुने जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुशासन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> घरभित्र हुने जोखिमहरूको परिचय र त्यस्ता जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्रको माध्यमबाट त्यहाँ के भइरहेको छ ? चित्रमा के देखियो ? आदि जस्ता प्रश्नहरू सोधेर जोखिमहरू पहिचान गर्न लगाउने घर भित्र जोखिम हुनसक्ने विभिन्न अवस्था वा स्थानको बारेमा छलफल गराउने चित्रमा भएको जस्तै अवस्था भयो भने तपाईंहरू के गर्नुहुन्छ, भन्ने विषयमा छलफल गराउने ती स्थानहरूमा सुरक्षित रहनका लागि गरिने पूर्वसावधानीहरूको बारेमा छलफल गराउने घरमा हुँदा विभिन्न जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू छलफल गराउने र शिक्षकले आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> चित्रको माध्यमबाट जोखिम पहिचान गर्न लगाएर जोखिमबाट बच्ने उपाय भन्न लगाएर 	६

क्र.स	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हावाहुरी, चट्ट याड, पहिरो र बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमणआदिबाट बच्ने उपायहरू बताउन कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) को अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हावाहुरी, चट्ट याड, पहिरो र बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप प्रयोग सिप अभिनय सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट पालैपालो विभिन्न विपद्हरूको चिनारी गराउने ती विपद्हरूबाट हुने असरको बारेमा कथा सुनाउने वा छलफल गराउने उक्त विपद्हरू हुन नदिनका लागि वा सम्भाव्य क्षति कम गर्नका लागि गर्नपर्ने पूर्वतयारी छलफल गराउने शिक्षकले कथा वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हुने विपद्हरूबाट बच्ने उपायहरू बताउने ती विपद्हरूबाट बच्नका लागि कृत्रिम घटना अभ्यास गराउने <p>नोट : कुनै एउटा विपद्को परिचय, पूर्वतयारी र सोबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा माथिको प्रकृया सकेपछि अर्कोमा जाने</p>	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न विपद्हरूको नाम र तिनीहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउन लगाएर 	८

कक्षा ३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	संरचना	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाको कार्यालय रहेका स्थान र बालबालिकाका निमित्त वडाले गर्ने सामान्य काम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडा कार्यालय र गाउँपालिका कार्यालयको सामान्य परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडा कार्यालय कहाँ रहेको छ र त्यसले हामी बालबालिकाका निमित्त गर्ने मुख्य काम के हो भनेर छलफल गर्ने यस सम्बन्धमा स्रोत व्यक्तिका रुपमा पालिकाकै बालबालिकासम्बन्धी काम गर्ने आधिकारिक व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वडा र गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको स्थान र गाउँपालिकाको स्थापना मिति सोधेर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको स्थान र स्थापना भएको साल बताउन 			<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो गाउँपालिकाको कार्यालय कहाँ रहेको छ र यसको स्थापना कहिले भएको हो भन्ने सम्बन्धमा पनि विद्यार्थीहरूसँग छलफल गरेर उनीहरूबाटै वास्तविक कुरा आउने गरी उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गर्ने र आवश्यक जानकारी दिने गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको स्थानमा भ्रमण गराई उक्त पालिकाको बारेमा सामान्य जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> बालबालिकाका निम्ति वडाले गर्ने कामहरू सोधेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका मुख्य मुख्य सडक र बाटाका नाम र अवस्थिति बताउन आफ्नो वडाभित्रका विद्यालयहरूको नाम बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका मुख्य मुख्य सडक र बाटाका नाम र अवस्थिति हाम्रो वडाभित्र रहेका विद्यालयहरूको अवस्थिति 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरूको गाउँपालिकामा रहेका मुख्य मुख्य सडक र बाटोको नाम के हो भनेर सोध्ने र सही जवाफ आएमा टिपोट गर्दै जाने माथि उल्लेख गरेका कुन कुन सडक र बाटोहरू कुन कुन ठाउँसम्म फैलिएका छन् ? आदि प्रश्नहरू सोधेर सकेसम्म सही जवाफ विद्यार्थीहरूबाटै खोजी गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने आफ्नो वडाभित्र रहेका विद्यालयहरूको नाम, अवस्थिति र सञ्चालित कक्षाको बारेमा छलफल गरेर विद्यार्थीहरूबाटै सही जवाफको खोजी गर्न लगाउने र आवश्यक जानकारी दिने गाउँपालिका भित्रका मुख्य मुख्य सडकहरूको भ्रमण गराई आवश्यक जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो पालिकामा भएका मुख्य मुख्य सडक र बाटोहरूको नाम सोधेर आफ्नो वडाभित्रका विद्यालयहरूको नाम सोधेर 	४

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफू बसोबास गर्ने वडाका वडा कार्यालयका पदाधिकारीहरूको संख्या र सदस्यहरूको नाम बताउनु 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडाका पदाधिकारीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफू बसोबास गर्ने वडा नं र यसको वडा कार्यालय कहाँ छ भन्ने सम्बन्धमा विद्यार्थीहरूसँग नै छलफल गरी आवश्यक जानकारी दिने वडाका जनप्रतिनिधिहरूको को को छन् ? कतिजना छन् ? तिनीहरूको नाम के हो ? आदि सम्बन्धमा छलफल गरेर चित्र देखाई पहिचान गराउने जनप्रतिनिधि वाहेक वडामा काम गर्ने अरू को को हुन्छन् भनेर पनि छलफल गरी जानकारी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उनीहरू बसोबास गर्ने गरेका वडा नं र त्यसको कार्यालय सोधेर जनप्रतिनिधिको नाम सोधेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाभित्र रहेका स्वास्थ्य प्रदायक संस्था, क्लिनिकको नाम र ठेगाना बताउनु पालिकाभित्र रहेका मुख्य बजारहरू अर्थात् किनमेल गर्ने ठाउँहरूको नामनामैसी विवरण दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हामी बसोबास गर्ने वडाभित्र रहेका स्वास्थ्य प्रदायक संस्था र क्लिनिकहरू हाम्रो गाउँपालिका भित्र रहेका मुख्य बजार अर्थात् किनमेल गर्ने बजार क्षेत्रहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरू कहिलेकाहीँ स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था र क्लिनिकमा जानु भएको छ भनी हात उठाउन सङ्केत गर्ने स्वास्थ्य संस्थामा गएको भए किन गएको हो भनी सोध्ने तत्पश्चात् यस्ता स्वास्थ्य संस्थाहरू हाम्रो वडामा कहाँ कहाँ छन् र के कति छन् भन्ने सोधेर चित्र सहित पहिचान गराउने सम्भव भए कुनै एक स्वास्थ्य संस्थामा भ्रमण गराई उक्त संस्थाबाट प्राप्त हुने सेवाहरूको बारेमा जानकारी गराउन लगाउने तपाईंको पालिकामा रहेका सामान किनमेल गर्ने प्रमुख बजारहरूको नाम बताउनु होस भनी सहजीकरण कार्य अधि बढाउने कहिल्यै तपाईं एकलै गएर पनि ती बजारहरूमा तपाईंलाई आवश्यक पर्ने सामान किन्नु भएको छ भनी सोध्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडाभित्र रहेका स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्था र क्लिनिकको नाम भन्न लगाएर गाउँपालिकामा रहेका मुख्य बजारहरूको नाम भन्न लगाएर 	७

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाभित्र रहेका महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलको सामान्य परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो पालिकामा रहेका महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय नजिकैको किनमेल गर्ने स्थानमा भ्रमण गराई के के वस्तुहरू केनमेल गरिने रहेछ ? अवलोकन गराई आवश्यक जानकारीहरू टिपोट गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो पालिकामा भएका विभिन्न धार्मिक स्थलहरूको नाम र परिचय भन्न लगाउने र उनीहरूले भनेका आधारमा सूची टिप्पै जाने चित्र एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट त्यस्ता केही धार्मिक स्थलहरू प्रदर्शन गरेर यो कुन धार्मिक स्थल हो भनेर विद्यार्थीहरूलाई सोध्ने विद्यार्थीहरूले भनेका र चित्र एवम् श्रव्य दृश्य सामग्रीका माध्यमबाट देखाइएका धार्मिक स्थलहरूको सूची बनाएर गाउँपालिका भएका धार्मिक स्थलहरू भनेर परिचय गराउने विद्यालय नजिकै रहेका धार्मिक स्थलहरूको भ्रमण गराउने, विद्यार्थीहरूलाई अवलोकन गर्न लगाउने, अवलोकन गरेका कुराहरू टिपोट गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने ती धार्मिक स्थलको महत्वको बारेमा छलफल गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो पालिकामा भएका धार्मिक स्थलहरूको नाम भन्न लगाएर फोटो देखाउँदै यो कुन धार्मिक स्थल र कहाँ पछि भनी सोधेर 	३
२	राप्तीसोनारी र संस्कृतिको	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिका भित्र नाचिने मुख्य नाचहरूको सामान्य परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो पालिका भित्र नाचिने विभिन्न नाचहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कुनै नाचको फोटो देखाएर यो कुन नाच हो र हाम्रो पालिकामा कुन जातिले यो नाच नाचने गर्दछन् भनेर विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ र छलफल गर्ने राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा नाचिने यस्ता नाचहरूका नामको सूची बनाउन लगाउने र यी नाचहरू कतिबेला नाचिन्छ र कुन जातिले नाचदछन् भनी सामान्य परिचय दिने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो पालिकामा नाचिने नाचहरूको नाम भन्न लगाएर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा नाचिने नृत्यहरूको सम्बन्धमा नाँचन जान्ने सहजकर्ताका रूपमा स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी नृत्य अभ्यास समेत गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> फोटो देखाउँदै यो कुन नाँच हो र कति बेला कुन जातिले नाँचछन भनी सोधेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिका भित्र मनाउने अटवारी पर्व र होली पूर्णिमा पर्वको बारेमा जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाग्री गाउँपालिका भित्र मनाउने अटवारी पर्व र होली पूर्णिमा पर्व 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो पालिकामा मनाइने थारू जातिको अटवारी पर्व र सबै जातिले मनाउने होली पूर्णिमा पर्व बारेमा सामान्य परिचय, खाने परिकार र गरिने क्रियाकलापहरूको बारेमा छलफल र चार्टको माध्यमबाट जानकारी गराउने उक्त पर्वमा गरिने क्रियाकलापहरू नमुनाको रूपमा प्रदर्शन गर्ने उक्त पर्वको समयमा विद्यार्थीहरूलाई सरिक गर्न लगाउने र गरिएका क्रियाकलापहरूको बारेमा कक्षामा अनुभव बताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> अटवारी र होली पूर्णिमा पर्वमा गरिने क्रियाकलापको बारेमा सोधेर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाभित्र रहेका प्रमुख सार्वजनिक स्थलहरूको सामान्य परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाग्री गाउँपालिका प्रमुख सार्वजनिक स्थलहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सार्वजनिक स्थल भनेको के हो भन्ने बारेमा विद्यार्थीहरूसँग छलफल गर्ने र राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न सार्वजनिक स्थलहरूको बारेमा फोटो वा भिडियो देखाइ छलफल गर्ने सार्वजनिक स्थलको उपादेयताको बारेमा विचार आदान प्रदान गर्न विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने विद्यालय नजिकै रहेका सार्वजनिक स्थलहरूको भ्रमण गराई तिनिहरूको नाम, सार्वजनिक स्थलमा गरिने कार्यकलापहरूको बारेमा जानकारी लिन लगाउने र आवश्यक जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकामा भएका सार्वजनिक स्थलहरूको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> वन जङ्गलको परिचय, महत्व तथा फाइदा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वनजङ्गलका परिचय, महत्व र फाइदा 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वनजङ्गलले हामीलाई के दिन्छ भनेर विद्यार्थीहरूलाई सोध्ने र उनीहरूले भनेका आधारमा वनजङ्गलको महत्व र फाइदाको बारेमा सूची बनाउने । उपलब्ध हुन सकेमा वन कार्यालयको कर्मचारीलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्न सकिने । 	<ul style="list-style-type: none"> वनजङ्गलले मानिसलाई दिने फाइदाहरूको सूची बनाउन लगाएर । 	३
		<ul style="list-style-type: none"> राष्ट्रीसोनारी गाउँपालिकाका मानिसले गर्ने पेसा, व्यवसायको सामान्य परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो पालिकाका मानिसले गर्ने पेसा र व्यवसायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफूले चिनेका र आफ्नो समुदायका मानिसले गर्ने पेसा व्यवसायको नाम बताउन लगाउने राष्ट्रीसोनारी गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने मानिसले गर्ने विभिन्न पेसा व्यवसायहरूको चित्र वा भिडियोद्वारा प्रदर्शन गर्ने र ती पेसा व्यवसायहरूको परिचय दिने 	<ul style="list-style-type: none"> राष्ट्रीसोनारी गाउँपालिकाका मानिसले गर्ने पेसा र व्यवसायहरू बताउन लगाएर 	३
३		<ul style="list-style-type: none"> मसलाजन्य बाली (मेथी, टिमुर, प्याज, लसुन, धनिया, वेसार, अदुवा, खुर्सानी) को परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो पालिकामा हुने मसलाजन्य बालीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वर्गीकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर तथा समुदायका मानिसले गर्ने मसलाजन्य बालीहरूको नाम बताउन लगाउने चित्र वा भिडियोद्वारा राष्ट्रिसोनारी गाउँपालिकाका मानिसले खेती गर्ने मसलाजन्य बालीनालीहरू (मेथी, टिमुर, प्याज, लसुन, धनिया, वेसार, अदुवा, खुर्सानी) को परिचय दिने मसलाजन्य बालीनालीको खेती गरिएको ठाउँमा विद्यार्थीहरूलाई भ्रमण गराउने र अवलोकन गरिएका मसलाजन्य बालीनालीहरूको परिचय दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> मसलाजन्य बालीनालीको नाम बताउन लगाएर मसलाजन्य बालीनालीको नाम र तिनको चित्रको जोडा मिलाउन लगाएर 	८

श्रीमा पृ. २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, १०, ११, १२, १३, १४, १५, १६, १७, १८, १९, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, १००

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> नगदेवाली (तोरी, मसुरो, अरर, तिल, अर्सी) को परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाफ्रा नगदेवालीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> श्रव्यदृश्य सामग्री वा चित्रको माध्यमबाट राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा खेती गरिने नगदेवालीहरू (तोरी, मसुरो, अरर, तिल, अर्सी) प्रदर्शन गर्ने उल्लिखित नगदेवालीहरू मध्ये आफ्नो घर तथा समुदायमा खेती गरिने नगदेवाली बताउन लगाउने विद्यालय नजिकै खेती गरिएका नगदेवालीहरूको अवलोकन गर्नको लागि भ्रमण गराउने र नगदेवालीहरूको परिचय दिने 	<ul style="list-style-type: none"> नगदेवालीहरूको नाम बताउन लगाएर नगदेवालीको चित्र र नामबिच जोडा मिलाउन लगाएर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी वाली (काक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिण्डी, मकै) को परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाफ्रा बेमौसमी वालीहरू 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> श्रव्यदृश्य सामग्री वा चित्रको माध्यमबाट राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा खेती गरिने बेमौसमी वालीहरू (काक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिण्डी, मकै) देखाउने र तिनको परिचय दिने उल्लिखित वालीहरू मध्ये आफ्नो घर तथा समुदायमा खेती गरिने बेमौसमी वालीहरू बताउन लगाउने विद्यालय नजिकै खेती गरिएका बेमौसमी वालीको अवलोकन गराउने र जानकारी दिन लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी वालीको नाम बताउन लगाएर बेमौसमी वालीको परिचय दिन लगाएर बेमौसमी वालीको चित्र र नामबिच जोडा मिलाउन लगाएर 	९
		<ul style="list-style-type: none"> परम्परागत स्थानीय प्रविधि (जाँतो, ढिकी, पानी घट्ट) को परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाफ्रा परम्परागत स्थानीय प्रविधि र आधुनिक प्रविधिहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप समस्या समाधान तथा निर्णय सिप तार्किक सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न परम्परागत स्थानीय प्रविधिहरू (जाँतो, ढिकी, पानी घट्ट) आदिको प्रदर्शन गर्ने र ती प्रविधिहरूको परिचय दिने ती प्रविधिहरू मध्ये विद्यार्थीहरूलाई आ-आफ्नो घरमा भएका प्रविधिहरू बताउन लगाउने र तिनीहरूले के कसरी कार्य गर्दछन् ? बताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> परम्परागत स्थानीय प्रविधिहरूको नाम र तिनले गर्ने काम बताउन लगाएर परम्परागत र आधुनिक प्रविधिबिच तुलना गर्न लगाएर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> परम्परागत र आधुनिक प्रविधि (हलो-ट्रयाक्टर, डिक्कीजाँतो-मिल)को तुलना गर्ने 			<ul style="list-style-type: none"> परम्परागत प्रविधिको सट्टामा आजभोलि प्रयोग गरिने आधुनिक प्रविधिहरू हलोको सट्टा ट्रयाक्टर, डिक्कीजाँतोको सट्टा मिलको प्रयोग भएको बताउने लगाउने र शिक्षकले थप जानकारी दिने परम्परागत र आधुनिक प्रविधिविच तुलना गर्न लगाउने र थप पृष्ठपोषण दिने 		
		<ul style="list-style-type: none"> साथी र समुदायका मानिसहरूको नाता सम्बन्धको पहिचान र भूमिकाको बोध गरी माया, श्रद्धा र आदरसम्मान गर्ने बानीको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.१ असल बानी र आचरण को विकास : नातासम्बन्धका मानिसहरूको आनीबानीको विवरण	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई नाता सम्बन्धका मानिसहरूको नाम र नाता सम्बन्ध भन्न लगाउने तिनीहरू मध्ये कसलाई बढी मन पराउनु हुन्छ र त्यसको कारण के हो भनेर सोध्ने नाता सम्बन्ध भएका मानिसहरूका मन नपर्ने कुराहरू के के हुन् भनेर पनि बताउन लगाउने साथी र चिनेका मानिसहरूका मन परेका र मन नपरेका आनीबानीहरूको सूची बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> नाता सम्बन्धका मानिसहरूका नाम, नाता एवम् मन पर्ने र मन नपर्ने आनीबानी सोधेर कुनै पनि मानिस मन पर्नु र मन नपर्नुको कारण सोधेर 	५
४		<ul style="list-style-type: none"> अरूलाई माया, आदर सम्मान गर्दा आफूलाई पनि माया, आदर र सम्मान प्राप्त हुने विषयको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.१ असल बानी र आचरण को विकास : असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरू	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अनुकरण सिप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक विद्यार्थीलाई मानिसका मन पर्ने र मन नपर्ने आनीबानी सम्झन लगाउने हरेकलाई पालैपालो मानिसका मन पर्ने बानी र मन नपर्ने बानी बताउन लगाउने हरेकलाई कुनै बानी मन पर्नु र कुनै बानी मन नपर्नुको कारण पालैपालो भन्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> मन पर्ने आनीबानी बताउन लगाएर मन पर्नुको कारण सोधेर कस्तो मानिसलाई असल र चरित्रवान भनिन्छ, भन्ने सोधेर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> अरुलाई मन पर्ने आनीबानी र स्वभाव भएका मानिसहरूलाई असल र चरित्रवान मानिस भनिन्छ, भन्ने कुरा गर्दै असल मानिसहरूका जीवनी, कथा र चित्र र भिडियो प्रदर्शन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई कुन कुन असल बानी गरिरहेका छौ र बाँकी कुन-कुन आनीबानी अबदेखि गर्ने भनेर विद्यार्थीहरूबाट प्रतिबद्धता समेत लिने उनीहरूको स्वभाव र आनीबानीको बारेमा अभिभावकसँग समेत भलाकुसारी गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> हिजोआज देखि अपनाएका असल बानीहरू बताउन लगाएर अभिभावकसँग विद्यार्थीहरूको आनीबानीको बारेमा सोधेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयस्तरमा आफूलाई मन पर्ने गीत, संगीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन,सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गरेर प्रदर्शन गर्ने 	४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान : हामीलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई मन पर्ने वा जानेको गीत भन्न र गाउन लगाउने विद्यार्थीहरूले गाउने क्रममा आफूले पनि खुसिपूर्वक सघाउने र धन्यवाद दिने मोवाइल, टिभी, साउण्डसिस्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यको प्रदर्शनसँगै विद्यार्थीहरूलाई पनि नक्कल र अभ्यास गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> जानेका वा मन पराएका गीतहरू भन्न लगाएर उनीहरूले मन पराउने गीत गाउन एवम् उक्त गीत र सङ्गीतमा नाँचन लगाएर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घरपरिवार तथा समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<p>४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान : हाम्रा उत्सव र चाडपर्व मनाउँदा गर्न हुने र गर्न नहुने कामहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर परिवार र गाउँटोलमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूको नाम भन्न लगाउने त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वहरूमा हुने गरेका मन पर्ने र मन नपर्ने क्रियाकलापहरूको बारेमा बताउन लगाउने त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा हुने गरेका क्रियाकलापहरू मध्ये मन पर्नु र मन नपर्नुका कारणहरू भन्न लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा हुने गरेका मन पर्ने क्रियाकलापहरूको अनुसरण, अभ्यास र प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र छरछिमेकमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वको नाम सोधेर त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वमा उनीहरूलाई मन पर्ने क्रियाकलाप भन्न र अभ्यास गर्न लगाएर विद्यार्थीले गर्ने क्रियाकलापको बारेमा अभिभावकलाई सोधेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुनका लागि अरुलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<p>४.३. सकारात्मक सोचको विकास: आफू खुशी हुनका लागि अरुलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, छनौट सिप, स्वव्यवस्थापन सिप, प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई अरुको जे आनीबानी र कुराले खुसी बनाउँछ, त्यो आनीबानी र कुरा भन्न लगाउने र त्यस्ता आनीबानी र कुराहरूको सूची बनाउने आफूलाई जे आनीबानी र कुराले खुसी बनाउँछ, त्यो कुरा आफूले पनि अरुलाई पनि दिन सक्नुपर्दछ, भन्दा विचार आदान प्रदान गर्न लगाउने खुशी हुँदै अरुका मन पर्ने कुराहरू आफूले समेत प्रयोग गरी आफू खुसी हुने र अरुलाई समेत खुसी बनाउने सम्बन्धमा आवश्यक छलफल गरी प्रतिबद्धता समेत लिने । 	<ul style="list-style-type: none"> मानिसका राम्रा आनबानीहरू भन्न लगाएर राम्रा आनीबानी प्रयोग गर्न सके नसकेको बारेमा सोधेर एवम् अनुगमन गरेर व्यवहारहरूको अवलोकन गरेर 	४

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसन (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, धुवासन, मयुरासन) को परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, गरुडासन आदि सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकपटक सबैको सामू गरेर देखाउने तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथप्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको नाम र महत्वको बारेमा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाएर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, विश्लेषण सिप, तार्किक सिप, प्रयोग सिप, स्वीकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूसँग हामी सबैले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न वस्तुहरूको उत्पादनलाई श्रमसँग जोड्ने किसिमले छलफल र विचार आदानप्रदान गर्ने । कसैले श्रम नगरेको भए हामीले खाने र प्रयोग गर्ने चिजहरू हामीले खान र प्रयोग गर्न नपाउने वास्तविकतालाई उठान गर्दै उत्पादन र श्रमलाई सम्मान गर्ने बारेमा बताउने । छलफललाई जीवन्त बनाउन आवश्यकता अनुसार कथा, चित्र र भिडियो क्लीप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> हामीले खाने र प्रयोग गर्ने विभिन्न वस्तुहरूका नाम भन्ने लगाएर यी वस्तुहरू बनाउनमा कसको भूमिका छ भने कुरा सोधेर आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> समाजका ज्येष्ठ नागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	४.४.पूवीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : अशक्त, ज्येष्ठ नागरिकप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले घरपरिवार र अन्यत्र देखेका जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा सोधपुछ गर्ने ती जेष्ठनागरिक र अशक्त मानिसहरूसँग सम्बन्धित समस्याको बारेमा छलफल गर्ने । हामी पनि त्यो अवस्थामा हुन सक्छौं कि सक्दैनौं भनेर पनि सोधपुछ गर्ने हामीले सहयोग गर्छौं भने भोलि हामीलाई पनि समस्या पर्दा अरुले सहयोग गर्छन भन्ने कुरालाई पनि छलफलमा ल्याउने श्रव्य दृश्य सामग्री लगायत जेष्ठ नागरिकलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा उपयोग गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर उनीहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर उनीहरूलाई विद्यार्थीले गरेको सहयोग बारे भन्न लगाएर 	४
५	बन बनोवन	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका वनमा पाइने वन्यजन्तु र चराहरूको नाम 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप दृश्य साक्षरता 	<ul style="list-style-type: none"> आफूले देखेका वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम बताउन लगाउने आफ्नो वडा तथा गाउँपालिकाभित्रका वनहरूमा आफूले थाहा पाएका वन्य जन्तु तथा चराहरूको नाम बताउन लगाउने गाउँपालिकाभित्र वन क्षेत्रमा हुने वन्यजन्तु तथा चराहरूको बारेमा अवलोकन / चित्र / भिडियो सामग्रीको माध्यमबाट पहिचान गर्न लगाउने र यस कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्ने उक्त क्षेत्रमा पाइने अन्य वन्यजन्तु तथा चराहरूको बारेमा सोधखोज गरी बताउने परियोजना कार्य दिने 	<ul style="list-style-type: none"> वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम बताउन लगाएर स्थानीयस्तरमा भएका वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम बताउन लगाएर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय बोटबिरुवाहरूको परिचय दिन स्थानीय बोटबिरुवाको महत्व तथा उपयोग बताउन विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्व बताउन घर र विद्यालयमा बाल बगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय बोटबिरुवाहरूको परिचय स्थानीय बोटबिरुवाको महत्व तथा उपयोग विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्व घर र विद्यालयमा बाल बगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वर्गीकरण सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर तथा विद्यालय वरपर रहेका बोटबिरुवाहरूको परिचय दिन लगाउने (नाम, पाइने स्थान, महत्व, उपयोग, वर्गीकरण) विद्यालय वरपर भएका बोटबिरुवाहरूको अवलोकन गराउने र तिनीहरूको सूची तयार गरी परिचय दिने/दिन लगाउने विद्यालयमा बाल बगैँचा निर्माणको महत्व र आवश्यकतामा छलफल गराउने (वातावरण स्वस्थ राख्न, सौन्दर्य, अध्ययन, जडीबुटी आदि) विद्यालयमा बाल बगैँचा निर्माण गर्ने तरिकाको जानकारी दिई बगैँचा निर्माणमा सहभागी गराउने सम्भव भए सम्म घरमा बगैँचा निर्माण गर्ने परियोजना कार्य दिने र घरको अभिभावकलाई समेत यसको जानकारी दिई सहयोग गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालय वरपर भएका बोटबिरुवाहरूको नाम सोधेर अवलोकन गरेका बोटबिरुवाहरूको नाम भन्ने लगाएर विद्यालयको बगैँचा निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर घरमा बगैँचा निर्माण गरे नगरेको अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिएर 	१४
		<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग गर्ने तरिका र सडुपयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग गर्ने तरिका र सडुपयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर तथा घर वरपर भएका पानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न लगाउने चित्रको माध्यमबाट आफ्नो वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको जानकारी दिने घर तथा विद्यालय वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको अवलोकन गराई तिनीहरूको परिचय (प्राकृतिक, कृत्रिम, वर्षा, कुवा, नदी) 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको उपयोग बताउन लगाएर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालय वरपर भएका पानीका स्रोतहरूको उपयोग के के मा गर्न सकिन्छ ? छलफल गराउने पानीका स्रोतहरूलाई पिउन, खाना बनाउन, सफा गर्न, सिँचाइ गर्न प्रयोग गर्न सकिने कुरा बताउने घर तथा विद्यालयमा पानीको मितव्ययी तरिकाले सदुपयोग गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा पानीको मितव्ययी तरिकाले प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर पानीलाई आवश्यकता अनुसार घर तथा विद्यालयका विभिन्न कार्यमा प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> फोहोरमैला व्यवस्थापनको परिचय दिन विद्यालयमा फोहोरमैलाको वर्गीकरण गर्न र व्यवस्थापनमा सहभागी हुन व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय दिन अभ्यास गर्न व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत गर्ने तरिका सोधेर व्यक्तिगत सरसफाइ गरे नगरेको अवलोकन गरेर फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्दा गर्नुपर्ने कुराहरू बताउन लगाएर घर तथा विद्यालय वरपर भएका फोहोरहरूलाई ठोस (कुहिने र नकुहिने) र तरलमा वर्गीकरण गर्न लगाएर फोहोरमैलाको व्यवस्थापनमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय र अभ्यास फोहोरमैला व्यवस्थापनको परिचय विद्यालयमा फोहोरमैलाको वर्गीकरण र व्यवस्थापन (कुहिने, नकुहिने र तरल) घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाइमा सहभागिता हुन वातावरण सफा राख्ने उपायहरू पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप स्व व्यवस्थापन सिप वातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्ति, घर परिवार, विद्यालय तथा वातावरण स्वस्थ राख्नको लागि गरिने कार्यहरूको रूपमा सरसफाइलाई परिचित गराउने सरसफाइ गर्दा प्रयोग गरिने व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत गर्ने कुराको बारेमा छलफल गर्ने र नमुना अभ्यास गराउने घर, विद्यालयबाट निस्कने फोहोरलाई सही तरिकाले विसर्जन र व्यवस्थापन गर्ने कार्यहरू नै फोहोरमैलाको व्यवस्थापनमा पर्ने कुरा बताउने घर परिवार, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना आदिबाट निस्कने फोहोरहरू ठोस (कुहिने र नकुहिने) तथा तरल फोहोर हुने र यी फोहोरहरूलाई व्यवस्थापन गर्नको लागि सही ठाउँमा विसर्जन गर्ने, मल बनाउने, प्रशोधन गर्ने आदि जस्ता उपायहरू अपनाउनुपर्ने कुराहरूमा छलफल गराउने घर, कक्षाकोठा, कक्षाकोठा बाहिर हुने फोहोरमैलाको चित्रद्वारा पहिचान गराउने घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायस्तरमा सरसफाइ गर्दा नै वातावरण स्वस्थ हुने र यस कार्यले गर्दा रोगहरू नलाग्ने जस्ता फाइदाहरू हुने कुरा बताउने र छलफल गराउने घर वरपर, विद्यालय, छरछिमेक, समुदायको वातावरण सफा राख्ने उपायहरूमा छलफल गराउने र सरसफाइमा सहभागी गराउने र आफूले पनि सरसफाइमा सहभागी हुने 	<ul style="list-style-type: none"> सरसफाइको परिचय दिन लगाएर व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत गर्ने तरिका सोधेर व्यक्तिगत सरसफाइ गरे नगरेको अवलोकन गरेर फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्दा गर्नुपर्ने कुराहरू बताउन लगाएर घर तथा विद्यालय वरपर भएका फोहोरहरूलाई ठोस (कुहिने र नकुहिने) र तरलमा वर्गीकरण गर्न लगाएर फोहोरमैलाको व्यवस्थापनमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर 	२०

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> वरपरको वातावरणको सरसफाइ कार्यमा सहभागिता 		<ul style="list-style-type: none"> घर वरपर, समुदाय तथा विद्यालयमा सरसफाइ गरेको असल अभ्यासहरू श्रव्यदृश्य तथा चित्रको माध्यमबाट प्रष्ट पार्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घर वरपरको वातावरण सफा गरे नगरेको अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिएर विद्यालयको वातावरण सफा राख्ने कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर 	
६	विज्ञान	<ul style="list-style-type: none"> विपद्को परिचय दिन विपद्को किसिम (प्राकृतिक र मानव सिर्जित) बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्को परिचय विपद्को किसिम (प्राकृतिक र मानव सिर्जित) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र र पोस्टर वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट विपद् पहिचान गर्न लगाउने चित्रमा भैरेहेको घटना व्याख्या गर्न लगाइ विपद्को परिचय दिने विद्यार्थीलाई हाम्रो वरपर घट्ने विभिन्न विपद्हरूको बारेमा छलफल गर्न लगाई शिक्षकले पनि विभिन्न विपद्हरूको बारेमा आफ्नो अनुभव सुनाउने अनुभव साटासाट गर्दा आएका विपद्को सूची बनाउन लगाउने र प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद् छुट्टयाउन लगाउने प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्का बारेमा विद्यार्थीलाई छलफल गर्न लगाउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वरपर हुने विपद्हरूको सूची बनाई प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्हरू छुट्टयाउन लगाएर 	३

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयभित्र जस्तै छत, विजुली, भर्याङ्ग, बरण्डा, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान गर्ने विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी अपनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयभित्र जस्तै छत, विजुली, भर्याङ्ग, बरण्डा, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> जोखिमका बारेमा चर्चा गर्दै विद्यालय भित्र हुनसक्ने विभिन्न जोखिमहरूको छलफल गर्ने विद्यालय परिसर भ्रमण वा अवलोकन गरी विभिन्न जोखिमयुक्त स्थानहरू पहिचान गराउने र ती स्थानहरू जोखिमयुक्त हुनुको कारणबारे छलफल गर्ने/गराउने विद्यालयमा हुने सम्भाव्य जोखिमहरूको सूची बनाउन लगाउने विद्यालयमा हुने विभिन्न जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू छलफल गर्न लगाउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने जोखिमबाट बच्ने उपायहरू अवलम्बन गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालयमा हुने जोखिमहरू बत्ताउन लगाएर विद्यालयमा हुने विभिन्न जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरूको तालिका बनाउन लगाएर 	११

क्र.स.	क्षेत्र/थिम	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृत्या	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> भूकम्प र महामारीबाट सुरक्षित हुनको लागि आवश्यक सावधानी अपनाउन कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्प र महामारीबाट सुरक्षा कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप प्रयोग सिप अभिनय सिप 	<ul style="list-style-type: none"> श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमले भूकम्पको (२०७२ को भूकम्प वा अन्य भूकम्प) चिनारी गराउने र यससम्बन्धी अनुभव समेत आदानप्रदान गर्ने गराउने चित्रको माध्यमले भूकम्पबाट बच्ने उपायहरू बताउने र छलफल गराउने भूकम्पबाट हुने क्षति कम गर्नका लागि कृत्रिम घटना अभ्यास गराउने चित्र र श्रव्यदृष्य सामग्रीको माध्यमले महामारीको जानकारी दिने चित्र र श्रव्यदृष्य सामग्रीको माध्यमले विभिन्न महामारीबाट बच्ने उपायहरू बताउने महामारीका समयमा त्यसबाट बच्ने उपायहरू समूहमा छलफल गर्ने लगाउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने भूकम्पबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम अभ्यास गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पबाट बच्ने उपायहरू बताउन लगाएर विभिन्न महामारीबाट बच्ने उपायहरू बताउन लगाएर 	६

क्र. सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	राष्ट्रीसोनारी	<ul style="list-style-type: none"> सिमाना र क्षेत्रफल सहित राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थितिको सामान्य जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> सिमाना र क्षेत्रफल सहित हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकाको नक्सा देखाएर तपाईंको गाउँवस्ती वा टोल कहाँनेर पर्दछ र तपाईंहरूको आफन्त र मन पर्ने साथीहरूको गाउँवस्ती कहाँ पर्दछ भनेर सङ्केत गर्दै भन्न लगाउने तत्पश्चात् शिक्षकले वडा नम्बरसहित गाउँटोलको अवस्थिति, नदी, खोलानाला, जङ्गल, विभिन्न नाका, भारत लगायत अन्य पालिका र जिल्लासँग जोडिएको सिमाना, धार्मिक एवम् पर्यटकीय स्थल आदिको बारेमा सहजीकरण गर्ने चार्ट वा तालिकाको माध्यमबाट क्षेत्रफलको हिसाबले सबैभन्दा ठूलो वडा र सबै भन्दा सानो वडा लगायत अन्य वडाको बारेमा समेत छलफल गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल सोधेर गाउँपालिकाको नक्सामा आफ्नो गाउँटोल बताउन लगाएर वडाको क्षेत्रफल बताउन लगाएर 	३
	राप्तीसोनारी	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको संक्षिप्त इतिहासका साथै महिला पुरुष सहित कुल जनसंख्या बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको जनसंख्या 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरूको गाउँपालिकाको नाम राप्तीसोनारी हुनु भन्दा पहिले यसको नाम के थियो ? त्यत्तिलेला गाउँपालिकालाई के भनिन्थ्यो ? अहिलेको राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा पहिलेका कति वटा स्थानीय निकाय समावेश रहेका छन् ? आदि प्रश्नहरू सोधेर कक्षालाई अधि बढाउने पालिकाको नाम राप्तीसोनारी रहनुको कारणका बारेमा आगमन विधिको प्रयोग गर्दै छलफल गर्ने । यहाँको कुल जनसंख्या महिला र पुरुष सहित कति रहेको छ भन्ने बारेमा समेत नक्सा र चार्ट देखाइ सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या सोधेर पालिकाको नामाकरणको सम्बन्धमा विचार व्यक्त गर्न लगाएर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिका वडाको सङ्ख्या, वडा कार्यालयको ठेगाना र महिला पुरुष सहितको वडागत जनसंख्या प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिका वडाको ठेगाना र वडागत जनसङ्ख्या, प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वप्रथम विद्यार्थीहरूलाई तपाईंको वडा कुन हो वा कीत नम्बर हो भन्दै प्रदर्शित नक्सामा लेखिएको उक्त वडाको कार्यालय रहेको स्थान र त्यहाँको जनसंख्याको बारेमा अध्ययन गरी वाचन गर्न समेत लगाउने पालिकामा भएका वडाहरूको सङ्ख्या, त्यहाँ भित्रका गाउवस्तीहरूको विवरण, वडागत जनसङ्ख्या समेत नक्सा र चार्टको माध्यमबाट कक्षामा प्रस्तुत गर्ने जनसंख्याको हिसावले कुन वडा सबैभन्दा ठूलो र कुन वडा सबैभन्दा सानो आदि सम्बन्धमा छलफल गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> वडा र कार्यालय लेखिएको जोडा मिलाउने प्रश्न सोधेर जनसङ्ख्याको हिसावले सबैभन्दा सानो र सबैभन्दा सानो वडाको नाम भन्न लगाएर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिका भित्र रहेका वनजङ्गल, नदीनाला र हावापानीको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको वनजङ्गल, नदीनाला र हावापानी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वप्रथम विद्यार्थीहरूले देखेका आफ्नो पालिकाभित्रका नदी, खोलानाला, झरना र तालको नाम नाम भन्न लगाउने उल्लिखित स्थानहरूमा तपाईंहरू को को जानु भएको छ भनेर छलफल चलाउने र ती स्थानहरूमध्ये तपाईंलाई सबैभन्दा मन परेको स्थान कुन हो र किन भनेर सोध्ने उल्लिखित स्थानमा जाँदा देखेको र अहिलेसम्म पनि नविर्सको कुरा के हो भनेर विद्यार्थीलाई क्रमशः सोध्ने यहाँको मौसम र हावापानीको ऋतुचक्रको प्रदर्शन गरेर चीसो मौसम, गर्मी मौसम आदिको बारेमा छलफल गर्दै उनीहरूलाई मन पर्ने मौसमको बारेमा भन्न लगाउने गाउँपालिकाको हावापानीको बारेमा जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो पालिकाभित्र रहेका नदी, खोलानाला, झरना र तालको नाम भन्न लगाएर ऋतु र मौसमको जोडा मिलाउने प्रश्न सोधेर 	२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> खयरभट्टी नाकाको परिचय, महत्व उत्पत्ति, महत्व र संरक्षणको बारेमा बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो खयरभट्टी नाका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप अवलोकन सिप प्रतिवेदन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> खयरभट्टी नाकाको फोटो देखाउदै कक्षा सुरु गर्ने र उक्त नाकाको उत्पत्तिको इतिहास, किम्बदन्ती, महत्व आदिका बारेमा सहजीकरण गर्ने खयरभट्टी नाकामा गएर अवलोकन गरी एवम् तत्सम्बन्धी विज्ञसँग भेटघाट गरी विद्यार्थीहरूलाई आवश्यक पर्ने जानकारी उपलब्ध गराउने एवम् संरक्षणको बारेमा समेत महसुस गराउने विदाको दिन साथी वा अभिभावकसँग उक्त नाकाको अवलोकन गरी प्रतिवेदन बनाइ प्रस्तुत गर्न लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> खयरभट्टी नाकाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू र सेवा लिन अपनाइने प्रक्रिया बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीको पूर्वज्ञानको आधारमा उनीहरूलाई स्वास्थ्य चौकीले प्रदान गरिरहेको सेवाको बारेमा भन्नु लगाउने विद्यार्थीहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूलाई सम्बोधन गर्दै स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू र सेवा लिन अपनाइने प्रक्रियाका बारेमा सहजीकरण गर्ने सहजीकरण प्रयोजनका लागि स्वास्थ्य चौकीबाट डाक्टर वा नर्सलाई आमन्त्रण गर्न सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> स्वास्थ्य चौकीले पुऱ्याउदै आएको सेवाको बारेमा भन्नु लगाएर 	३
३	३.१ खेती कार्यमा सहयोग	<ul style="list-style-type: none"> लसुन, बेसार, सखरखण्ड, वदम, अदुवा खेतीमा सहयोग गर्ने । 	३.१ खेती कार्यमा सहयोग : <ul style="list-style-type: none"> लसुन, बेसार, सखरखण्ड, वदम, अदुवा खेतीमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहयोग सिप सहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर तथा समुदायमा खेती गरिने वस्तुहरूको नाम बताउन लगाउने गाउँपालिका भित्रका विभिन्न स्थानमा सबै भन्दा धेरै खेती गरिने वालीनालीहरू जस्तै : लसुन, बेसार, सखरखण्ड, वदम, अदुवा आदिको जानकारी चित्र, भिडियोद्वारा देखाउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घरमा खेती गरिने वालीनालीको जानकारी दिन लगाएर 	८

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरू (परालको गुन्डी, चकटी, डोको, ढकिया, बिडा, नाइलो, हँसिया, दाइ लगाउने, बाबियोको डोरी बाट्ने, भौवा) आदिको परिचय दिने 	३.२ हस्त निर्मित सामग्री : हाफ्रा स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुहरूको परिचय	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप सहयोग सिप सहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उक्त खेती गरिएको ठाउँमा भ्रमण गराउने र खेती गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने आफ्नो घर वा विद्यालयमा खेती गरिने लसुन, बेसा, सखरखण्ड, बदाम, अदुवा खेतीमा सहयोग गर्न लगाउने र घरमा यो कार्य गर्नको लागि परियोजना कार्य दिने विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो आफ्नो घर तथा समुदायस्तरमा उत्पादन हुने वस्तुहरूको जानकारी दिन लगाउने वास्तविक वस्तु वा चित्र वा भिडियोको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गत उत्पादन हुने वस्तुहरू (परालको गुन्डी, चकटी, डोको, ढकिया, बिडा, नाइ लो, हँसिया, दाइ लगाउने, बाबियोको डोरी बाट्ने, भौवा) को परिचय दिने । उल्लिखित वस्तुहरूको प्रयोग के के कार्यका लागि गरिन्छ ? बताउन लगाउने र शिक्षकले आवश्यक पृष्ठपोषण दिने विद्यार्थीहरूलाई उल्लिखित वस्तुहरू उत्पादन हुने स्थानमा भ्रमण गराउने वा उत्पादन गर्ने व्यक्तिलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा आमन्त्रण गरी सहजीकरण गर्न लगाउने उल्लिखित कुनै एउटा वस्तुको निर्माण गर्ने तरिकाको अवलोकन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने परियोजना कार्य दिने 	<ul style="list-style-type: none"> उक्त बालीनालीको खेती कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर परियोजना कार्यको मूल्यांकन गरेर आफ्नो घर तथा समुदायमा उत्पादन हुने वस्तुहरूको नाम बताउन लगाएर ती वस्तुहरूको परिचय दिन लगाएर पालिकाअन्तर्गत उत्पादित वस्तुहरूको परिचय दिन लगाएर परियोजना कार्यको मूल्यांकन गरेर 	९

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> परम्परागत कृषि औजारहरू (हलो, जुवा, फरुवा, लिङ्को, खोप) को चिनारी र कृषि कार्यमा प्रयोग तथा महत्व बताउने । 	३.३ हाम्रा परम्परागत कृषि औजारहरूको चिनारी र कृषि कार्यमा प्रयोग तथा महत्व	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वा समुदायमा परम्परागत रूपमा कृषिमा प्रयोग गरिने औजारहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा प्रयोग गरिने परम्परागत कृषि औजारहरू (हलो, जुवा, फरुवा, लिङ्का, दाँते) को परिचय, प्रयोग र महत्व बताउने विद्यार्थीहरूलाई भ्रमण गराई उल्लिखित औजारको परिचय, काम र महत्व बताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> परम्परागत औजारहरू सम्बन्धी विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर परम्परागत औजार र तिनको कार्य वा महत्व विच जोडा मिलाउन लगाएर 	८
४	<p>समाज र राष्ट्रका मानिसहरूले गरेका कार्यहरूको चर्चा र उक्त कार्यको अनुसरण गर्ने सिप र आचरणको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका मानिसहरूले गरेका कार्यहरूको चर्चा र उक्त कार्यको अनुसरण गर्ने सिप र आचरणको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.१ असल बानी र आचरण को विकास : समाज र राष्ट्रका असल मानिसहरूले गरेका कार्यहरूको चर्चा र उक्त कार्यको अनुसरण गर्ने सिप र अभ्यास सिप	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अनुकरण सिप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत हित र स्वार्थ भन्दा समाज र राष्ट्रको हितलाई माथि राखी काम गर्ने असल मानवहरूको पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएका जीवनीहरूको अध्ययन गरी उनीहरूले गरेका असल कामको चर्चा गर्ने । आवश्यकता अनुसार पाठ्यपुस्तकका अतिरिक्त युटुव, भिडियो क्लिप, मोवाइल एप्स र अन्य प्रेरक प्रसङ्गहरूको समेत प्रयोग गर्ने उनीहरूले गरेका असल कामको कारण हामीलाई भएको फाइदाको बारेमा छलफल गर्ने असल मानिसहरूले गरेका असल कामहरूको अनुसरण गर्ने विद्यार्थीहरूलाई प्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका लागि कस्ता मानिस असल हुन् भन्ने सोधेर असल मानिसहरूको नाम सोधेर तथा उनीहरूले गरेका काम सोधेर विद्यार्थीहरूको असल आचरणको अवलोकन गरेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.१ असल बानी र आचरण को विकास : समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अनुकरण सिप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीसँग सहकार्य गर्दै विभिन्न स्रोत र माध्यमहरूको प्रयोग गर्दै समाजको असल नागरिक हुन आवश्यक पर्ने असल सिप र स्वभावको सूची बनाउने र सोको चर्चा गर्ने समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरू : बोलेको कुरा पूरा गर्ने, भुटो नबोल्ने अरुको दुख र पीडामा सहयोग गर्ने, समाजको कामको लागि मरिमेट्ने, राम्रो आचरण भएको, उसको आनीबानीको अनुशरण गरेमा अरु समेत असल हुने आदि जस्ता स्वभावहरूको चर्चा गर्ने त्यस्ता आचरण र स्वभावहरू आफूमा पनि विकास गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई अभिप्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> समाजका असल नागरिकको हुनु पर्ने स्वभावहरूको सूची बनाउन लगाएर विद्यार्थीहरूमा भएका असल स्वभाव भन्ने लगाएर वा उनीहरूका स्वभावको अवलोकन गरेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान : हामीलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई मन पर्ने वा जानेको गीत भन्ने र गाउन लगाएर वातावरणलाई खुसीमय बनाउने मोवाइल, टिभी, साउण्डसिष्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्दै सोको अनुकरण र अभ्यास गर्ने विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरू आफैले पनि गीत, सङ्गीतको सिर्जना गर्ने र स्थानीय बाद्ययन्त्र बजाउनका लागि अवसर र मौसला प्रदान गर्दै प्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> जानेका वा मन पराएका गीतहरू भन्ने र गाउन लगाएर मन पराउने गीत र सङ्गीतमा नाँचन लगाएर गीत र सङ्गीत सिर्जना गर्ने लगाएर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँटोल र समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान : हाम्रा गाउँटोल र समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरू	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँटोल र समाजमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा हुने गरेका नराम्रा एवम् मन नपर्ने क्रियाकलापहरूको बारेमा बताउन लगाउने त्यसरी मनाइने उत्सव र चाडपर्वमा हुने गरेका राम्रा क्रियाकलापहरूको अनुसरण गर्ने सम्बन्धमा छलफल गर्ने राम्रा क्रियाकलापहरूलाई समेटेर उत्सव एवम् चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई सचेत र सावधान हुनका लागि अभिप्रेरित गर्ने त्यस्ता उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरूलाई अभ्यास र अनुसरण गर्नका लागि विद्यार्थीहरूबाट लिखिन प्रतिबद्धता प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> उत्सव र चाडपर्वमा उनीहरूलाई मन पर्ने र मन नपर्ने कुरा सोधेर उत्सव र चाडपर्व मनाउँदा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू सोधेर प्रतिबद्धता कार्यान्वयन बारे सोधपुछ र अवलोकन गरेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुने र अरुलाई पनि खुशी हुन सहयोग गर्ने सिपको परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.३ सकारात्मक सोचको विकास <ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुनका लागि अरुलाई पनि खुशी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, छनौट सिप, स्वव्यवस्थापन सिप, प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न दृष्टान्तहरू प्रस्तुत गरेर अरुलाई खुसी बनाउन सकियो भने अन्तत त्यसले आफूलाई पनि खुसी हुन सहयोग गर्ने कुराका बारेमा छलफल गर्ने घरपरिवारका सदस्य, साथी लगायत अन्य मानिसहरूसँग केही न केही राम्रा कुरा अवश्य हुन्छन् भन्दै विद्यार्थीले चिनेको कुनै व्यक्तिलाई किटान गरी राम्रा कुरा भन्न लगाउने उसँग भएका नराम्रा कुराहरू पनि भन्न लगाउने राम्रा कुरा सम्बन्धमा र नराम्रा कुरा सम्बन्धमा कस्तो भयो भनेर सोध्दै फरक अनुभूति बताउनका लागि अवसर प्रदान गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> खुसी हुने उपायहरू सोधेर कुनै कुरा देखाएर यसको राम्रो वा सकारात्मक पक्ष के छ भनी सोधेर राम्रा कुरा र नराम्रा कुरा सम्बन्धमा अनुभूतिहरू बताउन लगाएर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुशरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> अरुमा भएका राम्रा कुराहरूको सम्मान र प्रशंसा गर्दै आफ्नो जीवनमा प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, स्वीकार्य सिप सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम-विलोम प्राणायाम, बक्रासन, शलभासन आदि सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकपटक सबैको सामू गरेर देखाउने तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथप्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्वको बारेमा बताउने यो संसारका जे जति वस्तुहरू उत्पादन र निर्माण भएका छन् र जे जति चीजहरूको आविष्कार र सिर्जना भएको छ त्यसमा अल्छीको होइन कि उजाशील र सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने कुरालाई दृष्टान्त सहित व्याख्या गर्ने मानिस जिउनका लागि कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेको कुरालाई उठान गर्दै आफूले पनि श्रम गर्ने र अरुको श्रमलाई पनि सम्मान गर्नु पर्ने बारेमा छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक विहान परिकल्पना गरेका राम्रा कुरा लेखेको अवलोकन गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम-विलोम प्राणायाम, बक्रासन, शलभासन) को परिचय र नियमित अभ्यास गर्न श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, स्वीकार्य सिप सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम-विलोम प्राणायाम, बक्रासन, शलभासन आदि सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकपटक सबैको सामू गरेर देखाउने तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथप्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्वको बारेमा बताउने यो संसारका जे जति वस्तुहरू उत्पादन र निर्माण भएका छन् र जे जति चीजहरूको आविष्कार र सिर्जना भएको छ त्यसमा अल्छीको होइन कि उजाशील र सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने कुरालाई दृष्टान्त सहित व्याख्या गर्ने मानिस जिउनका लागि कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेको कुरालाई उठान गर्दै आफूले पनि श्रम गर्ने र अरुको श्रमलाई पनि सम्मान गर्नु पर्ने बारेमा छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गरेको अवलोकन गरेर अभ्यास गरिएका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको तरिका र महत्व सोधेर कुनैपनि वस्तुहरू बनाउनमा कसको भूमिका छ भने कुरा सोधेर आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर श्रमलाई सम्मान गर्नु पर्ने कारण सोधेर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<p>४.४.पूवीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : हाम्रा अशक्त र ज्येष्ठ नागरिक प्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास</p>	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कथा, चित्र र भिडियो क्वलीप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने । जेष्ठनागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पत्ति र जिउंदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूसँग सम्बन्धित समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्छौं भने भोली हामी पनि त्यो अवस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरुले सहयोग गर्छन भन्ने कुरालाई पनि छलफलमा ल्याउने श्रव्य दृश्य सामग्री लगायत जेष्ठ नागरिकलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा उपयोग गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्तलाई सक्दो सहयोग गर्नका लागि परियोजना कार्य दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले देखेभेटेका जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर जेष्ठ नागरिक र अशक्त व्यक्तिलाई उनीहरूले गरेको सहयोग बारे भन्न लगाएर 	४
५	सिकाइ	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका वनमा पाइने वन्जजन्तु र चराहरूको परिचय दिन र महत्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका वनमा पाइने वन्जजन्तु र चराहरूको परिचय र महत्व 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई स्थानीयस्तरमा देखेका वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम बताउन लगाउने गाउँपालिका भित्रका वनमा भएका वन्यजन्तु तथा चराहरूको बारेमा अवलोकन/चित्र/भिडियो प्रदर्शन आदिको माध्यमबाट परिचय दिने गाउँपालिका भित्रका वनमा रहेका वन्यजन्तु तथा चराहरूको महत्व सम्बन्धमा छलफल गराउने र आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका वनमा भएका वन्यजन्तु तथा चराहरूको नाम बताउन लगाएर गाउँपालिका भित्रका वनमा भएका वन्यजन्तु तथा चराहरूको महत्व बताउन लगाएर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> वडाको वनमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरू पहिचान गर्न करेसावारी निर्माणमा सहभागी हुन विद्यालयमा बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी हुन वातावरण र विकासको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> वडाको वनमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको पहिचान करेसावारी निर्माणमा सहभागी विद्यालयमा बाल बगैँचा र वृक्षारोपणमा सहभागी वातावरण र विकासको परिचय 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वर्गीकरण सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफू बस्ने वडाका वनहरूको पहिचान गराउने उक्त वडामा भएका वनहरूमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको बारेमा चित्र, भिडियो, अवलोकनद्वारा पहिचान गराउने र तिनीहरूको उपयोगमा छलफल गराउने श्रव्यदृश्य वा चित्र वा अन्य सामग्रीको माध्यमबाट करेसावारीमा परिचय दिने र यसको महत्व बताउने विद्यालयको करेसावारी निर्माणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी बनाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयमा बालबगैँचा निर्माणमा सहभागी गराउने विद्यालय भित्र तथा विद्यालय वरपर वृक्षारोपणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र वृक्षारोपण गर्दा हुने फाइदाहरूको बारेमा जानकारी दिने घर तथा विद्यालय वरपर भएका वस्तुहरूको पहिचान गर्न लगाउने वरपर भएका सजीव र निर्जीव वस्तुहरूको समग्रतालाई वातावरणको रूपमा परिचय गराउने पर्यावरण सन्तुलनमा नखल्बल्याइ उपलब्ध वस्तुहरूको सही सदुपयोग, वृक्षारोपण, उपयोग, सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक भौतिक, प्राविधिक विकास गर्नुपर्ने पक्षमा छलफल गराउने र वातावरण र विकासविच अन्योन्याश्रित सम्बन्ध रहेको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> वडाका वनमा भएका औषधिजन्य वनस्पतिहरूको नाम सोधेर करेसावारी निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर विद्यालयको बालबगैँचा निर्माणमा सहयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर विद्यालयको वृक्षारोपण कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर वातावरण र विकासको परिचय दिन लगाएर 	१०

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन तथा उपयोग पहिचान गरी आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय, उपयोग र आवश्यकता अनुसार प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्र भएका पानीका स्रोतहरू पहिचान गर्न लगाउने भिडियोद्वारा पानीका स्रोतहरूको जानकारी दिने गाउँपालिका भित्र भएका पानीका स्रोतहरूको अवलोकन गराई तिनीहरूको परिचय (प्राकृतिक, कृत्रिम, वर्षा, कुवा, नदी) गाउँपालिका भित्र भएका पानीका स्रोतहरूको उपयोग के के मा गर्न सकिन्छ ? छलफल गराउने पानीका स्रोतहरूलाई पिउन, खाना बनाउन, सफा गर्न, सिँचाइ गर्न प्रयोग गर्न सकिने कुरा बताउने उपलब्ध पानीको मितव्ययी तरिकाले सदुपयोग गर्नुपर्ने कुराको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्र भएका पानीका स्रोतहरू र उपयोग बताउन लगाएर पानीको मितव्ययी तरिकाले प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर पानीलाई आवश्यकता अनुसार र मितव्ययी घर तथा विद्यालयका विभिन्न कार्यमा प्रयोग गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	७

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> फोहोरमैलाले स्थानीय स्तरमा पारेको असर पहिचान गर्न वातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान गर्न फोहोरमैलालाको वर्गीकरण गर्न र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> फोहोरमैलाले स्थानीय स्तरमा पारेको असर पहिचान वातावरण प्रदूषणको स्थानीय अवस्थाको पहिचान फोहोरमैलालाको वर्गीकरण (ठोस, तरल र ग्याँस) र व्यवस्थापनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सञ्चार सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप स्व व्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर, विद्यालय, अस्पताल, कारखानाबाट निस्कने फोहोरले स्थानीय स्तरमा पारेको असर (स्वास्थ्य, वातावरण, कृषि आदि) सम्बन्धमा श्रव्यदृश्य सामग्री, अवलोकन, चित्र आदिको माध्यमबाट छलफल गराउने घर, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना, विकास निर्माण आदिको कारणले स्थानीयस्तरमा देखापरेका प्रदूषण (जल, जमिन, ध्वनि, हावा) को अवस्थामा छलफल गराउने घर परिवार, विद्यालय, अस्पताल, कारखाना, विकास निर्माण, प्रकोप आदिबाट हुने/निस्कने फोहोरलाई वर्गीकरण गर्न लगाउने र ती फोहोरहरूलाई सामान्यतया ठोस (कुहिने र नकुहिने), तरल र ग्याँस (हावा) गरी तीन समूहमा वर्गीकरण गर्न सकिने कुरा बताउने यी विभिन्न माध्यमबाट उत्पन्न हुने फोहोरहरूलाई उचित तरिकाले विसर्जन गर्ने, मल बनाउने, प्रशोधन गर्ने कार्य गर्नुपर्ने कुरा बताउने र व्यवस्थापनमा सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> फोहोरमैलाले स्थानीयस्तरमा पारेको असर बताउन लगाएर स्थानीयस्तरमा वातावरण प्रदूषणको अवस्था बताउन लगाएर फोहोरमैलालाको वर्गीकरण गर्न सके नसकेको बताउन लगाएर फाहोरमैलाको उचित तरिकाले विसर्जन, व्यवस्थापन गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	८
६	विपद् व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप संचार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विगत एक वर्षभित्र विद्यालय वरिपरि घटेका विभिन्न घटनाहरूको सूची तयार गर्न लगाउने विद्याथीहरूको समूह विभाजन गरी सूचिकृत घटनाहरूमध्ये कुनकुन विपद् हुन छुट्याउन लगाउने । कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्को परिचय दिने । 	<ul style="list-style-type: none"> प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्को सूची बनाउन लगाएर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> चाडपर्वको समयमा हुने जोखिम (चङ्गा, पीङ्ग, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> चाडपर्वको समयमा जोखिम (चङ्गा, पीङ्ग, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) को पहिचान 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ संचार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> समुदायमा मनाइने विभिन्न चाडहरू मनाउँदा बालबालिकाले गर्ने मुख्य क्रियाकलापहरूको सूचि बनाइ प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने ती क्रियाकलापहरूमध्ये कुन कुन जोखिमयुक्त छन भन्ने सम्बन्धमा बुँदागत टिपोट गरी छलफल गराउने कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटनाको प्रदर्शन एवम् व्याख्या गरी शिक्षकले चाडपर्वको समयमा हुने जोखिमहरूको दृष्टान्त दिएर पहिचान गर्ने गराउने विद्यार्थीलाई समूहमा विभाजन गरी चाडपर्वको बेलामा चङ्गा उडाउँदा, पीङ्ग खेल्दा, पटाका पट्ट काउदा र खाना खाँदा हुने जोखिमहरू छलफल गरी बुँदागत रुपमा प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> चाडपर्वको बेला चङ्गा उडाउँदा, पीङ्ग खेल्दा पटाका पट्टकाउदा एवम् खाना खाँदा हुने सक्ने जोखिम के के हुन सक्छन् भन्ने बारे विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्ट याड, लू, शीत लहर, भूकम्पबाट बच्नको लागि आवश्यक उपायहरूको पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्ट याड, लू, शीतलहर, भूकम्पबाट बच्नको लागि आवश्यक उपायहरूको पहिचान । 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप जिम्मेवारी एवम् प्रतिवद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी हावाहुरी, चट्टयाड र भूकम्पको परिचय दिने विद्यार्थीलाई समूहमा हावाहुरी, चट्टयाड र भूकम्प जस्ता विपद्हरू किन घट्छन् भन्ने बारेमा छलफल गराई कारणहरू टिपोट गर्न लगाउने विगत एक वर्षमा हावाहुरी, चट्टयाड र भूकम्पबाट भएको क्षति समूहमा छलफल गरी बुँदागत रुपमा टिपोट गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरीबाट आफुभन्दा साना बालबालिकालाई बचाउने तरिका सोधेर आफू र आफुभन्दा साना बालबालिकालाई विपद्बाट कसरी सुरक्षा गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा प्रश्नहरू सोधेर 	१०

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकालाई विपद्बाट सुरक्षा गर्ने उपायहरूको पहिचान गर्ने । कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकालाई विपद्बाट सुरक्षा गर्ने उपायहरूको पहिचान कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 		<ul style="list-style-type: none"> समुदायले गरेका राम्रा प्रयासहरूको उदाहरण समाचार वा कथा वा भिडियोको माध्यमबाट प्रस्तुतीकरण गरी हावाहुरी, चट्याङ र भूकम्पबाट हुने क्षति न्यूनिकरणका लागि गरिने पूर्व तयारी टिपोट गरी प्रस्तुत गर्ने लगाउने । उल्लिखित विपद्हरूबाट आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने उपायहरूको बारेमा छलफल गर्ने गराउने हावाहुरी, चट्याङ, लू, शीतलहरबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने 		

कक्षा ५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	हरेक किशोरी/किशोर	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकाको क्षेत्रगत उचाइ अक्षांश र देशान्तर बताउन आफ्नो वडाको वडागत घरधुरी र जनसंख्या (महिला पुरुष) विवरण प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिमाना र क्षेत्रफल सहित हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकाको नक्सा प्रस्तुत गरेर यस विभिन्न स्थानको समुद्रसतह देखिको उचाइ र अक्षांश एवम् देशान्तरको अवस्थाको बारेमा बताउने सबैभन्दा बढि उचाइ र सबैभन्दा कम उचाइको क्षेत्रको बारेमा बताउने हरेक वडामा भएका घरधुरी तथा महिला र पुरुषको जनसंख्याको बारेमा नक्सा र चार्टको प्रयोग गरेर सहजीकरण गर्ने सबैभन्दा बढि घरधुरी र सबैभन्दा कम घरधुरी भएको वडाको बारेमा पनि परिचित हुने अवसर प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको अक्षांश र देशान्तर बताउन लगाएर गाउँपालिकाको नक्सा देखाउँदै सबै भन्दा अग्लो र सबै भन्दा होचो ठाउँ बताउन लगाएर वडागत घरधुरीको सूची बनाउन लगाएर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा रहेका जातजातिगत जनसंख्या (थारू, मधेशी, यादव ब्राह्मण, क्षेत्री, मगर, गुरुङ, दलित) विवरण प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको जातिगत जनसंख्या विवरण 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> तपाईंहरूको गाउँपालिकामा कुन कुन जातिका मानिसहरूको बसोवास रहेको छ भनेर छलफल चलाउदै विद्यार्थीहरूकै प्रतिक्रियाका आधारमा बसोवास गर्ने जातजातिको सूची बनाउने ती मध्ये कुन जातिको कति बसोबास रहेको छ भने बारेमा वडागत र पालिकागत जनसंख्या चार्टमाफत प्रस्तुत गर्ने कुन वडामा कुन जातिको बसोवास कति रहेको छ भनेर तुलनात्मक अध्ययन र विश्लेषण गर्ने गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको जातिगत जनसंख्या भन्ने लगाएर पालिकाको बाहुल्यता भएको जातिको नाम र सङ्ख्या भन्ने लगाएर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> आफु बस्ने वडाको नक्सा बनाइ नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालय, मुख्य सडक र बाटोहरू उल्लेख गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वडाको कार्यालय, विद्यालय र मुख्य सडक र बाटोहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप नक्सा बनाउने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सर्वप्रथम विद्यार्थीहरूलाई तपाईंको वडा कुन हो वा कति नम्बर हो भन्दै आफू बस्ने वडाको नक्सा बनाउनका लागि आवश्यक वातावरणको सिर्जना गर्ने नक्सा बनाउने विभिन्न विधिहरू : टेम्प्लेट, कार्वन, वर्ग, ट्रेसिङ आदि तरिका सिकाउने उल्लिखित विधिहरू मध्ये कुनै एक विधिबाट नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालय र मुख्य बाटोहरू निश्चित सङ्केतको माध्यमबाट रेखाङ्कन गर्न सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीहरूले बनाएको नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने र प्रस्तुतिका लागि उनीहरूलाई अवसर प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले बनाएको नक्सा अवलोकन गरेर उनीहरूले बनाएको नक्सामा कुन ठाउँ कहाँ छ भनी देखाउन लगाएर 	३

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख शैक्षिक संस्थाहरू (साधारण नमुना, प्राविधिक धार समेत) को नामनामैसी विवरण बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्ती सोनारी गाउँपालिकाका शैक्षिक संस्थाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख शैक्षिक संस्थाहरू क्याम्पस र माध्यमिक विद्यालयहरू लगायतका अन्य विद्यालयहरूको अवस्थिति र परिचयका बारेमा सहजीकरण गर्ने उल्लिखित क्याम्पस र विद्यालयहरूमा अध्ययन अध्यापन हुने साधारण र प्राविधिक विषय र तिनको उपादेयताको बारेमा सहजीकरण र छलफल गर्ने उल्लिखित विद्यालयहरूमा तपाईंहरू जानुभएको छ, कि छैन जानुभएको भए त्यहाँको मन परेको कुरा के हो भनेर सोध्ने र छलफल चलाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो पालिकाभित्र रहेका प्रमुख शैक्षिक संस्थाहरूको नाम भन्ने लगाएर उक्त शैक्षिक संस्थाहरूमा पठनपाठन हुने विषय र अवस्थिति बताउन लगाएर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी-२ शमशेरगञ्जमा रहेको राप्ती गौशाला मन्दिर, वडा नं. ४ रामकुट्टीमा रहेको राप्ती गौशाला मन्दिर, वडा नं. ७ नन्कौपुरमा रहेको पोखरा माता मन्दिरको परिचय, इतिहास र महत्वको बारेमा फोटो र भिडियो एवम् प्रत्यक्ष अवलोकनको माध्यमबाट आवश्यक जानकारी दिने उपलब्ध भएसम्म ती मन्दिरका पूजारी र जानकार हरूसँग भेटघाट गरी विद्यार्थीहरूलाई सही कुराको सम्प्रेषण गराउन सहजीकरण गर्ने हरितालिका तीज र श्रीकृष्ण जन्माष्टमीका बारेमा विद्यार्थीहरूलाई फोटो एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट विषयवस्तुको बारेमा बताउने उक्त पर्वमा विद्यार्थीहरूलाई समेत सहभागी बनाउने र पर्वमा गरिएका क्रियाकलापहरूको विवरण तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने यसका लागि सकेसम्म सम्बन्धित क्षेत्रका जानकार हरूलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरण गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्ती गौशाला मन्दिर, गोपाल मन्दिर र हाम्रो पोखरा माता मन्दिर हाम्रो हरितालिका तीज र हाम्रो श्रीकृष्णाष्टमी पर्व 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई राप्तीसोनारी-२ शमशेरगञ्जमा रहेको राप्ती गौशाला मन्दिर, वडा नं. ४ रामकुट्टीमा रहेको गोपाल मन्दिर, वडा नं. ७ नन्कौपुरमा रहेको पोखरा माता मन्दिरको परिचय, इतिहास र महत्वको बारेमा फोटो र भिडियो एवम् प्रत्यक्ष अवलोकनको माध्यमबाट आवश्यक जानकारी दिने उपलब्ध भएसम्म ती मन्दिरका पूजारी र जानकार हरूसँग भेटघाट गरी विद्यार्थीहरूलाई सही कुराको सम्प्रेषण गराउन सहजीकरण गर्ने हरितालिका तीज र श्रीकृष्ण जन्माष्टमीका बारेमा विद्यार्थीहरूलाई फोटो एवम् श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट विषयवस्तुको बारेमा बताउने उक्त पर्वमा विद्यार्थीहरूलाई समेत सहभागी बनाउने र पर्वमा गरिएका क्रियाकलापहरूको विवरण तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने यसका लागि सकेसम्म सम्बन्धित क्षेत्रका जानकार हरूलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरण गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित मन्दिर हरूको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर हरितालिका तीज र श्रीकृष्णाष्टमी पर्व मनाउने तरिकाको बारेमा सोधेर 	४

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> हरितालिका तीज र श्रीकृष्ण जन्माष्टमीको पौराणिक महत्व र मनाउने तरिका बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा भुम्रा नाँच र हाम्रो सिंगारु नाँच 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अनुकरण सिप अवलोकन सिप अनुकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> भुम्रा नाँच र सिंगारु नाँचको भिडियो क्लिप/फोटो देखाएर नाँचको नाम बारे सोध्दै हाम्रो पालकामा कुन जातिले यी नाँचहरू गर्दछन् भनेर विद्यार्थीहरूसँग सोध्नुछ्छ र छलफल गर्ने उक्त नाँचहरूको इतिहास, यसको महत्व र संरक्षणको आवश्यकताको बारेमा सहजीकरण गर्ने । सहजीकरण गर्ने क्रममा सम्बन्धित क्षेत्रमो स्थानीय विज्ञ व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्न सकिने । साथै उल्लिखित नाँचहरूमा लगाइने पहिरन र बजाइने बाजाको समेत सकेसम्म अवलोकन र श्रवण गराइ सहजीकरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उक्त नाँचहरूको बारेमा विविध प्रश्नहरू सोधेर । फोटो देखाउँदै यो कुन नाँच हो र कति बेला कुन जातिले नाँच्छन भनी सोधेर 	४

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी -१ को भवानियापुरमा रहेको वरालभारी गुफा र खर्चे ताल र वडा नं. २ मा रहेको अगैया घाट र सिकटा सिचाइ आयोजनाको परिचय, महत्व र संरक्षणको बारेमा बताउनु 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो वरालभारी गुफा, हाम्रो खर्चे ताल, हाम्रो अगैया घाट र हाम्रो सिकटा सिचाइ आयोजना 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप अवलोकन सिप प्रतिबेदन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वरालभारी गुफा र खर्चे ताल, अगैया घाट र सिकटा सिचाइ आयोजनाको फोटो एवम् चित्र देखाउँदै कक्षा सुरु गर्ने र उक्त स्थानहरूको परिचय, इतिहास, किम्वदन्ती, महत्व आदिका बारेमा सहजीकरण गर्ने उल्लिखित स्थानहरूमध्ये नजीक पर्ने स्थानको अवलोकन गरी एवम् तत्सम्बन्धी विज्ञसँग भेटघाट गरी विद्यार्थीहरूलाई आवश्यक पर्ने जानकारी उपलब्ध गराउने एवम् संरक्षणको बारेमा समेत महसुस गराउने विदाको दिन साथी वा अभिभावकसँग उक्त स्थान मध्ये कुनै एकको अवलोकन गरी प्रतिबेदन पेश गर्ने लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> वरालभारी गुफा र खर्चे ताल, अगैया घाट र सिकटा सिचाइ आयोजनाको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन विकासमा हाम्रो उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको लागि निर्वाह गर्ने विकासका लागि निर्वाह गर्ने भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक वन विकासमा हाम्रो उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले सामुदायिक वनको संरक्षणको लागि निर्वाह गर्ने भूमिकाको बारेमा सम्बन्धित क्षेत्रको विज्ञ माफत जानकारी गराउने सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिमा रहेर राम्रो काम गरेका पदाधिकारीहरूलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरण गर्ने गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> सामुदायिक वनको संरक्षणको लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले निर्वाह गर्ने भूमिका सम्बन्धी विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	२

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> वडा कार्यालयले प्रवाह गर्ने मुख्य सेवाहरू र सेवा लिन अपनाइने प्रक्रियाहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूको पूर्वज्ञानको आधारमा उनीहरूलाई वडा कार्यालयले प्रदान गर्दै आएको सेवाको बारेमा भन्न लगाउने विद्यार्थीहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूलाई सम्बोधन गर्दै वडा कार्यालयले प्रवाह गर्ने सेवाहरू र सेवा लिन अपनाइने प्रक्रियाका बारेमा सहजीकरण गर्ने सहजीकरण प्रयोजनका लागि वडा कार्यालयमा काम गर्ने अधिकारिक कर्मचारीलाई आमन्त्रण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> वडा कार्यालयले पुन्याउदै आएको सेवाको बारेमा भन्न लगाएर 	२
३	सुदूरपश्चिम प्रदेश, कैलाली	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय परम्परागत पेसा व्यवसाय (गाईपालन, भेडापालन, बाख्रापालन, कुखुरापालन, भैँसपालन, बंगुरपालन, खरायोपालन, हाँसपालन, टर्कीपालन) को परिचय दिन 	३.१ पशु तथा पंक्षीपालन <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पंक्षी पालन पेसा र व्यवसायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप सहयोग सिप प्रस्तुतीकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आ-आफ्नो घर तथा समुदायमा पशु तथा पंक्षीपालन मध्ये कुन कुन पालन गरिएको छ? कसरी पालन गरिएको छ? उत्पादन के के भएको छ? विक्री के के गरिन्छ? बताउन लगाउने चित्र वा भिडियो माफत गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा पालन गरिने गाईपालन, भेडापालन, बाख्रापालन, कुखुरापालन, भैँसपालन, बंगुरपालन, खरायोपालन, हाँसपालन, टर्कीपालनको परिचय दिने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर तथा समुदायमा पालन गरिएका पशुपालन वा पंक्षीपालनको परिचय दिन लगाएर पालनको महत्व बताउन लगाएर परियोजना कार्य प्रस्तुत गर्न लगाएर 	१५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आलु, टमाटर, केरा, च्याउखेती, गुन्दुककोसामान्य परिचय दिन र महत्व बताउन 	३.२ तरकारीको परिचय र महत्व <ul style="list-style-type: none"> आलु, टमाटर, केरा, च्याउखेती, गुन्दुकको सामान्य परिचय र उत्पादनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप सिंहकार्य सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई उल्लिखित पालन गरिएका विभिन्न स्थानहरू मध्ये पशुपालन गरिएको कुनै एक स्थान र पंक्षीपालन गरिएको कुनै एक स्थानमा भ्रमण गराई पालन गर्ने तरिका, महत्व आदिको जानकारी दिन लगाउने र विद्यार्थीहरूलाई आवश्यक विवरण टिपोट गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्ने परियोजना कार्य दिने घर तथा विद्यालयमा खेती गरिने तरकारीहरूको विवरण दिन लगाउने र तिनीहरूको महत्व बताउन लगाउने श्रव्यदृश्य सामग्री वा चित्रको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा गरिने तरकारी खेतीहरू (आलु, टमाटर, केरा, च्याउखेती, गुन्दुक) को परिचय दिने विद्यालय नजिक रहेको तरकारी खेती गरिएको स्थानमा विद्यार्थीहरूलाई भ्रमण गराई आवश्यक जानकारी लिन लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्ने परियोजना कार्य दिने 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा खेती गरिने तरकारीहरूको परिचय दिन लगाएर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	१०
४	प्रश्न निवेदनको क्रममा सहभागीहरूलाई	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	४.१ असल बानी र आचरण को विकास : समाज र राष्ट्रका असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरूको अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप अनुकरण सिप अभ्यास सिप 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत हित र स्वार्थ भन्दा समाज र राष्ट्रको हितलाई माथि राखी काम गर्ने असल मानवहरूको जीवनीहरूको अध्ययन गरी उनीहरूले गरेका असल कामको चर्चा गर्ने । विद्यार्थीसँग सहकार्य गार्दै विभिन्न स्रोत र माध्यमहरूको प्रयोग गार्दै समाजको असल नागरिक हुन आवश्यक पर्ने असल सिप र स्वभावको सूची बनाइ सोको चर्चा गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> समाज र राष्ट्रका लागि कस्ता मानिस असल हुन् भन्ने सोधेर असल मानिसको नाम र काम बताउन लगाएर असल मानिसले गरेका कामहरू मध्ये मन पर्ने कामहरू कारणसहित बताउन लगाएर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने स्वभावको अनुसरण गरी खुशी र सुखी हुने स्वभावको वर्णन एवम् अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने स्वभावको अनुसरण गरी खुशी र सुखी हुने स्वभावको अभ्यास । 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रतिबद्धताको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> समाजको असल नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरू बोलेको कुरा पूरा गर्ने, भुटो नबोल्ने अरुको दुःख र पीडामा सहयोग गर्ने, समाजको कामको लागि मरिमेट्ने, राम्रो आचरण भएको, उसको आनीबानीको अनुशरण गरेमा अरु समेत असल हुने आदि जस्ता स्वभावहरूको चर्चा गर्ने त्यस्ता आचरण र स्वभावहरू आफूमा पनि विकास गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई अभिप्रेरित गर्ने । आफू मात्र बोल्ने र अरुलाई बोल्न नदिने एवम् अरुका कुरा नसुन्ने स्वभावका मानिसलाई अरुले मन पराउँदैनन् भन्ने कुराको विभिन्न दृष्टान्त दिएर छलफल गर्ने उल्लिखित कुराको विपरित थोरै बोल्ने र त्यसमा पनि मीठो बोल्ने र विस्तारै बोल्ने मानिसलाई सवैले मन पराउँछन् । साथै यो स्वभाव नै धेरै किसिमका द्वन्द्वको समाधान र खुसीको आगमनको माध्यम हो भनी उदाहरणहरू दिएर चर्चा गर्ने विद्यार्थीहरूलाई उल्लिखित बानी अपनाउन प्रेरित गर्ने र अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्न अनुरोध गर्ने । यस्ता मानिसहरू रू. खुसी, सवैका प्रिय र सिकाइमा अब्बल हुने कुरा पनि छलफलको क्रममा चर्चा गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने मानिसलाई अरुले किन पराउँछन् भन्ने सोधेर कस्तो व्यक्तिले अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्छ र त्यसबाट के फाइदा हुन्छ भन्ने सोधेर 	५

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतीकरण गर्ने 	४.२. स्थानीय सङ्गीत, नृत्य, कला र संस्कृतिको सम्मान : हामीलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतीकरण	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई मन पर्ने वा जानेको गीत भन्ने र गाउन लगाएर वातावरणलाई खुसीमय बनाउने मोवाइल, टिभी, साउण्डसिस्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्दै सोको अनुकरण र अभ्यास गर्ने विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरू आफैले पनि गीत, सङ्गीतको सिर्जना गर्ने र स्थानीय वाद्ययन्त्र बजाउनका लागि अवसर र हौसला प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> जानेका वा मन परेका गीतहरू भन्ने र गाउन लगाएर मन परेको गीत र सङ्गीतमा नाँच्न लगाएर गीत र सङ्गीत आफैले सिर्जना गरी प्रस्तुत गर्न लगाएर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतका हरेक कुराहरूभित्र केही न केही असल कुरा हुने कुराको परिचय, बोध र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.३. सकारात्मक सोचको विकास: जीवन र जगतका हरेक कुराहरूभित्र केही न केही असल कुरा हुने कुराको परिचय, बोध र अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप अभ्यास सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> दुनियाँमा भएका कुनै पनि चिजहरू आफैमा पूर्ण रूपमा खराब हुदैनन् तिनीहरू हाम्रो सोचको कारणले खराब भएका हुन् भन्दै तिनीहरूभित्र पनि असल चिजहरू हुन्छन् भन्दै विप्रेको घडीले दिनमा दुईपटक ठीक समय दिएको लगायतका दृष्टान्तहरूको चर्चा गर्ने कतिपय मन दुखाउने विषय, व्यक्ति र घटनाभित्र पनि रहेका सकारात्मक कुराहरूको खोजी र विश्लेषण गर्दै विद्यार्थीहरूमा सकारात्मक हुने क्षमताको विकास र अभ्यास गराउने हामी खुसी र स्वस्थ हुने हो भने घटना, विषय र वस्तुभित्र भएका सकारात्मक कुराहरूलाई अवसर ठानी जीवनमा अघि बढ्न सक्नुपर्छ भन्दै विद्यार्थीलाई सकारात्मक हुन प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न घटनाहरूको सन्दर्भ उठाएर त्यसका राम्रा पक्ष बताउन लगाएर मानिस कति बेला खुसी र कतिबेला दुःखी हुन्छ भन्ने सोधेर मान्छे खुसी हुनका लागि के गर्नु पर्छ भन्ने कुरा भन्ने वा लेख्न लगाएर 	३

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुने र अरूलाई पनि खुशी हुन सहयोग गर्ने सिपको परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूलाई आफ्नो जीवनमा अनुशरण गर्ने 	४.३ सकारात्मक सोचको विकास <ul style="list-style-type: none"> आफू खुशी हुनका लागि अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास । अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको सम्मान र प्रशंसा गर्दै आफ्नो जीवनमा प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, छनौट सिप, स्वव्यवस्थापन सिप, प्रयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरू आफूलाई खुसी बनाउने अरूका आनीबानी र स्वभावहरूको सूची बनाउने आफूलाई जे आनीबानी र स्वभावले खुसी बनाउँछ त्यो आनीबानी र स्वभाव आफूले पनि अरूलाई गर्न सक्नुपर्दछ भन्दै विद्यार्थीहरूको जोडी बनाइ आनीबानी प्रस्तुत गर्न लगाउने अरूका मन पर्ने कुराहरूआफूले समेत प्रयोग गरी आफू खुसी हुने र अरूलाई समेत खुसी बनाउने सम्बन्धमा आवश्यक छलफल गरी प्रतिबद्धता समेत लिने । 	<ul style="list-style-type: none"> आफूलाई खुसी तुल्याउने अरूको आनीबानी के के हुन भन्ने सोधेर व्यक्तिका राम्रा आनीबानीहरू सोधेर आनीबानीको अवलोकन गरेर अभिभावकसंग असल बानीहरूको सोधपुछ गरेर 	३

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम विलोम, बक्रासन, नटराजासन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग गर्न श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्ति श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<p>४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान :</p> <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा योग, ध्यान र प्राणायामहरू श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, स्वीकार्य सिप सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम विलोम, बक्रासन, नटराजासन आदि सिकाउनका लागि शिक्षक आफैले एकपटक सबैको सामू गरेर देखाउने । तत्पश्चात आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथप्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्वको बारेमा बताउने यो संसारका जे जति बस्तुहरू उत्पादन र निर्माण भएका छन् र जे जति आविष्कार र सिर्जना भएको छन त्यसमा अल्लीको होइन कि उर्जाशील र सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने बारेमा छलफल गर्ने । मानिस जिउनका लागि कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेहेको कुरालाई उठान गर्दै आफूले पनि श्रम गर्ने र अरुको श्रमलाई पनि सम्मान गर्नुपर्ने बारेमा छलफल गर्ने विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कथा, चित्र र भिडियो क्लीप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने श्रमको सम्मान र आफूले पनि परिवार, गाउँटोल र विद्यालयमा सोको प्रयोग र अभ्यास गरेका फोटो र अन्य अभिलेखहरू प्रस्तुत गर्न विद्यार्थीहरूलाई प्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाएर अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर अभ्यास गरिएका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्व सोधेर नयाँ वस्तुको आविष्कार र सिर्जना कसरी हुन्छ भन्ने सोधेर आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर विद्यार्थीहरूले श्रम गरेका र श्रमको सम्मान गरेका फोटोहरू हेरेर 	७

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	४.४. पूर्वीय दर्शन, श्रमप्रतिको सम्मान : हाम्रा अशक्त र ज्येष्ठनागरिक प्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा जेष्ठनागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पति र जिउदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने । जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूसँग सम्बन्धित समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्छौं भने भोलि हामी पनि त्यो अवस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरुले सहयोग गर्छन भन्ने कुरालाई पनि छलफलमा ल्याउने श्रव्य दृश्य सामग्री लगायत जेष्ठ नागरिकलाई स्रोत व्यक्तिको रुपमा उपयोग गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्तलाई व्यक्तिगत वा समूहमा मिली सक्दो सहयोग गर्नका लागि परियोजना कार्यको व्यवस्था गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर जेष्ठ नागरिक र अशक्तहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर जेष्ठ नागरिक र अशक्त व्यक्तिलाई गरेको सहयोग बारे भन्न लगाएर वा परियोजना कार्यको अभिलेख हेरेर 	४
५	वृद्धता	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रका सामुदायिक वनमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्व पहिचान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग र महत्व 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका वनमा पाइने औषधिजन्य वनस्पतिहरूको अवलोकन गराएर वा चित्र वा भिडियो अवलोकन गराएर परिचय गराउने ती औषधिजन्य वनस्पतिहरूको महत्व तथा उपयोग के के कामका लागि प्रयोग गरिन्छ होला ? भन्ने प्रश्नमा छलफल गराउने ती वनस्पतिहरूको प्रयोग सम्बन्धमा चित्रसहित प्रस्तुति गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> औषधीजन्य वनस्पतिहरूको परिचय दिन लगाएर औषधीजन्य वनस्पतिहरूको उपयोग बताउन लगाएर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा स्थानीय औषधिजन्य वनस्पति र फलफूल बगैँचाको निर्माण कार्यमा सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय तथा घरमा स्थानीय औषधिजन्य वनस्पति र फलफूल बगैँचाको निर्माण 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विद्यालयमा ती औषधिजन्य वनस्पति तथा फलफूलको उत्पादन गर्नको लागि बगैँचा बनाउने सकिने कुरा बताउने घर तथा विद्यालयमा औषधिजन्य वनस्पति तथा फलफूल उत्पादन गर्न सकिने तरिकासहित श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र छलफल गर्ने विद्यालयको बगैँचामा औषधिजन्य वनस्पति र फलफूल रोपन गर्न विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने अभिभावकको सहयोगमा घरमा सम्भव भएसम्म औषधिजन्य वनस्पति र फलफूल बगैँचा तयार गर्न लगाउने र यस कार्यमा अभिभावकहरूविव अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा औषधिजन्य वनस्पति तथा फलफूल रोपन गरे नगरेको अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिएर विद्यालयमा औषधी जन्य वनस्पति तथा फलफूल रोपनमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर 	९
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थी, विद्यालय, समुदायको भूमिका पहिचान गर्न वातावरण संरक्षणको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षणमा विद्यार्थी, विद्यालय, समुदायको भूमिका वातावरण संरक्षणको परिचय दिन 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप सहकार्य र सहयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका वनमा पाइने वनस्पति र जीवजन्तुको संरक्षण गर्नुको महत्व सम्बन्धमा छलफल गराउने उक्त क्षेत्रभित्रका वनस्पति र जीवजन्तुहरूको संरक्षणको लागि विद्यार्थी, समुदाय, विद्यालयको भूमिका सम्बन्धमा छलफल गराउने वातावरण (सजीव र निर्जीव वस्तुहरू) को संरक्षण भनेको के होला ? प्रश्नमा मस्तिष्क मन्थन गराउने र वातावरण संरक्षणको उदाहरणसहित प्रष्ट पार्ने (जीवजन्तुको संरक्षण, वनस्पतिको संरक्षण, वनसम्पदान, जलसम्पदाको संरक्षण) 	<ul style="list-style-type: none"> नगरपालिका क्षेत्रभित्रका वनस्पति तथा जीवजन्तुको संरक्षणको महत्व बताउन लगाएर उक्त कार्यको लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका व्यक्त गर्न लगाएर वातावरण संरक्षणको परिचय बताउन लगाएर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रमा जलस्रोत प्रदूषणको कारण, असरहरू र न्यूनीकरणका उपायहरू बताउन र ती उपायहरू अवलम्बन गर्ने पानीको संरक्षण गर्ने उपायहरू बताउन विद्यालय तथा स्थानीय क्षेत्रमा फोहोरमैलाको व्यवस्थापनका उपायहरूको खोजी गर्न र अवलम्बन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका क्षेत्रमा जलस्रोतको प्रदूषण, कारण, असरहरू र न्यूनीकरणका उपायहरू पानीको संरक्षण गर्ने उपायहरू विद्यालय तथा स्थानीय क्षेत्रमा फोहोरमैलाको व्यवस्थापनका उपायहरू (कम उपयोग, पुन प्रयोग र पुनचक्रण) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप 	<ul style="list-style-type: none"> जलप्रदूषण भनेको के हो होला ? प्रश्नमा मस्तिष्क मन्थन गराउने । घर, विद्यालय, गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका विभिन्न स्रोत तथा स्थानमा भएको पानी र त्यसमा देखिएको प्रदूषणको बारेमा अवलोकन, चित्र तथा भिडियोको माध्यमबाट प्रष्ट पार्ने उक्त क्षेत्र तथा विभिन्न स्थानमा जलप्रदूषण हुनुका कारणहरूमा छलफल गराउने गाउँपालिका क्षेत्रभित्र देखिएको पानी प्रदूषणबाट देखिएको असरहरू (बोटबिरुवा, मानिस तथा अन्य जनावर, वातावरण आदिमा) र त्यसको असरमा छलफल गराउने पानीको संरक्षण गर्ने उपायहरू (आकाशे पानी संकलन, सकपिट, वृक्षारोपण आदि) मा छलफल गराउने विद्यालय तथा स्थानीय क्षेत्रमा भएको फोहोरमैला ला व्यवस्थापनमा विधिहरू (कम प्रयोग गर्ने, पुन: उपयोग गर्ने र पुन: चक्रण गर्ने) मा उदाहरणसहित छलफल गराउने घरपरिवार, विद्यालय तथा समुदायस्तरबाट फोहोरमैला व्यवस्थापनमा उपायहरू अवलम्बन गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> जलप्रदूषणको परिचय सोधेर जलप्रदूषण हुने कारणहरू बताउन लगाएर जलप्रदूषणबाट देखिएका असरहरू बताउन लगाएर जलप्रदूषणलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरू बताउन लगाएर पानीको संरक्षण गर्ने उपायहरू बताउन लगाएर विद्यालयबाट निस्केका फोहोरमैला व्यवस्थापन गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	११

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
६	विपद् र मानव सिर्जित विपद्को प्रभाव वा असरहरू बताउन	<ul style="list-style-type: none"> प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को मानव सिर्जित विपद्को प्रभाव वा असरहरू 	<ul style="list-style-type: none"> प्राकृतिक विपद् र मानव सिर्जित विपद्को प्रभाव वा असरहरू 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप संचार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विगत एक वर्षभित्र विद्यालय वरिपरि घटेका विभिन्न घटनाहरूको सूची तयार गर्न लगाउने विद्यार्थीहरूको समूह विभाजन गरी सूचिकृत घटनाहरूमध्ये कुनकुन विपद् हुन छुट्याउन लगाउने। कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गर्दै विद्यार्थीलाई समूहमा प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्बाट पर्ने असर र प्रभावका बारेमा छलफल गराउने ती असर र प्रभावहरूबाट बच्ने उपायहरूका बारेमा छलफल तथा प्रस्तुतीकरण गर्न शिक्षकले सहयोग गर्ने। 	<ul style="list-style-type: none"> प्राकृतिक र मानव सिर्जित विपद्को असर वा प्रभावको सूची बनाउन लगाएर। 	४
		<ul style="list-style-type: none"> चाडपर्वको समयमा हुने जोखिम (चङ्गा, पीड, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) को असर र बच्ने उपायहरूको पहिचान गर्न। चाडपर्वको समयमा उक्त जोखिमबाट साबधानी अपनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> चाडपर्वको समयमा हुने जोखिम (चङ्गा, पीड, पटाका, खाना व्यवहार, आदि) को असर र बच्ने उपायहरूको पहिचान गर्न। चाडपर्वको समयमा उक्त जोखिमबाट साबधानी अपनाउन 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ संचार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> समुदायमा मनाइने विभिन्न चाडहरू मनाउँदा बालबालिकाले गर्ने मुख्य क्रियाकलापहरूको सूचि बनाइ प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने ती क्रियाकलापहरूमध्ये कुन कुन जोखिमयुक्त छन् भन्ने सम्बन्धमा बुँदागत टिपोट गरी छलफल गराउने कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी शिक्षकले यात्राको गर्दा चाडपर्वको समयमा गरीनुपर्ने साबधानी बताउने विद्यार्थीलाई समूहमा विभाजन गरी चाडपर्वको बेलासा चङ्गा उडाउदा, पीड खेल्दा, पटाका पट्ट काउदा र खाना खाँदा गर्नपर्ने साबधानीहरू छलफल गरी बुँदागत रूपमा प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> चाडपर्वको बेला गरीने तल उल्लेखित कार्य गर्दा अपनाउनुपर्ने २/२ वटा साबधानी भन्नु लगाएर चङ्गा उडाउँदा पीड खेल्दा पटाका पट्टकाउँदा खाना खाँदा 	४

क्र.स.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> वन्य जन्तु तथा घरपालुवा जन्तुबाट बच्ने र वन्य जन्तुको क्षति न्यूनिकरण गर्ने उपायहरूको पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> वन्य जन्तुबाट बच्ने र वन्य जन्तुको क्षति न्यूनिकरण गर्ने उपायहरूको पहिचान । 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ संचार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी संरक्षण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> समय समयमा वन्य जन्तुले पुऱ्याएका विभिन्न क्षतिहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग अनुभव र विचार आदान प्रदान गरी क्षतिको सूची बनाउने यसलाई कसरी न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा पनि विद्यार्थीहरूसँगै छलफल र विचार आदान प्रदान गरी उपायहरूको संकलन गर्ने यस सम्बन्धी स्रोत व्यक्तिको रुपमा वन कार्यालय एवम् आरक्षको स्टाफलाई आमन्त्रण गर्न सकिने वा निकुञ्ज वा आरक्षमा गएर यस सम्बन्धीका उपायहरूको बारेमा जानकारी हाँसिल गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> वन्य जन्तुबाट भएको क्षतिबारे सोधेर वन्य जन्तुको क्षतिलाई न्यूनिकरण गर्न गरिएको र गर्नुपर्ने उपायहरूको बारेमा सोधेर 	६
		<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्ट याड, लू शीतलहर, भूकम्प तथा बाढी र भूक्षयबाट बच्नको लागि पूर्व तयारी वा सावधानी अपनाउन । 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरी, चट्ट याड, लू शीतलहर, भूकम्पबाट बच्नको लागि पूर्व तयारी वा सावधानी आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण र सुरक्षा कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप जिम्मेवारी एवम्प्रतिबद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी हावाहुरी, चट्टयाड र भूकम्पको परिचय दिने । विद्यार्थीलाई समूहमा हावाहुरी, चट्टयाड, लू शीतलहर र भूकम्प जस्ता विपद्हरू किन घट्टछन् भन्ने बारेमा छलफल गराई कारणहरू टिपोट गर्न लगाउने विगत एक वर्षमा हावाहुरी, चट्टयाड र भूकम्पबाट भएको क्षति समूहमा छलफल गरी बुँदागत रुपमा टिपोट गर्न लगाउने । समुदायले गरेका राम्रा प्रयासहरूको उदाहरण समाचार वा कथा वा भिडियोको माध्यमबाट प्रस्तुतीकरण गरी हावाहुरी, चट्टयाड र भूकम्पबाट हुने क्षति न्यूनिकरणका लागि गरिने पूर्व तयारी वा सावधानीका लागि गरिने कार्यहरू टिपोट गरी प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> हावाहुरीबाट आफूभन्दा साना बालबालिकालाई कसरी बचाउन सकिन्छ भन्ने बारेमा सोधेर भूकम्पको क्षति न्यूनिकरणका लागि गरिने ३ वटा पूर्वतयारीहरू लेख्न लगाएर लू र शीतलहरबाट बच्ने उपाय सोधेर । 	६

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफू र आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण र सुरक्षा गर्न कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गर्न 			<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित विपद्हरूबाट आफूभन्दा साना बालबालिकाको संरक्षण कसरी गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा छलफल गराउने र विद्यार्थीको भूमिका टिपोट गर्न लगाउने हावाहुरी, चट्याङ र भूकम्पबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने 		

कक्षा ६

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	हाम्रो हामीले बनाएको नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटाहरू उल्लेख गर्न	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको नक्सा कोरी नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटाहरू उल्लेख गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो गाउँपालिकाको हामीले बनाएको नक्सामा हाम्रो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू, र मुख्य बाटाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप नक्सा बनाउने सिप प्रस्तुतिकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> नक्सा कोर्ने विधिहरू (वर्ग, टेम्प्लेट, ट्रेसिङ, कार्बन वा अन्य) बाट नक्सा कोर्ने अभ्यास गराउने उल्लिखित विधिमध्ये कुनै एक विधिबाट राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको नक्सा कोर्ने लगाइ उक्त नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटाहरू भर्ने लगाउने कार्यमा सहजीकरण गर्ने उनीहरूले बनाएका नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने उनीहरूले बनाएको नक्सा प्रस्तुत गर्न लगाउने प्रस्तुतिकरणको समेत अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकाको नक्सा बनाएको अवलोकन गरेर नक्सामा आफ्नो विद्यालय र वडा कार्यालयहरू भर्ने लगाएर उनीहरूले बनाएको नक्साका सम्बन्धमा प्रश्नहरू सोधेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> वडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू तथा तिनको जिम्मेवारी वताउने वडा कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू वताउने 	<ul style="list-style-type: none"> वडाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू र तिनको जिम्मेवारी वडा कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप अवलोकन सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> वडाका जनप्रतिनिधिहरू उनीहरूको भूमिका एवम् जिम्मेवारीका बारेमा छलफलको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने जनप्रतिनिधिहरूले तोके अनुसारको जिम्मेवारी पूरा गरे नगरेको बारेमा विद्यार्थीहरूलाई समूहमा छलफल गर्न लगाइ प्रस्तुत गर्न लगाउने जनप्रतिनिधिहरू र उनीहरूले वडाबाट नागरिकलाई प्रदान गर्ने सेवाका बारेमा जानकारी गराउदै वडा कार्यालयको सेवालाई प्रभावकारी बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने उपायहरूको बारेमा छलफल गर्ने वडाका कुनै जनप्रतिनिधिलाई आमन्त्रण गरी उनीहरूले गर्ने र गरेका कामको बारेमा वताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> वडा र वडाका जनप्रतिनिधिहरूको भूमिका र जिम्मेवारी वताउन लगाएर वडाको कामलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि आवश्यक सुभावा लिखित रुपमा पेश गर्न भनेर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> पालिका भित्र जनसंख्याको उमेरगत अवस्थाको विश्लेषण लेखेर प्रस्तुत गर्न वडा कार्यालयले शिक्षा, बालबालिका, युवा महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरूको जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> पालिका भित्र जनसंख्याको उमेरगत विश्लेषण प्रस्तुत गर्न वडा कार्यालयले शिक्षा, बालबालिका, युवा, महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकाको उमेरगत जनसंख्यालाई चार्ट माफत प्रस्तुत गरी विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने वडा कार्यालयले हामी नागरिकका लागि के कस्ता काम गर्दछ भन्ने कुराको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग भएको पूर्वज्ञानका आधारमा छलफल गर्ने वडाले शिक्षा, युवा, महिला तथा बालबालिकाको क्षेत्रमा सञ्चालन गर्ने कामको बारेमा चार्ट र अन्य श्रव्यदृश्य सामग्री माफत सहजीकरण गर्ने । यसका लागि वडाका जनप्रतिनिधि एवम् वडा कार्यालयका आधिकारिक कर्मचारीलाई आमन्त्रण गर्न सकिने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकाको उमेरगत जनसंख्याका बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर वडाले गर्ने विभिन्न कामको बारेमा प्रश्नहरू सोधेर 	२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको नक्सा कोर्न लगाइ उक्त नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटारू भर्न लगाउने कार्यमा सहजीकरण गर्ने उनीहरूले बनाएका नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने उनीहरूले बनाएको नक्सा प्रस्तुत गर्न लगाउने प्रस्तुतिकरणको समेत अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकाको नक्सा बनाउन लगाएर नक्सामा आफ्नो विद्यालय र वडा कार्यालयहरू भर्न लगाएर उनीहरूले बनाएको नक्साको सम्बन्धमा प्रश्नहरू सोधेर 	२
	१. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको नक्सा कोर्न लगाइ उक्त नक्सामा आफ्नो गाउँ, विद्यालय, वडा कार्यालयहरू र मुख्य बाटारू भर्न लगाउने कार्यमा सहजीकरण गर्ने	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी- २, टिकुलीपुरमा रहेको सिद्धसाइकुमारी मन्दिर, वडा नं.९ को वै वेङ्कटेश्वर वजरङ्गवली मन्दिर र वडा नं.५ मा रहेको विष्णुदेवी मन्दिरको इतिहास, महत्व, संरक्षण र विकासको बारेमा उल्लेख गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो राप्तीसोनारी- २, टिकुलीपुरको सिद्धसाइकुमारी मन्दिर, वडा नं.९ को वै वेङ्कटेश्वर वजरङ्गवली मन्दिर र वडा नं.५ को वै वेङ्कटेश्वर वजरङ्गवली मन्दिर र वडा नं.५ को विष्णुदेवी मन्दिर 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई हाम्रो राप्ती सोनारी- २, टिकुलीपुरको सिद्धसाइकुमारी मन्दिर, वडा नं.९ को वेङ्कटेश्वर वजरङ्गवली मन्दिर र विष्णुदेवी मन्दिरको इतिहास, महत्व, संरक्षण र विकासका बारेमा फोटो र भिडियो प्रदर्शन गरी आवश्यक जानकारी गराउने उक्त मन्दिरको भ्रमण गराई आवश्यक विवरण टिपोट गर्न लगाई कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने उपलब्ध भएसम्म ती मन्दिरहरूका विज्ञ, पूजारी र जानकारहरूसँग भेटघाट गरी विद्यार्थीहरूलाई सही कुराको सम्प्रेषण गराउन सहजीकरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> सिद्धसाइकुमारी मन्दिर, वेङ्कटेश्वर वजरङ्गवली मन्दिर र विष्णुदेवी मन्दिरको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> भयाउरे नाँचको परिचय, इतिहास, महत्व, लगाइने पोशाक र बजाइने वाजा र संरक्षणको आवश्यकताको बारेमा लेखेर प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> भयाउरे नाँचको परिचय, इतिहास, महत्व, लगाइने पोशाक र बजाइने वाजा र संरक्षणको आवश्यकता 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अनुकरण सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> भयाउरे नाँचको भिडियो क्लिप/फोटो देखाएर यो नाँचको नाम के हो र हाँफ्रो पालिकामा कुन जातिले यो नाँच नाँच्ने गर्दछन् भनेर विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ गर्ने भयाउरे नाँचको इतिहास, यसको महत्व र संरक्षणको आवश्यकताको बारेमा सहजीकरण गर्ने । सहजीकरण गर्ने क्रममा सम्बन्धित क्षेत्रको स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्न सकिने भयाउरे नाँचमा लगाइने पहिरन र बजाइने बाजाको समेत सकेसम्म अवलोकन र श्रवण गराइ सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हु विद्यार्थीहरूलाई भयाउरे नाँचको बारेमा विविध प्रश्नहरू सोधेर फोटो देखाउँदै यो कुन नाँच हो र कति बेला कुन जातिले नाँचछन भनी सोधेर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी १ को ढोलिया खोला छहरा र वडा नं. ४ को सुलसुले खोला छहराको परिचय र महत्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> हाँफ्रो राप्ती सोनारी १ को ढोलिया खोला छहरा र वडा नं. ४ को सुलसुले खोला छहरा 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप अवलोकन सिप प्रतिबेदन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> ढोलिया खोला छहरा र सुलसुले खोला छहराको परिचय इतिहास, महत्व र संरक्षणका बारेमा बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	<ul style="list-style-type: none"> हु ढोलिया खोला छहरा र सुलसुले खोला छहराको परिचय इतिहास, महत्व र संरक्षणका बारेमा बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> चिराइतो, कुरिल्लो, हर्से, बर्से, अमला र पिपला वारे जानकारी प्रयोग, महत्व र संरक्षणको बारेमा बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> चिराइतो, कुरिल्लो, हर्से, बर्से, अमला र पिपला वारे जानकारी प्रयोग, महत्व र संरक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> चिराइतो, कुरिल्लो, हर्से, बर्से, अमला र पिपलामध्ये कुनै एक वा त्यो भन्दा बढीको नमूना कक्षामा ल्याएर प्रदर्शन गर्दै विद्यार्थीहरूलाई यो के हो भनी सोध्ने विद्यार्थीहरूका प्रतिक्रियाका आधारमा कक्षा अधि बढाउने र उल्लिखित औषधीजन्य बोटविरुवाको जानकारी, प्रयोग र उपयोगिताका बारेमा सहजीकरण गर्ने यस सम्बन्धी स्थानीय विज्ञलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरण गर्ने गराउने अब आउने विद्यालय छुट्टी हुने दिन अभिभावकको सहयोगले उल्लिखित औषधीजन्य बोटविरुवाको नमूना सङ्कलन गरी प्रस्तुत गर्नका लागि विद्यार्थीलाई सहजीकरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> चिराइतो, कुरिल्लो, हर्से, बर्से, अमला र पिपलाको प्रयोग र महत्व बताउन लगाएर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> माघे संक्रान्तिको परिचय महत्व र मनाउने तरीका र नागपञ्चमीको पौराणिक महत्व र मनाउने तरीकाको उल्लेख गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> माघे संक्रान्तिको परिचय महत्व र मनाउने तरीका र नागपञ्चमीको पौराणिक महत्व र मनाउने तरीका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूको पूर्वज्ञानको आधारमा उनीहरूलाई माघे सङ्क्रान्ति र नागपञ्चमी पौराणिक महत्व र मनाउने तरिकाको बारेमा भन्न लगाउने विद्यार्थीहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाहरूलाई सम्वोधन गर्दै माघे सङ्क्रान्ति र नागपञ्चमी पौराणिक महत्व र मनाउने तरिकाको बारेमा सहजीकरण गरी आवश्यकता अनुसार थप पुष्टी गर्ने सहजीकरण प्रयोजनका लागि यससम्बन्धी स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> माघे संक्रान्ति र नागपञ्चमी मनाउने गरिने क्रियाकलाप र यी पर्वको महत्व बताउन लगाएर उक्त पर्वमा गरिने क्रियाकलापहरू बताउन लगाएर 	२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप पहिचान सिप विश्लेषण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो गाउँटोलमा राम्रो काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको सर्वेक्षण र पहिचान गर्ने उनीहरूले गरेका योगदानहरूको सर्वेक्षण गरी कक्षामा विश्लेषण गर्ने विद्यार्थीहरूलाई पनि उल्लिखित मानिसहरूले जस्तै गाउँटोल, समाज र मुलुकको विकास लागि काम गर्नुपर्छ भनेर अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँटोल र समाजको विकासका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरूको सूची बनाउन लगाएर तिनीहरूले गरेका योगदान बताउन लगाएर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> भैसीपालन/ कुखुरापालनको महत्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्न 	३.१ पशु तथा पंक्षीपालन <ul style="list-style-type: none"> हाम्रा स्थानीय परम्परागत पशु तथा पंक्षीपालन पेसा र व्यवसायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर वा समुदायमा गरिएका भैसीपालन तथा कुखुरापालन बारेमा जानकारी दिने भैसीपालन, कुखुरापालन गर्नुको महत्व बताउन लगाउने शिक्षकले भैसीपालन तथा कुखुरापालन सम्बन्धमा तयार पारिएको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई अवलोकन गर्न लगाउने यसको आधारमा यी पालनको महत्व बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको भैसीपालन र कुखुरापालन गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त पालन गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> भैसीपालन, कुखुरापालन गर्ने तरिका बताउन लगाएर उक्त पालनको महत्व बताउन लगाएर उक्त कार्य सम्बन्धी दिइएको परियोजना कार्यको प्रतिवेदनको मूल्यांकन गरेर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> अन्नबालीहरूको खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्न 	३.२ तरकारीको परिचय र महत्व <ul style="list-style-type: none"> आलु, टमाटर, केरा, च्याउखेती, गुन्द्रुकको सामान्य परिचय र उत्पादनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा भैसी वा कुबुरापालन मध्ये कुनै एक कार्यमा सहयोग गर्न लगाउने उक्त पालन गर्दा गरिएका सम्पूर्ण गतिविधिहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गराउने । विद्यार्थीहरूलाई आआफ्नो घरमा खेती गरिएका अन्नबालीहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने अन्नबालीहरू (धान, मकै, गहुँ, जौ) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै अन्नबालीको खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने उक्त अन्नबालीहरू मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> घर वा समुदायमा खेती गरिने अन्नबालीको परिचय दिन लगाएर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर अन्नबालीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन र अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्यांकन गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> तरकारी बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन र खेती कार्यमा सहयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> तरकारी बालीको खेती गर्ने तरिका बोध र खेती कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आआफ्नो घरमा खेती गरिएका तरकारी बालीहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने तरकारी बालीहरू (आलु, साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेंडा, खुसानी) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वा समुदायमा खेती गरिने तरकारी बालीको परिचय दिन लगाएर 	६

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्रीहरू ढकिया, बिँडा र परालको गुन्द्री बनाउने तरीकाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै तरकारी खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने उक्त तरकारी बालीहरू मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर तरकारी बालीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन गरेर अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्यांकन गरेर आफ्नो घर वा समुदायमा निर्माण गरिने हस्तनिर्मित सामग्रीहरूको परचय र निर्माण गर्ने तरिका बताउन लगाएर हस्त निर्मित सामग्री निर्माणको अवलोकन गरेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> व्यावसायिक कृषिको परिचय दिन, कृषि पकेट क्षेत्र र यसको महत्व बताउन कृषि पेशा र व्यवसायको आवश्यकता र महत्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> व्यावसायिक कृषिको परिचय दिन, कृषि पकेट क्षेत्र र यसको महत्व कृषि पेशा र व्यवसायको आवश्यकता र महत्व 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप समालोचनात्मक सोचाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई व्यवसायिक कृषि, कृषि पकेट क्षेत्र, कृषि व्यवसायको आवश्यकता सम्बन्धमा आफ्नो अनुभव बताउन लगाउने शिक्षकले श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट उल्लिखित विषयवस्तुको बारेमा परिचय, महत्व र आवश्यकता बताउने घर वा विद्यालयको सक्रियतामा विद्यार्थीहरूलाई व्यावसायिक कृषि कार्यका लागि अभ्यास गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> व्यवसायिक कृषि, कृषि पकेट क्षेत्र, कृषि व्यवसायको परिचय, महत्व र आवश्यकता बताउन लगाएर कृषि कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन गरेर 	४
	<p>प्रश्न पुर्याउनु नभएको र शिक्षकलाई कुरा गर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भइ अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्यका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भइ अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप लक्ष्य निर्धारण सिप, स्वमूल्याङ्कन सिप, पहिचान सिप, छनौट सिप 	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षकले आफूले पहिचान गरेका विद्यार्थीका सबलता र संभावनाको बारेमा विद्यार्थी स्वयमसँग पनि छलफल आदान प्रदान गरी विद्यार्थीहरूलाई समेत उनीहरूको रीच, प्रतिभा र क्षमता स्वमूल्याङ्कन सहजीकरण गर्ने विभिन्न स्रोत र माध्यमहरूको प्रयोग गरेर समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने स्वभाव र आचरणको सूची बनाइ चर्चा गर्ने समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरू : अरूको दुख र पीडामा सहयोग गर्ने, अरूका कुरा ध्यान दिएर सुन्ने, आफ्नो भन्दा अरूको लागि मरिमेटने, समाज र राष्ट्रको हितलाई सर्वोपरी ठान्ने, राम्रो आचरण भएको, उसको आनीबानीको अनुशरण गरेमा अरू समेत असल हुने आदि जस्ता स्वभावहरूको चर्चा गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले उनीहरूका रीच, प्रतिभा र क्षमताका बारेमा सोधेर समाज र राष्ट्रका जिम्मेवार नागरिकमा हुनुपर्ने कुराहरू सोधेर उनीहरूले गरेका र गर्न सक्ने असल नागरिकका स्वभावको बारेमा सोधेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुन र सिर्जना गर्ने सिप र कलाको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने र सिर्जना गर्ने सिप र कलाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई मन पर्ने वा जानेको गीत गाउन लगाएर सिकाइ वातावरणलाई खुसीमय बनाउने मोवाइल, टिभी, साउण्डसिस्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्दै सोको अनुकरण र अभ्यास गर्न विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरू आफैले पनि गीत, सङ्गीतको सिर्जना गर्न र स्थानीय बाद्ययन्त्र बजाउनका लागि अवसर र हौसला प्रदान गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> गीतहरू गाउन लगाएर मनपर्ने गीत र सङ्गीतमा नाँचन लगाएर गीत र सङ्गीत आफैले सिर्जना गरी प्रस्तुत गर्न लगाएर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयस्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरूमनाउँदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुर्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीयस्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुर्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सहयोगी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूसँग सहकार्य गर्दै विभिन्न धर्म, जातजाति, भाषाभाषी, धनी गरीब, लिङ्ग आदिको बीचमा हार्दिकता हुनु भनेको सामाजिक सद्भाव हो भन्ने कुराको चर्चा गर्ने उत्सव एवम् चाडपर्व मनाउँदा स्थानीय स्तरका माथि उल्लिखित सवैको सम्मान हुनुपर्ने कुरालाई विशेष ध्यान दिनु पर्ने कुरालाई छलफलमा ल्याउने स्थानीय स्तरमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा सामाजिक सद्भाव बढाउने किसिमका क्रियाकलापहरूको बारेमा छलफल गरी सुची बनाउने सामाजिक सद्भावलाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्नका लागि विद्यार्थीलाई प्रोत्साहित बनाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक सद्भावको अर्थ सोधेर उत्सव र चाडपर्व मनाउँदा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू सोधेर प्रतिबद्धता कार्यान्वयनको अवलोकन गरेर एवम् अभिभावकसँग सोधेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यासका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी दिन र सोको अनुसरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र बानीको अभ्यासका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी र अनुसरण 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप छनोट सिप मूल्याङ्कन सिप समीक्षा सिप 	<ul style="list-style-type: none"> दुनियाँमा भएका कुनै पनि चिजहरू आफैमा पूर्ण रूपमा खराब नभई तिनीहरू हाम्रो सोचको कारणले खराब भएका हुन् भन्दै तिनीहरूभित्र पनि असल चिजहरू हुन्छन् भन्ने कुराका साथ विभिन्न उदाहरण र दृष्टान्तहरूको चर्चा गर्ने कतिपय मन दुखाउने विषय, व्यक्ति र घटनाभित्र पनि रहेका सकारात्मक कुराहरूको खोजी र विश्लेषण गर्दै विद्यार्थीहरूमा सकारात्मक हुने क्षमताको विकास र अभ्यास गराउने हामी खुसी र स्वस्थ हुने हो भने घटना, विषय र वस्तुभित्र भएका सकारात्मक कुराहरूलाई अवसर ठानी जीवनमा अधि बढ्न सक्नुपर्छ भन्दै विद्यार्थीलाई सकारात्मक हुन प्रेरित गर्ने सकारात्मक सोचका अतिरिक्त खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूको बीचमा छलफल गरी सोको अनुसरण गर्ने विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न घटनाहरूको सन्दर्भ उठाएर त्यसका राम्रा पक्ष बताउन लगाएर मानिस खुसी र दुःखी हुने समय सोधेर मान्छे खुसी हुनका लागि आवश्यक पर्ने कुरा भन्न वा लेख्न लगाएर सन्तुलित जीवनका विविध पक्षको बारेमा भन्न वा लेख्न लगाएर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने तरिका 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने तरिका र व्यक्तिगत सरसफाइ गर्ने आउँछ र कसलाई आफ्नो व्यक्तिगत सरसफाइ गर्न आउँछ भन्दै छलफल गर्ने घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तिगत सरसफाइ गर्ने सिप भएकाहरूलाई प्रशंसा गर्दै अरू थप परिकार र व्यक्तिगत सरसफाइका सिप सिक्नका लागि अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पहिचान सिप, छनोट सिप, विश्लेषण सिप स्वव्यवस्थापन सिप आत्मनिर्भर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने तरिका र व्यक्तिगत सरसफाइको परिचय दिँदै कसलाई के कस्ता कुराहरू पकाउन आउँछ र कसलाई आफ्नो व्यक्तिगत सरसफाइ गर्न आउँछ भन्दै छलफल गर्ने घरमा विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तिगत सरसफाइ गर्ने सिप भएकाहरूलाई प्रशंसा गर्दै अरू थप परिकार र व्यक्तिगत सरसफाइका सिप सिक्नका लागि अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> व्यक्तिगत सरसफाइको अवलोकन गरेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (सर्वाङ्गीण व्यायाम, प्रणव ध्यान, उद् गीथ प्राणायाम, अनुलोम विलोम प्राणायाम, उर्ध्वताडासन, कोणासन) लाई स्वस्थ र खुशी हुनका लागि अभ्यास र सोको प्रयोग गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (सर्वाङ्गीण व्यायाम, प्रणव ध्यान, उद् गीथ प्राणायाम, अनुलोम विलोम प्राणायाम, उर्ध्वताडासन, कोणासन) लाई स्वस्थ र खुशी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, प्रयोग सिप, तार्किक सिप, स्वीकार्य सिप आदि । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई (सर्वाङ्गीण व्यायाम, प्रणव ध्यान, उद् गीथ र अनुलोम विलोम प्राणायाम एवम् उर्ध्वताडासन र कोणासन सिकाउनका लागि शिक्षकले सबैको सामू गरेर देखाउने । तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथप्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने कतिपय अवस्थामा राम्रो अभ्यास गर्न जानेको विद्यार्थीलाई नै सामुन्नेमा ल्याएर ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गराउने ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्दा भएको अनुभव र अनुभूतिको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ गरी विचारको आदानप्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्वको बारेमा बताउने । 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न अवलोकन गरेर ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्व सोधेर कुनै पनि ध्यान, प्राणायाम र आसनको अभ्यास गर्न लगाएर 	६
		<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सम्मान गर्ने सिप, अवलोकन सिप, श्रम गर्ने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कुनैपनि वस्तुहरूको उत्पादन, निर्माण, आविष्कार र सिर्जनामा अथक किसिमले श्रम गर्ने सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने कुरालाई दृष्टान्त सहित व्याख्या गर्ने हामी जिउनका लागि कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको कुरालाई उठान गर्दै आफूले पनि श्रम गर्नुपर्ने र अरुको श्रमलाई पनि सम्मान गर्नुपर्ने बारेमा छलफल गर्ने विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कथा, चित्र र भिडियो क्लिप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> कुनैपनि वस्तुहरू बनाउनमा कसको भूमिका छ भने कुरा सोधेर आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर श्रमलाई सम्मान गर्नु पर्ने कारण सोधेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> परिवार र समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने भावनाको वर्णन र अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा जेष्ठनागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पत्ति र जिउँदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने अन्य श्रव्य दृश्य सामग्रीका अतिरिक्त जेष्ठ नागरिकलाई नै कक्षामा आमन्त्रण गरेर स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूले सामना गरिरहेका समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्थौं भने भोली हामी पनि त्यो अवस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरुले सहयोग गर्छन भन्ने कुरालाई पनि छलफलमा ल्याउने जेष्ठ नागरिक र अशक्तलाई व्यक्तिगत वा समूहमा मिली सक्दो सहयोग गर्नका लागि परियोजना कार्य वा अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले श्रम गरेका र श्रमको सम्मान गरेका फोटोहरू हेरेर जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर जेष्ठ नागरिक र अशक्तहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर त्यस्ता व्यक्तिलाई उनीहरूले गरेको सहयोग बारे भन्न लगाएर वा परियोजना कार्यको अभिलेख हेरेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिका अन्तर्गत पर्ने सामुदायिक वनहरू र उक्त वनमा पाइने वस्तुहरूको पहिचान गर्ने वनमा आधारित आर्थिक क्रियाकलापहरू पहिचान गर्ने गाउँपालिका क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्यमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारीमा भएका वनहरू र उक्त वनमा पाइने वस्तुहरूको पहिचान गर्ने वनमा आधारित आर्थिक क्रियाकलापहरू (घर तथा विद्यालयमा जडीबुटी खेती र संकलन विभिन्न स्थानीय जातका वनस्पतिहरूको नर्सरी निर्माण र विक्री वितरण, आदि) गाउँपालिका क्षेत्रमा वृक्षारोपण 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका अन्तर्गतका वनहरूको पहिचान गराउने र अवलोकन गराउने अवलोकन वा उक्त वनसम्बन्धी तयार गरेको भिडियो अवलोकन गराएर उक्त वनहरूमा पाइने वस्तुहरू पहिचान गर्न लगाउने (पानीका स्रोतहरू, खोला, वन्यजन्तु, वनस्पतिहरू, खनिज आदि) वनबाट के के आर्थिक क्रियाकलाप गर्न सकिन्छ ? छलफल गराउने । यस्ता आर्थिक क्रियाकलाप अन्तर्गत वनबाट काठ, जडीबुटी, घाँसपात, चट्टान, खनिज आदि प्राप्त गर्न सकिने कुरा बताउने घर तथा विद्यालयमा उत्पादन गर्न सकिने जडीबुटीहरू पहिचान गर्न लगाउने, पहिचान गराउने र जडीबुटी खेती गर्ने तरिका बताउने जडीबुटी खेती गर्नको लागि आवश्यक नर्सरी निर्माण गर्न सकिने कुरा बताउने र नर्सरी तयार गर्ने विधि बताउने विद्यालयमा जडीबुटी खेती गर्नको लागि नर्सरी निर्माण गर्न विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने विद्यालयमा गरिएको नर्सरीमा भएका औषधीजन्य वनस्पतिहरूको घर तथा विद्यालयमा रोपन गर्न लगाउने विद्यालयमा गरिएको नर्सरीबाट उत्पादित बेनीहरू विक्रीवितरण गर्ने, गर्न लगाउने पालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्न विद्यार्थीहरूलाई लगाउने र सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा भएका वनहरूको नाम बताउन लगाएर गाउँपालिकाका विभिन्न वनहरूमा पाइने वस्तुहरूको पहिचान गर्न लगाएर वनले आर्थिक क्रियाकलापमा गर्ने सहयोग बताउन लगाएर घर तथा विद्यालयमा उत्पादन गर्न सकिने जडीबुटीहरू भन्न लगाएर जडीबुटी खेतीको लागि विद्यालयमा नर्सरी निर्माणमा सहभागी भएर नभएको अवलोकन गरेर नर्सरीमा उत्पादित बेनी घर तथा विद्यालयमा रोपन गरे नगरेको अवलोकन गरेर 	८

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको परिचय दिन विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण गर्ने र स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती कार्यमा सहभागी हुन हरियाली प्रवर्द्धनको महत्व, तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहभागी हुने 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणा/परिचय विद्यालयमा करेसावारीको निर्माण(स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरूको खेती) हरियाली प्रवर्द्धनको महत्व, तरिका र सहभागिता 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर, हरित विद्यालय भनेको के होला ? विचार प्रस्तुत गर्न लगाउने घर वरपरको खाली जग्गा, कौषी, वा अन्य ठाउँमा आवश्यक बिरुवाहरू रोपेर स्वस्थ वातावरण सिर्जना गर्ने रुपमा हरित घरको परिचय दिने ऊर्जाको वचत र सही सदुपयोग गर्ने, वातावरणमैत्री व्यवहार गर्ने, वातावरण संरक्षण गर्ने, सुदृढ सिकाइ वातावरण भएको विद्यालयलाई हरित विद्यालय भनिन्छ, भनी हरित विद्यालयको परिचय दिने विद्यालयमा करेसावारी निर्माण गर्ने विधि, सामग्रीको जानकारी दिने र निर्माणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने करेसावारीमा स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जीको साथै दैनिक खानामा प्रयोग गर्न सकिने उपयोगी वनस्पतिहरूको खेती गर्नमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने विद्यालयमा जस्तै घरमा समेत करेसावारी निर्माण गरी आवश्यक पर्ने सागसब्जी तथा वनस्पति घरमा नै उत्पादन गर्न सकिने कुरा बताउने र विद्यार्थीहरूलाई घरमासमेत उत्पादन गर्न लगाउने हरित घर तथा विद्यालयको अवधारणालाई जोडेर हरियाली प्रवर्द्धनको परिचय दिने हरियाली प्रवर्द्धन गर्दा हुने महत्व, हरियाली प्रवर्द्धन गर्ने तरिका बताउने । यस सम्बन्धमा श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र अवधारणा प्रष्ट पार्ने र यस कार्यमा सहभागी हुन प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको परिचय दिन लगाएर हरितघर तथा विद्यालय अन्तर्गत पर्ने पक्षहरू बताउन लगाएर विद्यालय तथा घरमा करेसावारी निर्माण गरेर नगरेको, उक्त कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर करेसावारीमा सागसब्जी तथा अन्य उपयोगी वनस्पति उत्पादन गरे नगरेको हरियाली प्रवर्द्धनको परिचय, यसको महत्व र तरिका बताउन लगाएर 	८

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घर, विद्यालय र स्थानीय क्षेत्रमा हुन सक्ने फोहोर तथा प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरू (जल, वायु, ध्वनि, जमीन) गाउँपालिका क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत, वितरण र पानी शुद्धीकरणका स्थानीय उपायहरू खोजी गर्न र अवलम्बन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> घर, विद्यालय र स्थानीय क्षेत्रमा हुन सक्ने प्रदूषण न्यूनीकरणका उपायहरू (जल, वायु, ध्वनि, जमीन) गाउँपालिका क्षेत्रमा खानेपानीको स्रोत, वितरण प्रक्रिया पानी शुद्धीकरणका स्थानीय उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा हुने प्रदूषणका प्रकार पहिचान गर्न लगाउने (हावा, पानी, जमिन, ध्वनि आदि) उक्त प्रदूषण हुने कारण र असरमा छलफल गराउने जल, वायु, ध्वनि, जमिनको प्रदूषणलाई न्यूनीकरण गर्ने उपायहरूमा छलफल गराउने (फोहोरमैलाको उचित विसर्जन, व्यवस्थापन, कानूनी प्रावधान, सचेतना आदि) क्षेत्रमा भएका खानेपानीका स्रोतहरूको पहिचान गर्न लगाउने घर तथा विद्यालयमा आउने खाने पानीको वितरण प्रक्रिया तथा शुद्धीकरण विधिको बारेमा छलफल गराउने घर तथा विद्यालयमा प्रयोग गरिने पिउने पानीको शुद्धीकरण प्रक्रियामा छलफल गराउने । यस्ता विधिहरू अन्तर्गत विशेषतः छान्ने विधि, उमाल्ने विधि, सोडिस विधि आदि प्रयोग गर्न सकिने कुराको जानकारी दिने र प्रयोगात्मक रूपमा प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा भएका प्रदूषणहरू पहिचान गर्न लगाएर स्थानीय क्षेत्रमा भएका हावा, पानी, जमिन र ध्वनि प्रदूषणका कारण, असर र न्यूनीकरणका उपायहरू बताउन लगाएर घर तथा विद्यालयबाट निस्कका फोहोरसै ला व्यवस्थापन गरे नगरेको अवलोकन गरेर घर तथा विद्यालयमा पानीको स्रोतबाट आउने वितरण प्रक्रिया, शुद्धीकरण प्रक्रियाको जानकारी दिन लगाएर 	८

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका स्तरबाट पूरा गर्न सकिने दिगो विकासका लक्ष्यहरू पहिचान गरी लक्ष्य पूरा गर्ने उपायहरू खोजी गर्न गाउँपालिका क्षेत्रमा दिगो विकास र वातावरण संरक्षण तरिकाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका स्तरबाट पूरा गर्न सकिने दिगो विकासका लक्ष्यहरू गाउँपालिका क्षेत्रमा दिगो विकास र वातावरण संरक्षण तरिकाहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास भनेको के होला ? विचार मन्थन गर्न लगाउने र विद्यार्थीहरूको अनुभवलाई समेटी दिगो विकासको अवधारणा प्रष्ट पार्ने दिगो विकासका लक्ष्यहरूको जानकारी गराउने र गाउँपालिकास्तरबाट दिगो विकासको लक्ष्य पूरा गर्न सकिने लक्ष्यहरू पहिचान गराउने दिगो विकास र वातावरण संरक्षणविचको अन्तरसम्बन्धमा छलफल गराउने वातावरण संरक्षण गर्ने तरिकाहरू श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट प्रदर्शन गर्ने र वातावरण संरक्षणमा सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकासको परिचय दिन लगाएर दिगो विकासका लक्ष्यहरू सोधेर गाउँपालिका स्तरबाट पूरा गर्न सकिने दिगो विकासको लक्ष्यहरू बताउन लगाएर वातावरण संरक्षण र दिगो विकासको अन्तरसम्बन्ध बताउन लगाएर 	४
	<p>संरक्षण विधि</p>	<ul style="list-style-type: none"> विपद् पूर्व अपनाइने सजगताको जानकारी दिन विभिन्न प्रकारका महामारीहरू -कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु, भ्वाडापखाला, आदिको जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> महामारीको परिचय महामारीका प्रकारहरू (कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भ्वाडापखाला) 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप संचार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> समूहमा महामारीको परिचय खोजी गर्न लगाउने र भिडियो वा समाचारको माध्यमले शिक्षकले प्रष्ट्याइ दिने विगत एक वर्षमा भएका महामारीहरूको सूची बनाउने लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भ्वाडापखालाको कारण विषयमा अन्तरक्रिया गराउने विगत एक वर्षमा कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भ्वाडापखालाबाट भएको असर र प्रभाव वा क्षति समूहमा छलफल गरी टिपोट गर्न लगाउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भ्वाडापखालाबाट बच्न गर्नपर्ने व्यक्तिगत व्यवहारको सूचि बनाउन लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> कोभिडको कारण र बच्ने उपायहरू सोधेर तपाईंको वरीपरी बर्डफ्लू भएको जानकारी भएमा आफ्नो परिवारको सुरक्षाका लागि तपाईं के गर्नहुन्छ, भन्ने सोधेर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिम पहिचान गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिमबाट सुरक्षित राख्न विद्यार्थीको भूमिका बताउन र सोको प्रस्तुतिकरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिम पहिचान अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विपद्बाट हुने जोखिमबाट सुरक्षित राख्न विद्यार्थीको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ संचार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्मा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको विशेष संरक्षण चाहिने कुरा शिक्षकले प्रष्ट्याउने विपद्को समयमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र बालबालिकालाई हुन सक्ने जोखिमहरू समूहमा छलफल गराउने विपद्को समयमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र बालबालिकालाई संरक्षण गर्ने उपायहरू कथा वा भिडियोको माध्यमबाट छलफल गराउने विपद्को समयमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र बालबालिकालाई संरक्षण गर्न समूहमा छलफल गराई बुँदागत प्रस्तुतीकरण गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्को समयमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र बालबालिकालाई संरक्षण गर्न सकिने उपायहरूको बारेमा बताउन लगाएर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> डढेलो, आगलागी, भूक्षय, बाढी, सर्प दंश, जङ्गली जनावरको आक्रमण, विषालु च्याउ लगायत विषजन्य पदार्थ आदिबाट हुने दुर्घटना 	<ul style="list-style-type: none"> डढेलो, आगलागी, भूक्षय, बाढी, सर्प दंश, जङ्गली जनावरको आक्रमण, विषालु च्याउ लगायत विषजन्य पदार्थ आदिबाट हुने दुर्घटना हुने दुर्घटना रोक्थामका लागि पूर्व तयारी गर्ने राप्ती नदी र खहरे खोलाबाट हुने कटान तथा व्यवस्थापनमा गरिएका र गर्नुपर्ने कार्यहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने वैयक्तिक जिम्मेवारी सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> डढेलो, आगलागी, भूक्षय, बाढी, सर्प दंश, जङ्गली जनावरको आक्रमण, विषालु च्याउ लगायत विषजन्य पदार्थ आदिबाट हुने दुर्घटनाका कारण सहित जानकारी गराउने राप्ती नदी र खहरे खोलाबाट हुने कटान तथा पटान व्यवस्थापनमा गरिएका र गर्नुपर्ने कार्यहरूबारे छलफल गरी जानकारी बताउने उल्लिखित दुर्घटनाहरूबाट विगत एक वर्षमा आफ्नो वरीपरी भएको क्षति समूहमा छलफल गराउने र सबभन्दा बढी जोखिममा हुने वर्ग पहिचान गर्न लगाउने । समाचार वा कथा वा भिडियोको माध्यमबाट उल्लिखित दुर्घटनाहरूको रोकथामका लागि गरिने पूर्वतयारी प्रस्तुतीकरण छलफल गराउने उल्लिखित दुर्घटनाहरूको न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका समूहमा छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने उल्लिखित दुर्घटनाहरू न्यूनिकरणका लागि विद्यालय समुदायको भूमिका छलफल गराउने उल्लिखित दुर्घटनाबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> बाढी, डढेलो, आगलागी हुन नदिन विद्यालयले गर्ने सक्ने र वटा सावधानीका बारेमा सोधेर भूक्षय न्यूनिकरणका लागि समुदायले गर्ने र वटा कार्यहरू सोधेर 	१०

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्न कृत्रिम घटना अभ्यास प्रस्तुत गर्न (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यार्थीको भूमिका उल्लिखित दुर्घटना न्यूनिकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 				

कक्षा ७

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	रिस्क किनकि प्रकृति	<ul style="list-style-type: none"> जिल्लाको नक्सा बनाई आफ्नो गाउँपालिका, मुख्य स्थानहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी, ताल भरेर प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्लाको नक्सामा आफ्नो गाउँपालिका, मुख्य स्थानहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी, ताल देखाउने अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप नक्सा बनाउने सिप नक्सा बनाउने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> नक्सा बनाउने विभिन्न विधिहरू (वर्ग विधि, कार्बन विधि, ट्रेसिङ विधि, टेम्प्लेट विधि आदि) प्रदर्शन गर्दै बाँके जिल्लाको नक्सा कोर्न र त्यसमा भनें तथ्यहरूको बारेमा जानकारी दिने नक्सा बनाउँदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूको जानकारी दिने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीले बनाएको नक्साको अवलोकन गरेर नक्सामा भनें तथ्यहरूको बारेमा जानकारी लिएर 	३

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
			<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था एवम् पालिकाको दक्षिण पश्चिमको विकट क्षेत्रमा शिक्षा र मानवीय बस्तीको विगत तथा वर्तमान अवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित विधिहरू मध्ये कुनै एक विधिबाट बाँके जिल्लाको नक्सा बनाइ त्यसअन्तर्गत रहेको राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको नक्सामा मुख्य स्थानहरू, धार्मिक एवम् पर्यटकीय स्थलहरू, नदी र ताल आदि भर्न लगाउने उनीहरूले बनाएका नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने उनीहरूले बनाएको नक्सा प्रस्तुत गर्न लगाउने र प्रस्तुतीकरणको समेत अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाका विद्यार्थीहरूको विभिन्न पक्षहरूको बारेमा प्रश्नोत्तर गरेर विद्यालयमा आउन नसकेको बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गर्न गराउन तपाईंको भूमिका के हुन सक्छ भनी सोधेर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था एवम् पालिकाको दक्षिण पश्चिमको विकट क्षेत्रमा शिक्षा र मानवीय बस्तीको विगत तथा वर्तमान अवस्था बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्था एवम् पालिकाको दक्षिण पश्चिमको विकट क्षेत्रमा शिक्षा र मानवीय बस्तीको विगत तथा वर्तमान अवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको शैक्षिक अवस्थाको बारेमा कक्षागत विद्यार्थीहरूको विवरण, विद्यालय नजाने बालबालिकाहरूको विवरण, विद्यार्थीहरूको जातिगत विवरण, अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरूको विवरण आदिलाई चार्टको माध्यमबाट प्रस्तुत गरी सहजीकरण गर्ने विद्यालय आउन नसकेका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा भर्ना गर्नका लागि तपाईंहरूको के भूमिका हुन सक्छ भनी समूहमा छलफल गरी प्रस्तुतिका लागि अवसर दिने पालिकाको दक्षिण पश्चिमको विकट क्षेत्रमा भएको शिक्षा र मानव बस्तीको अवस्थाका बारेमा छलफलको माध्यमबाट सहजीकरण गर्ने यसका लागि स्थानीय विज्ञलाई समेत आमन्त्रण गर्न सकिने । 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाका विद्यार्थीहरूको विभिन्न पक्षहरूको बारेमा प्रश्नोत्तर गरेर विद्यालयमा आउन नसकेको बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गर्न गराउन तपाईंको भूमिका के हुन सक्छ भनी सोधेर 	२

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाभित्र रहेका सुरक्षा चौकी/ इकाइले प्रदान गर्ने सेवाहरू एवम् समग्र गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाभित्र रहेका सुरक्षा चौकी/ इकाइले प्रदान गर्ने सेवाहरू एवम् समग्र गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई प्रभावकारी बनाउने उपायहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकामा रहेका सुरक्षा चौकी र इकाइहरूको अवस्थिति र आवश्यकताको बारेमा कक्षामा छलफल गरी गराइ सूची वा चार्ट बनाइ पेश गर्ने सुरक्षा चौकीबाट सुरक्षाकर्मी नै आमन्त्रण गरेर उनीहरूले गर्ने कामको बारेमा प्रस्तुत गर्न गराउने गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने विभिन्न सेवाहरूको बारेमा सहजीकरण गर्नका लागि गाउँपालिकाको जनप्रतिनिधि वा कर्मचारी आमन्त्रण गरी बताउन लगाउने विद्यार्थीहरूलाई गाउँपालिकाले गर्ने कामको बारेमा प्रस्तोतासँग प्रश्नहरू सोध्नका लागि अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकामा रहेको सुरक्षा चौकी वा इकाइको काम बताउन लगाएर गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा बताउन लगाएर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा महिलाका लागि तय गरेका कार्यक्रमहरू 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राष्ट्री सोनारी गाउँपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा तथा महिलाका लागि सञ्चालन गर्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको बारेमा चार्ट बनाइ प्रस्तुत गर्ने पालिकाको शिक्षा, युवा तथा बालबालिका शाखाको प्रमुखलाई आमन्त्रण गरी यस सम्बन्धमा पालिकाले तय गरेका कार्यक्रमको प्रस्तुतिका लागि अवसर प्रदान गर्ने गाउँपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा तथा महिलाका निमित्त गर्नुपर्ने काम र गरेका कामको बीचको खाडल पहिचान गर्न लगाई विद्यार्थीहरूलाई पालिकाबाट आएका प्रस्तोतासँग प्रश्नोत्तर गर्न अभिप्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाले शिक्षा, बालबालिका, युवा तथा महिलाका लागि सञ्चालन गर्नुपर्ने र गरेका कार्यक्रमहरू बताउन लगाएर 	३

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी - ६, को शहीद स्मृति पार्क, वडा नं. ९ को वडा नं. ९ को वनस्पति उद्यान तथा पिकनिक पार्क, वडा नं. १ को पिकनिक पार्क, वडा नं. १ को शमशेरगञ्ज पार्कको फोटो र भिडियो क्लिप देखाउदै कक्षा सुरु गर्ने र उल्लिखित पर्यटकीय स्थलहरूको वर्तमान अवस्था र विकासको सम्भावनाका बारेमा छलफल गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी - ६, को शहीद स्मृति पार्क, वडा नं. ९ को वनस्पति उद्यान तथा पिकनिक पार्क, वडा नं. ३ को पिकनिक पार्क तथा शारू सड् ग्रहालय, वडा नं. ८ को शमशेरगञ्ज पार्कको वर्तमान अवस्था र विकासको सम्भावनाको बारेमा अवलोकन भ्रमण गरेर 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप अवलोकन सिप प्रतिवेदन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी -६, को शहीद स्मृति पार्क, वडा नं. ९ को वनस्पति उद्यान तथा पिकनिक पार्क, वडा नं. ३ को पिकनिक पार्क तथा शारू सड्ग्रहालय र वडा नं. ८ को शमशेरगञ्ज पार्कको फोटो र भिडियो क्लिप देखाउदै कक्षा सुरु गर्ने र उल्लिखित पर्यटकीय स्थलहरूको वर्तमान अवस्था र विकासको सम्भावनाका बारेमा छलफल गर्ने । उल्लिखित स्थानहरूमा अवलोकन भ्रमण गरेर विद्यार्थीहरूलाई उक्त स्थानको बारेमा प्रत्यक्ष जानकारी हासिल गराउने र विकास र संरक्षणको आवश्यकता समेत महसुस गराउने भ्रमणको प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने अब आउने विद्यालय छुट्टीको दिन आफ्नो साथी वा अभिभावकसँग उक्त सम्पदा भएको स्थानमा गएर यथार्थ कुरा बुझी प्रतिवेदन बनाएर ल्याउने भनी विद्यार्थीहरूलाई सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय पाठ्यक्रमले तोकेका विभिन्न पर्यटकीय स्थलहरूको परिचय उत्पत्ति, महत्व र संरक्षणका बारेमा बोरेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर भ्रमण प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गरेर 	३

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गुर्जो, विजयसाल, दालचिनी, आकाशवेली, नीम, अर्जुन र खयर वारे जानकारी, महत्व र संरक्षण बताउन र सोको प्रयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गुर्जो, विजयसाल, दालचिनी, आकाशवेली, नीम, अर्जुन र खयर वारे जानकारी, प्रयोग, महत्व र संरक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गुर्जो, विजयसाल, दालचिनी, आकाशवेली, नीम, अर्जुन र खयरमध्ये कुनै एक वा त्यो भन्दा बढीको नमूना कक्षामा ल्याएर प्रदर्शन गर्दै विद्यार्थीहरूलाई यो के हो भनी सोध्ने विद्यार्थीहरूका प्रतिक्रियाका आधारमा कक्षा अधि बढाउने र उल्लिखित औषधीजन्य बोटविरुवाको जानकारी, प्रयोग र उपयोगिताका बारेमा सहजीकरण गर्ने यस सम्बन्धी स्थानीय विज्ञलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरण गर्ने गराउने अब आउने विद्यालय छुट्टी हुने दिन अभिभावकको सहयोगले उल्लिखित औषधीजन्य बोटविरुवाको नमूना सङ्कलन गरी प्रस्तुत गर्नका लागि सहजीकरण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गुर्जो, विजयसाल, दालचिनी, आकाशवेली, नीम, अर्जुन र खयरको प्रयोग र महत्व तथा संरक्षण गर्ने तरिका सोधेर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गा.पा. अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगिताको महत्वको बारेमा जानकारी हासिल गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गा.पा. अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगिताको महत्वको बारेमा जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूको पूर्वज्ञानको आधारमा उनीहरूलाई राप्तीसोनारी गा.पा. अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगिताको जानकारी र महत्वका बारेमा छलफल गर्ने उक्त प्रतियोगिताले हाम्रो पालिकाको खेलकुदको क्षेत्रमा के कस्तो महत्व राख्दछ भन्ने बारेमा छलफल गर्ने सहजीकरण प्रयोजनका लागि यससम्बन्धी स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगिताको बारेमा विभिन्न प्रश्नहरू सोधेर यसको महत्व सोधेर 	२

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वडाका व्यक्तिहरूको पहिचान गरी उल्लिखित व्यक्तिहरूले गरेका योगदानको चर्चा गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने वडाका व्यक्तिहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप पहिचान सिप विश्लेषण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो वडा र पालिकामा राम्रो काम गर्ने वडाका मानिसहरूको सर्वेक्षण र पहिचान गर्ने उनीहरूले गरेका योगदानहरूको सर्वेक्षण गरी कक्षामा विश्लेषण गर्ने विद्यार्थीहरूलाई पनि उल्लिखित मानिसहरू ले जस्तै गाउँटोल, समाज र मुलुकको विकास लागि काम गर्नुपर्छ भनेर अभिप्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> वडा र पालिकाको विकासका लागि हित र उन्नतिका लागि काम गर्ने वडाका मानिसहरू र तिनले गरेको काम बताउन लगाएर 	२
३	समावेशी विकास र प्रविधिको प्रयोग	<ul style="list-style-type: none"> बाखापालन/भेडापालन/अन्य पालनको महत्व र पालन गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्न 	३.१ बाखा/भेडा पालन <ul style="list-style-type: none"> बाखापालन/भेडा पालन/वा अन्य पालनको महत्व र पालनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर वा समुदायमा पालन गरिएका भेडापालन, बाखापालन वा अन्य पालनको बारेमा जानकारी दिन लगाउने बाखा तथा भेडापालन गर्नुको महत्व बताउन लगाउने शिक्षकले बाखा तथा भेडापालन सम्बन्धमा तयार पारिएको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीलाई अवलोकन गर्न लगाउने। यसकै आधारमा यी पालनहरूको महत्व बताउन लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> बाखा तथा भेडापालन गर्ने तरिका बताउन लगाएर उक्त पालनको महत्व बताउन लगाएर 	५

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको बाखा तथा भेडापालन गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त पालन गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने बाखा तथा भेडापालन मध्ये कुनै एक कार्यमा सहयोग गर्न लगाउने उक्त पालन गर्दा गरिएका सम्पूर्ण गतिविधिहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> उक्त कार्य सम्बन्धी दिइएको परियोजना कार्यको प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> दलहन बाली (केराउ, चना, मटर आदि) को खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेती गर्ने कार्यमा सहयोग गर्न 	३.२ दलहनबाली <ul style="list-style-type: none"> दलहन बालीको परिचय, महत्व र खेती गर्ने कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरू लाई आफ्नो घरमा खेती गरिएका दलहनबालीहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने दलहनबालीहरू (केराउ, चना र मटर) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै दलहनबालीको खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरू लाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने उक्त दलहनबालीहरू मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वा समुदायमा खेती गरिने दलहन बालीको बारेमा सोधेर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर दलहनबालीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन तथा अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	६

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> तरकारी बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन र खेती कार्यमा सहयोग गर्ने 	<p>४.३ तरकारी खेती</p> <ul style="list-style-type: none"> भण्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम, च्याउ) को खेती गर्ने तरिका र खेती कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आ-आफ्नो घरमा खेती गरिएका तरकारी बालीहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने तरकारी बालीहरू (भण्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम, च्याउ) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै तरकारी खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने उक्त तरकारी खेती मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> तरकारी बालीको परिचय दिन लगाएर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर तरकारी बालीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन तथा अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	६

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री (भौवा, नाइलो, बाबियोको डोरी बाटने) निर्माण गर्ने तरिका बताउन र निर्माण गर्न 	३.४ हस्त निर्मित सामग्रीहरू <ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री बनाउने अभ्यास (भौवा, नाइलो, बाबियोको डोरी बाटने) 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरमा हस्त निर्मित सामग्रीहरू के के रहेछन् ? तिनको प्रयोग के के कामको लागि गरिने रहेछ ? बताउन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा निर्माण गरिने सामग्रीहरू (भौवा, नाइलो, बाबियोको डोरी बाटने) को जानकारी दिने शिक्षक आफैं वा भौवा, नाइलो, बाबियोको डोरी बाटने जान्ने व्यक्तिलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा आमन्त्रण गरी उक्त सामग्री निर्माण गर्न चाहिने कच्चा पदार्थहरूको व्यवस्थापन गरी निर्माण गर्न लगाउने र विद्यार्थीहरूलाई समेत सो कार्यमा सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वा समुदायमा निर्माण गरिने हस्तनिर्मित सामग्रीहरूको परिचय र निर्माण गर्ने तरिका बताउन लगाएर हस्त निर्मित सामग्री निर्माणको अवलोकन गरेर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारीका प्रमुखव्यावसायिक पशुपालन केन्द्रहरूको पहिचान गर्न राप्तीसोनारी गाउँपालिकाले पशुपालन र कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन र सम्बर्धनको लागि गरेको योगदानको चर्चा गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारीका प्रमुख व्यावसायिक पशुपालन केन्द्रहरूको पहिचान राप्तीसोनारी गाउँपालिकाले पशुपालन र कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन र सम्बर्धनको लागि गरेको योगदानको चर्चा गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप समालोचनात्मक सोचाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिका अन्तर्गतका प्रमुख व्यावसायिक पशुपालन केन्द्रहरू बताउन लगाउने र शिक्षकले चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट उक्त केन्द्रहरूको जानकारी गराउने । राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको अध्यक्ष वा उपाध्यक्ष वा प्रतिनिधिलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरी पशुपालन र कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन र सम्बर्धनको लागि गाउँपालिकाले गरेको योगदानको बारेमा सहजीकरण गर्न लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिका अन्तर्गतका प्रमुख व्यावसायिक पशुपालन केन्द्रहरू बताउन लगाएर पशुपालन र कृषि क्षेत्रको प्रवर्धन र सम्बर्धनको लागि गाउँपालिकाले गरेको योगदानबारे जानकारी दिन लगाएर 	४

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने, मीठो बोल्ने र अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्ने स्वभावको अनुसरण गर्दै खुसी र सुखी हुने बानीको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने, मीठो बोल्ने र अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्ने स्वभावको अनुसरण गर्दै खुसी र सुखी हुने बानीको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप लक्ष्य निर्धारण सिप, स्वमूल्याङ्कन सिप, पहिचान सिप, छनौट सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफू मात्र बोल्ने र अरुका कुरा नसुन्ने स्वभावका मानिसलाई अरूले मन पराउँदैनन् भन्ने कुराको विभिन्न दृष्टान्त दिएर छलफल गर्ने थोरै बोल्ने र त्यसमा पनि मीठो बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्ने मानिसलाई सवैले मन पराउँछन् भन्ने कुरालाई प्रष्ट पार्दै यो स्वभाव नै धेरै किसिमका दृढको समाधान र खुसीको आगमनको माध्यम हो भनी उदाहरणहरू दिएर चर्चा गर्ने आवश्यकता अनुसार पाठ्यपुस्तकका अतिरिक्त युटुव, भिडियो क्लिप, मोवाइल एप्स र अन्य प्रेरक प्रसङ्गहरूको समेत प्रयोग गर्ने विद्यार्थीलाई उल्लिखित बानी अपनाउन प्रेरित गर्दै प्रतिवद्ध बनाउने र यस्ता मानिसहरू खुसी, सबका प्रिय र सिकाइमा अब्बल हुने कुरा पनि छलफलको क्रममा चर्चा गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने मानिसलाई अरूले मन पराउँछन् भन्ने सोधेर अरुका कुरा ध्यान दिएर सुन्दा के फाइदा हुन्छ भन्ने सोधेर थोरै बोल्ने, विस्तारै बोल्ने र मीठो बोल्ने बानीको अवलोकन गरेर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिकरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास एवम् प्रस्तुति 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप सिकाइ सीप प्रयोग सीप प्रस्तुति सीप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई मन पर्ने वा जानेको गीत गाउन लगाएर वातावरणलाई खुसीमय बनाउने । मोवाइल, टिभी, साउण्डसिस्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्दै सोको अनुकरण र अभ्यास गर्न विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरू आफैले पनि गीत, सङ्गीतको सिर्जना गर्न र स्थानीय बाद्ययन्त्र बजाउनका लागि अवसरका साथै प्रोत्साहन र हौसला प्रदान गर्ने । गीत, सङ्गीतको माध्यमबाट खुसी हुने बानीको विकास गर्न सहजीकरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> मन पराएका गीतहरू गाउन लगाएर उनीहरूले मन पराउने गीत र सङ्गीतमा नाँचन लगाएर । उनीहरूलाई गीत र सङ्गीत आफै ले सिर्जना गरी प्रस्तुत गर्न लगाएर 	५

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र वानीको अभ्यास एवम प्रस्तुतिका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी सहित सोका प्रयोग र अनुसरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र वानीको अभ्यास एवम प्रस्तुतिका साथै खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सहयोगी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> दुनियाँमा भएका कुनै पनि चिजहरू आफैमा पूर्ण रूपमा खराब नभइ तिनीहरूहाम्रो सोचको कारणले खराब भएका हुन् भन्दै तिनीहरूभित्र पनि असल चिजहरू हुन्छन् भन्ने कुराका साथ विभिन्न उदाहरण र दृष्टान्तहरू प्रस्तुत गरेर विषयवस्तुको चर्चा गर्ने । कतिपय हाम्रो मन दुखाउने विषय, व्यक्ति र घटनाभित्र पनि रहेका सकारात्मक कुराहरूको खोजी र विश्लेषण गर्दै विद्यार्थीहरूमा सकारात्मक हुने क्षमताको विकास र अभ्यास गराउने हामी खुसी र स्वस्थ हुने हो भने घटना, विषय र वस्तुभित्र भएका सकारात्मक कुराहरूलाई अवसर ठानी जीवनमा अघि बढ्न सक्नुपर्छ भन्दै विद्यार्थीलाई सकारात्मक हुन प्रेरित गर्ने सकारात्मक सोचका अतिरिक्त खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूको बीचमा छलफल गरी सोको अनुसरण गर्न विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न घटनाहरूको सन्दर्भ उठाएर त्यसका राम्रा पक्ष बताउन लगाएर । मानिस कति बेला खुसी र कति बेला दुःखी हुन्छ भन्ने सोधेर । मान्छे खुसी हुनका लागि आवश्यक पर्ने कुरा भन्न वा लेख्न लगाएर । सन्तुलित जीवनका विविध पक्षको बारेमा प्रश्न सोधेर 	४

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीको जीवनमा अनुशरण गर्ने अभ्यासका साथै आफू खुसी हुने र अरुलाई पनि खुसी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास प्रस्तुत गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीको जीवनमा अनुशरण गर्ने अभ्यासका साथै आफू खुसी हुने र अरूलाई पनि प्रशंसा हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप छनोट सिप मूल्याङ्कन सिप समीक्षा सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवारका सदस्य लगायत सबै मानिसहरूसँग केही न केही राम्रा कुरा अवश्य हुन्छन् भन्दै विद्यार्थीले चिनेको कुनै व्यक्तिको नाम सोधी उसका राम्रा कुराहरू भन्नु लगाउने राम्रा कुरा सम्झदा कस्तो अनुभूति भयो भनेर सोच्दै विद्यार्थीहरूलाई आ-आफ्ना अनुभूतिहरू बताउनका लागि अवसर प्रदान गर्ने कसैका राम्रा कुरा गर्दा उसबाट आफूलाई गरिएको व्यवहारको बारेमा पनि बताउन भन्ने विद्यार्थीहरूका अनुभूतिहरूलाई समेट्दै राम्रा कुराहरूको पहिचान गरी तिनको सम्मान र प्रशंसा गर्ने बानी भनेको खुसी हुने र मित्र बढाउने असल बानी हो भनी चर्चा गर्ने हरेक बेलुका सुत्दा र हरेक विहान विउँफदा कस्तीमा ३/३ वटा खुसी हुने राम्रा कुराहरू सम्झने र सोको डायरीमा टिपोट गर्ने बानीको विकास गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> कुनै कुरा देखाएर यसको राम्रो वा सकारात्मक पक्ष के छ भनी सोधेर राम्रा कुरा सम्झदाका अनुभूतिहरू बताउन लगाएर हरेक विहान र बेलुका उनीहरूले लेखेका कुराको निरीक्षण गरेर अरूको प्रशंसा गर्दा आफूलाई हुने फाइदा भन्नु लगाएर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तगत परिकारहरू पकाउने र व्यक्तगत भएका पूर्व ज्ञान र सिपका आधारमा छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तगत परिकारहरू पकाउने र व्यक्तगत भएका पूर्व ज्ञान र सिपका आधारमा छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पहिचान सिप, छनोट सिप, विश्लेषण सिप स्वव्यवस्थापन सिप आत्मनिर्भर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न स्थानीय परिकारहरू पकाउने र व्यक्तगत सरसफाइ गर्ने तरिकाको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग भएका पूर्व ज्ञान र सिपका आधारमा छलफल गर्ने घरबाट थप स्थानीय परिकार र व्यक्तगत सरसफाइका सिप सिक्ने आउन अभिप्रेरित गर्ने विद्यालयमै स्थानीय परिकार र व्यक्तगत सरसफाइ सम्बन्धी प्रयोगात्मक कार्य सञ्चालन गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोगात्मक कार्यको अवलोकन गरेर प्रश्नोत्तर गरेर 	३

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (सूर्य नमस्कार, प्रणव ध्यान, अनुलोमविलोम, सर्वाङ्गसन, पश्चिमोत्तासन, आदि) लाई स्वस्थ र खुशी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोगका साथै पूर्वीय दर्शन लगायत हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य एवम् मान्यताहरूको जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (सूर्य नमस्कार, प्रणव ध्यान, अनुलोमविलोम, सर्वाङ्गसन, पश्चिमोत्तासन, आदि) लाई स्वस्थ र खुशी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोगका साथै पूर्वीय दर्शन लगायत हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य एवम् मान्यताहरूको जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप, प्रयोग सीप, प्रदर्शन सीप, प्रयोग सिप, तार्किक सिप, स्वीकार्य सिप आदि । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई सूर्य नमस्कार, प्रणव ध्यान, भस्त्रिका, अनुलोम विलोम प्राणायाम, पश्चिमोत्तासन, सर्वाङ्गसन आदि सिकाउनका लागि शिक्षकले सबैको सामू आफैले प्रदर्शन गरेर देखाउने । तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाइ आफूले पथप्रदर्शन र पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने । कतिपय अवस्थामा राम्रो अभ्यास गर्न जानेको विद्यार्थीलाई नै सामुन्नेमा ल्याएर ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाई सहजीकरण गर्ने वातावरण बनाउने । ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्दा भएको अनुभव र अनुभूतिको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ गरी विचारको आदानप्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्वको बारेमा बताउने हामीले गर्ने कतिपय आचरण र व्यवहारको चर्चा गर्दै ती आचरण र व्यवहारको आधारमा पूर्वीय दर्शनको परिचय र उपादेयताको बारेमा छलफल र चर्चा गर्ने पूर्वीय दर्शनका स्रष्टा र उनीहरूले गरेका योगदानको चर्चा गर्ने पूर्वीय दर्शन अनुसार हामीले गरिरहेका कर्म र आचरणहरूको सूची बनाइ चर्चा गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाएर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर अभ्यास गरिएका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्व सोधेर कुनै पनि ध्यान, प्राणायाम र आसनको अभ्यास गर्न लगाएर पूर्वीय दर्शनको परिचय सोधेर र पूर्वीय दर्शनसँग जोडिएका हामीले गर्ने कर्महरूको बारेमा सोधेर 	३

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप, सम्मान गर्ने सीप, अवलोकन सीप, श्रम गर्ने सीप 	<ul style="list-style-type: none"> कुनैपनि वस्तुहरूको उत्पादन, निर्माण, आविष्कार र सिर्जनामा अथक किसिमले श्रम गर्ने सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने कुरालाई दृष्टान्त सहित व्याख्या गर्ने हामी जिउनुमा कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दैको कुरालाई उठान गर्दै आफूले पनि श्रम गर्नुपर्ने र अरुको श्रमलाई पनि सम्मान गर्नुपर्ने बारेमा छलफल गर्ने विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कथा, चित्र र भिडियो क्लिप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने । श्रमको सम्मान र आफूले पनि परिवार, गाउटोल र विद्यालयमा सोको प्रयोग र अभ्यास गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई फिर्दमा लिएर काम गर्न सिकाउने । विद्यार्थीले घरमा गएर गरेका उत्पादनसँग जोडिएका कामहरू बताउन लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> कुनैपनि वस्तुहरू बनाउनमा कसको भूमिका छ भन्ने कुरा सोधेर । आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर । श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्ने कारण सोधेर विद्यार्थीहरूले श्रम गरेका र श्रमको सम्मान गरेका फोटोहरू हेरेर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक लगायत असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक लगायत असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिपरभावनाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सीप, सहयोग सीप, सहानुभूति सीप, समानुभूति सीप, 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा जेष्ठनागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पत्ति र जिउंदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने । अन्य श्रव्य दृश्य सामग्रीका अतिरिक्त जेष्ठ नागरिकलाई नै कक्षामा आमन्त्रण गरेर स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूले सामना गरिरहेका समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्नुपर्ने भन्ने भोली हामी पनि त्यो अवस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरुले सहयोग गर्छन् भन्ने कुरालाई विभिन्न दृष्टान्त सहित छलफलमा ल्याउने । 	<ul style="list-style-type: none"> जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर जेष्ठ नागरिक र अशक्तहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर । 	४

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> जेष्ठ नागरिक र अशक्तलाई व्यक्तिगत वा समूहमा मिली सक्दो सहयोग गर्नका लागि परियोजना कार्य वा अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> जेष्ठ नागरिक र अशक्त व्यक्तिलाई गरेको सहयोग बारे भन्नु लगाएर वा परियोजना कार्यको अभिलेख हेरेर । 	
५	सिकाइ	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा पर्ने सामुदायिक वनहरूको परिचय दिन र महत्व बताउन वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका उपायहरूबताउन र यस सम्बन्धी कानूनी प्रावधान बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा पर्ने सामुदायिक वन : परिचय, महत्व, फाइदा वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण र कानूनी व्यवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाभित्रका वनहरूको विवरण बताउने गाउँपालिकाभित्रका सामुदायिक वनहरूको अवलोकन गराउने/भिडियो वा वनको वृत्तचित्रको अवलोकन गराउने उक्त वनहरूको परिचय दिने उक्त वनमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तुहरूको जानकारी गराउने, तिनीहरूको महत्व र उक्त वनबाट हुने फाइदाहरूमा छलफल गराउने र महत्व र फाइदा बताउने वनमा भएका वनस्पति र वन्यजन्तु तथा चराहरूको चोरी, पैठारी गर्ने कार्यलाई नियन्त्रण गर्नको लागि वनेका कानूनी प्रावधानहरूको जानकारी गराउने र यस्तो कार्य गर्न नहुने कुराको जानकारी गराउने सामुदायिक वनको संरक्षण गर्ने उपायहरूमा छलफल गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका भित्रका सामुदायिक वनको परिचय दिन लगाएर (नाम, वनमा पाइने वस्तु तथा सम्पदा, खनिज आदि) सामुदायिक वनको महत्व तथा पाइने फाइदाहरू बताउन लगाएर वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी कानूनमा भएको व्यवस्था बताउन लगाएर 	४

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्व बताउन घर र विद्यालयमा करेसाबारी र पुष्प बगैँचाको निर्माण, उत्पादन र बजारीकरण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता तथा महत्व घर र विद्यालयमा करेसाबारी र पुष्प बगैँचाको निर्माण, उत्पादन, बजारीकरण र आर्थिक फाईदा (स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जी लगायतका दैनिक खानामा उपयोग हुने वनस्पतिहरू र स्थानीय फूलहरूको खेती, नर्सरी) 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप सिकाइ सिप सहयोग र सहकार्य सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा पुनरावलोकन गराउने, यस सम्बन्धी अनुभव आदान प्रदान गर्न लगाउने घर तथा शैक्षिक संस्थाहरू र वरपरको क्षेत्रमा व्यापक हरियाली विकास माफत पृथ्वीको वहन क्षमता अभिवृद्धि गर्न, वातावरण प्रदूषणबाट जैविक विविधतामा परेको अवसर न्यूनीकरण गर्दै पारिस्थितिक पद्धतिमा सन्तुलन कायम गर्न, स्वच्छ एवम् हरित पृथ्वी पुस्तालाई हस्तान्तरण गर्न, शिक्षाका माध्यमबाट विद्यार्थी तथा आम समुदायमा वातावरणमैत्री व्यवहार विकास गर्न, दिगो विकासको लक्ष्य हासिल हरित घर तथा हरित विद्यालयको आवश्यकता र महत्व रहेको कुरा उदाहरणसहित छलफल गराउने विद्यालयमा करेसाबारी निर्माण गर्ने विधि, सामग्रीको जानकारी दिने र निर्माणमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने करेसाबारीमा स्थानीय मौसममा आधारित सागसब्जीको साथै दैनिक खानामा प्रयोग गर्न सकिने उपयोगी वनस्पतिहरूको खेती, पुष्पखेती गर्नमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने विद्यालयमा जस्तै घरमा समेत करेसाबारी निर्माण गरी आवश्यक पर्ने सागसब्जी तथा वनस्पति, पुष्पखेती घरमा पनि उत्पादन गर्न सकिने कुरा बताउने र विद्यार्थीहरूलाई घरमासमेत उत्पादन गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालयको आवश्यकता र महत्व बताउन लगाएर विद्यालयमा करेसाबारी, पुष्प बगैँचा निर्माणमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर घरमा करेसाबारी बनाएको, सागसब्जी खेती गरेको, फूलहरू रोपेको सम्बन्धमा अभिभावकसँग प्रतिक्रिया लिएर 	१२

क्र.स.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घरायसी उपयोग भईसकेकोपानीको व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापनअन्तर्गत गड्यौले मल बनाउने प्रक्रियाको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घरायसी उपयोग भईसकेको पानीको व्यवस्थापन: सोकपिट, करेसाबारीमा उपयोग घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापनअन्तर्गत गड्यौले मल बनाउने प्रक्रियाको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सहयोग र सहकार्य सिप, सञ्चार सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घर तथा विभिन्न विद्यालयहरूले सागसब्जी खेती, फलफूल खेती, पुष्पखेती गरेको, विक्रीवितरण गरेको र स्वावलम्बी बनेको र आर्थिक उपाजन समेत भएको भिडियो प्रदर्शन गर्ने र सोही कार्य विद्यार्थीले गर्न उत्प्रेरित गराउने पानी किन आवश्यक छ ? प्रश्नमा छलफल गराउने घरायसी रुपमा उपयोग भईसकेको पानी के के काममा प्रयोग गर्न सकिन्छ होला ? विचार मन्थन गराउने विद्यालय तथा घरमा खानेपानीको प्रयोग हुँदा, हात धुँदा, काचो तरकारी पखाल्दा निस्केको पानीलाई सिधै बगैँचा वा करेसाबारीमा सिँचाइको रुपमा प्रयोग गर्न सकिने कुरा बताउने यसका साथै हात धुँदा, नुहाउँदा, क्यान्टिनमा काँचो तरकारी पखाल्दा खेर गएको पानी भूमिगत जलभण्डार रिचार्ज गर्न प्रयोग गर्न सकिने जानकारी गराउने र यसको लागि खेर जाने पानीको मात्रा र जमिनको उपलब्धताको आधारमा आवश्यकता अनुसारको सोकपिट बनाइ रिचार्ज गर्न सकिने व्यवस्था गर्न सकिने कुरा बताउने सोकपिट बनाउने विधिबारे जानकारी दिने र विद्यालयमा सोकपिट बनाउने कार्यमा विद्यार्थीहरूको सहभागिता गराउने सोकपिटको माध्यमबाट जम्मा भएको पानीलाई आवश्यकता अनुसार विद्यालयको पुष्पखेती, करेसाबारी, जडीबुटी खेती, फलफूल खेतीमा आवश्यकता अनुसार प्रयोग गर्ने गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> पानीको प्रयोगको क्षेत्र बताउन लगाएर घरायसी उपयोग भईसकेको पानीको व्यवस्थापन गर्ने तरिका बताउन लगाएर सोकपिटको परिचय दिन लगाएर सोकपिट बनाउने विधि बताउन लगाएर सोकपिटको महत्व बताउन लगाएर सोकपिट विधिबाट तयार पानीको प्रयोग गरेको अवलोकन गरेर 	८

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> यो कार्य गर्दा भूमिगत पानी सुक्ने सम्भावना कम हुनुको साथै फोहोरको रूपमा निस्केको पानीको समेत दीर्घकालीन व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने कुराको जानकारी गराउने घरायसी ठोस फोहोरलाई कसरी व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ, होला ? विचार मन्थन गराउने घरायसी फोहोरको व्यवस्थापन गर्ने विभिन्न विधि मध्ये कम्पोष्ट मल बनाउने, गड्यौला मल बनाउने पनि हो भन्ने कुराको जानकारी दिने । गड्यौला मल कसरी बनाइन्छ, होला ? भन्ने प्रश्नमा छलफल गराउने गड्यौलाको सहायताले फोहोर जैविक पदार्थबाट मल बनाउने विधि नै गड्यौला मल हो भन्ने कुराको जानकारी दिने । गड्यौला मल बनाउनको लागि आवश्यक सामग्री, स्थान, गड्यौलाको प्रकार, जैविक पदार्थहरूको छनोट आदिमा छलफल गराउने र गड्यौला मल बनाउने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने गड्यौला मललाई प्रयोग गर्ने तरिका बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापनका उपायहरू सोधेर जैविक वस्तुहरूको प्रयोग गरेर गड्यौला मल बनाउने विधि बताउन लगाएर गड्यौला मल बनाउने कार्यमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर गड्यौला मलको प्रयोग गरेको अवलोकन गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध वर्णन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तर सम्बन्ध 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र हरित विद्यालयको अवधारणाको पुनरावलोकन गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकासको परिचय दिन लगाएर हरित विद्यालयको परिचय दिन लगाएर 	४

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र वातावरण संरक्षणका लागि स्थानीय स्तरबाट गर्न सकिने प्रयासहरू पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र वातावरण संरक्षणका लागि स्थानीय स्तरबाट गर्न सकिने प्रयास (विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका) 		<ul style="list-style-type: none"> वर्तमान अवस्थामा उपयोग गरिने ऊर्जाको भित्तीय उपयोग गर्न, वातावरणमैत्री व्यवहार गर्ने, वातावरणको संरक्षण गर्ने, पानीको सही र उचित तवरले प्रयोग गर्ने, जैविक विविधता ह्रास हुन नदिने, पर्यावरण सन्तुलनमा राख्ने, घर तथा विद्यालय र वरपरको वातावरण हरित बनाउने, वातावरण प्रदूषण हुन नदिने जस्ता कार्यहरूलाई जोडेर दिगो विकास र हरित विद्यालयविचमा भएको अन्तरसम्बन्धलाई प्रष्ट पार्ने दिगो विकास र वातावरण संरक्षणका लागि विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायले खेल्ने भूमिकामा छलफल, अन्तर्क्रिया गराउने र खेल्नुपर्ने भूमिका बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> दिगो विकास र हरित विद्यालयविचको अन्तरसम्बन्ध बताउन लगाएर दिगो विकास र वातावरण संरक्षणमा विद्यार्थी, विद्यालय र समुदायको भूमिका बताउन लगाएर 	
५	विप्लव संस्था	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पबाट सुरक्षित घरको लागि पूर्वतयारी (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) गर्न सुरक्षित घरको लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> भूकम्पबाट सुरक्षित हुने उपायहरू भूकम्पबाट सुरक्षित घरको लागि पूर्वतयारी (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) सुरक्षित घरको लागि विद्यार्थीको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप संचार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप स्व व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> समूहमा भूकम्पको परिचयको बारेमा खोजी गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने भूकम्पबाट हुने असरहरूका बारेमा अन्तर्क्रिया तथा छलफल गराउने र भूकम्पबाट हुने क्षतिलाई चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री एवम् भिडियो माफत प्रस्तुत गर्ने भूकम्पबाट सुरक्षित घरको महत्व र निर्माणका विषयमा संवाद गराउने चित्र, श्रव्यदृश्य सामग्री एवम् भिडियोको माध्यमबाट सुरक्षित घरका विशेषता जानकारी गराउने सुरक्षित घर निर्माणमा मेरो भूमिका विषयमा विद्यार्थीको समूहमा छलफल गराउने र निष्कर्ष निकाल्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित घर निर्माणका लागि गरिनुपर्ने बताउन लगाएर सुरक्षित घर निर्माणमा विद्यार्थीको भूमिका बताउन लगाएर 	५

क्र.स.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> भूकम्प र यसबाट सुरक्षित हुने उपायहरूका बारेमा चित्र, तालिका, सूची, आदि निर्माण गरी विद्यालय वा कक्षा कोठामा टाँस्न लगाउने भूकम्प प्रतिरोधात्मक भवन, घर बनाउने मापदण्ड बताउने घरमा हुँदा भूकम्पबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने । सवारी साधनको प्रयोगसम्बन्धी जोडी समूहमा कुराकानी गराउने सवारी साधनको प्रयोग गर्दा हुने संभावित दुर्घटनाका उदाहरणहरू पोष्टर वा भिडियो मार्फत प्रस्तुत गर्ने साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी र भ्रमण गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीहरूको सूची तयार गर्न लगाउने उल्लिखित पक्षमा सावधानी अपनाउन प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी र भ्रमण गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीको सूची तयार गर्न लगाएर 	
		<ul style="list-style-type: none"> यात्राको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी, भ्रमणबाट हुने जोखिम पहिचान गर्न सडक दुर्घटनाबाट सावधान हुन 	<ul style="list-style-type: none"> यात्राको समयमा साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी, भ्रमणबाट हुने जोखिम पहिचान गर्न सडक सावधानी 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ संचार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> सवारी साधनको प्रयोगसम्बन्धी जोडी समूहमा कुराकानी गराउने सवारी साधनको प्रयोग गर्दा हुने संभावित दुर्घटनाका उदाहरणहरू पोष्टर वा भिडियो मार्फत प्रस्तुत गर्ने साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी र भ्रमण गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीहरूको सूची तयार गर्न लगाउने उल्लिखित पक्षमा सावधानी अपनाउन प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> साइकल, स्कुटर वा मोटरसाइकल, सार्वजनिक सवारी र भ्रमण गर्दा अपनाउनुपर्ने सावधानीको सूची तयार गर्न लगाएर 	५

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू गर्न कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला रोकथामका लागि पूर्व तयारीहरू कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला नियन्त्रणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने वैयक्तिक जीम्मेवारी सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी भूमिका निर्वाह 	<ul style="list-style-type: none"> कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाको बारेमा जानकारी गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाका असरहरूको खोजी गर्न लगाई छलफल गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट बच्न अपनाउनुपर्ने पूर्व तयारीहरूका बारेमा वैयक्तिक रूपमा सौचन लगाई साथीलाई सुनाउन लगाउने वा स्पष्ट जानकारी गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट बच्न अपनाउनुपर्ने पूर्व तयारीहरूका बारेमा स्वास्थ्य क्षेत्रका व्यक्तिहरूसँग साक्षात्कार गराउने कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट नियन्त्रणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाको परिचय दिन लगाएर कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखालाबाट बच्नका लागि आवश्यक पूर्व तयारीका बारेमा प्रश्नोत्तर गराएर 	५
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापनका लागि संलग्न संयन्त्र, संघसंस्था, योजना र कार्यक्रमहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका स्तरमा विपद् व्यवस्थापनका लागि संलग्न संयन्त्र, संघसंस्था, योजना र कार्यक्रमहरू 	<ul style="list-style-type: none"> संचार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप पहिचान सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विगत एक वर्षदेखि गाउँपालिकाले विपद् व्यवस्थापनको सवालमा भए गरेका कार्यहरूको जानकारी गराउने यस सम्बन्धमा गाउँपालिकाको सम्बन्धित शाखाको प्रतिनिधिलाई आमन्त्रण गरी जानकारी दिन लगाउने गाउँपालिकासँग सहकार्य गर्ने विभिन्न संघसंस्थाहरूको पनि नामनामेसी विवरणको छलफल गरी सूची तयार गर्ने गाउँपालिकाको विपत्त व्यवस्थान योजना र कार्यक्रमहरूका बारेमा पालिकाकै विपत्त व्यवस्थापन सम्बन्धी स्टाफलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरण गर्नका अनुरोध गर्ने। 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाले गर्दै आएका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कामहरू सोधेर पालिकाका विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी आगामी योजना र कार्यक्रम सोधेर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
१	सिकाइ	<ul style="list-style-type: none"> प्रदेशको नक्सा बनाइ आफ्नो जिल्ला, पालिका र त्यहाँका मुख्य स्थानहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी र तालको अवस्थिति चित्रण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> लुम्बिनी प्रदेशको नक्सामा आफ्नो जिल्ला, पालिका र त्यहाँका मुख्य स्थानहरू, धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल, नदी र तालको अवस्थिति चित्रण गर्ने अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप प्रयोग सिप प्रस्तुतीकरण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> नक्सा बनाउने विभिन्न विधिहरू प्रदर्शन गर्ने ती विधिहरू मध्ये कुनै एक विधिबाट लुम्बिनी प्रदेशको नक्सा बनाइ त्यसअन्तर्गत रहेको बाँके जिल्ला र राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको नक्सामा मुख्य स्थानहरू, धार्मिक एवम् पर्यटकीय स्थलहरू, नदी र ताल आदि भर्नका लागि सहजीकरण गर्ने उनीहरूले बनाएका नक्साको अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने कक्षामा उनीहरूले बनाएको नक्सा प्रस्तुत गर्न लगाउने प्रस्तुतिकरणको समेत अवलोकन गरी पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीले बनाएको नक्साको अवलोकन गरेर उनीहरूले बनाएको नक्सामा भरेका विवरणको सम्बन्धमा प्रश्नहरू सोधेर 	३
	सिकाइ	<ul style="list-style-type: none"> गाउँसभा बस्ने तरिका र गाउँसभाका काम कर्तव्य र अधिकारको जानकारी दिन गाउँपालिकामा भएको न्यायिक समितिको जिम्मेवारी र भूमिका बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँसभा बस्ने तरिका र गाउँसभाका काम कर्तव्य र अधिकारको जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँसभा बस्ने तरिका र गाउँसभाका काम, कर्तव्य र अधिकारका बारेमा छलफल र चार्टको माध्यमबाट प्रस्तुत गरी सहजीकरण गर्ने उल्लिखित प्रयोजनका निमित्त जनप्रतिनिधिलाई समेत आमन्त्रण गरी प्रस्तुतिका निमित्त अनुरोध गर्ने गाउँपालिकाको न्यायिक समितिको जिम्मेवारी र भूमिकाको बारेमा गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष वा प्रतिनिधि आमन्त्रण गरेर सहजीकरण गर्ने वातावरण मिलाउने 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँसभा बस्ने तरिका बताउन लगाएर जनप्रतिनिधिसँग गरेको अन्तरक्रियाको अवलोकन गरेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाले जारी गरेको मुख्य ऐन नियमावलीहरूको सर्क्षित जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा भएको न्यायिक समितिको जिम्मेवारी र भूमिका गाउँपालिकाले जारी गरेको मुख्य ऐन र नियमावलीहरूको सर्क्षित जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकाले जारी गरेका मुख्य मुख्य ऐन र नियमावलीको बारेमा सहजीकरण गर्ने र पालिकाले ऐन र नियमावली बनाउने काम किन र कसरी गर्दछ, भन्ने बारेमा समेत सहजीकरण गर्ने सहजीकरणका लागि गाउँपालिकाका ऐन कानूनसँग सम्बन्धित व्यक्तिलाई अर्थात् उपप्रमुखलाई आमन्त्रण गर्न सकिने । 	<ul style="list-style-type: none"> ऐन नियम बनाउनु पर्ने कारण र प्रक्रियाको बारेमा प्रश्नोत्तर गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा रहेका सिकाइ आयोजना लगायत अन्य महत्वपूर्ण आयोजनाहरूका बारेमा जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा रहेका सिकाइ आयोजना लगात अन्य महत्वपूर्ण आयोजनाहरूका बारेमा जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप प्रश्नोत्तर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गौरवका आयोजना भनेका कस्तो आयोजनाहरू हुन् भन्ने कुरामा सर्क्षेपमा सहजीकरण गर्दै हाम्रो गाउँपालिकामा रहेको सिकाइ आयोजना राष्ट्रकै गौरवको आयोजना हो भनी छलफललाई आरम्भ गर्ने पालिकास्तरका अन्य महत्वपूर्ण एवम् गौरवका आयोजनाहरूको आयोजना समयमै सम्पन्न गर्नका लागि गाउँपालिका र नागरिक समाजको भूमिकाको बारेमा सहजीकरण गर्ने यस प्रकारका आयोजनाहरूको समयमै कार्य सम्पादनका लागि विद्यालय, शिक्षक र विद्यार्थीहरूको भूमिकाको सम्बन्धमा कक्षामा छलफल गरी प्रस्तुत गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा सञ्चालन भएका गौरवको आयोजनाहरूको नाम सोधेर ती आयोजनाको महत्व बताउन लगाएर 	२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला र प्रदेशस्तरमा राप्तीसोनारी गाउँपालिकाको तुलनात्मक अवस्था (क्षेत्रफल, शिक्षा स्वास्थ्य, सम्पदा र आर्थिक गतिविधि) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला र प्रदेशस्तरमा राप्ती सोनारी गाउँपालिकाको तुलनात्मक अवस्था (क्षेत्रफल, शिक्षा स्वास्थ्य, सम्पदा र आर्थिक गतिविधि) प्रस्तुत गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचान सिप अवलोकन सिप तुलना गर्ने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिकालाई क्षेत्रफल, शिक्षा, स्वास्थ्य, सम्पदा र आर्थिक गतिविधिहरूको हिसाबले जिल्ला र प्रदेशका अन्य पालिकाहरूसँग तुलना गर्नेगरी छलफल र चार्ट मार्फत तथ्याङ्क प्रस्तुत गरी सहजीकरण गर्ने उल्लिखित तुलनात्मक अध्ययनबाट राप्तीसोनारी गाउँपालिका अन्य पालिकाको तुलनामा कुन क्षेत्रमा अगाडि र कुन क्षेत्रमा पछाडि छ भन्ने विषयमा छलफल गर्ने अन्य पालिकाको तुलनामा पछि परेको हाम्रो पालिकाको कुन कुन क्षेत्रलाई कसरी अगाडि बढाउन सकिन्छ भन्ने बारेमा विद्यार्थीहरूलाई विचारहरू अभिव्यक्त गर्न अभिप्रेरित गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी गाउँपालिका र अन्य गाउँपालिकाको शिक्षा लगायतका क्षेत्रमा तुलना गर्ने लगाएर अरु पालिकाको तुलनामा हाम्रो पालिका अघि परेको र पछि परेको क्षेत्र सोधेर 	२
२	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी-५ कन्येश्वरी सिमसार क्षेत्र र अगैया स्थित राप्ती नदीको व्याफ्टीडको महत्व, संरक्षण र विकासको बारेमा बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> राप्तीसोनारी-५ कन्येश्वर सिमसार क्षेत्र र अगैया स्थित राप्ती नदीको व्याफ्टीडको महत्व, संरक्षण र विकासको बारेमा बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप तुलना गर्ने सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई वडा नं ५ मा रहेको कन्येश्वरी सिमसार क्षेत्र र राप्ती नदीको अगैया स्थित व्याफ्टीडको बारेमा सुन्नु भएको छ भनेर छलफल आरम्भ गर्ने । उक्त स्थानमा गएका र उक्त स्थान देखेका विद्यार्थीहरूलाई विचार राख्न प्रेरित गर्ने उल्लिखित सिमसार क्षेत्र र व्याफ्टीडका बारेमा फोटो र भिडियो एवम् प्रत्यक्ष अवलोकनको माध्यमबाट प्रस्तुत गर्ने उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित क्षेत्रमा विज्ञ र जानकारसँग भेटघाट गरी विद्यार्थीहरूलाई सही कुराको सम्प्रेषण गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> सिमसार क्षेत्र र व्याफ्टीडको महत्व बताउन लगाएर ती क्षेत्रको संरक्षणका उपायहरू बताउन लगाएर 	२	

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> पालिकास्तरीय अध्यक्ष कप खेलकूद प्रतियोगितामा समावेश हुने खेल र तिनीहरूको महत्वको बारेमा जानकारी दिन र खेलकूद प्रतियोगितामा भाग लिन 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकास्तरीय अध्यक्ष कप खेलकूद प्रतियोगितामा समावेश हुने खेल र तिनीहरूको महत्व र सहभागीता 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अनुकरण सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> पालिका स्तरीय अध्यक्ष कप खेलकूद प्रतियोगिता कहिलेदेखि सञ्चालन भएको हो र यसले यो क्षेत्रका खेलाडीहरूलाई अगाडि बढ्न के कस्तो योगदान गरेको छ भन्ने बारेमा विद्यार्थीहरूसँग छलफल गर्दै कक्षा सञ्चालन गर्ने पालिका स्तरीय अध्यक्ष कप खेलकूद प्रतियोगितामा समावेश हुने खेलकूदहरूको बारेमा सूची बनाइ छलफल गर्ने पालिका स्तरीय अध्यक्ष कप खेलकूद प्रतियोगितामा भाग लिनको लागि विद्यालयमा खेलकूद कार्यक्रममा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिका स्तरीय खेलकूद महोत्सवमा खेल्ने खेलाडीहरूको नाम र महत्व बताउन लगाएर पालिका स्तरीय खेलकूद कार्यमा भाग लिएको अवलोकन गरेर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> पालिकामा भएका विभिन्न जातजाति, भाषाभाषी र धर्मावलम्बीहरूका बीचमा भएको सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुताको बारेमा चर्चा गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकामा भएका विभिन्न जातजाति, भाषाभाषी र धर्मावलम्बीहरूका बीचमा भएको आपसी सद्भाव र सहिष्णुता 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप अवलोकन सिप प्रतिबेदन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूसँग सामाजिक सद्भाव र सहिष्णुता भनेको के हो ? भन्ने सम्बन्धमा छलफल चलाउने र यसका बारेमा विद्यार्थीहरूलाई विचारहरू राख्न अभिप्रेरित गर्ने पालिकाका विभिन्न जातजाति, भाषाभाषी र धर्मावलम्बीहरूले बसोवास गर्ने गरेको कुराको उठान गरी उनीहरूको बीचमा भएको आपसी सामाजिक सद्भाव र सामाजिक सहिष्णुताको बारेमा उदाहरण दिएर छलफल गर्ने तपाईंहरूका फरक जात, फरक भाषा र फरक धर्मको साथीहरू छन् कि छैनन् ? भएको भए उनीहरूसँग कस्तो सम्बन्ध छ भनेर छलफल सञ्चालन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पालिकामा भएका जात, भाषा र धर्मका मानिसहरू सोधेर फरक जात, धर्म र भाषाको व्यक्तिसँग सँगै बस्दा भएका फाइदाहरूको बारेमा सोधेर 	२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक र आर्थिक विकासमा कृषि वन र पर्यटन वनको भूमिका बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> सामाजिक र आर्थिक विकासमा कृषि वन र पर्यटन वनको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप पहिचानको सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूसँग कृषि वन र पर्यटन वन भनेको के हो भन्दै कक्षा सुरु गर्ने विद्यार्थीहरूले दिएको प्रतिक्रियाहरूको आधारमा चार्ट, फोटो वा भिडियो क्लिपको आधारमा कृषि वन र पर्यटन वनको बारेमा जानकारी दिने उल्लिखित वनहरूले कृषि र पर्यटनको क्षेत्रमा पुऱ्याएको योगदानको चर्चा गर्नका लागि स्थानीय तहमा उपलब्ध विज्ञलाई आमन्त्रण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> कृषि वन र पर्यटन वनको परिचय दिन लगाएर उल्लिखित वनहरूले सामाजिक र आर्थिक क्षेत्रमा पुऱ्याउने योगदानको बारेमा प्रश्नहरू सोधेर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> जंगली जनावरहरूको संरक्षणको महत्वको बारेमा बताउन र सोही अनुसार व्यवहार गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> जंगली जनावरहरूको महत्व र संरक्षण 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कतिपय सवालमा बफर जोनमा बस्ने बासिन्दाहरूलाई वेलाबेलामा जङ्गली जनावरहरूले दुःख दिएको अवस्था हुँदाहुँदै पनि यसको संरक्षण गर्नु आवश्यक छ किन ? भन्ने सम्बन्धमा विद्यार्थीहरूसँग छलफल गर्ने जङ्गली जनावरहरूको संरक्षणको महत्वका बारेमा कक्षा स्तरीय वा विद्यालय स्तरीय विविध वक्तृत्व एवम् साहित्यिक प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गर्ने सहजीकरण प्रयोजनका लागि यससम्बन्धी स्थानीय जानकार व्यक्तिलाई आमन्त्रण गर्ने जङ्गली जनावरको संरक्षण एवम् चोरी सिकारी नियन्त्रणमा शिक्षक विद्यार्थी, गाउँपालिका र नागरिक समाज एवम् निकुञ्जको भूमिकाको बारेमा सहजीकरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> जङ्गली जनावरको संरक्षणको महत्व बताउन लगाएर जङ्गली जनावरको संरक्षणको भूमिका बताउन लगाएर 	२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको परिचय दिन र त्यहाँ पाइने वनस्पति र वन्यजन्तुको परिचय र महत्व बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको परिचय, पाइने वनस्पति र वन्यजन्तुको परिचय र महत्व 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप पहिचान सिप विश्लेषण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न श्रेय्य दृश्य साधनको प्रयोग गरेर बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको परिचय र महत्वको बारेमा छलफल गर्ने यहाँ भएका जङ्गली जनावरहरूबाट हामी सुरक्षित मात्र नभइ उक्त जनावरहरूलाई संरक्षण समेत गर्नु पर्ने हाम्रो भूमिकालाई छलफलको माध्यमबाट स्पष्ट गर्नु पर्ने राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्य जन्तु र वनस्पतिको बारेमा जानकारी भएको सम्बन्धित क्षेत्रमो व्यक्ति एवम् पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गरी सहजीकरणको लागि अनुरोध गर्ने सुरक्षित तरिकाले राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा पर्ने बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जको भ्रमण गराउने, अवलोकन गराउने र प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जमा पाइने वस्तुहरू बताउन लगाएर बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जमा भएका वनस्पति र वन्यजन्तुको बारेमा सोधेर भ्रमण प्रतिवेदनको मूल्यांकन गरेर 	२
		<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने पालिकाका कलाकार, लेखक, साहित्यकार, 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो वडा, पालिका र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने पालिकाका कलाकार, लेखक, साहित्यकार, समाजिक अभियन्ता आदि व्यक्तित्वहरूको परिचय र योगदान 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप सञ्चार सिप अवलोकन सिप पहिचान सिप विश्लेषण सिप 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो पालिकाको रूपका काम गरिरहेका पालिकाका कलाकार, लेखक, साहित्यकार, शिक्षक, कर्मचारी, सामाजिक अभियन्ता, सिमारक्षक नागरिकहरूको पहिचान र सर्वे गरी सूची तयार पार्ने उल्लिखित महानुभावहरूले गरेका कामहरूको सूची तयार गरी छलफल गर्ने राप्तीसोनारी गाउँपालिका जन्मिएर पालिका लगायत समग्र समाज र मुलुकका लागि काम गर्ने व्यक्तित्वहरूको बारेमा सूची सङ्कलन गर्नका लागि यस सम्बन्धी जानकारी जानकार व्यक्तित्वसँग साक्षात्कार भलाकुसारी गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो पालिकाको गौरवको रूपका काम गरिरहेका पालिकाका कलाकार, लेखक, साहित्यकार, शिक्षक, कर्मचारी, सामाजिक अभियन्ता, सिमारक्षक नागरिकहरूको पहिचान र सर्वे गरी सूची तयार पार्ने उल्लिखित महानुभावहरूले गरेका कामहरूको सूची तयार गरी छलफल गर्ने राप्तीसोनारी गाउँपालिका जन्मिएर पालिका लगायत समग्र समाज र मुलुकका लागि काम गर्ने व्यक्तित्वहरूको बारेमा सूची सङ्कलन गर्नका लागि यस सम्बन्धी जानकारी जानकार व्यक्तित्वसँग साक्षात्कार भलाकुसारी गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिने 	२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		सामाजिक अभियन्ता आदि नागरिकहरूको पहिचान र योगदानको चर्चा गर्ने	खेलाडी, लेखक, साहित्यकार, सामाजिक अभियन्ता आदि नागरिकहरूको पहिचान र योगदान		<ul style="list-style-type: none"> उल्लिखित प्रयोजनका लागि पालिका स्तरमा सञ्चालन हुने प्र.अ. बैठक, गाउँसभालाई समेत प्रयोग गर्न सकिने गौरवको रूपमा काम गरेका उल्लिखित महानुभावहरूमध्ये समयसमयमा विभिन्न महानुभावहरूलाई बोलाएर विद्यार्थीहरूसँग साक्षात्कार गराउने । 		
३	शान्त प्रेम र सहयोग	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन/ बंगुरपालन/ टर्कीपालनको महत्व र पालन गर्ने तरिका बताउने र सहयोग गर्ने 	३.१ गाईपालन/ बंगुरपालन, टर्कीपालन <ul style="list-style-type: none"> गाईपालन/ बंगुरपालन/ टर्कीपालनको महत्व र पालनमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घर वा समुदायमा गरिएका गाईपालन, बंगुरपालन, टर्कीपालनको जानकारी दिन लगाउने उक्त पालनहरू गर्नुको महत्व बताउने लगाउने शिक्षकले गाईपालन, बंगुरपालन, टर्कीपालन सम्बन्धमा तयार पारिएको श्रव्यदृश्य सामग्री प्रदर्शन गर्ने र विद्यार्थीहरूलाई अवलोकन गर्न लगाउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय नजिकैको गाईपालन, बंगुरपालन वा टर्कीपालन गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त पालन गर्ने तरिकाको जानकारी दिन लगाउने गाईपालन वा बंगुरपालन वा टर्कीपालन मध्ये कुनै एक कार्यमा सहयोग गर्न लगाउने उक्त पालन गर्दा गरिएका सम्पूर्ण गतिविधिहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> गाईपालन, बंगुरपालन र टर्कीपालन गर्ने तरिका बताउने लगाएर उक्त पालनको महत्व बताउने लगाएर उक्त कार्य सम्बन्धी दिइएको परियोजना कार्यको प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गरेर 	६

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी तरकारी (टमाटर, लौका, करेला, भिण्डी) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त खेतीमा सहयोग गर्न 	३.२ बेमौसमी तरकारी <ul style="list-style-type: none"> बेमौसमी तरकारीको परिचय, महत्व र खेती कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरमा खेती गरिएका बेमौसमी तरकारीको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने बेमौसमी तरकारीहरू (टमाटर, लौका, करेला, भिण्डी) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै बेमौसमी तरकारी खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षामा प्रस्तुत गर्न लगाउने बेमौसमी तरकारी खेती सम्बन्धी विज्ञलाई आमन्त्रण गरी जानकारी दिन अभिप्रेरित गर्ने उक्त बेमौसमी तरकारी मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वा समुदायमा खेती गरिने बेमौसमी तरकारी बालीको परिचय दिन लगाएर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका सोधेर बेमौसमी तरकारी बालीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन तथा अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको प्रतिवेदनको मूल्यांकन गरेर 	६
		<ul style="list-style-type: none"> नगदेबाली (तोरी, मसुरो, अरहर, तिल, अर्सी) खेती गर्ने तरिका बताउन र उक्त कार्यमा सहयोग गर्न 	४.३ नगदेबाली <ul style="list-style-type: none"> नगदेबालीको परिचय, महत्व र खेती कार्यमा सहयोग 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो घरमा खेती गरिएका नगदे बालीहरूको बारेमा जानकारी दिन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा खेती गरिने नगदे बालीहरू (तोरी, मसुरो, अरहर, तिल, अर्सी) को परिचय र खेती गर्ने तरिका बताउने 	<ul style="list-style-type: none"> नगदे बालीको परिचय दिन लगाएर उक्त बालीको खेती गर्ने तरिका बताउन लगाएर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
					<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयको नजिकै नगदेबालीको खेती गरिएको स्थानमा भ्रमण गराउने र उक्त खेतीको जानकारी दिन लगाउने भ्रमणको क्रममा अवलोकन गरिएका पक्षहरूलाई समेटी प्रतिवेदन तयार गर्न लगाउने र कक्षमा प्रस्तुत गर्न लगाउने उक्त नगदेबालीको खेती मध्ये घर वा विद्यालयमा खेती गरिने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने र यस कार्यमा भएको अनुभव आदानप्रदान गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> नगदेबाली बालीको खेती कार्यमा सहभागी भएको अवलोकन तथा अभिभावकको प्रतिक्रिया लिएर परियोजना कार्यको मूल्याङ्कन गरेर 	
		<ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री : डोको, छिटोनी, चकटी) तरिका बताउन र निर्माण गर्न हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी गर्न 	<p>३.४ हस्त निर्मित सामग्रीहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> हस्त निर्मित सामग्री अभ्यास र बजारीकरणका उपायहरू हस्त निर्मित सामग्रीहरूको प्रदर्शनी 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप सहकार्य सिप सहयोग सिप समय व्यवस्थापन सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई आआफ्नो घरमा हस्त निर्मित सामग्रीहरू के के रहेछन् ? तिनको प्रयोग के के कामको लागि गरिने रहेछ ? बताउन लगाउने चित्र वा श्रव्यदृश्य सामग्रीको माध्यमबाट गाउँपालिका अन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा निर्माण गरिने सामग्रीहरू (डोको, छिटोनी, चकटी, दाईँ लगाउने) को जानकारी दिने शिक्षक आफैँ वा डोको, छिटोनी, चकटी बुन्नु जान्ने व्यक्तिलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा आमन्त्रण गरी उक्त सामग्री निर्माण गर्न चाहिने कच्चा पदार्थहरूको व्यवस्थापन गरी निर्माण गर्न लगाउने र विद्यार्थीहरूलाई समेत सो कार्यमा सहभागी गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो घर वा समुदायमा निर्माण गरिने हस्तनिर्मित सामग्रीहरूको परिचय र निर्माण गर्ने तरिका बताउन लगाएर हस्त निर्मित सामग्री निर्माणको अवलोकन गरेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला स्तरमा राप्तीसोनारी गा.पा.को कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा भएका विकासत्मक अवस्थाको तुलना गर्न स्थानीय क्षेत्रमा कृषिको महत्व र योगदान पहिचान गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला स्तरमा राप्तीसोनारी गा.पा.को कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा भएका विकासत्मक अवस्थाको तुलना गर्न स्थानीय क्षेत्रमा कृषिको महत्व र योगदान 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप समालोचनात्मक सोचाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला स्तरमा राप्ती सोनारी गाउँपालिकाको कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा भएका विकासत्मक अवस्थाको तुलना गर्ने सामग्रीको माध्यमबाट जानकारी र तुलना गर्ने गराउने स्थानीय क्षेत्रमा कृषिको महत्व र योगदान बताउन लगाउने र शिक्षकले आवश्यक जानकारी दिने कृषिसम्बन्धी विज्ञलाई विद्यालयमा आमन्त्रण गरी सहजीकरणका लागि अनुरोध गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> जिल्ला स्तरमा राप्ती सोनारी गा.पा.को कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा भएका विकासत्मक अवस्थाको तुलना गर्न लगाएर स्थानीय क्षेत्रमा कृषिको महत्व र योगदान बताउन लगाएर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
४		<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित र प्रतिबद्धताका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भइ अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण र प्रदर्शन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> आफूसँग भएका प्रतिभा र क्षमताको स्वमूल्याङ्कन गरी निश्चित लक्ष्य र प्रतिबद्धताका साथ समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक भई अघि बढ्ने क्षमताको अभ्यास, अनुसरण र प्रदर्शन 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप लक्ष्य निर्धारण सिप, स्वमूल्याङ्कन सिप, पहिचान सिप, छनौट सिप 	<ul style="list-style-type: none"> शिक्षकले आफूले पहिचान गरेका विद्यार्थीका सवलता र संभावनाको बारेमा विद्यार्थी स्वयम्संग पनि विचार आदान प्रदान गर्ने बालकले जन्मदा नै केही न केही क्षमताका बीजहरू बोकेर आएको कुरा उल्लेख गर्दै विद्यार्थीलाई उनीहरूको रुचि, प्रतिभा र क्षमताका स्वमूल्याङ्कनका लागि सहजीकरण गर्ने विभिन्न स्रोत र माध्यमहरूको प्रयोग गरेर समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने स्वभाव र आचरणको सूची बनाइ चर्चा गर्ने समाज र राष्ट्रको जिम्मेवार नागरिक हुनका लागि आवश्यक पर्ने सिप र स्वभावहरू : मानवीय सेवाभाव भएको, आफ्नो भन्दा अरूको लागि मरिमेटने, समाज र राष्ट्रको हितलाई सर्वोपरी ठान्ने, राम्रो आचरण भएको, स्वमूल्याङ्कन गरी आफ्नो गुरु स्वयम आफू हुँदै सिकने, अनुकरणीय स्वभाव भएको आदि जस्ता स्वभावहरूको चर्चा गर्ने त्यस्ता आचरण र स्वभावहरू आफूमा पनि विकास गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई प्रेरित गर्दै उनीहरूले अनुसरण गर्न सक्ने स्वभावको लागि लिखित प्रतिबद्धता समेत गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीका रुचि, प्रतिभा र क्षमताका बारेमा सोधेर आफ्नो गुरु आफै हुनेगरी आफ्नो स्वमूल्याङ्कन कसरी गर्ने बारे सोधेर समाज र राष्ट्रका जिम्मेवार नागरिकले गरेका के के काम तपाईं गर्न सक्नु हुन्छ भन्ने सोधेर विद्यार्थीहरूमा भएका असल नागरिकका स्वभावहरू सोधेर विद्यार्थीले गरेका प्रतिबद्धताको अनुगमन गरेर विद्यार्थीहरूको अवलोकन गरेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना एवम् त्यस्ता क्रियाकलापमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास र प्रस्तुति गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको सिर्जना एवम् त्यस्ता क्रियाकलापमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुने सिप र कलाको अभ्यास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप प्रयोग सिप प्रस्तुति सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीलाई स्थानीय वा उनीहरूलाई मनपर्ने वा जानेको अन्य गीत गाउन लगाएर वातावरणलाई खुसीमय बनाउने मोवाइल, टिभी, साउण्डसिस्टम, कम्प्युटर आदिको प्रयोग गरेर विभिन्न बाल गीत, बालसङ्गीत र नृत्यहरू प्रदर्शन गर्दै सोको अनुकरण र अभ्यास गर्न विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने विद्यार्थीहरू आफैले पनि गीत, सङ्गीतको सिर्जना गर्न र बाद्ययन्त्र बजाउनका लागि अवसरका साथै प्रोत्साहन र हौसला प्रदान गर्ने गीत र सङ्गीतमा रुचि र दक्षता देखाउने विद्यार्थीका लागि अधि बढ्ने परामर्श प्रदान गर्ने गीत, सङ्गीतको माध्यमबाट खुसी हुने बानीको विकास गर्न सहजीकरण गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> मन पराएका गीतहरू गाउन लगाएर उनीहरूले मन पराउने गीत र सङ्गीतमा नाँचन लगाएर उनीहरूलाई गीत र सङ्गीत आफैले सिर्जना गरी प्रस्तुत गर्न लगाएर 	४
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरका प्रमुख धर्महरूको मूल मर्मका बारेमा संक्षिप्त परिचयका साथै स्थानीय स्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी लिएर अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरका प्रमुख धर्महरूको मूल मर्मका बारेमा संक्षिप्त परिचयका साथै स्थानीय स्तरमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउदा सामाजिक सद्भावलाई ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी लिएर अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सहयोगी सिप सिकाइ सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूसँग सोधपूछ गर्दै आफ्नो बडा र पालिकामा भएका विभिन्न धर्म र तिनका धर्मावलम्बीहरूको अवस्थाको बारेमा सहजीकरण गर्ने उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित धर्मका स्थानीय जानकारलाई स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने विभिन्न धर्महरूको मूल मर्मको बारेमा चर्चा गर्दै सबै धर्मको साझा छ्येय भनेको मानव सेवा भएको सम्बन्धमा विचार आदान प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूसँग सहकार्य गर्दै विभिन्न धर्म, जातजाति, भाषाभाषी, धनी गरिब, लिङ्ग आदिको बीचमा हार्दिकता हुनु भनेको सामाजिक सद्भाव हो भन्ने कुराको चर्चा गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय स्तरमा भएका विभिन्न धर्महरूको नाम सोधेर धर्मका मूल मर्मको बारेमा सोधेर एकअर्को धर्मको बीचमा भिन्नता र समानता सोधेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र वानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै जीवनलाई खुसी र सन्तुलित बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> जीवन र जगतलाई सकारात्मक किसिमले सोच्ने सिप र वानीको अभ्यास एवम् प्रस्तुतिका साथै जीवनलाई खुसी र सन्तुलित बनाउनका लागि आवश्यक पर्ने विविध पक्षहरूको जानकारी, प्रयोग र अनुसरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप छनौट सिप मूल्याङ्कन सिप समीक्षा सिप 	<ul style="list-style-type: none"> उत्सव एवम् चाडपर्व मनाउँदा स्थानीय स्तरका माथि उल्लिखित सबैको सम्मान हुनुपर्ने कुरालाई विशेष ध्यान दिनु पर्ने कुरालाई छलफलमा ल्याउने स्थानीय स्तरमा मनाइने उत्सव र चाडपर्वहरूमा सामाजिक सद्भाव बढाउने किसिमका क्रियाकलापहरूको बारेमा छलफल गरी सुची बनाउने सामाजिक सद्भाव बढाउने त्यस्ता क्रियाकलापहरूको अनुसरण गर्ने सम्बन्धमा छलफल गरी विद्यार्थीहरूलाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्नका लागि प्रतिबद्ध बनाउने । दुनियाँमा भएका कुनै पनि चिजहरू आफैमा पूर्ण रुपमा खराब नभई तिनीहरू हाम्रो सोचको कारणले खराब भएका हुन् भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू पेश गरेर प्रष्ट पार्ने संसारका हेरक वस्तु र विषयभित्र पनि असल चिजहरू रू हुन्छन् भन्ने कुराका साथ विभिन्न उदाहरण र दृष्टान्तहरू प्रस्तुत गरेर विषयवस्तुको चर्चा गर्ने कतिपय काम नलाग्ने र पीडा दिने भनिएका व्यक्ति र विषयभित्र पनि रहेका सकारात्मक कुराहरूको पहिचान र विश्लेषण गर्ने क्षमताको विकास र अभ्यास गराउने सन्तुलित जीवन जिउनका लागि खुसी र स्वस्थ हुनुपर्ने र त्यसका लागि घटना, विषय र वस्तुभित्र भएका सकारात्मक कुराहरूलाई अवसर ठानी अधि बढ्न विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सबै धर्मको साभा ध्येयको बारेमा विश्लेषण गर्न लगाएर सामाजिक सद्भावको अर्थ सोधेर त्यस्ता उत्सव र चाडपर्व मनाउदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू सोधेर विभिन्न घटनाहरूको सन्दर्भ उठाएर त्यसका राम्रा पक्ष बताउन लगाएर मानिस कति बेला खुसी र कतिबेला दुखी हुन्छ भन्ने सोधेर मान्छे खुसी हुनका लागि आवश्यक पर्ने कुरा भन्न वा लेख्न लगाएर सन्तुलित जीवनका विविध पक्षको बारेमा भन्न वा लेख्न लगाएर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंशा गर्दै त्यस्ता स्वभावहरूको जीवनमा निरन्तर अभ्यास र अनुसरणका साथै आफू खुसी हुने र अरुलाई पनि खुशी हुन प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> अरूमा भएका राम्रा कुराहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंशा गर्दै त्यस्ता स्वभावहरूको जीवनमा निरन्तर अभ्यास र अनुसरणका साथै आफू खुसी हुने र अरुलाई पनि खुशी हुने प्रेरित गर्ने सिप र कलाको अभ्यास गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> पहिचान सिप, छनोट सिप, विश्लेषण सिप स्वव्यवस्थापन सिप आत्मनिर्भर सिप 	<ul style="list-style-type: none"> सकारात्मक सोचका अतिरिक्त खुसी र सन्तुलित जीवनका विविध पक्षहरूको बारेमा विद्यार्थीहरूको बीचमा छलफल गरी सोको अनुसरण गर्न विद्यार्थीलाई प्रेरित गर्ने । घरपरिवारका सदस्य लगायत सबै मानिसहरूसँग केही न केही राम्रा कुरा अवश्य हुन्छन् भन्दै विद्यार्थीले चिनेको कुनै व्यक्तिको नाम सोधी उसका राम्रा कुराहरू भन्न लगाउने राम्रा कुरा सम्झँदा कस्तो अनुभूति भयो भनेर सोध्दै विद्यार्थीहरूलाई आ-आफ्ना अनुभूतिहरू बताउनका लागि अवसर प्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूका अनुभूतिहरूलाई समेट्दै राम्रा कुराहरूको पहिचान गरी तिनको सम्मान र प्रशंसा गर्ने बानी भनेको खुसी हुने र मित्र बढाउने असल बानी हो भनी चर्चा गर्ने कसैका बारेमा राम्रा कुरा गर्दा उसबाट आफूलाई गरिएको राम्रो व्यवहारको बारेमा विद्यार्थीहरूबाट अनुभव आदानप्रदान गराउँदै आफूले अरुलाई जे दियो अरुबाट पनि त्यही प्राप्त हुने कुराका बारेमा विद्यार्थीका भोगाइहरूको चर्चा गर्ने हरेक बेलुका सुत्दा र बिहान विउँफुदा कम्तीमा ३/३ वटा खुसी हुने राम्रा कुराहरू सम्झँदै विउँफुने र सोको डायरीमा टिपोट गर्ने बानीको विकास गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> कुनै कुरा देखाएर यसको राम्रो वा सकारात्मक पक्ष के छ भनी सोधेर राम्रा कुरा सम्झँदाका अनुभूतिहरू बताउन लगाएर हरेक विहान र बेलुका उनीहरूले लेखेका कुराको निरीक्षण गरेर अरूको प्रशंसा गर्दा आफूलाई हुने फाइदा भन्न लगाएर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, उद्गीथ, कपालभाँती प्राणायाम, अनुलोमविलोम, तिर्यकताडासन, चिकिआसन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग लगायत पूर्वीय दर्शन, हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य एवम् मान्यताहरूको विश्लेषण र अनुशरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> योग र ध्यान (प्रणव ध्यान, उद्गीथ, कपालभाती प्राणायाम, अनुलोमविलोम, तिर्यकताडासन, चिकिआसन) लाई स्वस्थ र खुसी हुनका लागि अभ्यास र प्रयोग लगायत पूर्वीय दर्शन, हाम्रा असल आचरण, संस्कार र मूल्य एवम् मान्यताहरूको विश्लेषण र अनुशरण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, प्रयोग सिप, प्रदर्शन सिप, प्रयोग सिप, तार्किक सिप, स्वीकार्य सिप आदि । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूलाई प्रणव ध्यान, उद्गीथ, कपालभाती प्राणायाम, अनुलोमविलोम, तिर्यकताडासन, चिकिआसन आदि सिकाउनका लागि शिक्षकले सबैको सामू आफैले प्रदर्शन गरेर देखाउने तत्पश्चात् आफ्नो निर्देशनमा विद्यार्थीहरूलाई प्राणायाम, ध्यान र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाइ शिक्षककले सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्ने कतिपय अवस्थामा राम्रो अभ्यास गर्न जानेको विद्यार्थीलाई नै सामुन्नेमा ल्याएर ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाइ सहजीकरणका लागि वातावरण बनाउने ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्दा भएको अनुभव र अनुभूतिको बारेमा विद्यार्थीहरूसँग सोधपुछ गरी विचारको आदानप्रदान गर्ने विद्यार्थीहरूले गरेका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्वको बारेमा बताउने हामीले गर्ने कतिपय आचरण र व्यवहारको चर्चा गर्दै ती आचरण र व्यवहारको आधारमा पूर्वीय दर्शनको परिचय र उपादेयताको बारेमा छलफल र चर्चा गर्ने पूर्वीय दर्शनका स्रष्टा र उनीहरूले गरेका योगदानको चर्चा गर्ने पूर्वी दर्शन र पाश्चात्य दर्शनको बीचमा भएका आधारभूत भिन्नताको बारेमा चर्चा गर्ने जीवनलाई स्वस्थ र खुसिपूर्वक जिउनका लागि पूर्वीय दर्शनका राम्रा पक्षहरूको चर्चा गर्ने पूर्वीय दर्शन अनुसार हामीले गरिरहेका कर्म र आचरणहरूको सूची बनाइ चर्चा गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको अभ्यास गर्न लगाएर उनीहरूले गरेका अभ्यासहरूको अवलोकन गरेर अभ्यास गरिएका ध्यान, प्राणायाम र आसनहरूको परिचय र महत्व सोधेर कुनै पनि ध्यान, प्राणायाम र आसनको अभ्यास गर्न लगाएर पूर्वीय दर्शनको परिचय सोधेर र पूर्वीय दर्शनसँग जोडिएका हामीले गर्ने कर्महरूको बारेमा सोधेर पूर्वीय दर्शन र पाश्चात्य दर्शनको बीचको भिन्नता सोधेर पूर्वीय दर्शनका राम्रा पक्षहरू सोधेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> श्रम र सिर्जनाको सम्मान र अभ्यास गर्ने बानीको विकास 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सम्मान गर्ने सिप, अवलोकन सिप, श्रम गर्ने सिप 	<ul style="list-style-type: none"> कुनैपनि बस्तुहरूको उत्पादन, निर्माण, आविष्कार र सिर्जनामा अथक किसिमले श्रम गर्ने सिर्जनशील मानिसको मिहिनेतको भूमिका छ भन्ने कुरालाई दृष्टान्त सहित व्याख्या गर्ने हामी जिउनुमा कसैको श्रमले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नेहेको कुरालाई उठान गर्दै आफूले पनि श्रम गर्नुपर्ने र अरूको श्रमलाई पनि सम्मान गर्नुपर्ने बारेमा छलफल गर्ने विषयवस्तुसँग सम्बन्धित कथा, चित्र र भिडियो क्लीप आदिको प्रयोग र प्रदर्शन गर्ने श्रमको सम्मान र आफूले पनि परिवार, गाउँटोल र विद्यालयमा सोको प्रयोग र अभ्यास गर्नका लागि विद्यार्थीहरूलाई फिल्डमा लिएर काम गर्न सिकाउने विद्यालयको बगैचा र करेशावारीमा विद्यार्थीहरूलाई फूल र तरकारी खेती गर्न लगाउने विद्यार्थीले घरमा गएर गरेका उत्पादनसँग जोडिएका कामहरू बताउन लगाउने । 	<ul style="list-style-type: none"> कुनैपनि बस्तुहरू बनाउनमा कसको भूमिका छ भने कुरा सोधेर आफूले गर्ने काम बताउन लगाएर श्रमलाई सम्मान गर्नुपर्ने कारण सोधेर विद्यार्थीहरूले श्रम गरेका र श्रमको सम्मान गरेका फोटोहरू हेरेर विद्यार्थीले गरेको फूल खेती, तरकारी खेती र अन्य कामको निरीक्षण गरेर 	४

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र समाजका जेष्ठनागरिक एवम् असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास एवम् अनुसरण लगायत हाम्रा पुर्खा, वंश तथा गोत्रको पहिचान गर्दै यसको महत्व र उपादेयताको बारेमा बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> घरपरिवार र समाजका जेष्ठ नागरिक एवम् असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने सिप र भावनाको अभ्यास एवम् अनुसरण लगायत हाम्रा पुर्खा, वंश तथा गोत्रको पहिचान गर्दै यसको महत्व र उपादेयताको बारेमा जानकारी 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप, सहयोग सिप, सहानुभूति सिप, समानुभूति सिप, 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रा जेष्ठ नागरिक हाम्रा अमूल्य सम्पत्ति र जिउदो इतिहास हुन भन्ने बारेमा विभिन्न दृष्टान्तहरू दिएर स्पष्ट पार्ने अन्य श्रव्य दृश्य सामग्रीका अतिरिक्त जेष्ठ नागरिकलाई नै कक्षामा आमन्त्रण गरेर स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने गाउँटोलका जेष्ठ नागरिकसँग भेटघाट र छलफल गरी उनीहरूको अनुभवबाट सिकाइ गर्ने जेष्ठ नागरिक र अशक्त मानिसहरूले सामना गरिरहेका समस्याको बारेमा छलफल गर्ने हामीले अहिले सहयोग गर्नुपर्ने भन्ने भोली हामी पनि त्यो अवस्थामा हुँदा हामीलाई पनि अरुले सहयोग गर्छन् भन्ने कुरालाई विभिन्न दृष्टान्त सहित छलफलमा ल्याउने जेष्ठ नागरिक र अशक्तलाई व्यक्तिगत वा समूहमा मिली सक्दो सहयोग गर्नका लागि परियोजना कार्य वा अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गर्ने विद्यार्थीहरूसँग सहकार्य गर्दै मानिसका पुर्खा, वंश र गोत्रको बारेमा परिचय र चर्चा गर्ने विहेवारीको सवालमा गोत्र र वंशको पहिचान र महत्वको बारेमा सहजीकरण गर्ने विद्यार्थीहरू हरेकलाई आफ्नो गोत्र र वंशको बारेमा परिचित हुने अवसर प्रदान गर्ने पुर्खा, वंश र गोत्र सम्बन्धी जानकारी स्थानीय व्यक्तिलाई आमन्त्रण गरी स्रोतव्यक्तिको रूपमा प्रयोग गर्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यार्थीहरूले देखेभेटेका जेष्ठ नागरिक र अन्य समस्यामा परेका मानिसहरूको बारेमा भन्न लगाएर जेष्ठ नागरिक र अशक्तहरूलाई सहयोग गर्नुपर्ने कारण सोधेर जेष्ठ नागरिक र अशक्त व्यक्तिलाई उनीहरूले गरेको सहयोग बारे भन्न लगाएर वा परियोजना कार्यको अभिलेख हेरेर जेष्ठ नागरिकबाट भएका सिकाइहरू भन्न लगाएर पुर्खा, गोत्र र वंश पहिचानको महत्वको चर्चा गरेर हरेकको गोत्र र वंश सोधेर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
५		<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा भएका सामुदायिक वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको वर्णन गर्न खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा भएका वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको वर्णन गर्न खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> सञ्चार सिप सिकाइ सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिका अन्तर्गत रहेका वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु र चराहरूको संरक्षण तथा अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था पालना गराउनको लागि विद्यार्थी, शिक्षक, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिकामा छलफल गराउने र पालना गर्ने गराउने घर, विद्यालय तथा वरपरको समुदाय र वनक्षेत्रको खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गर्नुपर्ने कुराको जानकारी गराउने र उक्त कार्यमा विद्यार्थी र शिक्षक सहभागी हुने घर, विद्यालय तथा वरपरको समुदाय र वनक्षेत्रको खाली ठाउँमा जडीबुटी खेती गर्न सकिने कुराको जानकारी गराउने र जडीबुटी खेती गर्ने गराउने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने उत्पादित जडीबुटीको वजारीकरण गर्ने, आर्थिक उत्पादन गर्ने कुराको जानकारी गराउने र वजारीकरण गर्न सहयोग गर्ने यसको लागि विद्यालयमा नर्सरी निर्माण गर्ने, केन उत्पादन गर्ने तथा आवश्यकता अनुसार स्थानीय स्तरमा भएको वन कार्यालयले तयार गरेका नर्सरीमा रहेका बेर्नाहरू वृक्षारोपणमा प्रयोग गर्ने वृक्षारोपण गरेका विरुवाहरूको आवश्यकतानुसार रेखदेख गर्न लगाउने दिगो विकासका लक्ष्यहरू पुनः स्मरण गराउने र विद्यालय, समुदाय तथा स्थानीयस्तरबाट पूरा गर्न सकिने उक्त लक्ष्यहरूमा छलफल गराउने दिगो विकासका लक्ष्यहरू पूरा गर्नको लागि स्थानीय सरकारले गर्दै आएका प्रयासहरूमा छलफल गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> वनस्पति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी कानुनमा भएको व्यवस्था बताउन लगाएर वडामा भएका वनहरूमा पाइने वनस्पति तथा वन्यजन्तु संरक्षण र अपराध नियन्त्रणमा कानुनी व्यवस्था पालना गराउनका लागि विद्यार्थी, विद्यालय, स्थानीय समुदाय र स्थानीय सरकारको भूमिका बताउन लगाएर खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण र जडीबुटी खेतीमा सहभागी भए नभएको अवलोकन गरेर 	१०

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> जडीबुटी खेती कार्यमा सहभागी हुन र यसबाट उत्पादित जडीबुटीको बजारीकरण र आर्थिक फाइदा पहिचान गर्न दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकारले गदै आएका तथा गर्नुपर्ने कार्यहरू बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> खाली जग्गा, वन क्षेत्र, घर र विद्यालयमा वृक्षारोपण र जडीबुटी खेती र आर्थिक फाइदा (स्थानीय क्षेत्रमा पाईने जडीबुटीजन्य वनस्पतिहरू र स्थानीय वनस्पतिहरूको नसरी, वृक्षारोपण) दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकारले गदै आएका तथा गर्नुपर्ने कार्यहरू 			<ul style="list-style-type: none"> जडीबुटी खेतीबाट हुने फाइदाहरू बताउन लगाएर दिगो विकासका लक्ष्यहरू प्राप्तिका लागि स्थानीय सरकारले गदै आएका प्रयासहरू भन्न लगाएर 	

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू वर्णन गर्ने दिवगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध व्याख्या गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक आधारभूत पक्षहरू दिवगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध प्रवर्द्धन 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालय निर्माणको लागि आवश्यक पर्ने पक्षहरू (हरियाली प्रवर्द्धन, इको क्लव, पानी व्यवस्थापन तथा सरसफाइ, फोहोरमैला व्यवस्थापन, ऊर्जामैत्री घर तथा विद्यालय, सिकाइ केन्द्रको विकास र सञ्चालन) को परिचय दिने यी कार्यहरूको विद्यार्थी तथा विद्यालयको भूमिका पहिचान गर्ने र सहभागी हुने हरित घर, विद्यालय तथा दिवगो विकास विचको अन्तरसम्बन्ध बताउन लगाउने र यस्तो सम्बन्ध प्रवर्द्धन गर्न विद्यार्थी, विद्यालय, समुदाय, स्थानीय तहले खेल्नुपर्ने भूमिकामा छलफल गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> हरित घर तथा विद्यालय निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने आधारभूत पक्षहरूको परिचय दिन लगाएर यी पक्षहरूको कार्यान्वयन गर्न खेल्नुपर्ने भूमिका बताउन लगाएर दिवगो विकास र हरित विद्यालयको अन्तरसम्बन्ध बताउन लगाएर 	३
		<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिवगो व्यवस्थापनको उपायहरू पहिचान गर्ने र आकासे पानी संकलनमा सहयोग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय क्षेत्रमा पानीको दिवगो व्यवस्थापनको उपायहरू र आकासे पानी संकलन विधि 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरणप्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> पानीको दिवगो व्यवस्थापन गर्ने उपायहरूमा छलफल गराउने जस्तो : पानीको मुहान संरक्षण गर्ने, वैकल्पिक पानीको व्यवस्थापन गर्ने (आकासे पानी), भूमिगत जलभण्डारको रिचार्ज गर्ने, सरसफाइ व्यवस्थापन गर्ने, आकासे पानीको संकलन गर्ने आदि) आकासे पानीको संकलन गर्ने विधि भिडियो सहित प्रदर्शन गर्ने वा आकासे पानी संकलन गरेको अवलोकन गराउने (वर्षा, ट्यांकी, प्रशोधन, प्रयोग) 	<ul style="list-style-type: none"> पानीको दिवगो व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू सोधेर आकासे पानी संकलन र प्रयोग गर्ने तरिका बताउन लगाएर आकासे पानीको प्रयोग गरेको अवलोकन गरेर 	३

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> घरायसी ठोस फोहोरको व्यवस्थापन अन्तर्गत विन कम्पोस्टिड तथा पिट कम्पोस्टिड गर्ने प्रक्रियाको अभ्यास गर्न गाउँपालिका क्षेत्रमा वातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, सघसंस्थाहरू र गाउँपालिकाको भूमिका वर्णन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> घरायसी तथा विद्यालयबाट निस्कने ठोस फोहोरको व्यवस्थापन : विन तथा पिट कम्पोस्टिड गर्ने प्रक्रियाको अभ्यास गाउँपालिका क्षेत्रमा वातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण र फोहोरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय, सघसंस्थाहरू र गाउँपालिकाको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप स्वव्यवस्थापन सिप वातावरण प्रतिको सजगता र सम्मान सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी सिप 	<ul style="list-style-type: none"> घरायसी फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने विधिहरूमा छलफल गराउने घरायसी ठोस फोहोरमैलाको व्यवस्थापन अन्तर्गत विन कम्पोस्टिड (भाडामा मल बनाउने विधि) र पिट कम्पोस्टिड (खाडल र थुप्रो बनाएर मल बनाउने विधि) विधिको चित्र वा भिडियो वा प्रत्यक्ष अवलोकन गराएर जानकारी दिने उक्त विधिअनुसार विद्यालयमा विन र पिट कम्पोस्टिड विधिबाट कम्पोस्ट मल बनाउने कार्यमा विद्यार्थीहरूलाई सहभागी गराउने उक्त विधिहरूबाट तयार भएको मल आवश्यकता अनुसार तरकारी खेती, फलफूल खेती, पुष्पखेतीमा उपयोग गर्ने, गर्न लगाउने वडा तथा गाउँपालिका क्षेत्रमा वातावरण प्रदूषणको न्यूनीकरण गर्ने उपाय तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा विद्यालय, स्थानीय समुदाय, सघसंस्था र गाउँपालिकाको भूमिकामा छलफल गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> विद्यालय तथा घरायसी ठोस फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू बताउन लगाएर विन र पिट कम्पोस्टिड गर्ने तरिका बताउन लगाएर विन र पिट कम्पोस्टिड विधिबाट मल बनाएको अवलोकन गरेर वडा र गाउँपालिका क्षेत्रमा प्रदूषण न्यूनीकरण गर्ने उपाय तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा विद्यालय, समुदाय, सघसंस्था र गाउँपालिकाको भूमिका बताउन लगाएर 	१२

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
६	सुर्क्षित विद्यालयको निर्माणमा	<ul style="list-style-type: none"> आफ्नो विद्यालयलाई विपद्बाट सुरक्षित बनाउन सहयोग गर्न भूकम्प र सुरक्षित विद्यालयको लागि पूर्वतयारी र विद्यार्थीको भूमिका (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) बताउन र सोको कार्यान्वयनमा सहयोग गर्न भूकम्पबाट हुने जोखिम न्यूनिकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका प्रदर्शन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> हाम्रो सुरक्षित विद्यालय भूकम्प र सुरक्षित विद्यालयको लागि पूर्वतयारी र विद्यार्थीको भूमिका (संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षा) भूकम्पबाट हुने जोखिम न्यूनिकरणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका सुरक्षित विद्यालयको लागि विद्यार्थीको भूमिका 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप संचार सिप सहकार्य सिप दृश्य साक्षरता सिप 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्बाट विद्यालयलाई सुरक्षित बनाउने तरिका छलफल गर्ने समूहमा भूकम्पको परिचय खोजी प्रस्तुत गर्न लगाउने भूकम्पबाट हुने असरहरूका बारेमा अन्तरक्रिया तथा छलफल गराउने र भूकम्पबाट हुने क्षति भिडियो माफत प्रस्तुत गर्ने भूकम्पबाट सुरक्षित विद्यालयको महत्व र निर्माणका विषयमा संवाद गराउने भिडियोको माध्यमबाट सुरक्षित विद्यालयका विशेषता जानकारी गराउने विद्यालय परिसर र भवन अवलोकन गर्न लगाइ रुजुसूचीका आधारमा समूहमा विद्यालयको संरचनात्मक र गैरसंरचनात्मक सुरक्षाको अवस्था छलफल गराउने सुरक्षित विद्यालय निर्माणमा मेरो भूमिका विषयमा विद्यार्थीको समूहमा छलफल गराउने र शिक्षकले सहयोग गर्ने सुरक्षित विद्यालय निर्माणका लागि विद्यालय र समुदायको भूमिका छलफल गराउने र शिक्षकले निचोड दिने भूकम्प र यसबाट सुरक्षित हुने उपायहरूका बारेमा चित्र, तालिका, सूची, आदि निर्माण गरी विद्यालय वा कक्षा कोठामा टाँस्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित विद्यालय निर्माणका लागि गरिनुपर्ने पूर्वतयारी बताउन लगाएर सुरक्षित विद्यालय निर्माणमा विद्यार्थीले कस्तो भूमिका बताउन लगाएर सुरक्षित विद्यालय निर्माणमा अभिभावकको भूमिका बताउन लगाएर विद्यालय र घरमा भूकम्पको बेला सबै जम्मा हुने सुरक्षित स्थान जाँदा हुने र भूकम्पबाट सुरक्षित हुने उपायहरूका बारेमा चित्र, तालिका, सूची, आदि निर्माण गरी विद्यालय वा कक्षा कोठामा टाँस्न लगाउने 	८

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> सुरक्षित विद्यालयको लागि विद्यार्थीको भूमिका बताउन र सोको कार्यान्वयन गर्न विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू बताउन विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा उपायहरू बताउन विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा विद्यार्थीको भूमिका बताउन 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यका उपायहरू विपद्को सामूहिक प्रतिकार्यमा विद्यार्थीको भूमिका 		<ul style="list-style-type: none"> घर र विद्यालयका भुकम्पको बेला सबै जम्मा हुने सुरक्षित स्थान र भटपट भोलाको व्यवस्थापनको बारेमा सावधान हुने घरमा हुँदा भुकम्पबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यास (Simulation) गराउने विपद् प्रतिकार्यका लागि समूह र क्लब वा संस्थाहरूको आवश्यकताको बारेमा छलफल गराउने । विपद् प्रतिकार्यका लागि रेडक्रस, गैरसरकारी संस्थाहरू र सरकारी कार्यालयहरूको भूमिका छलफल गराउने । विपद् प्रतिकार्यका लागि विभिन्न समूहहरू (Clusters) को भूमिकाको भिडियोको माध्यमबाट जानकारी दिने । नजिकैको वडा कार्यालय वा गाउँपालिकामा गइ विपद् प्रतिकार्यका लागि पालिकाको भूमिका छलफल गराउने । विपद् प्रतिकार्यका लागि नेपाली सेना र नेपाल प्रहरीको भूमिका छलफल गराउने । विपद् प्रतिकार्यका लागि जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको भूमिका छलफल गराउने विपद् प्रतिकार्यका लागि बालसमूहले गर्न सक्ने कार्यहरूको सूची गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> विपद् प्रतिकार्यमा रेडक्रस, गैरसरकारी संस्थाहरू र पालिकाको भूमिका बताउन लगाएर विपद् प्रतिकार्यका लागि विद्यार्थीहरूले समूहमा गर्न सक्ने कार्य बताउन लगाएर 	

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> विश्वका प्रमुख महामारीहरू ब्याक्डेथ, प्लेग, फ्लू, एच.आई.भी. एड्स र कोभिड १९) को जानकारी दिन महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका सिकाइको बारेमा जानकारी दिन 	<ul style="list-style-type: none"> विश्वका प्रमुख महामारीहरू ब्याक्डेथ, प्लेग, फ्लू, एच.आई.भी. एड्स र कोभिड-१९) महामारीहरूबाट विश्व समुदायमा भएका सिकाइ 	<ul style="list-style-type: none"> प्रयोग सिप रचनात्मक सोचाइ संचार सिप सहकार्य सिप वैयक्तिक जिम्मेवारी 	<ul style="list-style-type: none"> समूह छलफल गराई महामारीको परिचय दिन लगाउने कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी ब्याक्डेथ, प्लेग, फ्लू, एच.आई.भी. एड्स र कोभिड-१९ को कारण र असर वा प्रभावको बारेमा छलफल तथा जानकारी गराउने ब्याक्डेथ, प्लेग, फ्लू, एच.आई.भी. एड्स र कोभिड-१९ बाट बच्नका लागि गरिने उपायहरू कथा, पोस्टर, भिडियो, समाचारमा लेखिएका घटना प्रदर्शन गरी वा व्याख्या गरी छलफल गराउने ब्याक्डेथ, प्लेग, फ्लू, एच.आई.भी. एड्स र कोभिड-१९ उत्पत्ति, रोकथाम र नियन्त्रण गर्दा विश्व समुदायमा भएका सिकाइ छलफल गराउने र विद्यार्थीले लागू गर्ने सक्ने कुराको सूचि गराउने लगाउने विभिन्न महामारीबाट सुरक्षित रहनका लागि तोकिएका सबै चरण पूरा गरी साबुन पानीले हात धुनका लागि अभ्यास गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न महामारीबाट विश्व समुदायमा भएको असर र सिकाइ बताउन लगाएर 	५

क्र.सं.	एकाइ	सिकाइ उपलब्धि	विषयवस्तु	व्यवहार कुशल सिप	संभावित सिकाइ सहजीकरण क्रियाकलाप	संभावित मूल्याङ्कन विधि र प्रकृया	कार्य घण्टा
		<ul style="list-style-type: none"> किशोरीहरूमा देखिने मास हिप्टेरिया र थारू जातिमा देखिने सिकलसेल एनिमियाबाट बच्ने उपायको पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्न जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनीकरणको उपायको पहिचान गरी कार्यान्वयन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> किशोरीहरूमा देखिने मास हिप्टेरिया र थारू जातिमा देखिने सिकलसेल एनिमियाबाट बच्ने उपायको पहिचान र कार्यान्वयन जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनीकरणको उपायको पहिचान र कार्यान्वयनको 	<ul style="list-style-type: none"> सिकाइ सिप जिम्मेवारी एवम् प्रतिबद्धता सक्रियता पूर्वक सुन्ने वैयक्तिक जिम्मेवारी सामाजिक एवम् नागरिक जिम्मेवारी भूमिका निर्वाह 	<ul style="list-style-type: none"> चित्र र भिडियो क्लिप प्रयोग गरी किशोरीहरूमा देखिने हिप्टेरिया र थारू जातिमा लेखिने सिकलसेल एनिमियाबाट बच्ने उपायहरूको बारेमा स्थानीय तहमा उपलब्ध विज्ञलाई समेत आमन्त्रण गरी सहजीकरणको वातावरण मिलाउने विगतमा गाउँटोल र विद्यालयमा घटेका त्यस्ता घटना र रोगको चर्चा गर्दै त्यस्ता केसहरूमा के गरिएको थियो र के गर्नुपर्छो भन्ने सम्बन्धमा छलफल गर्दै परियोजना कार्यमार्फत तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने गराउने । जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनीकरणको उपायको पहिचान र कार्यान्वयनको सम्बन्धमा समेत माथिकै जस्तो सहजीकरण प्रक्रिया अपनाएर समाजमा घटेका जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा सम्बन्धी कुनै घटनाको मामला अध्ययन गरी सम्बन्धित व्यक्ति निकायलाई सुझावसहितको प्रतिवेदन तयार गर्न लगाई प्रस्तुत गर्न लगाउने 	<ul style="list-style-type: none"> सिकलसेल र मास हिप्टेरियाको परिचय, कारण, असर र बच्ने उपायहरू बताउन लगाएर जातीय विभेद, लैङ्गिक हिंसा, बाल हिंसा आदिको न्यूनीकरणका उपायहरू बताउन लगाएर मामला अध्ययनको प्रतिवेदनको मूल्याङ्कन गरेर 	७

६. सम्भावित परियोजना तथा प्रयोगात्मक क्रियाकलापहरू

कक्षा ४

१. तपाईंको पालिकाको नाम राप्तीसोनारी किन राखिएको हो ? पहिलेका कति ओटा गाउँविकास समितिका कति ओटा वडाहरू मिलेर अहिलेको राप्तीसोनारी गाउँपालिका बनाइएको हो ? घरमा भएमा अभिभावक र छरछिमेका भएका जानकार महानुभावहरूसँग सोधपुछ गरी तलको तालिका भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

पालिकाको नाम राप्ती सोनारी राख्नु पर्ने कारण	अहिलेको पालिका निर्माण गर्दा समावेश गरिएका पहिलेका गाविस र वडाहरू	जानकारी दिने व्यक्तिहरूको नाम र नाता सम्बन्ध

२. तपाईंको पालिकामा कतिओटा वडा छन् ? तिनीहरूको क्षेत्रफल कति हो ? क्षेत्रफलको हिसाबले कुन वडा कत्रो छ ? उल्लिखित विवरणहरू विषय शिक्षकसँगको परामर्शमा पालिकाको सम्बन्धित पदाधिकारीसँग सोधपुछ गरी तलको तालिकामा भरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

वडा नं	समेटिएका गाउँटोलहरू	वडाको क्षेत्रफल	क्षेत्रफलको हिसाबले स्थान	कैफियत
१				
२				
३				
४				
५				

३. तपाईंले आफ्ना वडाका कुन कुन ठाउँमा गएर प्रत्यक्ष अवलोकन गर्नु भएको छ ? त्यहाँ जाँदा तपाईंले देखेको र अहिले सम्म सम्भ्ररहेको कुरा के हो ? तलको तालिकाका आधारमा विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

प्रत्यक्ष गएर अवलोकन गरेका आफ्नो वडाका स्थानहरू	अहिलेसम्म सम्भ्ररहेको विषय वा स्थान	सम्भ्रनुको कारण	कैफियत
(क)			
(ख)			
(ग)			
(घ)			

४. तपाईंको पालिकामा भएका प्रमुख नदीनाला र जङ्गलहरूका नामहरूके के हुन् ? ती मध्ये तपाईं आफैले अवलोकन गरेका कुन कुन हुन् ? अभिभावक र जानकार छिमेकीको सहयोगले तलको तालिका भरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

अभिभावक र जानकार छिमेकीको सहयोगले जानकारी भएका नदीनाला र जङ्गलका नामहरू	आफू स्वयम् गएर अवलोकन गरेका नदीनाला र बनजङ्गलहरूका नाम

५. तपाईंले आफ्नो वडा वा पालिकाको वडामा गएर अवलोकन कुनै एउटा मन्दिरको नाम लेख्नुहोस् । मन्दिरमा जाँदा कोसँग जानु भएको थियो ? वहाँको नाम र उहाँसँगको नाता सम्बन्ध पनि लेख्नुहोस् र त्यहाँ गएर अवलोकन गर्दा स्मरण भएका कुराहरूको विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

६. आफ्नो घर वा विद्यालयमा खेती गरिने लसुन, बेसार, सखरखण्ड, बदाम, अदुवा खेती मध्ये कुनै एक खेतीमा सहयोग गर्नुहोस् । विउ राख्ने देखि उत्पादन, प्रयोग र विक्री सम्मका कार्यमा के के क्रियाकलापहरू गरियो ? सबै विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
७. आफ्नो घर वा समुदायस्तरमा उत्पादित वस्तुहरू (पराको गुन्डी, चकटी, डोको, ढकिया, बिंडा, नाड्लो, हँसिया, दाईँ लगाउने, बाबियोको डोरी बाट्ने, भौवा) मध्ये कुनै एकको निर्माण कार्यको अवलोकन गर्नुहोस् । निर्माण गर्दा चाहिने सामग्रीहरू, निर्माण गर्ने तरिका र निर्मित सामग्रीको प्रयोग के के कार्यका लागि गरिन्छ ? विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
८. आफ्नो घरपरिवार वा छरछिमेकमा भएका जेष्ठ नागरिकलाई के भनेर बोलाउनु हुन्छ ? उहाँको नाम के हो ? उहाँको शारीरिक अवस्था कस्तो छ ? ती जेष्ठ नागरिकले तपाईँप्रति गर्ने व्यवहार कस्तो छ ? दिक्क लाग्दो वा रमाइलो लाग्दो ? उनीहरूलाई तपाईँले मन पराउनु हुन्छ कि मन पराउनु हुन्न ? यसको कारणसहित उल्लेख गर्दै तपाईँले उहाँहरूबाट सिकेको कुरा के के हुन् ? संक्षेपमा लिखित प्रतिवेदन बनाइ प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. तपाईँले के के काम गर्दा तपाईँका परिवारका सदस्यहरू खुसी हुनुहुन्छ ? घरपरिवारमा गएर उहाँहरूसँग सोधपुछ गर्नुका साथै उहाँहरूमध्ये ककसले गर्ने कुन कुन कुराहरू तपाईँलाई मन पर्छ ? यो क्रियाकलापबाट तपाईँले के सिक्नु भयो ? यी सबैलाई समेटेर प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१०. तपाईँले थारू जातिले नाँच्ने गरेको मयुर नाँच र सिँगारु नाँच वा आफ्नो गाउँ घर तिर नाँचिने अन्य कुनै नाँचहरूदेख्नु भएको छ कि छैन ? देखेको भए देखेको आधारमा र नदेखेको भए देखेका मानिससँग सोधेर कुनै एउटा नाँचमा गरिने क्रियाकलाप, लगाउने पोशाक र बजाउने बाजाहरूको नाम तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

मयुर नाँच वा सिँगारु नाँचमा गरिने क्रियाकलापहरू	मयुर नाँच वा सिँगारु नाँचमा लगाउने पोशाकहरू	मयुर नाँच वा सिँगारु नाँचमा बजाउने बाजाहरू

११. तपाईँले घरपरिवारमा गएर परिवारका सदस्यहरूको सामू आफूले मन परेको गीत गाउनुहोस् वा मन परेको गीतमा नाँच्नुहोस् । तपाईँको गीत सुनेर वा नृत्यको अवलोकन गरेर ककसले के के भन्नु भयो ? उहाँहरूको कुरा सुनेर तपाईँलाई कस्तो महसुस भयो ? तपाईँले गाएको वा नाँचेको गीतको नामसहित उल्लिखित सबै कुरा टिपोट गरेर कक्षामा प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१२. तपाईँको गाउँटोलमा तपाईँले चिनेको असल नागरिकको नाम के हो ? तपाईँले उहाँसँग भेट गरेर उहाँले के के राम्रा काम गर्नु भएको रहेछ ? वहाँसँग सोध्नुहोस् । वहाँसँग भेट हुन सक्ने अवस्था नभएमा उहाँको परिवार वा उहाँको सम्बन्धमा तपाईँको आफ्नो परिवारका सदस्यसँग सोधपुछ गर्नुहोस् । यो क्रियाकलापबाट तपाईँले के सिक्नु भयो ? आदि कुरालाई समेटेर प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
१३. तपाईँले विद्यालयमा सिकेका प्राणायाम र आसनहरू घरमा पनि गएर आफ्नो अभिभावकले देख्ने गरी अभ्यास गर्नुहोस् । तपाईँले गरेको अभ्यास देखेर अभिभावकले तपाईँलाई के भन्नु भयो ? तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

विद्यालयमा सिकेर घर गइ अभ्यास गरेका प्राणायामको नाम	विद्यालयमा सिकेर घर गइ अभ्यास गरेका आसनहरूको नाम	अभ्यास गरेको देखेर अभिभावकले दिएको प्रतिक्रियाको विवरण

१४. तपाईँ हिन्दू धर्मावलम्बी हो भने कम्तिमा एकजना इसाइ वा एकजना मुस्लीम धर्म मान्ने साथीसँग परिचय गरी उनीहरूले मान्ने पर्व क्रिसमस वा ईदको सम्बन्धमा के के गरिन्छ र के के खाइन्छ भन्ने कुरा साथीले भनेको आधारमा आफ्ना विचार सहित प्रतिवेदन बनाएर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् अथवा तपाईँ इसाइ वा मुस्लीम हो भने पनि हिन्दू धर्म मान्ने साथीको दशैंका बारेमा त्यसरी नै प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

१५. स्वास्थ्य चौकीको नर्स वा अन्य कुनै कर्मचारीलाई भेटी स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवा र सेवा लिन अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाका बारेमा तलको तालिकाको आधारमा प्रतिवेदन बनाइ पेश गर्नुहोस् ।

स्वास्थ्य चौकीले प्रवाह गर्ने सेवाहरू	सेवा लिनका लागि अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाहरू
१.	१.
२.	२.
३.	३.
४.	४.

१६. भौवा नाका र वनवा नाकाको आफैले अवलोकन गरेर वा त्यो सम्भव नभए त्यो अवलोकन गरेका साथी वा अभिभावकसँग सोधपुछ गरेर रानी दह वा पटौली नाकाको परिचय र महत्वको बारेमा लेख लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१७. सोधखोज तथा अवलोकनको माध्यमबाट आफ्नो गाउँपालिका भित्रका वनहरूमा पाइने वन्यजन्तु तथा चराहरूको सूची बनाउनुहोस् । उक्त वन्यजन्तु र चराहरूको महत्व तथा संरक्षण गर्ने तरिकासमेतलाई तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

क्र.स.	वन्यजन्तु/चराको नाम	महत्व	संरक्षणको तरिका
१	कालिज		
२			
३			
४			

१८. घर वरपरको खाली जमीन वा विद्यालय वा करेशावारीमा उपयोगी बोटबिरुवाको वृक्षारोपण गर्नुहोस् । बिरुवा हुर्कनको लागि आवश्यक पर्ने तत्वहरू (पानी, मल आदि) प्रदान गर्नुहोस् । करिब १ महिनामा बिरुवाको वृद्धि कति भयो, बिरुवामा के कस्ता परिवर्तनहरू आए ? अवलोकन गरी प्राप्त विवरणहरू टिपोट गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१९. घरबाट निस्कने फोहोरहरूको वर्गीकरण (कुहिने, नकुहिने, तरल र ग्याँस) गर्नुहोस् । फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू अवलम्बन गर्नुहोस् । यसको लागि फोहोर तरल (नाली, शौचालय तथा बाथरूमबाट निस्कने तरल, भान्साबाट निस्कने फोहोर), कुहिने र नकुहिने ठोस फोहोर, ग्याँस (वायु) आदिको व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरूलाई (आफू, आफ्नो परिवार) । यी कार्यबाट फोहोर व्यवस्थापन गर्दा के के प्रगति भयो ? गरेका कार्यहरूको टिपोट तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

२०. कक्षाका विद्यार्थीहरूले समूहगत रूपमा विद्यालयबाट निस्कने फोहोरहरूको वर्गीकरण (कुहिने, नकुहिने, तरल र ग्याँस) गर्नुहोस् । फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू अवलम्बन गर्नुहोस् । यसको लागि फोहोर तरल (नाली, शौचालयबाट निस्कने तरल, क्यान्टिनबाट निस्कने फोहोर), कुहिने र नकुहिने ठोस फोहोर, ग्याँस (वायु) आदिको व्यवस्थापन गर्ने तरिकाहरू प्रयोग गर्नुहोस् । यी कार्यबाट फोहोर व्यवस्थापन गर्दा के के प्रगति भयो ? संक्षेपमा प्रतिवेदन बनाउनुहोस् ।

२१. विगत एक वर्षभित्र समुदायमा घटेका विपद्हरूको सूची अभिभावकलाई सोधि तयार गर्नुहोस् । ती विपद् घटनुका कारणहरू र भएको क्षति लेखी तलको तालिका भर्नुहोस् ।

क्र.सं.	विपद्को नाम	संभावित कारण	भएको क्षति

२२. विद्यालयबाट घर जाँदा बाटो वा सडक अवलोकन गरी विद्यालय जाँदा आउँदा हुनसक्ने सम्भावित जोखिमहरू पहिचान गर्नुहोस् । ती जोखिमबाट सुरक्षित रहन गर्नपर्ने उपायहरू र तपाईंको भूमिका समेत उल्लेख गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

२३. आगलागी, बाढी र पहिरोबाट बच्नका लागि गरिने कृत्रिम घटना अभ्यासमा सहभागी भइ उक्त कृत्रिम घटनामा सहभागी भएको आधारमा गरिएका प्रकृयाहरू बुँदागत टिपोट गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

कक्षा ५

१. तपाईंको पालिकामा कतिवटा वडा छन् ? तिनीहरूको जनसङ्ख्या कति हो ? जनसङ्ख्याको हिसाबले कुन वडा कत्रो छ ? उल्लिखित विवरणहरू विषय शिक्षकसँगको परामर्शमा पालिकाको सम्बन्धित पदाधिकारीसँग सोधपुछ गरी तलको तालिकामा भरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

वडा नं	समेटिएका गाउँटोलहरू	वडाको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्याको हिसाबले वडाको स्थान	कैफियत
१				
२				
३				
४				
५				

२. तपाईंले वडामा भएका गाउँटोलहरूको नाम लेख्नुहोस् र ती गाउँटोलहरूमा कुन कुन जातिको बसोवास रहेको छ ? सकेसम्म ती क्षेत्रमा आफैले प्रत्यक्ष गएर अवलोकन गरी तलको तालिकाका आधारमा विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

आफ्नो वडामा भएका गाउँटोलका नाम	बसोवास गरेका जातजातिहरू	बढी बसोवास भएको जातजाति	कैफियत
(क)			
(ख)			
(ग)			

३. तपाईं कहिलेकाहीं आफ्नो बाहेक आफ्नै गाउँपालिकाको अन्य कुनै विद्यालयमा यस भन्दा पहिले जानु भएको छ कि छैन ? जानु भएको छ भने त्यही गएको आधारमा र नगएको भए विषय शिक्षकसँग अनुमति लिएर कक्षाका विद्यार्थीहरूको समूह बनाई कुनै विद्यालयमा जानुहोस् र उक्त विद्यालय र तपाईंको विद्यालयका के कस्ता भिन्नताहरू छन् ? तपाईंको विद्यालयमा भन्दा त्यहाँ के राम्रो छ र त्यहाँको विद्यालयमा भन्दा तपाईंको विद्यालयमा के राम्रो छ ? उल्लिखित कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ विषय शिक्षकलाई पेश गर्नुहोस् ।

४. थारू समुदायमा नाँचिने भुमरा नाँच र अन्य समुदायका मानिसहरूले नाँचने सिँगारु नाँचमा नाँचने तरिका, लगाउने पोशाक र बजाउने बाजाहरूको बारेमा के कस्तो समानता र भिन्नता छ ? उक्त नृत्यहरूको अवलोकन एवम् जानकारहरूसँग सोधपुछ गरी तलको तालिका भरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

विवरण	भुमरा नाँच	सिँगारु नाँच	समानता	भिन्नता
(क) नाँचने तरिका				
(ख) लगाउने पोशाक				
(ग) बजाउने बाजा				

५. समुदायमा पालन गरिएको कुनै एक (गाईपालन, भेडापालन, बाखापालन, कुखुरापालन, भैसीपालन, बंगुरपालन, खरायोपालन, हाँसपालन, टर्कीपालन) पशुपालन र कुनै एक पक्षीपालनको (व्यक्तिगत वा समूहगत) अवलोकन गर्नुहोस् । उक्तपालन कसरी गरिएको रहेछ ? पालनबाट के के फाइदाहरू भएको रहेछ ? विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

६. आफ्नो घर वा विद्यालय वा समुदायमा खेती गरिएको आलु, टमाटर, केरा, च्याउखेतीमध्ये तपाईं संलग्न र सहभागी भएर उत्पादन गरिएको तरकारी खेती कुन हो ? उक्त तरकारी खेती कसरी गरिदोरहेछ ? तपाईंलाई त्यसबाट के कुराको सिकाइ भयो ? आफ्ना अनुभवहरू समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

७. तपाईंका परिवारमा भएका अभिभावकहरूमध्ये कुनै दुई अभिभावकको नाम र नाता सम्बन्ध उल्लेख गर्दै उहाँहरूसँग भएका तपाईंलाई मन पर्ने बानी व्यवहारहरू तलको तालिकामा लेखी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

अभिभावकको नाम र नाता सम्बन्ध	नाता सम्बन्ध	उहाँसँग भएका मनपर्ने बानी र व्यवहारहरू
(१)		
(२)		

८. विद्यालयमा आएदेखि अहिलेसम्म विद्यालयबाट तपाईंले के के राम्रा बानी, सिपहरू सिक्नु भयो ? तपाईंले सिकेका बानी र सिपहरूको बारेमा तपाईंका परिवारका सदस्यहरूले के भन्नु हुन्छ ? तपाईंले सिकेको कुन सिप वा बानीले तपाईंका परिवारका कुन कुन सदस्यलाई बढि खुसी बनाएको छ ? तपाईंको सिकाइले तपाईंलाई के फाइदा भएको महसुस गर्नु भएको छ ? यी सबै कुराका आधारमा लिखित विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. तपाईंले घरपरिवारमा भएको कुनै कुरा झट्ट सम्झँदा वा अवलोकन गर्दा राम्रो लागेकोमा सकारात्मक किसिमले सोच्दै जाँदा त्यो भित्र पनि के कुरा राम्रो देख्नु भयो ? तपाईंले देखेको वा सोचेको उक्त राम्रो कुराको बारेमा घरपरिवारका सदस्यहरूसँग छलफल गर्दा ककसले के के भन्नु भयो ? यसबाट तपाईंलाई के अनुभूति भयो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर लिखित प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१०. घरपरिवारमा कुनै उत्सव वा चाडपर्व मनाउँदा तपाईं सहभागी भइ गरेका कार्य के के हुन् ? तपाईंले मन पराएका कुरा के के हुन् ? उक्त चाडपर्वलाई अझ रमाइलो र सबैजना खुसी भइ सहभागी हुनका लागि के गरेको भए हुन्थ्यो ? यस सम्बन्धमा तपाईंको आफ्नो विचारसहित आफ्ना परिवारका केही सदस्यहरूको विचारलाई समेत समेटेर प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
११. तपाईंले आफूमा मीठो बोल्ने, थोरै बोल्ने र विस्तारै बोल्ने बानीको विकास गरेपछि, तपाईंलाई के फाइदा भयो र तपाईंको यो परिवर्तन भएको बानीको सम्बन्धमा तपाईंका परिवारका सदस्य र तपाईंका नजीकका साथीहरूको के प्रतिक्रिया रहेको छ ? सबै कुरा तलको तालिकामा भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । यदि यो बानीमा परिवर्तन भएको छैन भने परिवर्तन गरेर त्यसको एकहप्ता पछि प्राप्त प्रतिक्रियाका आधारमा यो प्रतिवेदन बनाइ पेश गर्नुहोस् ।

परिवर्तन भएको बानी	घरपरिवारको प्रतिक्रिया	नजीकका साथीहरूको प्रतिक्रिया
(१) पहिले भन्दा मीठो बोल्ने		
(२) पहिले भन्दा थोरै बोल्ने		
(२) पहिले भन्दा विस्तारै बोल्ने		

१२. तपाईंले सिकेका योग, प्राणायाम र ध्यान मध्ये घरमा पनि गएर कुन कुन योग, प्राणायाम र ध्यान गर्नुहुन्छ ? तपाईंले उक्त काम गर्दा तपाईंको घरपरिवारका कुन कुन सदस्यले के के भन्नु हुन्छ ? ती काम गर्दा तपाईंलाई कस्तो महसुस हुन्छ ? तपाईंले घरमा गएर गर्ने कुनै योग, प्राणायाम र ध्यान मध्ये कुन एकबाट हुने फाइदाको बारेमा परिवारका कुन कुन सदस्यले के भन्नुहुन्छ ? तपाईंलाई यसबाट के सिकाइ भयो ? यी सबैलाई संक्षेपमा लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१३. हरितालिका तीज वा श्रीकृष्ण जन्माष्टमी पर्वको परिचय, महत्व र पर्व मनाउँदा गरिने क्रियाकलापहरूको बारेमा उक्त पर्वमा ब्रत बस्ने आमा, दिदी, भाउजू आदिलाई सोधेर सोको आधारमा लेख लेखी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।
१४. वडा कार्यालयमा गएर वा त्यो सम्भव नभए त्यहाँको कुनै कर्मचारीलाई भेटेर वडा कार्यालयले नागरिकका निमित्त प्रवाह गर्ने सेवा र सेवा लिन अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाका बारेमा तलको तालिकाको आधारमा प्रतिवेदन बनाइ पेश गर्नुहोस् ।

वडा कार्यालयले प्रवाह गर्ने सेवाहरू	सेवा लिनका लागि अपनाउनु पर्ने प्रक्रियाहरू
१.	१.
२.	२.
३.	३.
४.	४.

१५. सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले सामुदायिक वनको संरक्षण, सदुपयोग र विकासका लागि के भूमिका निर्वाह गर्न सक्छ भन्ने सम्बन्धमा स्थानीय वन उपभोक्ता समितिका सदस्यहरू, स्थानीय व्यक्तिहरू र घरमै भएका अभिभावकहरूसँग गरिएको छलफल र भलाकुसारीको आधारमा आफ्नो विचार सहित प्रतिवेदन तयारी गरी पेश गर्नुहोस् ।
१६. घर वरपरको खाली जमीन, विद्यालय वा करेसावारीमा उपयोगी औषधीजन्य वनस्पतिहरू (घिउकुमारी / अमला / तुलसी / असुरो...) को वृक्षारोपण गर्नुहोस् । ती वनस्पतिहरू हुर्कनको लागि आवश्यक पर्ने तत्वहरू (पानी, मल आदि) प्रदान गर्नुहोस् । करिव ३ महिनामा विरुवाको वृद्धि कति भयो, विरुवामा के कस्ता परिवर्तनहरू आए ? अवलोकन गर्नुहोस् । ती औषधीजन्य वनस्पतिहरू के के कामको लागि प्रयोग गरिए/गर्न सकिन्छ ? विवरण तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१७. घरबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने मुख्य तीन तरिकाहरू : कम प्रयोग, पुनः प्रयोग र पुनः चक्रण विधि प्रयोग गर्नुहोस् । यी तीन व्यवस्थापनका उपायहरू अवलम्बन गर्दा के के फाइदा भयो ? अनुभवलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१८. कक्षा ५ का विद्यार्थीहरू विभिन्न समूहमा बाँडिनुहोस् र विद्यालयबाट निस्कने ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने मुख्य तीन तरिकाहरू : कम प्रयोग, पुनः प्रयोग र पुनः चक्रण विधि प्रयोग गर्नुहोस् । यी तीन व्यवस्थापनका उपायहरू अवलम्बन गर्दा के के फाइदा भयो ? अनुभवलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१९. आफ्नो घर वा घरवरपर वा विद्यालयमा हुने पानीको प्रदूषण सम्बन्धमा अध्ययन गर्नुहोस् र प्राप्त विवरणलाई तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

क्र.स.	प्रदूषण भएको स्थान	प्रदूषणको कारणहरू	प्रदूषणबाट परेको असर	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न गरिएका प्रयासहरू	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न भविष्यमा गर्नुपर्ने कार्यहरू
१					
२					
३					

कक्षा ६

१. तपाईंको पालिकामा के कति पर्यटक स्थलहरू छन् र पर्यटकहरू त्यहाँ जानु पर्ने कारण के छ? उक्त स्थानहरूमा तपाईं आफैले अवलोकन गर्नु भएको छ भने आफूले अवलोकन गरेका आधारमा र आफूले अवलोकन नगरेको भए अन्य जानकार व्यक्तिसँग सोधपुछ गरी तलको तालिकामा भरेर कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

पालिकामा भएका पर्यटकीय स्थलहरू	पर्यटन स्थल रहेको गाउँटोल र वडा नं.	उक्त स्थानमा पर्यटक जानुपर्ने प्रमुख कारण	कैफियत
१.			
२.			
३.			

२. हाम्रो राप्ती सोनारीको वडा नं. २ मा रहेको सिद्धसाइकुमारी मन्दिर, वडा नं. ९ मा रहेको बेङ्कटेश्वर वजरङ्गवली मन्दिर र वडा नं. ५ मा रहेको विष्णुदेवी मन्दिरमध्ये तपाईं आफै गएर अवलोकन गर्नुभएको कुनै एउटा मन्दिरको बारेमा र तीमध्ये कुनैमा पनि नगएको भए गएका मानिसलाई सोधेर ती मध्ये कुनै एउटाको बारेमा देहायका बुँदाका आधारमा प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् । (अथवा विद्यार्थीको समूह बनाइ मन्दिरको भ्रमण गरी अवलोकन गरेका पक्षहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।)

मन्दिरको नाम र ठेगाना	मन्दिरको परिचय र इतिहास	मन्दिरप्रतिको मानिसको आस्था र महत्व

३. तपाईंले गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू मध्ये तपाईंले गरेको अध्ययन, भेटघाट र सोधपुछको आधारमा तल लेखिएका जनप्रतिनिधिहरूको विवरण देहायको तालिकामा भरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

पालिकाका पदाधिकारीहरू	उनीहरूले गर्ने प्रमुख काम	कैफियत
(क) गाउँपालिका अध्यक्ष		
(ख) गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष		
(ग) वडाध्यक्ष		
(घ) वडा सदस्य		

४. गाउँपालिकाको वडाले शिक्षा, युवा तथा बालबालिकाका लागि कानून अनुसार के कस्ता काम गर्ने प्रावधान छ र काम के गरिरहेको छ ? गर्नु पर्ने र गरेका कामहरूको बीचमा के भिन्नता छ ? उक्त भिन्नतालाई घटाउन के गर्नुपर्ने देखिन्छ ? वडामा काम गर्ने सम्बन्धित क्षेत्रका पदाधिकारी र अन्य जानकारहरूसँग सोधपुछ गरेर आफ्नो अनुभूति सहितको प्रतिवेदन तयार पारी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।
५. आफ्नो घर वा विद्यालयमा भैसीपालन/कुखुरापालन वा अन्नबालीहरू (धान, मकै, गहुँ, जौ) को खेती कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । यसरी सहभागी हुँदा पालन वा खेती गर्ने तरिका, उत्पादन भएको वस्तु, प्रयोगको अवस्था, विक्री वितरण सम्बन्धी विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
६. आफ्नो घर वा विद्यालयमा गरिने कुनै एक तरकारी खेती (साग, बन्दा, काउली, टमाटर, गोलभेडा, खुसानी) मा सहभागी हुनुहोस् । खेती गर्दा चाहिने सामग्रीहरू, खेती गर्ने तरिका र उक्त खेती कार्यमा सहभागी, उत्पादित तरकारी र प्रयोग तथा बजारीकरण सम्बन्धी विवरण समावेश गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
७. हस्त निर्मित सामग्रीहरू (ढकिया, बिडा, परालको गुन्डी) मध्ये कुनै एक सामग्री निर्माण गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।
८. तपाईंको छरछिमेकमा कुन कुन धर्म मान्ने मान्छेहरू छन् ? तीमध्ये हरेक धर्म मान्ने एक एक जनालाई आफैले भेटघाट गरी सोधपुछ गर्नुहोस् र उनीहरूले भनेको आधारमा विभिन्न धर्म मान्नुको कारण र उक्त धर्म मान्दा गर्ने क्रियाकलापहरूलाई समेटेरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
९. तपाईंको टोलमा भ्याउरे नाँचको बारेमा जानकारी भएका व्यक्तिसँग गरेको भलाकुसारीको आधारमा आफ्नो सिकाइ र निष्कर्ष सहितको प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१०. घरपरिवार वा टोलछिमेकमा तपाईं समेत सहभागी भएको कुनै चाडपर्व वा उत्सव मनाउँदा के के गरिएको थियो ? उक्त अवसरमा तपाईंले चिनेका कुन कुन मानिसहरू थिए ? तपाईंले उक्त चाडपर्व र उत्सवमा के के गर्नु भयो र के के खानु भयो ? अति नै मन परेका कुराहरू के के थिए ? यी सबै क्रियाकलापबाट तपाईंले सिकेको कुरा के हो ? यी सबैको विवरण तयार गरी प्रतिवेदन बनाउनुहोस् । आफ्नो विचार के छ ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
११. तपाईं र तपाईंको परिवारको सदस्य वा तपाईंको कुनै साथी मिलेर गाउँटोलमा भएको असहज अवस्थाको व्यक्तिलाई सहयोग गर्नुहोस् । तपाईंले उक्त सहयोग गर्दा उक्त असहज अवस्थाको व्यक्तिमा के परिवर्तन पाउनु भयो ? उहाँले तपाईंहरूलाई के भन्नु भयो र कस्तो व्यवहार गर्नुभयो ? त्यतिबेला तपाईंलाई कस्तो अनुभूति भयो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ पेश गर्नुहोस् ।
१२. घरका अभिभावक र छरछिमेकसँग सोधपुछ गरेको आधारमा कक्षामा छलफल गरे बाहेकका आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने गाउँटोलका मानिसहरू मध्ये कुनै ५ जनाको नाम र उनीहरूले गरेका राम्रा कामहरू देहायको तालिकामा भरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं	असल मानिसहरूको नाम, ठेगाना	उनीहरूले गरेका राम्रा कामहरूको विवरण
१		
२		
३		

क्र.सं	असल मानिसहरूको नाम, ठेगाना	उनीहरूले गरेका राम्रा कामहरूको विवरण
४		
५		

१३. तपाईंले विद्यालयमा सिकेका प्राणायाम र आसनहरू घरमा पनि गएर आफ्नो अभिभावकले देख्ने गरी अभ्यास गर्नुहोस् । तपाईंले गरेको अभ्यास देखेर अभिभावकले तपाईंलाई के भन्नु भयो ? तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

विद्यालयमा सिकेर घर गइ अभ्यास गरेका प्राणायामको नाम	विद्यालयमा सिकेर घर गइ अभ्यास गरेका आसनहरूको नाम	अभ्यास गरेको देखेर अभिभावकले दिएको प्रतिक्रियाको विवरण

१४. थारू जातिको महत्वपूर्ण चाडको रूपमा रहेको माघी तथा अन्य पर्वहरूमा गरिने क्रियाकलापहरू, यसका राम्रा पक्षहरू र सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूको बारेमा समेत सम्बन्धित जातिका जानकारहरूसँग सोधपूछ गरी आफ्ना समेत विचारहरू समेटेर प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

१५. अभिभावकको सहयोगले जङ्गलबाट कुरिल्लो, हरो, बरो, अमला र पिपला आदिका नमूना सङ्कलन गरी अभिभावक र छिमेकीहरूलाई यसको महत्वको बारेमा सोध्नुहोस् र आफूले पनि कक्षामा सिकेको कुरा उहाँहरूलाई भन्नुहोस् । तपाईंले कक्षामा सिकेको कुरा र उनीहरूले भनेको कुरामा के भिन्नता र के समानता छ ? यी सबै कुरा समेटेर आफ्नो विचार समेत राखी प्रतिवेदन लेखेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१६. विद्यालयको नर्सरी निर्माण कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । नर्सरीबाट उत्पादित बेर्नाहरूलाई खाली ठाउँमा रोप्नुहोस् । कक्षाका विद्यार्थीहरू समूहगत रूपमा विभिन्न समूहमा बाँडिनुहोस् र बेर्ना हुर्कनाको लागि आवश्यक वस्तुहरूको नियमित रूपमा प्रवाह गर्नुहोस् । करिब २/३ महिनामा उक्त बेर्नाहरूको वृद्धिको अवलोकन गर्नुहोस् । यो कार्य गर्दा आफूले गरेका कार्यहरू र भएको प्रगतिलाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१७. घर वरपरको खाली ठाउँ वा कौषी वा वरण्डामा सागसब्जी तथा दैनिक रूपमा घरमा प्रयोग गर्न सकिने अन्य वनस्पति खेती गर्नुहोस् । नियमित रूपमा उक्त सागसब्जी तथा वनस्पतिको उत्पादन हुन आवश्यक पर्ने वस्तुहरू (पानी, मल, गोडमेल) प्रदान गर्नुहोस् । उत्पादित वस्तुहरू उपभोग गर्नुहोस् र बढी भएको उत्पादित वस्तुको विक्री वितरण गर्नुहोस् । यी सबै कार्यहरूलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१८. तपाईं घर वा घरवरपर वा विद्यालयमा हुने प्रदूषणका प्रकारहरू पहिचान गर्नुहोस् र उक्त प्रदूषणको गहन अध्ययन गरी प्राप्त विवरणलाई तलको तालिकामा भर्नुहोस् ।

क्र. सं.	प्रदूषणको प्रकार	प्रदूषणका कारक तत्व तथा कारणहरू	प्रदूषणबाट भएको असर	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न अपनाइएका प्रयासहरू	प्रदूषण न्यूनीकरण गर्न भविष्यमा चाल्नुपर्ने कदमहरू	कैफियत
१	वायु प्रदूषण					
२	जल प्रदूषण					
३	जमिन प्रदूषण					
४	ध्वनि प्रदूषण					
५	विद्युतीय प्रदूषण					

१९. विगत एक वर्षभित्र समुदायमा घटेका विपद्हरूको सूची अभिभावकलाई सोधी तयार गर्नुहोस् । ती विपद् घट्नुका कारणहरू र भएको क्षति लेखि तलको तालिका भर्नुहोस् ।

क्र.सं.	विपद्को नाम	सम्भावित कारण	भएको क्षति

२०. चाडपर्वको समयमा हुन सक्ने सम्भावित जोखिमहरू पहिचान गर्नुहोस् । ती जोखिमबाट सुरक्षित रहन गर्नुपर्ने उपायहरूको सम्बन्धमा परिवारका अभिभावकहरूलाई सोधेर तपाईंको भूमिका समेत उल्लेख हुने गरी एउटा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
२१. तल उल्लेखित प्रमुख विपद्हरू घट्ने समयका आधारमा अभिभावकसँग छलफल गरी प्रकोप पात्रो (Hazard Calendar) तयार पार्नुहोस् ।

विवरण	बैशाख	जेठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
बाढी												
पहिरो												
हावाहुरी												
चट्याङ												
आगलागी												
भूकम्प												
सर्पदंश												
जङ्गली जनावरको आक्रमण												

कक्षा ७

१. भर्ना हुन नसकेका बालबालिकाहरू छन् भने तीमध्ये कम्तीमा कुनै एकजनालाई भेट गरी तलको तालिकाका आधारमा आफ्नो विचारसहित प्रतिवेदन तयार गरेर विषय शिक्षकलाई पेश गर्नुहोस् ।

विद्यालयमा भर्ना हुन नसकेका बालबालिकाको नाम, थर	ठेगाना	विद्यालय नआउनुको कारण (सम्बन्धित विद्यार्थी र अभिभावकलाई सोधेर)	विद्यालयमा भर्ना गर्ने उपाय
१.			
२.			

२. तपाईंले गाउँपालिकाका रहेका सुरक्षा चौकी (निकाय) ले गर्नु पर्ने काम के हो र त्यो काम गरिहेको छ कि छैन ? यस बारेमा सुरक्षा चौकीका पदाधिकारी र जनसमुदायसँग सोधपुछ गरी आफ्नो विचार समेतका आधारमा तलको तालिकामा भरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

सुरक्षा चौकीले गर्नु पर्ने काम	सुरक्षा चौकीले गरिरहेको काम	कैफियत

३. तपाईंले कक्षाहरूमा अध्ययन गरेको थारू समुदायमा नाँचिने सिँगारु नाँच र अहिलेको कक्षामा आएर अन्य समुदायका मानिसले नाँचने सिँगारु नाँचको बारेमा पनि अध्ययन गर्नुभयो र गाउँटोलमा आफैले पनि त्यस्ता नाँचहरूको अवलोकन गर्नु भएको छ । यसकै आधारमा र तपाईंका नजीक रहेका यी नाँचहरूका जानकारहरूका भनेको कुरालाई समेत आधार मानी थारू समुदायको सिँगारु नाँच र अरू समुदायले नाँच्ने सिँगारु नाँचमा भएको भिन्नता उल्लेख गरिएको प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।
४. गाउँपालिकाले नागरिकका निमित्त प्रदान गर्ने सेवाहरू के के हुन् ? ती सेवाहरू प्राप्त गर्नका लागि के के प्रक्रिया पूरा गर्नुपर्दछ ? यस सम्बन्धमा गाउँपालिकामा गएर सोधपुछ गरी वा त्यहाँ भएको नागरिक बडापत्रको अध्ययन गरी वा सम्बन्धित क्षेत्रका पदाधिकारी र अन्य जानकारहरूसँग सोधपुछ गरेर आफ्नो अनुभूति सहितको प्रतिवेदन तयार पारी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

५. आफ्नो घर वा विद्यालयमा बाखापालन/भेडापालन वा दलहनबालीहरू (केराउ, चना, मटर) को खेती कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । यसरी सहभागी हुँदा पालन वा खेती गर्ने तरिका, उत्पादन भएको वस्तु, प्रयोगको अवस्था, विक्री वितरण सम्बन्धी विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
६. आफ्नो घर वा विद्यालयमा गरिने कुनै एक तरकारी खेती (भण्टा, करेला, लौका, फर्सी, कुभिण्डो, सिमी, भिण्डी, बोडी, मेथी, मुला, गाजर, सलगम, च्याउ) मा सहभागी हुनुहोस् । खेती गर्दा चाहिने सामग्रीहरू, खेती गर्ने तरिका र उक्त खेती कार्यमा सहभागी, उत्पादित तरकारी र प्रयोग तथा बजारीकरण सम्बन्धी विवरण समावेश गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
७. हस्त निर्मित सामग्रीहरू (भौवा, नाड्लो, बाबियोको डोरी बाट्ने) मध्ये कुनै एक सामग्री निर्माण गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।
८. तपाईंलाई कुन कुन खानेकुराका परिकारहरू तयार गर्न अर्थात पकाउन आउँछ ? तपाईंले पकाउन सिकेका मध्ये कुनै एउटा खाने कुरा पकाउने क्रममा के कस्ता विधि र तरिकाहरू अपनाएर पकाउनु भयो ? उक्त परिकार पकाउँदा आफ्नो अनुभूति र अनुभव सहित आवश्यक पर्ने सामग्री र पकाउने विधिलाई क्रमसँगै लेखी तयार भएको प्रतिवेदनलाई कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. हाम्रो परिवार र गाउँटोलमा परम्परादेखि चलिआएका प्रचलन र रीतिरिवाजहरू के-के छन् ? तीमध्ये पूर्वी दर्शनसँग सम्बन्धित भएका प्रचलन र रीतिरिवाजहरू के के हुन् ? तिनीहरूमध्ये कुन कुन प्रचलन र रीतिरिवाजले हामीलाई सभ्य र खुसी बनाउन सहयोग गरिरहेका छन् ? पूर्वीय दर्शनको बारेमा केही जानकारी राख्ने तपाईंको टोलका कुनै व्यक्तिका विचारसहित यसबाट आफूले आर्जन गरेको भावना र सिकाइलाई समेत समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१०. तपाईंले हरेक दिन विहान उठ्दा र बेलुका सुत्दा राम्रो कुराहरूको टिपोट गर्ने बानीले तपाईंको जीवनमा पारेको सकारात्मक प्रभाव के हो ? यसको बारेमा तपाईंका परिवारका सदस्य र साथीहरूको भनाइ के छ ? तपाईंको स्वभाव र आचरणमा यसबाट भएको परिवर्तन वा सिकाइ के हो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
११. तपाईंको घरपरिवारका सदस्यहरूसँग मिलेर तपाईंले अहिलेसम्म शारीरिक श्रमसँग सम्बन्धित प्रमुख पाँच कामहरू के के हुन् ? तपाईंको उक्त काममा भएको सहभागिताको सम्बन्धमा तपाईंको परिवारका सदस्यहरूको भनाइ के कस्तो छ र तपाईंलाई उक्त काममा सहभागी हुँदा के कस्तो अनुभूति भयो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ पेश गर्नुहोस् ।
१२. घरपरिवार वा छरछिमेकमा भएका जेष्ठ नागरिकसँग भेटघाट गरी उहाँले आफ्नो जीवनमा गरेका राम्रा कुराहरू के के रहेछन् ? उहाँलाई कुन कुराको धेरै सम्झना आउँदो रहेछ ? कुन कुरा गरेकोमा उहाँ धेरै खुसी हुनुहुँदो रहेछ ? उनीहरूले भनेको आधारमा तपाईंले खुसी हुनका लागि के सिक्नु भयो ? आदि कुरा समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१३. तपाईंले अहिलेसम्म सिकेका र अभ्यास गरेका योगासनहरूको नाम र ती आसनहरूबाट तपाईंलाई भएको फाइदाको बारेमा समेत उल्लेख गरी तयार गरेको प्रतिवेदन कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१४. आफ्नो पालिकामा भएका ताल, छहरा र भरनाहरूको नाम लेखी तिनीहरूको महत्व र संरक्षण गर्नु पर्ने कारणबारे तलका तालिकामा भरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं	राप्ती सोनारी गाउँपालिकामा भएका ताल, छहरा र भरनाहरूको नाम	महत्व	संरक्षण गर्नु पर्ने कारण
१			
२			
३			
४			
५			
६			

१५. आफूले देखेको, नाँचेका र यो कक्षा र अधिल्ला कक्षाहरूमा अध्ययन गरेको आधारमा तल समावेश गरिएका नाँचहरूको बारेमा तालिकाका भरी कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

नाँचहरूको नाम	नाँच नाँचे जातजातिहरू	नाँचमा लगाइने पहिरन र बजाइने बाजाहरूको नाम
१. भुम्रा नाँच		
२. लट्ठवा नाँच		
३. भ्याउरे नाँच		
४. छोक्रा नाँच		
५. मयुर नाँच		
६. सिँगारु नाँच		

१६. अभिभावकको सहयोगले जङ्गलबाट गुर्जो, विजयसाल, दालचिनी, आकाशवेली, नीम, अर्जुन र खयर आदिका नमूना सङ्कलन गरी अभिभावक र छिमेकीहरूलाई यसको महत्वको बारेमा सोध्नुहोस् र आफूले पनि कक्षामा सिकेको कुरा उहाँहरूलाई भन्नुहोस् । तपाईंले कक्षामा सिकेको कुरा र उनीहरूले भनेको कुरामा के भिन्नता र के समानता छ ? यी सबै कुरा समेटेर आफ्नो विचार समेत राखी प्रतिवेदन लेखेर कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

१७. गड्यौला मल बनाउने विधिअनुसार घरमा वा विद्यालयमा गड्यौला मल बनाउने कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । तयार भएको गड्यौला मललाई प्रयोग गर्ने विधि अनुसार तरकारी खेती, पुष्पखेती, फलफूल खेतीमा प्रयोग गर्नुहोस् । यो मल प्रयोग गर्दा भएका फाइदा तथा उपयोगिता सम्बन्धमा आफ्नो अनुभवसमेतलाई समेटेटी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

१८. घर तथा विद्यालयमा करेसाबारी/बगैँचा निर्माण गरी वा कौसी वा वरणडा वा गमलामा तरकारी खेती/पुष्प खेती/फलफूल खेती गर्नुहोस् । यसबाट उत्पादित वस्तुहरू, तिनीहरूको उपयोग, भएको फाइदा सम्बन्धी विवरणलाई समेटेटी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१९. हरित घरको अवधारणाअनुसार घर वरपरको खाली ठाउँमा उपयोगी हुने वनस्पति रोप्नुहोस् । उक्त वनस्पति हुर्कनाको लागि आवश्यक पर्ने तत्वहरू नियमितरूपमा प्रदान गर्नुहोस् । वनस्पति हुर्केको अवस्थाको चित्र वा भिडियो तयार गरी कक्षामा देखाउनुहोस् ।

२०. कक्षाका विद्यार्थीहरू पाँच समूहमा विभाजन हुनुहोस् र समूहगत रूपमा हरित विद्यालयको अवधारणाअनुसार विद्यालय वरपरको खाली ठाउँमा उपयोगी हुने वनस्पति रोप्नुहोस् । उक्त वनस्पति हुर्कनको लागि आवश्यक पर्ने तत्वहरू नियमित रूपमा प्रदान गर्नुहोस् । वनस्पति हुर्केको अवस्थाको चित्र वा भिडियो तयार गरी कक्षामा समूहगत रूपमा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

२१. निम्नानुसार सूचि प्रयोग गरी आफ्नो घर भूकम्पबाट कति सुरक्षित छ, घरको अवलोकन एवम् अभिभावकसँग गरिएको छलफलको आधारमा प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	सूचकहरू	सुरक्षित छ	सुरक्षित छैन	कारण
संरचनात्मक				
१	पर्खाल			
२	छत वा छानो			
गैरसंरचनात्मक				
१	दराज			
२	टि.भी.			

२२. कुनै २ जना मोटरसाइकल वा स्कुटर चालकलाई भेटी मोटरसाइकल वा स्कुटरबाट यात्रा गर्दा हुने सम्भाव्य जोखिम र सावधानीका उपायहरूसहित तलको तालिका पूरा गर्नुहोस् र सो का आधारमा “मोटरसाइकल वा स्कुटरमा सुरक्षित यात्रा” विषयको एक निबन्ध लेख्नुहोस् ।

क्र.सं.	मोटरसाइकल वा स्कुटर चालकको नाम	संभावित जोखिमहरू	सावधानीका उपायहरू
१			
२			

२३. नजिकैको स्वास्थ्य संस्थाका सवास्थ्यकर्मीलाई भेटी कोभिड, बर्ड फ्लू, डेङ्गु र भाडापखाला कसरी सर्छन् र तिनीहरूबाट बच्ने उपायहरू के हुन भनेर सोध्नुहोस् । सोको तलको खाका प्रयोग गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

रोगको विवरण	कोभिड	बर्ड फ्लू	डेङ्गु	भाडापखाला
रोग सर्ने कारण				
रोगबाट बच्ने उपाय				

कक्षा ८

१. हाम्रो गाउँपालिकामा रहेको राष्ट्रिय गौरवको आयोजना सिक्टा सिँचाइ आयोजनाको बारेमा सम्बन्धित स्थलमै गएर वा त्यसको विज्ञसँग भेटघाट गरी आफ्नो विचार सहित तलका तालिकामा आवश्यक विवरण भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

आयोजना आरम्भ भएको मिति र स्थान	
आयोजना सम्पन्न हुनु पर्ने मिति	
आयोजना सम्पन्न भएको मिति	
आयोजनाको कुल खर्च	
आयोजनामा सहयोग गर्ने मुलुक	
आयोजनाबाट हुने प्रमुख उपलब्धिहरू	
आयोजना सम्पन्न हुने क्रममा देखिएका समस्याहरू	
तपाईंको अनुभूति	

२. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाले जारी गरेका ऐन र नियमावलीहरूको देहायको तालिकामा लेखी उक्त ऐन वा नियमावली जारी गर्नु पर्ने खास कारण के हो ? गाउँपालिकाका पदाधिकारी र सम्बन्धित जानकारहरूसँग सोधपुछ र अध्ययन गरी आफ्नो विचार समेतका आधारमा तलको तालिकामा भरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

गाउँपालिकाले जारी गरेका ऐन र नियमावली	जारी गर्नुपर्ने खास कारण	कैफियत
१.		
२.		
३.		
४.		
५.		

३. लुम्बिनी प्रदेशको नक्सा बनाइ त्यहाँ भएको तपाईंको जिल्ला र गाउँपालिकाले नक्सामा प्रमुख पर्यटकीय स्थल, जिल्ला सदरमुकाम, प्रमुख सडक र शहर, प्रमुख नदी र ताल आदि भरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
४. राप्ती नदी राप्तीसोनारी गाउँपालिकाका लागि बरदान हो वा अभिशाप ? भन्ने विषयमा बादविवाद प्रतियोगिताको आयोजना गरी विषयको पक्ष र विपक्षमा आएका तर्कहरूलाई समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा शिक्षकलाई पेश गर्नुहोस् ।

५. पालिका स्तरीय अध्यक्ष कप खेलकुद प्रतियोगितामा समावेश हुने खेलहरू र खेल खेल्दा आवश्यक पर्ने सामग्री र खेलाडी संख्या तलको तालिकामा भरी सोको प्रतिवेदन कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	खेलका नामहरू	खेल खेल्दा आवश्यक पर्ने सामग्री	आवश्यक पर्ने न्यूनतम खेलाडी संख्या
१			
२			
३			
४			
५			
६			
७			

६. कक्षामा छलफल गरे बाहेकका आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर आफ्नो गाउँटोल, समाज र समग्र मुलुकको हितका लागि काम गर्ने राप्तीसोनारी गाउँपालिकाका महानुभाव (साहित्यकार, कलाकार, समाजसेवी, खेलाडी, शिक्षाविद्, शिक्षक, सीमारक्षक, वन तथा वातावरण विज्ञ आदि) हरू र उनीहरूले सम्पादन गरेका कामहरू तालिकामा भरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	व्यक्तिको नाम	कार्य क्षेत्र	सम्पादन गरेका कार्यहरू
१			
२			
३			
४			
५			

७. आफ्नो घर वा विद्यालयमा गाईपालन/बंगुरपालन वा बेमौसमी तरकारीहरू (टमाटर, लौका, करेला, भिण्डी) को खेती कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । यसरी सहभागी हुँदा पालन वा खेती गर्ने तरिका, उत्पादन भएको वस्तु, प्रयोगको अवस्था, विक्री वितरण सम्बन्धी विवरण तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
८. आफ्नो घर वा विद्यालयमा गरिने कुनै एक नगदेबाली (तोरी, मसुरो, अरहर, तिल, अर्सी) को खेती कार्यमा सहभागी हुनुहोस् । खेती गर्दा चाहिने सामग्रीहरू, खेती गर्ने तरिका र उक्त खेती कार्यमा सहभागी, उत्पादित तरकारी र प्रयोग तथा बजारीकरण सम्बन्धी विवरण समावेश गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
९. हस्त निर्मित सामग्रीहरू (डोको, छिट्टनी, चकटी, सुपो, मुढा, ढकिया) मध्ये कुनै एक सामग्री निर्माण गरी कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।
१०. तपाईंको घरमा को को हुनु हुन्छ ? उहाँहरूले के के काम गर्नु हुन्छ ? उहाँहरूले गर्ने कामले तपाईं वा तपाईंको परिवारलाई के कस्तो फाइदा भइरहेको छ वा फाइदा हुने देख्नु भएको छ ? घरका जेष्ठनागरिक वा आफूभन्दा अग्रजसँग सोधपुछ गरी यसबाट तपाईंले सिकेको कुरालाई समेत समेटेर प्रतिवेदन बनाउनुहोस् ।
११. तपाईंले आफू भविष्यमा के हुने उद्देश्य राख्नु भएको छ ? यो उद्देश्य राख्नुमा तपाईंसँग हाल भएका के कस्ता सक्षमताहरूले तपाईंको मनोबल बढाएका हुन् ? तपाईंको यो उद्देश्यको बारेमा तपाईंका परिवारका सदस्य र साथीहरूले के भन्नु हुन्छ ? तपाईंले आफ्नो जिवनको लागि गरिएको उद्देश्य निर्धारणले तपाईंलाई के असर परेको छ ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१२. कस्तो जीवनलाई सन्तुलित जीवन भनिन्छ ? सन्तुलित जीवनले मानिसलाई कसरी खुसी प्रदान गर्न सहयोग गर्दछ ? यस सम्बन्धमा आफ्नो टोलका केही वयोवृद्ध र केही समकक्षीहरूको जमघट गराइ उनीहरूबाट व्यक्त विचारहरूलाई समेट्दै यसबाट तपाईंले आर्जन गरेको अनुभूति र सिकाइलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

१३. तपाईंको परिवारको गोत्र र वंश के हो ? तपाईंको पूर्खा तपाईं अहिले भएको स्थानमा कहाँबाट आउनु भएको हो ? तपाईंको वंशजहरूको बसोबास विशेषगरी कहाँ कहाँ छ ? तपाईंको मामातिरको र तपाईंको परिवारतिरको वंश र गोत्र एउटै हो कि फरक हो ? विहेबारी लगायतका काम गर्दा गोत्र र वंशको ख्याल किन गर्ने गरिन्छ ? यसको कारण के हो ? यो सम्बन्धमा तपाईंका घरपरिवारका अग्रज लगायत समाजका मानिसहरूले के भन्छन् ? यसबाट तपाईंले आर्जन गरेको नयाँ अनुभूति वा सिकाइ के हो ? उल्लिखित सबै कुरा समेटेर प्रतिवेदन बनाइ कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।
१४. घरायसी तथा विद्यालयबाट निस्कने ठोस फोहोरको प्रयोग गरी विन र पिट कम्पोष्टिड विधिबाट मल बनाउनुहोस् । आवश्यकताअनुसार उक्त तयारी मललाई तरकारी खेती, पुष्पखेती, फलफूल खेतीमा प्रयोग गर्नुहोस् । यो मल प्रयोग गर्दा भएका फाइदा तथा उपयोगिता सम्बन्धमा आफ्नो अनुभवसमेतलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
१५. आफूले देखेका र अरुसँग सोधपुछ गरी प्राप्त भएको विवरणको आधारमा हाम्रो पालिकामा भएका वनहरू कति प्रकारका छन् ? तिनीहरूको उद्देश्य के हो ? ती वनको संरक्षण गर्ने जिम्मेवार निकाय को हुन्छ, आदिको बारेमा तलको तालिका भरी तयार भएको प्रतिवेदन कक्षामा पेश गर्नुहोस् ।

वनको किसिम वा प्रकार	पालिकामा भएका त्यस्ता वनजङ्गलको नाम र ठेगाना	वनको उद्देश्य	संरक्षणको लागि जिम्मेवार निकाय
१.	१.		
२.	२.		
३.	३.		

१६. बाँके राष्ट्रिय निकुञ्जबाट मानववस्तीमा वन्य जन्तु आएर विगत केही समयदेखि क्षति पुऱ्याउदै आइरहेको अवस्था छ । यो पनि सत्य हो कि निकुञ्ज र निकुञ्जका वन्यजन्तुलाई पनि जोगाउनु आवश्यक छ र वन्य जन्तुबाट हुने मानवीय क्षतिलाई पनि रोक्नु आवश्यक छ । अतः यसका लागि के गर्न सकिन्छ ? सम्बन्धित क्षेत्रमा विभिन्न महानुभावहरूको विचार सहित आफ्नो समेत विचार समेटेर प्रतिवेदन तयार गरी कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

मानवीय क्षति नहुने गरी निकुञ्ज र वन्यजन्तु संरक्षण गर्ने उपायहरू	निकुञ्ज र वन्य जन्तुलाई क्षति नपुग्ने गरी मानव वस्ती संरक्षण गर्ने उपायहरू
१.	१.
२.	२.
३.	३.

१७. निम्नानुसार सूचि प्रयोग गरी हाम्रो विद्यालय भूकम्पबाट कति सुरक्षित छ, विद्यालय परिसर र भवनहरूको अवलोकन एवम् शिक्षकहरूसँग छलफल गरी एक प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।

क्र.सं.	सूचकहरू	सुरक्षित छ	सुरक्षित छैन	कारण
संरचनात्मक				
१	पर्खाल			
२	छत वा छानो			
गैरसंरचनात्मक				
१	दराज			
२	बेन्च डेस्क			

१८. घरायसी तथा विद्यालयबाट निस्कने ठोस फोहोरको प्रयोग गरी विन र पिट कम्पोष्टिड विधिबाट मल बनाउनुहोस् । आवश्यकता अनुसार उक्त तयारी मललाई तरकारी खेती, पुष्पखेती, फलफूल खेतीमा प्रयोग गर्नुहोस् । यो मल प्रयोग गर्दा भएका फाइदा तथा उपयोगिता सम्बन्धमा आफ्नो अनुभव समेतलाई समेटि प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
१९. कक्षाका विद्यार्थीहरू समूहमा विभाजन हुनुहोस् र मल बनाउने विभिन्न विधिमध्ये विद्यालयबाट निस्कने कुहिने फोहोरको प्रयोगबाट विन कम्पोष्टिड वा पिट कम्पोष्टिड मध्ये कुनै एक विधिबाट मल तयार गर्नुहोस् र आवश्यकता अनुसार करेसाबारी, पुष्पखेती, जडीबुटी खेती वा अन्य खेतीमा प्रयोग गर्नुहोस् ।
२०. आकासे पानी संकलन गर्ने विधि अनुसार विद्यालयका सम्बन्धित विषयका शिक्षकलाई अनुरोध गर्नुहोस् र आकाशे पानी संकलन गर्नुहोस् । संकलित पानीलाई आवश्यकता अनुसार सरसफाइ गर्न, सिँचाइ गर्न प्रयोग गर्नुहोस् । यस किसिमको कार्य गर्दा हुने फाइदाहरूको सम्बन्धमा विवरण तयार गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् ।
२१. पाँच समूहमा कक्षाका विद्यार्थीहरू विभाजन हुनुहोस् । तपसिलका कार्यहरू तपसिलका समूहले सम्पन्न गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुहोस् र कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

समूहको नाम	समूहले गर्नुपर्ने कार्यहरू
ऊर्जा समूह	विद्यालयमा प्रयोग भएका ऊर्जाका प्रकार (सौर्य ऊर्जा, विद्युत आदि), ऊर्जाको प्रयोग सिकाइ, प्रशासनिक कार्य, कम्प्युटर सञ्चालन आदि
पानी समूह	विद्यालयमा प्रयोग भएको पानीको स्रोतहरू (धारा, कुवा, इनार, आकाशे पानी आदि), पानीको प्रयोग (सिँचाइ, पिउने, सफाइ गर्ने वा अन्य), पानीको संरक्षणका कार्यहरू
सरसफाइ समूह	विद्यालयको खेलमैदान, कक्षाकोठाको सरसफाइ आदि
फोहोरमैला व्यवस्थापन समूह	विद्यालयबाट निस्कने फोहोरको प्रकार (कुहिने, नकुहिने, तरल, ग्याँस वा अन्य), फोहोरमैला व्यवस्थापनका उपायहरू
सिकाइ व्यवस्थापन समूह	बगैचाका, करेसाबारी, ऊर्जा (सौर्य, पानी) मा सिकाइको लागि प्रयोग
हरियाली प्रवर्धन समूह	वृक्षारोपण, पुष्पखेती, जडीबुटी खेतीको कार्य

२२. प्रविधिको प्रयोग (Google Search) गरी तल उल्लेखित महामारीसँग सम्बन्धित विवरण संकलन गरेर कक्षामा प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क्र. सं.	महामारीहरू	महामारी पत्ता लागेको वर्ष	महामारी सुरु भएको देश	महामारीको कारण	मृत्यु भएका मानिस संख्या	औषधि	सुरक्षाका उपायहरू
१	ब्ल्याक डेथ						
२	प्लेग						
३	फ्लू						
४	एच.आई.भी. एड्स						
५	कोभिड-१९						

२३. विपद्को समयमा सूचना अति आवश्यक हुन्छ । सूचनाको माध्यमबाट सामूहिक प्रतिकार्य समयमै हुन्छ । त्यसकारण जुनसुकै विपद्मा प्रयोग हुने गरी तलको तालिकामा आकस्मिक सम्पर्क व्यक्ति र आकस्मिक सम्पर्क नम्बरहरू (Emergency Contact Numbers) खोजी कक्षामा टाँस्नुहोस् ।

क्र.सं.	सम्पर्क गर्नुपर्ने व्यक्ति	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर

७. सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया

(क) कक्षा १-३

पाठ्यक्रमले विद्यार्थीहरूबाट अपेक्षा गरेका सिकाइ उपलब्धि सहज र सरल तरिकाले हासिल गर्न/गराउन शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूले गर्ने सम्पूर्ण क्रियाकलापहरू सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाभित्र पर्दछन्। एकीकृत पाठ्यक्रमले सिकाइ उपलब्धिको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने गरी विद्यार्थी मूल्याङ्कनको खाका तय गरेको छ। दैनिक सिकाइ सहजीकरणको क्रममा नै निर्धारित सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको लेखाजोखा गर्न शिक्षण सिकाइ क्रियाकलापको अभिन्न अंगको रूपमा मूल्याङ्कनलाई प्रयोग गर्नुपर्ने कुरा वर्तमान पाठ्यक्रमले उल्लेख गरेकाले सोही बमोजिमका सिकाइ क्रियाकलापहरू अवलम्बन गर्नुपर्ने हुन्छ। यस पाठ्यक्रमले सिकाइलाई प्रभावकारी र दिगो बनाई उनीहरूको स्थानीय विषयवस्तु र आवश्यकता अनुसारको ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विकासको सुनिश्चितताको अपेक्षा गरेको छ। जसका लागि बालबालिका केन्द्रित, अन्तरक्रियात्मक, सहयोगात्मक तथा प्रत्यक्ष अनुभवमा आधारित शिक्षण विधि र रणनीतिहरूको प्रयोगमा जोड दिनुपर्ने हुन्छ। यस अनुसार कक्षाकोठामा हुने शिक्षणमा पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक, शिक्षक निर्देशिका, श्रव्यदृश्य सामग्री, सन्दर्भ सामग्रीका अतिरिक्त सकेसम्म स्थानीय स्तरमा उपलब्ध तथा स्वनिर्मित स्रोत र साधनहरूलाई शैक्षणिक सामग्रीको रूपमा प्रयोग गर्नु पर्छ। समयको माग बमोजिम सिकाइलाई निरन्तरता दिन तथा युग सापेक्ष सिकाइका लागि शिक्षण सिकाइमा सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई स्थान दिनुपर्छ र वेभमा आधारित सिकाइलाई वैकल्पिक सिकाइको माध्यमको रूपमा प्रयोग गर्न शिक्षकले आफूलाई आवश्यक पर्ने ज्ञान र सिपको विकास गरी आवश्यकता अनुसार प्रविधिका साधनहरूको प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ।

कक्षा १-३ को पाठ्यक्रमले एकीकृत सिकाइलाई जोड दिएकाले शिक्षण सिकाइ सहजीकरणका क्रियाकलापहरूलाई पाठ्यक्रममा दिइएका सिकाइ उपलब्धि र विषयवस्तुको प्रकृति अनुसार स्थानीय विषयका क्षेत्रहरू र अन्य विषयहरू (नेपाली, अंग्रेजी, गणित र हाम्रो सेरोफेरो) मा भएका मिल्दाजुल्दा विषयवस्तुलाई अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सहजीकरण गर्नुपर्छ। स्थानीय विषयमा रहेका कतिपय विषयवस्तुहरू सहजीकरण गर्दा आवश्यकताअनुसार स्थानीय विज्ञहरूको ज्ञान र सिपलाई उपयोग गर्न उहाँहरूलाई कक्षाकोठामा आमन्त्रण गरी अनुभव तथा सिपको प्रदर्शन एवम् अन्तरक्रियाको अवसर सिर्जना गर्नुपर्ने छ। सिकाइलाई सहकार्यात्मक र प्रत्यक्ष अनुभवमा आधारित बनाउन स्थलगत अध्ययन समूहकार्य तथा प्रयोगात्मक अभ्यासमा जोड दिनु पर्ने छ। स्थानीय विषयमा उल्लिखित विषयवस्तुहरू विद्यार्थीहरूको आफ्नै सेरोफेरोका रहेकाले सैद्धान्तिक भन्दा प्रयोगात्मक तरिकाले सिकाइ सहजीकरण गर्नेमा शिक्षकले ध्यान दिनुपर्ने हुन्छ। स्थानीय कला, संस्कृति, धर्म, चालचलन, रितीरिवाज, पेसा, व्यवसाय, प्रविधिहरूको प्रयोग, संरक्षण, विकास गर्न स्वयम् विद्यार्थीहरूको प्रत्यक्ष उपस्थिति भएपछि मात्र उक्त विषयवस्तुहरूको ज्ञान, सिप र अभिवृत्तिको विकास गराउन सहज हुन्छ। सिकाइलाई दिगो बनाउन सिकेका व्यवहारहरूलाई अभ्यास गर्ने तथा वास्तविक जीवनमा प्रयोग गर्ने अवसर प्रदान गर्नुपर्ने छ। साथै सिकाइ सहजीकरण प्रक्रियाहरूले, अनुभव, खोज, चिन्तन, तर्कद्वारा सिकारुको निर्णय क्षमता विकास गरी ज्ञानको विकास र रुपान्तरण गर्न सहयोग गर्नुपर्छ।

यस पाठ्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि देहाय बमोजिमका सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया अवलम्बन गर्नुपर्ने छ :

- कक्षा १ देखि ३ सम्मको पाठ्यक्रम एकीकृत ढाँचामा विकास गरिएको र यस अन्तर्गत बहुविषयक (विषयहरू अलग अलग तर मिल्दाजुल्दा विषयवस्तुलाई सँगै सिकाउने) र अन्तरविषयक (अन्य विषय र विषयभित्रका विषयवस्तुहरूमा अन्तरसम्बन्ध कायम गरी सिकाइ गराउने) रहेको हुँदा बहुविषयक ढाँचाको सिद्धान्तअनुसार सिकाइ सहजीकरणको योजना बनाई सिकाइ सहजीकरण गर्नुपर्ने छ।
- पाठ्यक्रमको बहुविषयक ढाँचा (अन्य विषयसँग मिल्दा सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुलाई सँगै सहजीकरण गर्ने र नमिल्ने विषयवस्तुलाई निश्चित क्रममा राखेर सरल देखि जटिलताको सिद्धान्तअनुसार सहजीकरण गर्ने) अनुरूप एकीकृत सिकाइका लागि शिक्षकले एकिकृत पाठ्यक्रमको अध्ययन र अन्य शिक्षकहरूसँग समेत समन्वय गरी सहजीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्ने छ।
- कक्षा १-३ मा अध्ययन गर्ने बालबालिकाको संज्ञानात्मक विकासको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी उनीहरूको धारणा विकासमा सहयोग पुर्याउन शिक्षणमा ठोस सामग्रीको प्रयोगलाई प्राथमिकताका साथ स्थान दिनुपर्ने छ।
- सिकाउनु पर्ने विषयवस्तु/धारणालाई उनीहरूको दैनिक जीवनसँग सम्बन्धित गरी रोचक र मनोरञ्जक ढङ्गले प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ।

- मनोरञ्जनपूर्ण सिकाईका लागि खेल, गीत, नृत्य र अभिनय विधिको प्रयोग गर्नुपर्ने छ ।
- बालबालिकाको दिगो सिकाईका लागि उनीहरूलाई प्रशस्त अभ्यासको अवसर दिनुपर्ने छ ।
- विद्यार्थीसँग प्रत्यक्ष अनुभव गरेर तथा विद्यार्थी आफै सक्रिय भई सिक्न सक्ने, विश्लेषणात्मक चिन्तनबाट अर्थ निर्माण गर्न सक्ने विषयवस्तुहरूमा विषयवस्तुको प्रकृति हेरी प्रयोग, परियोजना कार्य, सर्वेक्षण, समस्या समाधान, खोज, आगमन वा निगमन विधिको प्रयोग गर्नुपर्ने छ । यो पाठ्यक्रमको विषयवस्तुहरूले स्थानीयतासँग प्रत्यक्ष सरोकार राख्ने भएकाले सिकारूलाई प्रत्यक्ष अवलोकन र अनुभव प्रदान गर्न स्थलगत भ्रमणको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
- सिकारूहरूले आफूले जानेका र हासिल गरेका ज्ञान, सिप र अनुभवहरू एक आपसमा आदानप्रदान गरी सहपाठीहरूको सहयोग र सहकार्यमा सिक्न तरिकाहरू अवलम्बन गर्नुपर्ने छ ।
- सामाजिक सुधार, जनचेतना र वातावरण संरक्षणमा आफ्नो स्तरबाट योगदान दिन तथा नेतृत्व सिप विकासमा प्रेरित गर्न साना चेतनामूलक भिडियो बनाई सामाजिक सञ्जालमा लोड गर्ने, यस्तै चित्रहरू सार्वजनिक ठाउँमा टाँस्ने जस्ता अभियान तथा सामाजिक कार्यहरूमा सहभागी गराउनुपर्ने छ ।
- कक्षाकोठालाई रमाइलो तथा जीवन्त बनाई राख्न तथा युग सापेक्ष प्रविधियुक्त सिकाइका लागि उपलब्ध श्रव्य दृश्य सामग्रीहरू, विद्युतीय सामग्रीहरू तथा वेभमा आधारित सामग्री र विधिहरूलाई सकेसम्म प्रयोग गर्ने कोशिस गर्नुपर्ने छ ।

कक्षा ४-८ को शिक्षण सहजीकरण विधि र प्रक्रिया

राप्तीसोनारी गाउँपालिकाभित्रका सबै वडाहरूका स्थानीय विषयवस्तु र आवश्यकतालाई समेटेटी यस पाठ्यक्रममा विषयवस्तुहरू राखिएको हुँदा उक्त विषयवस्तुको व्यावहारिक ज्ञान, सिप र अभिवृत्ति विकास लागि कक्षाभित्र वा बाहिर आफ्नो घर, समुदाय, संघसंस्था, धार्मिक स्थल, पेसा र व्यवसायस्थल, वन सम्पदा, जलसम्पदामा भ्रमण गरी पञ्च ज्ञानेन्द्रियद्वारा प्रत्यक्ष अवलोकन तथा प्रयोग गरी सिकेका कुराहरूलाई सिर्जनात्मक विश्लेषण गर्ने प्रतिभाको विकास गर्न प्रोत्साहित गर्ने गरी शिक्षण सिकाइ सहजीकरण गर्नुपर्छ । पाठ्यक्रममा विषयवस्तु तथा सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न विद्यार्थीहरूले कथा, कविता, नाटक, समाचार, चिठी, सम्पादकीय, गीत, प्रतिवेदन, रेखाचित्र, वृत्तचित्र, स्तम्भचित्र, तालिका, तस्वीर, नक्सा, नमुना निर्माण, प्रयोग, फोटो जस्ता रोचक वस्तुहरू मार्फत् अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । विद्यार्थीहरूलाई कुनै पनि विषयवस्तु सिकाउँदा जीवन्त सिकाइ वातावरण तयार गर्नु पर्दछ । यसका लागि शिक्षण सिकाइको विधि, पद्धति तथा उपागमलाई विद्यार्थी केन्द्रित र सामग्री केन्द्रित गर्दै प्रयोगात्मक क्रियाकलापबाट गरेर सिक्ने अवस्थाको सुनिश्चितता गर्नु पर्दछ । अझ स्थानीय विषय स्थानीय परिवेश, सन्दर्भ, पहिचान, पेसा व्यवसाय र प्रविधिसँग बढि नजिक तथा परिचित हुने भएकाले सान्दर्भिक शिक्षण सिकाइ मार्फत बालबालिकाहरूमा पाठ्यक्रमले तोकेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि हासिल गराउन प्रयत्नशील रहनुपर्छ ।

आधारभूत तहको कक्षा ४ देखि ८ सम्म राखिएका विषयवस्तुहरू सहजीकरण गर्न निम्न विधि र तरिकाहरूको प्रयोग गर्न सकिने छ ।

क्र.स.	शिक्षण विधि	प्रयोग गर्न सकिने विषयवस्तुहरू
१	प्रयोगात्मक विधि	गरेर सिक्ने क्रियाकलापहरू यस विधि अन्तर्गत पर्दछन् । जस्तै : बिरुवा तथा जनावरको हेरचाह, वृक्षारोपण, पशुपालन, पंक्षीपालन, तरकारी खेती, गायन, वादन, नृत्य, अभिनय, हस्तकला र चित्रकलाद्वारा प्रदर्शन आदि ।
२	अवलोकन र परियोजना विधि	गरेर सिक्ने, सँगै बसेर सिक्ने, प्राकृतिक वातावरणमा सिक्ने, सिपको विकास हुने गरी एकल वा समूह, कक्षाकोठाभित्र तथा बाहिर यो विधि प्रयोग गर्न सकिन्छ । जस्तै : स्थानीय सेवाहरूको जानकारी, विभिन्न धार्मिक स्थल, जलसम्पदा, वन सम्पदा, नमुना निर्माण, पेसा, व्यवसाय र प्रविधिको अवलोकन गरी प्रतिवेदन तयारी गर्ने तथा एकल र समूहगत तथा कक्षाकोठाभित्र र कक्षाकोठा बाहिर गरेर सिक्ने, पञ्च ज्ञानेन्द्रियहरूको प्रयोगद्वारा सिक्ने क्रियाकलापहरू यस अन्तर्गत पर्दछन् ।
३	क्षेत्र भ्रमण विधि	कक्षाकोठा बाहिर रहेका वस्तुहरूको प्रत्यक्ष अवलोकन गरी प्राप्त जानकारीको अभिलेख राख्ने (प्रतिवेदन, चित्र, चार्ट, भिडियो आदि) । जस्तै : धार्मिक स्थल, पर्यटकीय क्षेत्र, वन सम्पदा, पोखरी, ताल, खेती (तरकारी खेती, फलफूल खेती, पुष्पखेती), विभिन्न पालन (पशुपालन, पंक्षीपालन) आदि ।

क्र.स.	शिक्षण विधि	प्रयोग गर्न सकिने विषयवस्तुहरू
४	छलफल विधि	कुनै विषयवस्तुको बारेमा समूहगत, जोडीगत, कक्षागत रूपमा छलफल गरी निष्कर्ष निकाल्न प्रयोग गरिन्छ । जस्तै: सामुदायिक वनको महत्व, संरक्षण गर्ने उपायहरू, धार्मिक सम्पदाको संरक्षणका उपायहरू, बालबगैँचाको महत्व, हरित विद्यालयको लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने पक्षहरू आदि ।
५	समस्या समाधान विधि	कुनै समस्या दिई समाधानको लागि उपायहरू पहिचान गरी समाधान गर्ने कार्य यस विधिमा गरिन्छ । जस्तो: पुष्प खेती गर्ने, बासको चोयाबाट डालो बुन्ने, मकैको प्वाँखबाट चकटी बुन्ने, वृक्षारोपण गर्ने, सरसफाइ गर्ने आदि ।
६	प्रश्नोत्तर	जुनसुकै विषयवस्तुको उठान गर्दा, परियोजना कार्य वा क्षेत्रभ्रमण वा कक्षाकार्य वा समूहकार्य गराउँदा, विषयवस्तुको प्रस्तुती अधि, प्रस्तुतीकरणको समय र अन्तमा, सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको सुनिश्चित गर्न यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
७	घटना (मामला) अध्ययन	वरपरको कुनै विशेष घटनाको अध्ययन गरी त्यसको बारेमा प्रतिवेदन तयार गर्न लगाइ प्रस्तुतीकरण गर्न यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ । बाढी, पहिरो, आगलागी, चट्याङ, तरकारी खेती, कुखुरापालन आदि ।
८	प्रदर्शन विधि	कुनै वस्तु देखाएर सिकाउने विधि प्रदर्शन विधि हो । सामग्रीको अभाव भएको बेला शिक्षकले वस्तु वा चित्र प्रदर्शन गरेर सिकाउने गर्दछन् । जस्तै : बराहताल गाउँपालिकाको नक्सा आदि । यसमा श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रदर्शन समेत पर्दछ । जस्तै : तरकारी खेती, पशुपालन, कुखुरापालनको भिडियो आदि ।
९	सोधखोज विधि	विद्यार्थीमा नयाँ नयाँ कुरा खोजी गर्ने, त्यसको व्यक्ति तथा समाजमा परेको वा पार्ने प्रभाव पहिचान गराउने जस्ता सिकाउने विकास गराउने, समाजमा रहेको धार्मिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, ऐतिहासिक, भौगोलिक आदि पक्षको सोधखोज गरी वास्तविकता पत्ता लगाउने कार्यमा यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
१०	कथाकथन विधि	विषयवस्तुलाई रमाइलो, आकर्षक, उत्प्रेरणात्मक तरिकाले प्रस्तुतीकरण गर्न यस विधिको प्रयोग गर्न सकिन्छ । जस्तै: धार्मिक स्थल, पेसा, व्यवसाय, प्रविधिको प्रयोग, संरक्षण, विकास र प्रवर्धन आदिलाई कथात्मक तरिकाले प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

माथि उल्लेख गरिएका विधिहरूका साथै विषयवस्तुको प्रकृतिअनुसार अन्य विधिहरूको समेत प्रयोग गर्न सकिन्छ । विधिहरूको साथै विद्यार्थीको सिकाइलाई थप आकर्षक, तार्किक, समालोचनात्मक, सहभागितात्मक बनाउन विभिन्न रणनीति तथा तरिकाहरूको प्रयोग गर्न सकिन्छ । जसलाई निम्नअनुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ :

(अ) मष्तिष्क मन्थन	(आ) जिग्सअ (Jigsaw)
(इ) सोच-जोडीमा छलफल-आदान प्रदान	(ई) जोडीमा पढाइ र जोडीमा सारांश
(उ) संक्षिप्त लेखन	(ऊ) परस्पर शिक्षण
(ए) घुलमिल/स्थिर/जोडी	(ऐ) ग्यालरी हिँडाइ
(ओ) ग्राफिटी (Graffiti) आदि ।	

८. विद्यार्थी मूल्याङ्कन

(क) कक्षा १-३ मा विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रक्रिया

शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाकै एउटा अङ्गका रूपमा विद्यार्थीको नियमितरूपमा विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको लेखाजोखा गरी विद्यार्थीको सिकाइमा निरन्तर सुधार गरी न्यूनतम सिकाइस्तर प्राप्तिको सुनिश्चितता गर्ने पक्षलाई यस पाठ्यक्रमले जोड दिएको छ । यस प्रकारको मूल्याङ्कनले विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्तिका साथै उनीहरूलाई सिकाइमा निरन्तर प्रगति गर्ने अवसर सिर्जना गर्न सहयोग गर्दछ । स्थानीय विषयमा राखिएका विषयवस्तु तथा सिकाइ उपलब्धि पूरा गराउनको लागि कक्षाकोठाको शिक्षण सिकाइको क्रममा गरिने लेखाजोखाको साथै विद्यार्थीहरूलाई आवश्यकता

अनुसार सम्बन्धित क्षेत्रमा अवलोकन, क्षेत्रभ्रमण, परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्यमा समेत संलग्न गराई सोही बमोजिम विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको एकिन गर्नुपर्ने हुन्छ र आवश्यकता अनुसार सहजीकरण गर्नुपर्ने हुन्छ। यस्तो मूल्याङ्कनलाई मूलतः सिकाइका लागि मूल्याङ्कन अर्थात् निर्माणात्मक मूल्याङ्कनका रूपमा प्रयोग गरिनुपर्दछ।

निर्माणात्मक प्रयोजनका लागि सञ्चालन गरिने यस्तो मूल्याङ्कनका लागि विद्यार्थीले के सिके हो भन्ने कुरा निर्धारण गर्नुपर्दछ अर्थात् अपेक्षित सिकाइ उपलब्धि तय गर्नुपर्दछ। विद्यार्थीले के सिके भन्ने कुराको निर्धारण गरेपछि विद्यार्थीको सिकाइको वर्तमान अवस्था वा निश्चित सिकाइ क्रियाकलाप पछिको विद्यार्थीको सिकाइ अवस्था वा स्तर के कस्तो छ भनी विभिन्न साधन तथा माध्यम प्रयोग गरी पत्ता लगाउनुपर्दछ। यसरी विद्यार्थीको वर्तमान सिकाइ अवस्था पहिचान गरिसकेपछि सिकाइको निर्धारित लक्ष्यमा कसरी पुग्ने भन्ने मार्ग तय गर्नुपर्दछ। यसरी विद्यार्थीको अपेक्षित सिकाइ स्तर तय गर्ने, सिकाइको वर्तमान अवस्था वा स्तर पत्ता लगाउने र कसरी अपेक्षित सिकाइस्तर प्राप्त गर्ने भनी तय गर्ने कार्यका लागि विद्यार्थीको निर्माणात्मक मूल्याङ्कन गरिन्छ।

कक्षा १-३ मा गरिने विद्यार्थी मूल्याङ्कनलाई सिकाइ प्रक्रियाकै अभिन्न अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नु पर्दछ। यस्तो मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि तथा कमजोरीहरूको निरन्तर लेखाजोखा गरी सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्नु हो। यस्तो पृष्ठपोषण दिने कार्य दुई चरणमा गर्नुपर्दछ। पहिलो चरणअन्तर्गत नियमित सिकाइ सहजीकरण पश्चात् मूल्याङ्कन गर्ने र विद्यार्थीको सिकाइको अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने र दोस्रो चरणमा सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको अवस्थाको आधारमा अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्न नसकेका विद्यार्थीका कठिनाइका क्षेत्र पत्ता लगाई सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुका साथै पटकपटकका सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलापबाट पनि सिकाइ सुधार हुन नसकेका विद्यार्थीहरूका लागि उपचारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप तर्जुमा गरी सिकाइमा सुधार गर्नुपर्दछ। कक्षाकोठामा आधारित निर्माणात्मक मूल्याङ्कनले प्रत्येक विद्यार्थीलाई न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्त गर्ने सुनिश्चितता गरी माथिल्लो सिकाइ स्तर प्राप्त गर्न सहयोग गर्नुपर्दछ। यसबाट विद्यार्थीहरूको कक्षा दोहऱ्याउने क्रमलाई न्यून गरी शैक्षिक क्षति घटाउन सहयोग पुग्नुका साथै न्यूनतम स्तरको सिकाइ सुनिश्चित भई थप सिकाइका लागि अवसर सृजना हुनेछ।

(अ) मूल्याङ्कन विधि र प्रक्रिया

कक्षा १-३ मा निश्चित समयावधिमा विद्यार्थीको सिकाइको लेखाजोखा गर्ने नभई निरन्तर, नियमित तथा कक्षा क्रियाकलापको अङ्गका रूपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कक्षाकोठामा सिकाइ क्रियाकलापको योजना तथा सञ्चालन निर्धारित सिकाइ उपलब्धि तथा तिनको विस्तृतीकरणका आधारमा ती सिकाइ उपलब्धि प्राप्त गर्न सक्ने किसिमले गर्नुपर्दछ। विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा पनि ती सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले के कति हासिल गर्न सके भन्ने लेखाजोखा गर्न सकिने प्रक्रिया र साधन प्रयोग गर्नुपर्दछ। यस्तो मूल्याङ्कन सिकाइ क्रियाकलापकै अभिन्न अङ्गका रूपमा नियमित रूपमा सञ्चालन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका लागि निरन्तर पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुपर्दछ।

कक्षा १-३ का प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राखिनुपर्दछ। कार्यसञ्चयिका फाइललाई विद्यार्थीको कक्षाकार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य, उपलब्धि परीक्षा, विद्यार्थीमा आएको व्यवहारिक परिवर्तनको अवलोकन, हाजिरी आदिका माध्यमले अद्यावधिक गर्नुपर्दछ। विद्यालयमा पठनपाठन भएका विषयवस्तु र विद्यार्थीको उपलब्धिको बारेमा प्रत्येक थिम वा क्षेत्रको पठनपाठन पश्चात्, विषयक्षेत्रको अध्ययन पूरा गरेपछि अभिभावकलाई जानकारी पठाउने व्यवस्था गरी कार्यसञ्चयिकामा त्यसको अभिलेख उल्लेख गर्नुपर्ने छ। यस तहमा गृहकार्यलाई अनिवार्य नगरी कक्षाकार्य, परियोजना कार्य तथा प्रयोगात्मक कार्यलाई नै बढी जोड दिने भए पनि आवश्यक भए केही गृहकार्य पनि दिन सकिने छ तर दैनिक र एकै दिनमा विभिन्न विषयक्षेत्रमा गृहकार्य दिनु भने उपयुक्त हुँदैन। विद्यार्थीको मूल्याङ्कनमा यथाशक्य वास्तविक कार्यको सही तरिकाले मूल्याङ्कन गर्ने साधन (Tools of Authentic task) समावेश गर्नु उपयुक्त हुने छ।

(आ) मूल्याङ्कनका तरिका र साधन

परीक्षण गरिने सिकाइ उपलब्धि तथा विषयवस्तुको स्वरूप, विद्यार्थीको उमेर तथा रुचि, उपलब्धि स्रोत तथा साधन, कक्षामा भएका विद्यार्थी सङ्ख्या, शिक्षकको क्षमता तथा रुचि जस्ता पक्ष विचार गरेर मूल्याङ्कनका तरिका र साधनको छनोट तथा विकास गर्नुपर्दछ। मूल्याङ्कनका विभिन्न तरिका तथा साधनहरू हुन्छन्। विद्यार्थी मूल्याङ्कनका लागि प्रयोग गर्न सकिने

कार्य तथा साधनहरूबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई निश्चित स्वरूपमा अभिलेखीकरण गरिनुपर्दछ। कक्षा कार्य, व्यवहार परिवर्तन, सिर्जनात्मक कार्य, कक्षा सहभागिता तथा विद्यार्थीका कार्यको प्रदर्शनको परीक्षणको अभिलेखीकरण शिक्षकको अवलोकनको माध्यमबाट गर्न सकिने भएकाले यसका लागि उपयुक्त अवलोकन फाराम तयार गर्नुपर्दछ। यसका लागि विभिन्न प्रकारका रुजु सूची तयार गरी विद्यार्थी परीक्षण तथा मूल्याङ्कन गरिन्छ। विद्यार्थीका कार्य तथा उपलब्धिसहित उनीहरूका विभिन्न विवरण व्यवस्थित तरिकाले राख्ने गरी कार्यसञ्चयिका तयार गरी विद्यार्थीको प्रगति के कति मात्रामा र के कसरी भइरहेको छ, के कस्ता सिकाइ कमीकमजोरी रहेका छन् र ती कमीकमजोरीहरू हटाई सिकाइमा सुधार के कसरी गर्ने भन्ने कार्यका लागि यसबाट सहयोग पुग्दछ।

सामान्यतया स्थानीय विषयको पठनपाठनको क्रममा विद्यार्थीले सिकाइ उपलब्धि हासिल गरे नगरेको लेखाजोखा गर्नको लागि कक्षा सहभागिता, मौखिक कार्य, लिखित कार्य, परियोजना तथा प्रयोगात्मक कार्य, कार्य सम्पादन तथा प्रदर्शन, सहपाठी तथा स्वमूल्याङ्कन, अभिभावक प्रतिक्रिया, कुराकानी तथा छलफल जस्ता तरिकाहरू अवलम्बन गर्न सकिन्छ। यसको लागि अवलोकन फाराम, रुजु सूची, श्रेणीमापन, रुब्रिक्स (Rubrics), मौखिक प्रश्न जस्ता मूल्याङ्कनका साधनहरू प्रयोग गर्न सकिन्छ।

(इ) विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिस्तर र त्यसको सामान्य व्याख्या

उपलब्धिस्तर	मापन	उपलब्धिस्तरको सामान्य व्याख्या
अपर्याप्त (Insufficient)	१	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गर्न नसकेको, सबैजसो सिकाइ उपलब्धिका लागि सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
सामान्य (Basic)	२	मुख्य सिकाइ उपलब्धि आंशिक रूपमा हासिल गरेको तर सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
राम्रो (Proficient)	३	मुख्य सिकाइ उपलब्धि धेरै जसो हासिल गरेको र सुधारात्मक सिकाइ आवश्यक भएको
उच्च (Advanced)	४	मुख्य सिकाइ उपलब्धि हासिल गरेको साथै माथिल्लो स्तरको उपलब्धि हासिल गरेको

पहिलो चरणमा नियमित सिकाइ क्रियाकलापका रूपमा विद्यार्थीको सिकाइको मूल्याङ्कन गरी विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्नुपर्दछ। मूल्याङ्कनको दोस्रो चरणमा कुनै सिकाइ उपलब्धि हासिल भयो वा भएन भनी उल्लिखित तरिका तथा साधनमध्ये उपयुक्त साधनहरू प्रयोग गरी विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी सिकाइस्तर अभिलेखीकरण गर्नुपर्दछ। यसरी अभिलेखित सिकाइस्तर १ वा २ मात्र भएमा सुधारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी उपलब्धिस्तर ४ पुऱ्याउने प्रयास गर्नुपर्दछ। उपलब्धिस्तर ३ प्राप्त गरेको विद्यार्थीलाई समेत ४ पुऱ्याउन सहयोग गर्नुपर्छ। यदि पटक पटकको प्रयासबाट पनि कुनै विद्यार्थीको उपलब्धिस्तरमा सुधार हुन नसकेमा यसको कारण खोजी गरी उपचारात्मक सिकाइको योजना बनाउनुपर्दछ भने अन्यलाई अग्रिम सिकाइमा सरिक गराउनुपर्दछ। सुधारात्मक सिकाइ पछि पुनः विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गरी उपलब्धिस्तर निर्धारण गरेर पुनः अभिलेखीकरण गर्नुपर्छ। निश्चित सिकाइक्षेत्रका सिकाइ उपलब्धिहरूको सिकाइ परीक्षणपश्चात् सो सिकाइ क्षेत्रको औसत सिकाइ उपलब्धि समेत गणना गरी विद्यार्थी र अभिभावकसँग छलफल गरी विद्यार्थीका सबलता र सुधारका क्षेत्र र उपाय पहिचान गर्नुपर्छ।

यही क्रममा सबै विषयक्षेत्रको सिकाइ पश्चात् सबै सिकाइ उपलब्धिको परीक्षण गरी सिकाइ प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर सहित विषयक्षेत्रगत औसत सिकाइ उपलब्धि निकाल्न सकिन्छ। त्यसै गरी मुख्य व्यवहार कुशल सिपमा विद्यार्थीको उपलब्धिस्तर पनि अभिलेखित गर्न सकिन्छ। यसरी तयार गरिएको अभिलेख नै विद्यार्थीको वार्षिक उपलब्धिको प्रतिवेदन हुने छ। विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धिको यस्तो अभिलेख तथा प्रतिवेदनको प्रयोग शिक्षक, विद्यार्थी, अभिभावक तथा विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइस्तरको सुनिश्चिता गर्ने, सिकाइ सुधारका लागि पृष्ठपोषण प्रदान गर्न र भावी सिकाइका लागि योजनाका लागि गरिन्छ।

विभिन्न किसिमका अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि उल्लिखित मूल्याङ्कनका तरिका तथा साधनहरूमध्ये कतिपय उपयोगी नहुन पनि सक्दछन् भने कतिपय तरिका तथा साधनहरूको प्रयोगमा भिन्नता ल्याउनुपर्ने हुन सक्दछ। शिक्षकले आफ्नो

कक्षाकोठामा भएका विद्यार्थीको अपाङ्गताको किसिम तथा स्वरूपअनुरूप प्रयोग गर्न सकिने मूल्याङ्कनका वैकल्पिक तरिका तथा साधनहरूको तयारी गरी उपयुक्त तरिका तथा साधन प्रयोग गर्नुपर्छ । मूल्याङ्कनका कुनै साधन उपयुक्त नभएकै आधारमा कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइको मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने अवसरबाट वञ्चित नहुने गरी शिक्षकले वैकल्पिक तरिकाहरूको खोजी तथा तयारी गर्नुपर्दछ ।

(ई) उपलब्धि प्रतिशत निकाल्ने विधि तथा प्रक्रिया

सामान्यतया प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि मापनपछि नतिजा विद्यार्थीलाई जानकारी गराउने, किन यस्तो भयो छलफल गर्ने, विद्यार्थीलाई स्वप्रत्यावर्तनको अवसर दिने र सुधारका उपाय तय गर्नुपर्दछ भने प्रत्येक विषयक्षेत्र वा थिमको सिकाइ पश्चात् प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि र औसत उपलब्धिसहित अभिभावक र शिक्षकले छलफल गरी सिकाइ सुधार तथा भावि सिकाइका योजना तय गर्नुपर्छ । प्रत्येक थिमको सिकाइपछि अभिभावकसँग छलफल गर्नु विद्यार्थीको सिकाइ सुधारका दृष्टिले उपयुक्त भए पनि छोटोछोटो समयको अन्तरालमा अभिभावकसँग छलफल सबैका लागि सम्भव नहुन सक्ने कुरालाई विचार गरेर तीनदेखि चार महिनाको अन्तरालमा सो अवधिको सिकाइ भएका थिमको मूल्याङ्कन नतिजासहित विद्यार्थीको सिकाइ प्रगति तथा कठिनाइका विषयमा अभिभावकसँग छलफल गरी आवश्यकतानुसार सिकाइ सुधारका उपाय पहिचान गर्न सकिन्छ । नतिजा र सिकाइ सुधार तथा भावी सिकाइ योजना तय गर्दा सम्बन्धित विद्यार्थी सबल पक्ष, रुचि र कठिनाइलाई ध्यान दिनुपर्छ । यसका लागि यस प्रक्रियामा विद्यार्थीलाई पनि सहभागी गराउनुपर्छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनको अभिलेख तथा कार्यसञ्चयिका व्यवस्थापन

१. विषयक्षेत्रगत रूपमा प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा निम्नअनुसार व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ :

- प्रत्येक थिम वा विषयक्षेत्रको मूल्याङ्कन अभिलेख विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका फाइलमा सिलसिलाबद्ध गरी राख्नुपर्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा विद्यार्थीको व्यक्तिगत, पारिवारिक तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण, कक्षा कार्य, परियोजना कार्य, उपलब्धि प्रतिशतका अभिलेख, हाजिरी विवरण, विद्यार्थीको प्रगति स्पष्ट हुने सहयोग पुग्ने खालमा विद्यार्थीका नमुना कार्य तथा सिर्जनाहरू समयबद्ध रूपमा सिलसिल मिलाई राख्नुपर्छ । यसमा जुनसुकै कार्य समावेश नगरी उपलब्धिस्तर झल्काउने प्रतिनिधि कार्यहरूमात्र समावेश गर्नुपर्छ । यसमा यतिनै कार्य समावेश गर्नुपर्छ भन्नु उपयुक्त नभए पनि विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा थिमबाट १ देखि ३ कार्य तथा समग्रमा विषयक्षेत्रगत रूपमा गरिने पाँचओटासम्म सिर्जनात्मक कार्य समावेश गर्न उपयुक्त हुन सक्छ ।
- कार्यसञ्चयिका फाइलमा समावेश गरिएका कार्य तथा अभिलेखहरूको समयबद्ध सूची भित्री कभरपृष्ठमा राख्नुपर्छ ।
- प्रत्येक विद्यार्थीको कक्षा १ मा तयार गरिएको कार्यसञ्चयिका फाइललाई नै कक्षा ३ सम्म निरन्तर गर्नुपर्छ । शिक्षक परिवर्तन भएमा फाइल हस्तान्तरण गर्नुपर्छ ।

२. विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिकालाई निम्नअनुसार प्रयोग सकिन्छ :

- शिक्षकले विद्यार्थीको सिकाइ प्रगतिको अनुगमन गर्न, सिकाइ योजना तथा सिकाइ सुधारको योजना बनाउन
- विद्यार्थीले आफ्नो कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा लाग्न र आफ्नो कार्य र उपलब्धिबारे आत्मविश्वास पैदा गर्न तथा थप कार्य तथा उपलब्धिका लागि प्रोत्साहित हुन
- अभिभावकले विद्यार्थीले कार्य तथा सिकाइ प्रगति तथा कमजोरीको जानकारी प्राप्त गरी सिकाइ सुधारमा सहयोग गर्न
- विद्यालयले विद्यार्थीको सिकाइको प्रमाणका रूपमा लिई अग्रिम सिकाइ अवसर प्रदान गर्न, सबै विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गर्न, शिक्षक विकास तथा प्रोत्साहन कार्यको योजना गर्न र जवाफदेहिता व्यक्त गर्न
- विद्यालय व्यवस्थापनले विद्यालय समुदाय सुधार गरी सिकाइ वातावरण सुधार गर्न

विषयक्षेत्रगत रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने तरिका तथा अभिलेख फाराम

१. मुख्य सिकाइ उपलब्धिलाई विद्यार्थीको सिकाइ स्तरअनुसार १ देखि ४ सम्म रेटिङ गर्नुपर्छ ।

२. हरेक मुख्य सिकाइ उपलब्धिको हासिल भयो वा भएन भनी यकिन गर्नुपर्छ । यसका लागि एउटा सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्न एकभन्दा बढी मूल्याङ्कन साधन आवश्यक हुन पनि सक्दछ भने कतिपय अवस्थामा एउटै साधन वा एकै पटकको परीक्षणबाट एकभन्दा बढी सिकाइ उपलब्धि पनि परीक्षण गर्न सकिने कुरालाई शिक्षकले विचार गर्नुपर्दछ ।

३. सबै विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइ स्तर प्राप्त गरी माथिल्लो स्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्न मूल्याङ्कनले सहयोग गर्नुपर्दछ। यसका लागि नियमित सिकाइ प्रक्रियापछि गरिएको मूल्याङ्कनमा कुनै सिकाइ उपलब्धिमा १ वा २ स्तर मात्र हासिल गर्न सकेमा सुधारात्मक सिकाइ गरी उपलब्धि वृद्धिको सुनिश्चित गरिनुपर्दछ। यसका लागि सुधारात्मक सिकाइ पश्चात् विद्यार्थीको पुनः मूल्याङ्कन गरी फाराममा उल्लेख भएअनुसार अभिलेखित गर्नुपर्छ।
४. सामान्यतया सबै विद्यार्थीको सिकाइस्तर न्यूनतम ४ पुऱ्याउने गरी सुधारात्मक सिकाइ क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्दछ तसर्थ कुनै पनि विद्यार्थीलाई सिकाइस्तर १, २ वा ३ मै छोड्नु हुँदैन। कुनै विद्यार्थी पटकपटकको सुधारात्मक सिकाइबाट पनि सिकाइस्तर १ तथा २ भन्दा माथि जान सकेन भने त्यसका कारण पहिचान गरी सुधारका उपाय पहिचान गर्ने र सिकाइ सुधार गर्ने प्रयोजनका लागि उपचारात्मक शिक्षण सिकाइ आवश्यक हुनसक्छ। उपलब्धि स्तर ३ प्राप्त गर्ने विद्यार्थीलाई पनि मुख्य तथा माथिल्लो उपलब्धि हासिल गर्ने अवसर प्रदान गरिनुपर्दछ। शिक्षण सिकाइका क्रममा उपलब्धि स्तर ४ पुऱ्याउनु अपेक्षित छ।
५. विषयक्षेत्र तथा थिमअन्तर्गतका सिकाइ उपलब्धिको अङ्कन गरिसकेपछि विषयक्षेत्र तथा थिमको समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्नअनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{क्षेत्रगत वा थिमगत उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

उपलब्धि प्रतिशतलाई अक्षराङ्कनसँग मिलान गरी निम्नअनुसार प्रस्तुत गर्नुपर्ने छ :

क्र.सं.	उपलब्धि प्रतिशत	स्तरीकृत अंक	अक्षरमा उपलब्धिस्तर	उपलब्धि स्तरको ब्याख्या
१	९० र सोभन्दा माथि	४.०	A+	सर्वोत्तम (Outstanding)
२	८० र सोभन्दा माथि ९० भन्दा कम	३.६	A	अत्युत्तम (Excellent)
३	७० र सोभन्दा माथि ८० भन्दा कम	३.२	B+	उत्कृष्ट (Very Good)
४	६० र सोभन्दा माथि ७० भन्दा कम	२.८	B	उत्तम (Good)
५	५० र सोभन्दा माथि ६० भन्दा कम	२.४	C+	सन्तोषजनक (Satisfactory)
६	४० र सोभन्दा माथि ५० भन्दा कम	२.०	C	ग्राह्य (Acceptable)
७	३५ र सोभन्दा माथि ४० भन्दा कम	१.६	D	आधारभूत (Basic)
८	३५ भन्दा कम	-	NG	अवर्गीकृत (Not Graded)

६. कक्षाको अन्तमा सबै सिकाइ उपलब्धिमा प्राप्त उपलब्धिस्तरको अङ्कका आधारमा विद्यार्थीको विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धिस्तर निर्धारण गर्न सकिन्छ। विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धि प्रतिशत निम्न अनुसार निकाल्नुपर्छ :

$$\text{विषयक्षेत्रगत समग्र उपलब्धि प्रतिशत} = \frac{\text{उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड}}{४ \times \text{मूल्याङ्कन गरिएका सिकाइ उपलब्धिहरूको सङ्ख्या}} \times १००$$

(ख) कक्षा ४-८ को मूल्याङ्कन प्रक्रिया

पाठ्यक्रमले अपेक्षा गरेका सक्षमता र सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको सुनिश्चित गर्न निर्माणात्मक र निर्णयात्मक दुवै सिस्मका मूल्याङ्कन गरिनेछ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनको मुख्य उद्देश्य निरन्तर मूल्याङ्कन र पृष्ठपोषणका माध्यमबाट विद्यार्थीको सिकाइमा सुधार गर्नु हो। सिकाइका लागि गरिने यस्तो निर्माणात्मक मूल्याङ्कन शिक्षण सिकाइ प्रक्रियाको अभिन्न अङ्गका रूपमा रहनु पर्दछ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा विद्यार्थीको मूल्याङ्कनका लागि विभिन्न औपचारिक तथा अनौपचारिक तरिका प्रयोग गर्नुपर्छ। निर्माणात्मक मूल्याङ्कनमा कक्षा क्रियाकलाप, विद्यार्थीका कार्य तथा कार्य सम्पादनको अवलोकन, गृहकार्य, परियोजना कार्य, मौखिक तथा लिखित कार्य, एकाइ तथा त्रैमासिक परीक्षाहरू, स्व तथा सहपाठी मूल्याङ्कन लगायतका साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा मुख्य सिकाइ उपलब्धि विद्यार्थीले हासिल गरेको सिकाइ स्तरको मूल्याङ्कनका लागि विद्यार्थीका कार्य तथा समस्या समाधानको अवलोकन, मौखिक तथा लिखित प्रश्नोत्तर, कक्षा तथा एकाइ परीक्षा, व्यवहार अवलोकन लगायतका तरिका प्रयोग गर्न सकिन्छ। यसका लागि रुजूसूची, श्रेणी मापन लगायतका व्यवहार अवलोकन फारम, विभिन्न तहका सिकाइ क्षमता मापन गर्ने प्रश्नहरू, व्यवहारिक समस्या लगायत कक्षा सहभागिता, कक्षा कार्य, गृहकार्य, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य आदिमा विद्यार्थीको सहभागिता र उपलब्धिका विषयमा शिक्षकको अभिलेख वा नोट आदि मुख्य सिकाइ

उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर मूल्याङ्कन गर्न प्रयोग हुनसक्ने साधनहरू हुन् । यस्तो मूल्याङ्कन विषयवस्तुको प्रत्येक क्षेत्र वा एकाइको सिकाइ पश्चात् गरी सो क्षेत्र वा एकाइ अन्तर्गतका मुख्य सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर परीक्षण विभिन्न साधनहरूको प्रयोगबाट गर्नुपर्छ । यसरी सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गर्दा विद्यार्थीले न्यूनतम सिकाइ स्तर हासिल गरेको नपाइएमा सुधारात्मक सिकाइको अवसर प्रदान गरी पुनः परीक्षण गरी न्यूनतम सिकाइस्तर सुनिश्चित गरी थप वा माथिल्लो स्तरको सिकाइको अवसर प्रदान गर्नुपर्दछ । पटकपटकको सुधारात्मक सिकाइ पश्चात् पनि न्यूनतम स्तरको सिकाइ स्तर हासिल गर्न नसक्ने विद्यार्थीका लागि उपचारात्मक सिकाइको योजना निर्माण गरी त्यस्ता विद्यार्थीलाई सहयोग गर्नु पर्दछ ।

(अ) आन्तरिक मूल्याङ्कन

आन्तरिक मूल्याङ्कनको अङ्कको निश्चित भार आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा अभिलेखित गर्नुपर्छ । यसका लागि आन्तरिक मूल्याङ्कनलाई अभिलेखित गरी प्रत्येक विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (Portfolio) व्यवस्थित गरी राख्नुपर्छ । यस्तो अभिलेखका आधारमा निम्नलिखित पक्षमा तोकिए अनुसारको भारको अङ्क आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा समावेश गरिने छ :

सि.नं.	मूल्याङ्कनका पक्ष	अंक भार
१	सहभागिता	४
२	प्रयोगात्मक/परियोजना	३६
	(क) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्यको तयारी (योजना)	६
	(ख) प्रयोगात्मक तथा परियोजना कार्य सञ्चालन र प्रतिवेदन/चार्ट तयारी/चित्र/तालिका तयारी र अभिलेखीकरण	२०
	(ग) परियोजना कार्य तथा प्रयोगात्मक कार्यको प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण	६
	(घ) अन्तर्वार्ता	४
३	त्रैमासिक परीक्षा	१०
जम्मा		५०

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनको कूल भारको ५० प्रतिशत आन्तरिक मूल्याङ्कनका रूपमा निर्माणात्मक मूल्याङ्कनबाट समावेश गरिनेछ भने अन्तिम परीक्षाबाट बाँकी ५० प्रतिशत अङ्क समावेश गरिनेछ ।

द्रष्टव्य :

- सहभागिताअन्तर्गत उपस्थिति तथा सिकाइमा सहभागिता र सक्रियता पर्दछन् ।
- आन्तरिक मूल्याङ्कन तोकिएको भारमा नै गर्नुपर्ने छ । उक्त भारअनुसार नै अक्षराङ्कन पद्धतिअनुसार विद्यार्थीलाई नतिजाको ग्रेडसिट दिन सकिने छ ।
- त्रैमासिक परीक्षालाई ५० प्रतिशत अङ्कभारमा सञ्चालन गरी तोकिएको १० प्रतिशत अङ्कभारमा रूपान्तरण गर्नुपर्ने छ ।
- त्रैमासिक परीक्षामा सुरुदेखि पठनपाठन भएका सबै पाठ तथा एकाइबाट बाह्य परीक्षाको विशिष्टीकरण तालिकालाई आधार मानेर प्रश्न निर्माण गरी परीक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ ।
- एक शैक्षिक सत्रमा दुईओटा त्रैमासिक परीक्षा सञ्चालन गर्नुपर्ने छ । उक्त परीक्षाको नतिजालाई निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा समावेश गर्नुपर्ने छ ।
- वार्षिक रूपमा विद्यार्थीलाई ग्रेड सिट प्रदान गर्दा आन्तरिक मूल्याङ्कनको ५० प्रतिशत अङ्कभार (सहभागिता ४, परियोजना कार्य, प्रयोगात्मक कार्य ३६, त्रैमासिक परीक्षा १०) को छुट्टै ग्रेड तथा बाह्य परीक्षाको ५० अङ्कभारको छुट्टै ग्रेड कायम गरी आन्तरिक र बाह्य मूल्याङ्कन दुवैको औसत ग्रेड पोइन्ट (न्चवमभ एयप्लत ब्वभचवनभ(नएब) कायम हुने गरी ग्रेड सिट तयार गर्नुपर्ने छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कन गर्दा शिक्षकले अपाङ्गता भएका र विशेष सिकाइ आवश्यकता भएका विद्यार्थीहरूका लागि उपयुक्त हुने मूल्याङ्कन प्रक्रिया अपनाउनुपर्ने छ । विशेष आवश्यकता भएका विद्यार्थीको मूल्याङ्कन गर्दा आवश्यकताअनुसार दृश्य तथा ठुला मुद्रित सामग्री, स्पर्शात्मक सामग्रीलगायतको उपयोग गर्नुपर्ने छ । प्रतिक्रियामा आधारित मूल्याङ्कनका लागि उपकरण,

टङ्कण, साङ्केतिक भाषा वा सङ्केत प्रयोग गर्न उत्प्रेरित गर्नुपर्ने छ । कठिन तहको अपाङ्गता भएका विद्यार्थीलाई उनीहरूको स्तर, रुचि र आवश्यकताका आधारमा समय तालिका बनाई सोअनुसार मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

विद्यार्थी मूल्याङ्कनको नतिजा विवरण (Grade Sheet) यसप्रकार हुने छ :

विद्यालयको नाम :
 विद्यार्थीको नाम : लिङ्ग :
 कक्षा : रोल नं. : जन्म मिति :

नतिजा विवरण (Grade Sheet)

क्र.सं	विषय	पाठ्यघण्टा	ग्रेड	ग्रेड पोइन्ट	अन्तिम ग्रेड	कैफियत
१	नेपाली (सैद्धान्तिक)	२.५				
	नेपाली (आन्तरिक)	२.५				
२	अङ्ग्रेजी (सैद्धान्तिक)	२.५				
	अङ्ग्रेजी (आन्तरिक)	२.५				
३	गणित (सैद्धान्तिक)	२.५				
	गणित (आन्तरिक)	२.५				
४	विज्ञान तथा प्रविधि (सैद्धान्तिक)	२.५				
	विज्ञान तथा प्रविधि (आन्तरिक)	२.५				
५	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा (सैद्धान्तिक)	२.५				
	सामाजिक अध्ययन तथा मानव मूल्य शिक्षा (आन्तरिक)	२.५				
६	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला (सैद्धान्तिक)	१.५				
	स्वास्थ्य, शारीरिक तथा सिर्जनात्मक कला (आन्तरिक)	१.५				
७	मातृभाषा वा स्थानीय विषय (सैद्धान्तिक)	२				
	मातृभाषा वा स्थानीय विषय (आन्तरिक)	२				
ग्रेड पोइन्ट औसत (Grade Point Average-GPA) =						

विषय शिक्षकको हस्ताक्षर :

नाम :

प्रधानाध्यापकको हस्ताक्षर :

नाम :

मिति :

(आ) आवधिक मूल्याङ्कन

निर्णयात्मक मूल्याङ्कनमा अन्तिम परीक्षाको भार ५० प्रतिशत हुनेछ । प्रत्येक परीक्षामा प्रश्न सोध्दा शैक्षिक सत्रको सुरुदेखि पढाइ भएका सबै पाठहरूबाट समेटिएको हुनुपर्नेछ । यस विषयको परीक्षामा विशेष गरेर ज्ञान र बोध, प्रयोग र उच्च दक्षतामा आधारित हुनेछन् । पाठ्यक्रमले निर्धारण गरेका उद्देश्यअनुरूप विद्यार्थीहरूले ज्ञान, सिप, अभिवृत्ति प्राप्त गरे नगरेको मूल्याङ्कन गरी त्यसको आधारमा प्रमाणीकरण गरिन्छ । अन्तिम परीक्षाको प्रश्नपत्र निर्माण गर्दा तपसिलको विशिष्टीकरण तालिकाको आधारमा गरिनेछ । यस पाठ्यक्रममा कक्षा ४-८ को विशिष्टीकरण तालिका विकास गरिएको छ । यसको आधारमा ५० पूर्णाङ्कको अन्तिम परीक्षाको प्रश्नपत्र बनाई मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।

८. विषयवस्तुको क्षेत्र/एकाइ र अनुमानित कार्यघण्टा

क्र.सं.	क्षेत्र/थिम	अनुमानित कार्य घण्टा		
		कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३
१	राप्ती सोनारीको परिचय	२०	२०	२०
२	हाम्रा सम्पदा र संस्कृतिहरू	१५	१५	१५
३	हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	३०	३०	३०
४	खुशीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप	३५	३५	३५
५	हाम्रो वातावरण	४०	४०	४०
६	विपद् व्यवस्थापन	२०	२०	२०
जम्मा		१६०	१६०	१६०

विषयवस्तुको एकाइ र अनुमानित कार्यघण्टा (कक्षा ४ र ५)

क्र.सं.	एकाइ	अनुमानित कार्य घण्टा	
		कक्षा ४	कक्षा ५
१	राप्ती सोनारीको परिचय	१०	१०
२	हाम्रा सम्पदा र संस्कृतिहरू	१५	१५
३	हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	२५	२५
४	खुशीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप	३०	३०
५	हाम्रो वातावरण	२५	२५
६	विपद् व्यवस्थापन	२०	२०
जम्मा		१२५	१२५

विषयवस्तुको एकाइ र अनुमानित कार्य घण्टा (कक्षा ६, ७ र ८)

क्र.सं.	क्षेत्र/एकाइ	अनुमानित कार्य घण्टा		
		कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८
१	राप्ती सोनारीको परिचय	१०	१०	१०
२	हाम्रा सम्पदा र संस्कृतिहरू	१५	१५	१५
३	हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	२५	२५	२५
४	खुशीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप	३०	३०	३०
५	हाम्रो वातावरण	२५	२५	२५
६	विपद् व्यवस्थापन	२०	२०	२०
जम्मा		१२५	१२५	१२५

स्थानीय विषयको थिमगत उपलब्धि वितरण

मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम

विद्यार्थी मूल्याङ्कन मापनका आधार

वर्तमान पाठ्यक्रमले सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको आधारमा विद्यार्थीले गरेका कार्यहरूको लेखाजोखा गरी प्राप्त उपलब्धिको अङ्कन गर्ने र यसको आधारमा उपलब्धि प्रतिशत पत्ता लगाउने कार्यलाई जोड दिएको छ । प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिको अधिकतम स्तरमा ४ अंक प्रदान गर्ने प्रावधान रहेको छ । यसको लागि विद्यार्थीको सिकाइ स्तरको मापन १, २, ३ वा ४ गरी विषयक्षेत्र अर्थात् थिमममा उल्लिखित सिकाइ उपलब्धिमा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर मापन गरी आएको उपलब्धिस्तरको अङ्क चढाउनुपर्छ । सिकाइ उपलब्धि मापन गर्दा प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा हासिल गरेको स्तर यकिन गरी १, २, ३ वा ४ मध्ये कुन स्तर छ त्यसलाई अङ्कन महलमा चढाउनुपर्छ । फारामको कैफियत महलमा उल्लिखित बाहेक अन्य साधन तथा तरिका प्रयोग गरेको भए उल्लेख गर्नुपर्छ । अभिलेख फाराममा मूल्याङ्कन नतिजाका आधारमा प्रत्येक विद्यार्थीको अलग अलग भरी विद्यार्थीको कार्यसञ्चयिका (एयचतायषि) मा व्यवस्थित गरेर राखी आवश्यकतानुसार विद्यार्थीको सिकाइ सुधार गर्ने कार्यमा प्रयोग गर्नुपर्छ । प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिमा चारओटा सूचक निर्धारण गरिएको हुनाले पुरा गरेको सूचक अनुसारको अङ्क प्रदान गर्नुपर्छ ।

थिमगत रूपमा दिइएका प्रत्येक सिकाइ उपलब्धि हासिल भए नभएको लेखाजोखा गर्नका लागि अवलोकन, मौखिक प्रश्नोत्तर, लिखित कार्य, कक्षा कार्य, गृहकार्य, छोटो कक्षा परीक्षा, परियोजना कार्यमध्ये कुनै वा अन्य कुनै उपयुक्त साधन प्रयोग गर्न सकिन्छ । तपसिलका फाराममा केही सम्भाव्य साधनमात्र उल्लेख गरिएका छन् । यी बाहेक कुन साधनद्वारा मूल्याङ्कन गरिएको हो ती साधनलाई फाराममा उल्लेख गर्नुपर्छ । विद्यार्थीको मूल्याङ्कन नियमित सिकाइ पश्चात् र थप सहायता पश्चात् गरी दुई चरणमा गर्नुपर्छ । थिम अन्तर्गत रहेको प्रत्येक सिकाइ उपलब्धिसँग सम्बन्धित पाठ वा क्रियाकलाप सञ्चालन पश्चात् मूल्याङ्कन गरी मूल्याङ्कन गरिएको मिति र अङ्क चढाउनुपर्छ । नियमित सिकाइ पश्चात् कुनै विद्यार्थीको कुनै सिकाइ उपलब्धिमा १, २ वा ३ आएमा थप सहयोग गर्नुपर्ने हुन्छ र थप सहायता पश्चात् पुनः मूल्याङ्कन गरी प्राप्त उपलब्धिको अभिलेखित गर्नुपर्छ । थप सहायता गर्दा जुन विद्यार्थीको उपलब्धिस्तर १, २ वा ३ अङ्क प्राप्त गरे ती विद्यार्थीलाई शिक्षकले बढी सहयोग गर्ने, अभिभावकलाई जानकारी दिई सहयोग गर्न लगाउने, कक्षाका ४ अङ्क प्राप्त गरेका विद्यार्थीलाई सहयोग गर्न लगाउने जस्ता क्रियाकलापहरू गर्न सकिन्छ ।

अनुसूची-१
स्थानीय विषयको थिमगत उपलब्धि विवरण
मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम
कक्षा १

विषय : स्थानीय

विद्यार्थीको नाम :

रोल नम्बर :

१. हाम्रो राप्तीसोनारी

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफ्नो परिवारका सदस्यहरूको नाम, काम र नातासम्बन्ध बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. आफू बसेको गाउँबस्तीको नामका साथै आफू पढ्ने विद्यालयको नाम र त्यहाँ काम गर्ने प्र.अ, शिक्षक र कर्मचारीहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफ्नो गाउँबस्ती वरपर रहेको नदी, खोला र बाटोहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. आफ्नो गाउँबस्तीमा रहेका धार्मिक स्थल र मठ मन्दिरहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. आफ्नो घर नजिकै रहेका स्थानीय बजारको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. आफ्नो गाउँटोलको स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको नाम र कामको विवरण दिन	प्रश्नोत्तर				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

२. हाम्रा सम्पदा र संस्कृतिहरू

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफ्नो गाउँटोलमा भएको धार्मिक स्थलहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. आफ्नो गाउँटोलमा नाचिने विभिन्न नाँचहरूको पहिचान गर्न र नाँच	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. आफ्नो गाउँटोलमा भएका विभिन्न जातजातिहरूले मनाउने चाडपर्वहरूको नाम बताउन	अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

३. हाम्रो पेसा, व्यवसाय र प्रविधि

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. परिवारका सदस्यहरूले गर्ने पेसा र व्यवसायको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. अन्नबालीहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. दलहन बालीको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. तरकारी खेती को पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अंकको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

४. खुशीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीबानी र स्वभावहरू बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. आफू र आफ्ना परिवारका सदस्यहरू र तिनीहरूका आनीबानी स्वभावहरूमध्ये असल आनीबानी र स्वभावहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. आफूलाई मन पर्ने साथीहरूमा भएका स्वभावहरूको विवरण बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. असल एवम् मन पर्ने मानिसहरूका आनीबानी र स्वभाव तथा व्यवहारलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गरी खुसी हुने बानीको अभ्यास गर्न	अवलोकन				
५. स्थानीय स्तरमा प्रचलित आफूलाई मनपर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास गर्न	अवलोकन				
६. घरपरिवार र छरछिमेकमा मनाइने मनपर्ने उत्सव र चाडपर्वहरूलाई सम्झने र व्याख्या गर्ने बानीको अभ्यास गर्न	अवलोकन, प्रश्नोत्तर				
७. योग, प्राणायाम र आसनहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, शशकासन) को अभ्यास गर्न	अवलोकन				
८. उत्पादन र सिर्जनासँग जोडिएको श्रमको सम्मान गर्ने प्रवृत्तिको चर्चा, अभ्यास र प्रदर्शन गर्न	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

५. हान्नो वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. घर तथा विद्यालयको बाल बगैँचामा भएका विरुवाहरूको नाम बताउन र चिनारी दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटविरुवाहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. घर तथा विद्यालयमा गरिने वृक्षारोपणमा सहयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. घर तथा विद्यालयमा भएका बोटविरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. फूलबारी तथा बोटविरुवाहरूको हेरचाह गर्ने कार्यमा सहयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. स्थानीय क्षेत्रमा भएका पानीका स्रोतहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. फोहोरमैलाको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड		
मिति :			उपलब्धि प्रतिशत		

६. विपद् व्यवस्थापन

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. स्थानीयस्तरमा भइरहेका र हुन सक्ने विपद् पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. विद्यालय आउँदा र घर जाँदा बाटोमा हुने जोखिम पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा सडक दुर्घटना, करेन्ट लाग्ने र करेन्टबाट समेत हुने आगलागी, डुवानबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुशरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. विपद् सम्बन्धी कृत्रिम घटना अभ्यास गर्न	अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड		
मिति :			उपलब्धि प्रतिशत		

अनुसूची-२

कक्षा २ को मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम

कक्षा : २

विषय : स्थानीय

विद्यार्थीको नाम :

रोल नम्बर :

१. हाम्रो राप्तीसोनारी

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफू बस्ने वडा नम्बर र वडा कार्यालयको ठेगानाका साथै आफ्नो गाउँपालिकाको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. आफू बस्ने वडाभित्रका गाउँटोलहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. आफ्नो गाउँटोलको छिमेकी विद्यालयहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. आफ्नो वडाभित्र रहेका नदी, खोला, झरना, तालको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. वडाभित्र नजिक रहेका स्थानीय बजार पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. आफ्नो गाउँटोल नजिक रहेका स्वास्थ्य प्रदायक संस्थाको नाम र ठेगाना बताउन	प्रश्नोत्तर				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड		
मिति :			उपलब्धि प्रतिशत		

२. हाम्रा सम्पदा र संस्कृतिहरू

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफ्नो वडाभित्र भएका धार्मिक स्थलको नाम र अवस्थिति बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. आफ्नो वडाभित्र नाचिने नाँचहटको सामान्य परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. आफ्नो वडाभित्र विभिन्न जातजातिहटले मनाउने चाडपर्वहटको नाम बताउन	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
४. राप्ती सोनारी गाउँपालिकाभित्र मनाइने चाडपर्वहटको नामनामेसी विवरण बताउन	प्रश्नोत्तर				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड		
मिति :			उपलब्धि प्रतिशत		

३. हाम्रो पेसा, व्यवसाय र प्रविधि

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. छिमेकी परिवारका सदस्यहरूले गर्ने मुख्य पेसा व्यवसायको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. स्थानीय रूपमा लगाइने बेमौसमी वालीनाली पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. स्थानीय अन्नबाली (धान,मकै, गहुँ, जौ)को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. स्थानीय तरकारीहरूको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. हाम्रा स्थानीय उत्पादन बिक्री गर्ने बजारको नाम बताउन					
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

४. खुशीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. नाता सम्बन्धका मानिसहरूको आनीबानी बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. असल र चरित्रवान हुनका लागि आवश्यक पर्ने शील र स्वभावहरूको वर्णन र अभ्यास गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. स्थानीय स्तरमा आफुलाई मन पर्ने गीत, सङ्गीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. घरपरिवार, छरछिमेक र गाउँटोलमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउदा गर्न हुने र गर्न नहुने कुराहरूको सूची र जीवनमा त्यसको अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. घरपरिवारका सदस्यहरूका राम्रा आनीबानीहरूको पहिचान, सम्मान र प्रशंसा गर्दै त्यस्ता आनीबानीहरूको बखान गर्न र ती कुराहरूलाई आफ्नो जीवनमा प्रयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. आफू खुशी हुने र अरुलाई पनि खुशी बनाउने कलाको अभ्यास र अनुशरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. आसन, ध्यान र प्राणायमहरू (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, गरुडासन) को अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
९. घरपरिवार र समाजका, अशक्त, जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने बानीको अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

५. हान्नी वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. स्थानीय क्षेत्रमा पाइने बोटबिरुवाहरूको वर्गीकरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. बगैंचाको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
३. घर र विद्यालयमा वृक्षारोपणमा सहयोग गर्न र सहभागी हुन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. बोटबिरुवाको संरक्षणमा सहयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. वडामा भएका पानीका स्रोतहरूको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
६. व्यक्तिगत, घर, आँगन, विद्यालय, वरिपरिको वातावरणको सरसफाईमा सहभागी हुन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. वरपरको वातावरण फोहोर हुने कारणहरू पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. फोहोरमैलाको परिचय दिन र प्रकार (कुहिने र नकुहिने) बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

६. विपद् व्यवस्थापन

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. हावाहुरी, चट्याङ्ग, बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिको पहिचान र परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. घरभित्र हुने जोखिमहरू छत, विजुली, भन्याड वा लिस्नो, बार्दली वा बरण्डा आदिको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. घरभित्र हुने जोखिमहरूबाट बच्ने उपायहरू बताउन र अनुशरण गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. कक्षाकोठा, विद्यालय, घर र बाटोमा हावाहुरी, चट्याङ्ग, पहिरो र बाढी, पहिरो र जङ्गली जनावरको आक्रमण आदिबाट बच्ने उपायहरू बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. विपद्का कृत्रिम घटना अभ्यास गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

अनुसूची-३
मूल्याङ्कन अभिलेखीकरण फाराम
कक्षा : ३

विषय : स्थानीय

विद्यार्थीको नाम :

रोल नम्बर :

१. हाम्रो राप्तीसोनारी

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. आफ्नो वडाको कार्यालय रहेका स्थान र बालबालिकाका निम्ति वडाले गर्ने सामान्य काम बताउन	प्रश्नोत्तर				
२. गाउँपालिकाको कार्यालय रहेको स्थान र स्थापना भएको साल बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. गाउँपालिकाभित्रका मुख्य मुख्य सडक र बाटोको नाम र अवस्थिति बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. आफ्नो वडाभित्रका विद्यालयहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
५. आफू बसोबास गर्ने वडाका वडा कार्यालयका पदाधिकारीहरूको संख्या र सदस्यहरूको नाम बताउन	प्रश्नोत्तर				
६. आफ्नो वडाभित्र रहेका स्वास्थ्य प्रदायक संस्था, क्लिनिकको नाम र ठेगाना बताउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. पालिकाभित्र रहेका मुख्य बजारहरू अर्थात किनमेल गर्ने ठाउँहरूको नामनामेसी विवरण दिन	प्रश्नोत्तर				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

२. हाम्रा सम्पदा र संस्कृतिहरू

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाभित्र रहेका महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलको सामान्य परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाभित्र नाचिने मुख्य नाँचहरूको सामान्य परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाभित्र मनाउने अटवारी पर्व र होली पूर्णिमा पर्वको बारेमा जानकारी दिन	अवलोकन र प्रश्नोत्तर				
४. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाभित्र रहेका प्रमुख सार्वजनिक स्थलहरूको सामान्य परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. वन जङ्गलको परिचय, महत्व तथा फाइदा बताउन	प्रश्नोत्तर				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

३. हाम्रो पेसा, व्यवसाय र प्रविधि

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. राप्तीसोनारी गाउँपालिकाका मानिसले गर्ने पेसा, व्यवसायको सामान्य परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
२. मसलाजन्य बाली बाली (मेथी, टिमुर्, प्याज, लसुन, धनिया, वेसार, अदुवा, खुर्सानी) को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. नगदेवाली (तोरी, मसुरो, अरहर, तिल, अर्सी) को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. बेमौसमी बाली (काक्रो, बोडी, रायो साग, टमाटर, मुला, भिण्डी, मकै) को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. परम्परागत स्थानीय प्रविधि (जाँतो, ढिकी, पानी घट्ट) को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. परम्परागत र आधुनिक प्रविधि (हलो-ट्याक्टर, ढिकीजाँतो-मिल) को तुलना गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

४. खुशीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. साथी र समुदायका मानिसहरूको नाता सम्बन्धको पहिचान र भूमिकाको बोध गरी माया, श्रद्धा र आदरसम्मान गर्ने बानीको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. अरूलाई माया, आदर सम्मान गर्दा आफूलाई पनि माया, आदर र सम्मान प्राप्त हुने विषयको बखान र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
३. स्थानीयस्तरमा आफूलाई मन पर्ने गीत, संगीत र नृत्यहरूको श्रवण, अवलोकन, सिर्जना र प्रस्तुतिकरण गरेर प्रदर्शन गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. आफ्नो घरपरिवार तथा समाजमा उत्सव र चाडपर्वहरू मनाउँदा ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने कुराहरूको जानकारी र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. आफू खुशी हुनका लागि अरूलाई पनि खुसी बनाउने कलाको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. ध्यान, प्राणायाम र आसन (प्रणव ध्यान, भस्त्रिका प्राणायाम, सिंहासन, ध्रुवासन, मयुरासन) को परिचय र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
७. श्रम र सिर्जनालाई सम्मान गर्ने सिप र प्रवृत्तिको चर्चा र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. समाजका जेष्ठनागरिक र असहज स्थितिका मानिसहरूप्रति सहयोग गर्ने स्वभावको विकास र अभ्यास प्रस्तुत गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

५. हान्नी वातावरण

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. स्थानीय बोटबिरुवाहरूको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
२. स्थानीय बोटबिरुवाको महत्व तथा उपयोग बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. विद्यालयमा बगैँचाको आवश्यकता र महत्व बताउन	प्रश्नोत्तर				
४. घर र विद्यालयमा बाल बगैँचाको निर्माणमा सहयोग र हेरचाह गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. घर र विद्यालयमा पानीका स्रोतहरूको उपयोग गर्ने तरिका र सदुपयोग गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. फोहोरमैला व्यवस्थापनको परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
७. विद्यालयमा फोहोरमैलाको वर्गीकरण र व्यवस्थापन (कुहिने, नकुहिने र तरल) गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
८. व्यक्तिगत सामग्रीको हिफाजत र सरसफाइको परिचय र अभ्यास गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
९. घर, छरछिमेक, विद्यालय तथा समुदायको सरसफाइमा सहभागिता जनाउन	अवलोकन				
१०. वरपरको वातावरण सफा राख्ने उपायहरू पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
११. वरपरको वातावरणको सरसफाइ कार्यमा सहभागिता जनाउन	अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

६. विपद् व्यवस्थापन

सिकाइ उपलब्धि	मूल्याङ्कनको साधन	नियमित पढाइपछिको मूल्याङ्कन		थप सहायतापछिको मूल्याङ्कन	
		मिति	अङ्कन	मिति	अङ्कन
१. विपद्को परिचय दिन	प्रश्नोत्तर				
२. विपद्को किसिम (प्राकृतिक र मानव सिर्जित) बताउन	प्रश्नोत्तर				
३. विद्यालयभित्र जस्तै छत, बिजुली, भूयाङ्ग, बरण्डा, खेल सामग्री, फर्निचर, शौचालय आदिमा हुने जोखिमहरूको पहिचान गर्न	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
४. विद्यालयभित्र हुने जोखिमबाट सावधानी अपनाउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
५. भूकम्प र महामारीबाट सुरक्षित हुनको लागि आवश्यक सावधानी अपनाउन	प्रश्नोत्तर र अवलोकन				
६. विपद्का कृत्रिम घटना अभ्यास गर्न	अवलोकन				
..... अभिभावकको दस्तखत शिक्षकको दस्तखत प्र.अ.को दस्तखत	विद्यार्थीले प्राप्त गरेको उपलब्धिस्तरको अङ्कको जोड				
मिति :	उपलब्धि प्रतिशत				

अनुसूची-४

विशिष्टीकरण तालिका

कक्षा ४-८

पूर्णाङ्क : ५०

समय : २ घण्टा

क्र.सं.	क्षेत्र/एकाइ	पाठ्यघण्टा	पूर्णाङ्क	ज्ञान		बोध		प्रयोग		उच्चदक्षता		जम्मा प्रश्न संख्या		जम्मा अङ्कभार		जम्मा अङ्क
				अति छोटो	लामो	अति छोटो	लामो	अति छोटो	लामो	अति छोटो	लामो	अति छोटो	लामो	अति छोटो	लामो	
१	राप्ती सोनारीको परिचय	१०	४	१	१	१						२	१	२	२	४
२	हाम्रा सम्पदा र संस्कृतिहरू	१५	६			१				१			१	२	४	६
३	हाम्रा पेसा, व्यवसाय र प्रविधि	२५	१०		१	१			१	१			३	६	४	१०
४	खुशीका लागि शिक्षा र जीवनोपयोगी सिप	३०	११	१		१			१	१		१	३	६	४	११
५	हाम्रो वातावरण	२८	११	२	१		१					५	१	५	४	११
६	विपद् व्यवस्थापन	२०	८			१			१	१			२	४	४	८
	जम्मा	१२८	५०	४	३	४	१	१	३	२	१	८	११	५	२२	५०

प्रश्न सङ्ख्या, अङ्कभार र समय तालिका

क्र.सं.	प्रश्नको प्रकार	प्रश्न सङ्ख्या	प्रति प्रश्न अङ्कभार	जम्मा अङ्कभार	समय
१	अति छोटो प्रश्न	८	१	८	२ घण्टा
२	छोटो प्रश्न	११	२	२२	
३	लामो प्रश्न	५	४	२०	
	जम्मा	२४		५०	

ब्रष्टव्य :

- सामान्यतया ज्ञान तहका प्रश्न २० प्रतिशत, बोध तहका प्रश्न ३० प्रतिशत, प्रयोग तहका प्रश्न ३० प्रतिशत र उच्च दक्षताका प्रश्न २० प्रतिशत हुने छन्। तर संज्ञानात्मक क्षेत्रका तहहरूभित्र समेत +२ हुने गरी प्रश्न निर्माण गर्न सकिने छ ।
- उच्च दक्षता अन्तर्गत विश्लेषण, मूल्याङ्कन र सिर्जना रहने गरी प्रश्न निर्माण गर्नुपर्ने छ ।